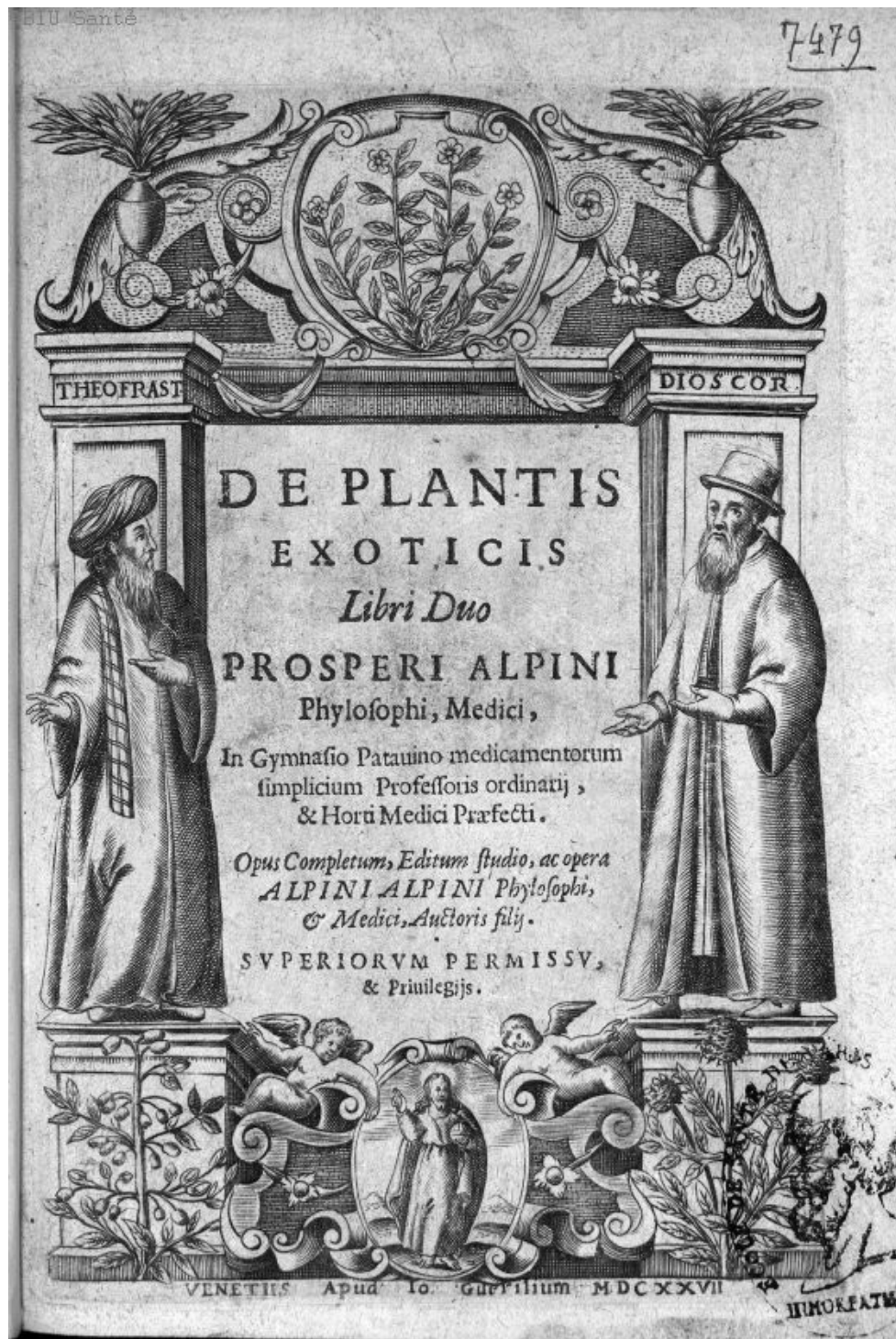
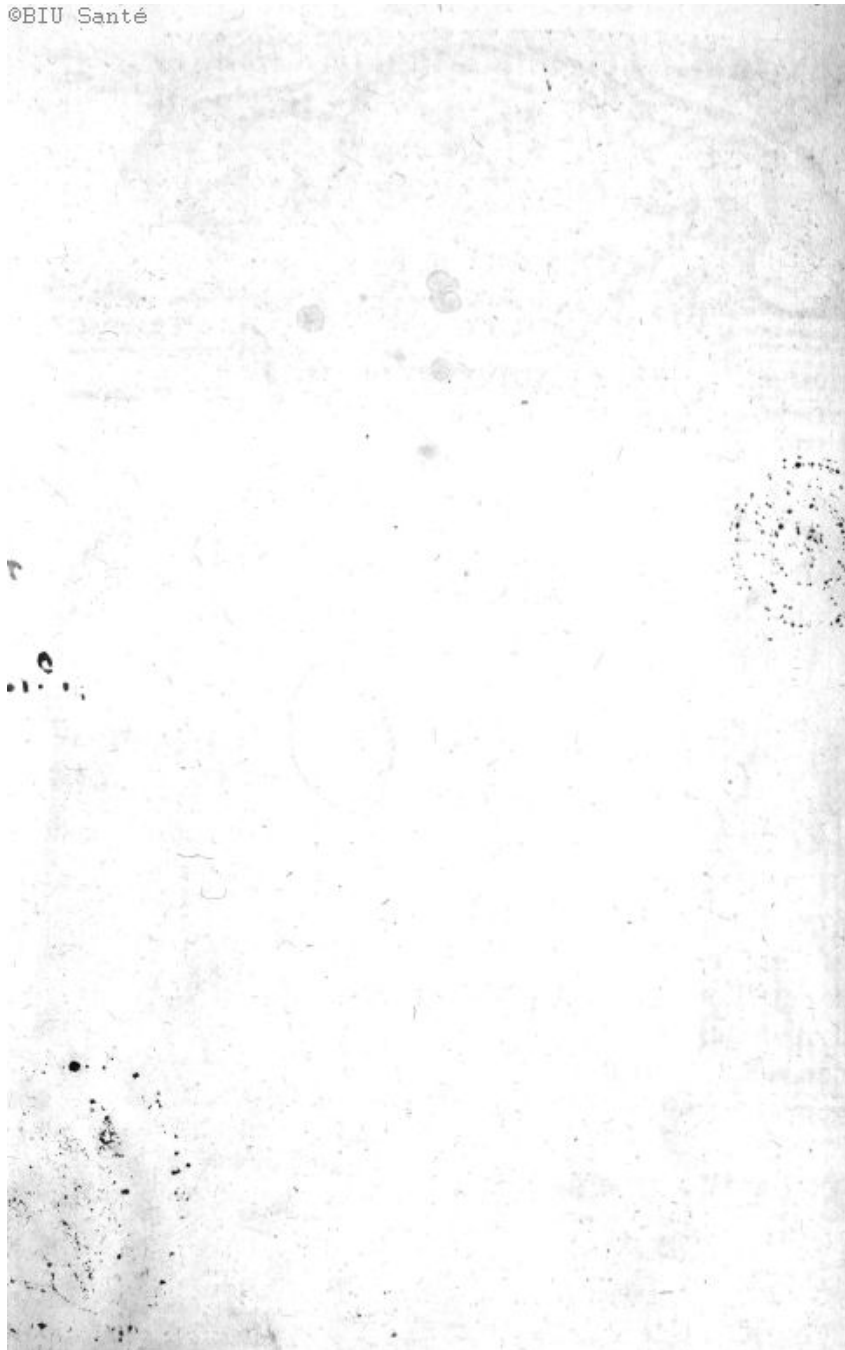

Bibliothèque numérique

medic@

ILLVSTRISSIMO
NICOLAO CONTARENO
HIERONIMI FILIO

Patritio Veneto.

mus-C.

Domino, ac Patrono suo Colendiss.

Tab-70^a

ALPINVS ALPINVS S. P. D.

n° 13

Lantarum legitima cognitio, quantum, in arte medica rectè exercèda, sit necessaria, eque, ac delectabilis, tibi Illustriss. viro, de hac re, præ cæteris maximè merito, ac in harum cognitione versatissimo, ignorū haud esse scio; si quidem ad rectam medicamentorum compositionem, & ad idoneum compositorum vsum, debet necessario præcedere, simplicium eandem ingredientium cognitio, vt de eorūdem viribus iudicium facere possimus, quod assequi (quis non videt impossibile) nisi simplicium habebimus cognitionem, extrinsecam non tantum, quæ oculis subijcitur, verum & multò magis intrinsecam, ad quam consequenda odor, & sapor primario conducunt, vtrique ad primarium

a 2

& secundarum facultatum indagacionem inferuientes; his addatur, naturalis simplicium temperies ex loco contracta, vbi oritur quelibet stirps, ideam nobis talem, constituens, vt hanc perspectam, de ipsarum qualitatibus, aliquid continuo affirmare possimus, si palustris enim planta (quis ibi inficias) quamuis in actiuis calida respectu alterius montanæ calidæ itidem, multo minorem vim in illa, quam in hac, excalfaciens, a natura insitam esse, quod non solum de actiuis facultatibus verificatur, verum idem de passiuis, ab humiditate enim connaturali loci palustris, dum ibi planta oritur, constituitur talis eidem temperies, vt semper siccitas (si plantæ insit) sic refringatur a patrio solo naturaliter humido; vr in eisdem passiuis sit multo inferior altera, trahente originem ex sicciore loco, quam tamen plantarum temperiem non possumus assequi, nisi primum quo nomine planta donetur, discamus, ad cuius notitiam consequitur cupiditas indagandi locum, vbi viuit, mox si odorata, vel non, & si odorata si benè, vel male oleat, deinde si amara, acris, dulcis, insipida, acida, & sic ex consequenti omnium, non solum extrinsecus, verum etiam intrinsecus constituentium formam, & realem quidditatem plantarum, à quâ qualitates, à quibus vires, & vsus in medicina nanciscuntur; Quis quæso in medicamentorum compositione propositis intentionibus satisfaciet, cum accidat sæpè sæpius contrarias esse indicationes, pro varietate materiæ morbificæ, si oporteat calida frigidis admiscere cum ratione tamen, vt calida facultas à frigiditate alterius non obtundatur, & frigiditas eiusdem in toto à calore non dissipetur, & hæc & illa secundum intentiones respondeat, addendo tamen, quod possit immodicum illius calorem, minuere; quomodo hæc perficientur, nisi simplicium facultates optimè caleat,

leat, & quis verè medicus, nisi has optimè possideat; Quid ?
 nonnè medicamentum quodlibet debet habere (loquor de
 compositis) tria, vnum quod habeat rationem basis, corri-
 gentis, aliud, adiuuans tertium, quomodo igitur eligemus;
 si necesse fuerit medicamentum exsiccans, si exsiccare salsam-
 panitus ignorauerimus? vel si solum relatione hoc percepe-
 rimus, qua securitate hac vtemur? nisi per rationē, aut per
 experientiam, aut propter vtrumque quod est (omnium tu-
 tissimum) eiusdem effectum persuasi erimus: si in hac igitur
 animus operantis est ambiguus, non callens eius qualitatē
 ratione, aut experientia, (cum tamen falsa omnis, quæ ad
 vsum, hic deferitur, tota ex eodem caelo colligatur) quanto
 magis nos debet alterare platarum vsus, cum nescierimus
 exactè qualitates, cum eadem plantā non solum ob ambien-
 tem calidiorē, vel frigidiorē, ob celi mutationem factā
 qualitatibus sit diuersa, sed à terra plantarum matre, tanta
 & talis succedat eiusdem naturalis temperiei mutatio, vt
 nuperrimè dixerimus, ab ipsa omnino ferè pēdere qualita-
 tes plantarum, mediante tamen Sole agente tanquam eius
 patre, stirpes enim omnes à Sole, & à terra trahunt, & for-
 mam & qualitates, supposito semine, à quo habent latētem
 quandam vim, sibi simile generandi: Absinthium quis ne-
 gabit, quamuis calidum maiorem nancisci caliditatem, si
 ex sterili & macro solo ortum traxerit, minorē si in locis fri-
 gidis, humiditate refertis, indifferenter tamen absinthio
 vrentur, vtpotē calido ad omnes morbos frigidos in eodem
 excessu, eum tamen semper ob diuersitatem sui ortus, sit vel
 magis vel minus calidum, & sic ex consequenti sæpius acci-
 dit, vt vicē iuuandi patientem, vel hoc non assequantur ob
 debilitatem agētis medicamenti, vel potius ob validiorem
 eius vim de morbo frigido introducant calidum, sic & pari
 ratione

ratione quomodo eligemus adiuuans, & corrigens, si cum debemus corrigere frigiditatem impēsam medicamento ne-
 scimus quale medicamentum moderatē calidum addere,
 vt aliquantulum medicamenti frigidissimi vis refringatur,
 sic tamen vt secundum intentionem propositam operetur,
 ne frigiditas ex toto aboleatur; sic & de adiuuantibus, si
 enim volumus addere aliquid quod inseruiat pro vehiculo
 medicamēti ad partes penitiores, hoc autem eligere debea-
 mus tenuium partium, quomodo hoc accipiemus, ignoran-
 tes, illud, vel hoc medicamentum, id præstare, & qua facul-
 tate. His sic stantibus, quis non affirmabit, simplicium
 cognitionem medico esse necessariam, non solum vt facul-
 tates simplicium medicamentorum optimē cognoscat ad
 eorundem rectum in medicina vsum, sed etiam vt tutò, ci-
 tò, & feliciter operetur, ad ægrorum salutem, & ad existi-
 mationem, & vtilitatem sibi comparandam. Quid dicam
 secundo de iucunditate imperceptibili, quam consequi-
 tur plantarum cognitio, nonne quisque dum in suo horto
 varias conspicit plantarum imagines, quamuis animus sit
 grauioribus curis implicitus, nonne ita distrahitur, vt om-
 nium obliuiscatur, & solum circa contemplationem harum
 versetur, obseruat in specie Acacias, balsamos, cassias, in suo
 horto virefcere, quamuis in solo diuerso à suo naturali &
 patrio, sic summopere gaudet, In genere videt omnes stir-
 pes, frutices, arbusculos, arbores ita se bene habere, se in
 multos propagare, vt putet se supra alios copiosissimū fore,
 sicque quadam aura ambitionis (digna tamen) valdè læta-
 tur, Si conspicit in vniuersum florum varietates (non solum
 bulbaceorum verum & iam iam propositorū) copiam, pul-
 chritudinem, eximiam magnitudinem, (respectu aliorum
 eiusdem tamen speciei,) ita oculus eximia voluptate per-
 fruitur

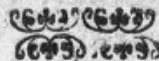
fruitur, ita animus iubilat, ut sit impossibile sic lætantem
 animum verbis describere; Quid amplius? hæc omnia tibi
 Illustrissimo viro sunt perspectissima in plantarum cogni-
 tione nemini secundo, talis enim ac tanta est in te excellen-
 tia ut audeam hosce patris mei labores, sub umbra prote-
 ctionis tuæ in lucem promulgare, certus non solum te hos
 esse amplexandos, ea qua soles benignitate, verū et si oport-
 fuerit, ipsos a detractorum calumnijs defendēdos esse, haud
 dubitans. Parvum igitur hoc munus tibi sacratum, dica-
 tum accipe ad memoriam debitorum patris, & in signum
 me tibi omnia debere, meritò non solum beneficiorum à
 patre acceptorum, cuius cum sis hæres obligationis etiam
 hæres, verum in me eorundem multiplicitate, quæ in dies
 magis, atque magis ita augētur, ut beneficiorum accepto-
 rum confusione nesciam pares tibi reddere gratias, quod
 cum mihi videatur impossibile, animum, qui omnia potest,
 tibi deuotissimum offero. Vale.

Venetijs Anno Salutis 1627.

PRO-

PROSPER ALPINVS

AD LECTOREM.

*Um per plures annos in quibus Patavij & in
Gymnasio Patavino, & in horto medico ordina-
rie docui simplicia medicamenta ipsorumq; vi-
res atq; usus medicos, ex varijs locis ab ami-
cis multis cōplures stirpes, raras visusque di-
gnas acceperim praesertimque ex Creta insula a Hieronimo
Capello, Senatore, & amplissimo & optimo viro sanè, in omni
disciplinarū genere adprimè erudito, maximèque in stirpium
cognitione exercitato D. D. meo plurimis nominibus colen-
dissimo: Cuius profectò mortem (obijt enim in Creta insula
Prouisor Generalis) ego non absque multis lachrymis ferre
potui, quam, omnes stirpium, qui rariorum exoticarum cogni-
tione oblectantur, egerimè ferrent, quod vir quidem nobilif-
simus humanissimusque hic perierit, qui omnibus medicine
studiosis, atque ijs non minus, qui amēnis viridarijs, rariori-
busque plantis delectantur, summa liberalitate semper & Bi-
santio, quo tempore fuit legatus ad Turcarum regem pro Se-
renissimo Dominio Veneto, & Creta, innumeras rarioresque
plantas mittebat, Ego enim magnam partem Exoticarū plan-
tarum, quas hactenus videre habereque potui, tanti Senato-
ris optimi, patronique mei maximè excolendi, liberalitati, ac-
ceptum referre debeo, à quo longè plures accepißem, ni mors
eum vita priuasset, inter alios, qui eo auctore ac fautore innu-
meras plantas easque & raras & pulcherrimas in ea Insula
videre,*

videre, & habere potuit, fuit olim, Ioseph Casa bona Magni Ducis Etruriae, horti Pisani Praefectus virque in simplicium medicamentorum studio maxime versatus, qui in Cretam Insulam tanti Senatoris ex munificentia profectus, totam eam insulam peragratus innumeras plantas abiens secum in Italiam reportavit, quibus Pisanum hortum mirum in modum locupletavit atque exornavit, quarum (ut audio) nunc magna pars adhuc supersit, diligentia Reuerendi fratris Franciscani Francisci Malochij horti illius praesidis. Ex Aegypto etiam olim à Reuerendo Presbitero Palmerio Anconitano, qui à secretis Illustrissimorum Consulum Venetorum, post meum discessum multos annos Cairi mansit, atque à Dominico à Rege chyrurgo, & pharmacopaeo Veneto, & ab alijs multis amicis variarum stirpium semina, à quibus terrae commissis plures plantas vidimus. Ex Gallia vero, & ex Anglia ab amicis saepe complura nobilium plantarum semina accepi, praesertim ab Excellentissimo philosopho atque Medico Ioanne Moro, olim meo auditori, & amico obseruando; Ex Italia etiam multis locis frequentissimèque Napoli, à perillustri, & in rerum Naturalium historia doctissimo viro Ferrando Imperatore, cui plures profecto plantas raras acceptas refero. Verona vero à doctissimo in simplicium medicamentorum omnium studio maxime versato Ioanne Pona amico plurimum colendo; Sed quid tandem dicam de Illustrissimo viro Patritio Veneto Nicolao Contarino, quem postea cognoui à cuius liberalitate nobilissimarum stirpium exoticarum & semina, & plantas ipsas per quam raras perbellè etiam quasdam delineatas, sapissimè accipio, quibus haec mea exoticarum plantarum historia non parum ornamenti accepit. Habet hortum propè oppidum Campi Sancti Petri in quo plantae & peregrinae & ex proximis alpidibus quam in aliquo alio hortorariores, & pul-

b

chrioris

chriores visuntur, & hoc unum libens dicam alterum Capellum (cuius nunc meminimus) ipsum in stirpium cognitione euasurum. At quid etiam dicam de nostris ijs proximis montibus? præsertimque Tridentinis, Bellunenſibus, Felirensibus, Taurisinis, Bassanenſibus, atque de Vicentinis? An non exinde stirpes sæpe accepimus pulcherrimas & dignas profecto, ut in cultioribus hortis summo studio, & custodiantur, & uiuant. Itaque cum (ut dixi) ex multis locis, multas exoticas plantas amicorum multorum liberalitate varijs temporibus acceperim, incundissimum, utilissimumque, medicina studiosis, atque alijs qui rariorum plantarum studio delectantur forè existimaui si hæc omnes in hoc opere scribendo complecterer, atque de ijs accuratius agerem.

Rataui Anno Salutis 1614. Vigesima tertia Mensis Martij.

ALPL

ALPINVS ALPINVS

BENIGNO LECTORI.

Osce labores, in presenti solum in lucem editos benigno vultu accipito; Candide Lector, prius enim grauioribus curis implicitus, numquam potui, ad quandam ordinis perfectionem eosdem perdere; præterquam, quod & deerant quadam stirpes delineanda, quas temporis progressu, opportunitate inuenta, propria mea manu delineatas adiunxi, vt opus esset omnibus numeris (ab auctore statutis) absolutum; Nunc interim legas, ea vultus hilaritate, qua animi ardenti promptitudine, auctor pro tui delectatione, vtilitateque has omnes stirpes descripsit, & delineandas curauit; Sciens satis eum fecisse, qui fecit quod potuit. Valeas

Venetijs Anno Salutis 1627. Mensis vero Iulij die 6.

INDEX CAPITVM

Quæ in libris Prosperi Alpini de Plantis
Exoticis continentur.

CAPITA LIBRI PRIMĪ.

D E Lauro Syluestri Cretica. Cap. 1.	num. 1
De Ceraso Idea. 2	3
De Chameceraso Idea. 3	5
De Adrachni seu Portulaca Theoph. 4	7
De Acere Cretica. 5	9
De Acacia Secunda. 6	11
De Aspalatho secundo. 7	13
De Echinopoda. 8	15
De Colutea Scorpioide odorata. 9	17
De Lina Arboreo. 10	19
De Lycio Cretico. 11	21
De Spartio Cretico. 12	24
De Spartio Spinoso. 13	27
De Spartio spinoso altero. 14	29
De Cyano arborescente longifolia. 15	31
De Cyano altera arborescente, stiracis folio. 16	33
De Scabiosa Arborea. 17	35
De Leucio spinoso Cruciato. 18	37
De Caryophillo arboreo syluestri. 19	39
De Cassia latinorum. 20	41
De Chamedaphnoide Cretica. 21	44
De Poterio. 22	47
De Poterio altero densius ramificato. 23	51
De Tragacantha. 24	53
De Tragacantha altera. 25	55
De Echino. 26	57
De Tragacantha quarta. 27	59
De Scamonea Macroriza. 28	61
De	

I N D E X

<i>De Tithymalo Arboreo.</i>	29	63
<i>De Tithymalo Cyparissio.</i>	30	65
<i>De Phyllitide ramosa.</i>	31	67
<i>De Anchusa arborea.</i>	32	69
<i>De Solano somnifero antiquorum.</i>	33	71
<i>De Dorycnio.</i>	34	74
<i>De Champeuce.</i>	35	77
<i>De Tragorigano.</i>	36	79
<i>De Thymbra</i>	37	81
<i>De Stratiote millefolia Cretica.</i>	38	84
<i>De Gaidaro Thimo.</i>	39	87
<i>De Ladano Cretico.</i>	40	89
<i>De Chamecisto.</i>	41	93
<i>De Pseudo cisto ledo.</i>	42	95
<i>De Pseudo cisto ledo altero.</i>	43	97
<i>De Hyosciamo aureo.</i>	44	99
<i>De Rosmarino flacadis facie.</i>	45	103
<i>De Arundine graminea aculeata.</i>	46	105
<i>De Thlaspi Cretico clipeato cretense.</i>	47	107
<i>De Verbasculo saluifolio.</i>	48	109
<i>De Rubra arborecente.</i>	49	111
<i>De Hormino Cretico.</i>	50	113
<i>De Leontopodio.</i>	51	115
<i>De Argentea.</i>	52	117
<i>De Leucoio luteo utriculato semine.</i>	53	119
<i>De Leucoio Caruleo marino.</i>	54	121
<i>De Verbasculo sylu. Cretico.</i>	55	123
<i>De Carduo pinea Theoph.</i>	56	126
<i>De Echio Cretico.</i>	57	130
<i>De Nardo Montana Cretica.</i>	58	133
<i>De Viscaria Maxima Cretica.</i>	59	136
<i>De Anchusa humili.</i>	60	139
<i>De Equiseto Montano Cretico.</i>	61	141
<i>De Marrubio nigro Cretico.</i>	62	143
<i>De Saxiphraga.</i>	63	145
<i>De Polio Gnaphaloide.</i>	64	147
<i>De Santulina flore amplo.</i>	65	149
<i>De Holosteo.</i>	66	151
<i>De</i>		

I N D E X

De Eryngio Trifolia. 67	153
De Dauco stellato. 68	155
De Anthyllide. 69	157
De Carduo Eryngioide capite spinoso. 70	159
De Cyano tomentoso. 71	161
De Cyano spinoso. 72	163
De Melanthio odorato. 73	165
De Galio Moutano Cretico. 74	167
De Spica trifolia. 75	169
De altera figura spica trifolia. 76	171
De Asciroide. 77	173
De Cnico singulari. 78	175

CAPITA LIBRI SECVNDI.

D E quibus plantis agendum in secundo libro. Cap. 1	num. 177
De Ligustro Nigro. 2	178
De Datura Contarena. 3	182
De Conuululo Arabico. 4	185
De Rhapontico. 5	188
De Hyosciamo albo Aegyptio. 6	193
De Cassabel Darrirā. 7	195
De Bammia Moschata, vel Mosch. 8	197
De Hippomaratro spherocephalo. 9	199
De Brassica spinosa. 10	201
De Sideriti sambuci folio. 11	203
De Scabiosa Centauroide. 12	205
De Linaria semper virente. 13	207
De Boragine Echioide. 14	209
De Laserpitio. 15	211
De Loto Aegyptia. 16	215
De Colocassia Macroriza, idest longæ radicis. 17	231
De Colocassia strogyloriza idest rotundæ radicis. 18	237
De Sinapi Marino Aegyptio. 19	251
De Maru Aegyptiorum. 20	253
De Carduo minimo. 21	255
De Hyssopo Græcorum. 22	257
De Nigella alba simplici flore. 23	261
De	

I N D E X

De Ranunculo Cretico Echinato. 24	263
De Clinopodio Cretico. C. 25	265
De Rubra Argentea Cretica. 26	267
De Trifolio Corniculato Cretico. 27	269
De Trifolio Falcato. 28	257
De Meliloto Cretico. 29	273
De Trifolio Vesicaria. 30	275
De Scorzonera Illyrica. 31	277
De Ebano Cretica. 32	279
De Iacea Maxima. 33	282
De Scordoti. 34	284
De Stabe Plantaginis folio. 35	287
De Maris Cretico. 36	289
De Saxiphraga altera. 37	292
De Galio Montano altero. 38	294
De Canapilutea Cretica. 39	296
De Tythimalo spinoso. 40	307
De Oenanthe stellata Cretica. 41	305
De Trifolio Clipeato argenteo. 42	307
De Causalide Lusitanica. 43	309
De Echios flore eleganti. 44	311
De Iacea Hispanica. 45	313
De Hedyso argenteo. 46	315
De Marrubio Hispanico. 47	317
De Siso. 48	319
De Buphtalmo peregrino. 49	321
De Quinque folio siliquoso. 50	323
De Hyssiamo Virginiano. 51	325
De Bellide spinosa. 52	327
De Meo Alexiterio. 53	329
De Glauc. 56	336
De Campanula pyramidalis minore. 57	339
De Ranunculo Petreo. 58	342

F I N I S.

PROSPERI ALPINI

Lauro Sylvestri Cretica.

Arbor

PROSPERI ALPINI DE PLANTIS EXOTICIS.

Liber Primus.

De Lauro Sylvestri Cretica. Cap. 1.

Rbor nascitur in montanis Cretæ insule pumila, fruticosa, ferens virgas oblongas, graciles, nigro Cortice obductas, densis veluti nodulis inæqualiter vtrinque, & in medio positis, infectas, ligno albo, duro, ferèque gustû insipido præditus, vtrinque ramulos producentes breues, virgis planè similes, at graciliores, in quorum cacuminibus spectantur folia Lauri Sylvestris figura, colore, crassitie, atq; duritie, similia, sed paulò minora, in acutumq; desinentia, pediculis breuib; inherentia, numero quinque, aut sex, aut plura etiam simul in ramulorû cymis inordinatim posita, ferè omnino inodora, linguam excalescentia, cum leui adstrictione. Singuli vero ramuli habent vnû, aut duos, aut tres breuissimos cauliculos, subtiles, duos, lignosos, tribus, vel quinque pediculis paruissimis, præditos, singulis fructum rotundû ferentibus, piperis magnitudine, in tres partes latyridis modo dissectum, cortice tenui, ruffo, vestitum, cuius quælibet pars continet semen albicans, oblongum, magnitudine, & figura tritico valde simile, substãtia fragili, non expers odoris grauis, gustû amarescens, atque linguam excalfaciens. Fructus quilibet, tria ex his seminibus continebat, & fructibus latyridis, figura, & magnitudine nondissimilis erat. Hæc arborem, (quod & virgarum figura, longitudine, gracilitate, coloreque, & folijs, & quadantenus etiam fructibus, cum lauro tino similitudinem haberet) laurum tinum, seu sylvestrem, meritò vocandû, duximus: quod nomen retinebimus, quoad veriùs nobis illuxerit. Nulli vsus ad Medicinam in hac arbore cogniti sunt, fructus tamen & sapore sub amarescente, linguâque excalfacientem, & ex leui adstrictione, erunt calidi atque sicci supra primum excessum, iudicandi, habereque ipsos vim roborandi, detergendi, atq; meatus ab infarctû, liberandi, non erit dubitandum.

Liber Primus.

A

Cerasus

2

PROSPERI ALPINI

Cerasus Idea.

Nascitur

De Ceraso Idea. Cap. II.

Ascitur in Ida Monte Cretæ insulæ, arbor fruticosa, cuius ramos plures exinde accepimus, quæ habet, virgas graciles, nigras, rotundas, Ligno duro albo, inodoro, linguam subexcal faciente, in quibus non æqualibus spatijs, exeunt folia oblonga in rotundum inclinantia, nigrescentia, dura, circumcrenata, intus fulvescentia, exteriùs candicantia, Agrifolij folijs quadrantenus, & magnitudine, & figura similia, sed minus dura, aut bina simul, aut trina, aut quaterna suis petiolis inhærentia, sursum acta. E quibus pediculi longi, in plures alios quippe in septem, vel in nouem, vel in plures etiam diuisi exeunt, in quorum apicibus flores albi (vt audiuius) Cerasis similes fiunt, à quibus fructus parui, oblongi, cum maturescunt rubescentes, & siccati nigrescentes, fabæ magnitudine, gustui suaues, (sed siccati duri, lignosi que euadunt) singuli singulis pediculis succedunt. In horum verò extremo, veluti umbilicus cernitur, quadam alba lanugine tomentosa obductus. Hi fructus corymborum modo, decem vsque simul suis longis pediculis coniuncti spectantur. Nobis visum est, hanc stirpē, ad Cerasum Theophrasti, nō parum accedere; Inde nos haud iniuria, Cerasum Ideam nominandam duximus, quod in Monte Ida familiariùs nascatur. Fortasse erit Agriomelta Petri Bellonij, quam in Cretæ montibus se offendisse scribit: quamquam à Græcis Codomalos appellari subdidit. Itaque hanc arborem Cerasum Ideam vocauimus Agrifolij folio, & quod Ceraso similis visâ sit in multis, & quod in Ida nascatur, & quod folia habeat Agrifolij folio, similia, hoc excepto quoniam sunt Agrifolio minus dura, minusq; aculeata. De istius arboris vsibus, vel etiam ad medendum nihil certi accepimus.

In 1. lib.
itin. ob-
ser ca. 17.

A 2 Chame-

Chamecerasus Idea.

Altera

De Chameceraso Idea. Cap. III.

Altera in Idæ Monte arbor nascitur longè humilior ac fruticosior Ceraso Idæ proxima, ramis gracilioribus, breuioribus, colore Cerasi Idæ, in quibus eodem modo, quo in Ceraso, folia exeunt inordinatis intervallis ad rotundum inclinantia, parum in extremis crenata simul suis petiolis, aut terna, aut quaterna, aut quina adhaerentia, sursum acta, Idæ cerasi folijs minora, subtiliora, minus dura, non ita crenata, neq. intus ita fulva, & exterius non ita albicantia. Cum ipsis simul exeunt frequentes pediculi subtiles, in plures alios diuisi, flores ferè racematim in Cacuminibus habentes, quibus fructus Idæ Cerasi fructibus similes, parui, rotundi, rubri in nigrum inclinantes, in extremo quidquam tomentosi albi habentes, minores tamen, mirti fructibus, & magnitudine, & figura proximi, ex ijs non dubitauimus hanc quoq. stirpem Chamecerasum Idæ nominare, quod priori similis sit, & quod in Idæ Monte & ipsa proueniat. Fructusq. maturi vt Cerasa à pastoribus eduntur. Hæc fortassè planta erit Myrtomelis à Gesnero vocata, atque vitis Idea, quam C. Clusius pro viti Idea tertia in I. libro rariorum plantarum, proposuit. At nullis notis ad vitem Idæam quam expressit Theophrastus accedere videtur. Ramos complures accepimus ab amico ex Creta, qui scripsit esse paruum, pumilam uè arborem Ceraso similem in Monte Ideo nascentem, fructusq. esse esculentos, & ijs pastores libentiùs vesci. De vsibus verò ad medicinam nihil nos deprehendimus.

Cap. 40.

In lib. 3.
de hist.
plant. ca.
17.

Adrachni,

Adrachni, seu Portulaca Theophrasti.

Pro por-

De Adrachni, siue Portulacæ Theophrasti.

Cap. IV.

Ro portulacæ arbore ramus ad me missus est sine floribus atq; sine fructibus, folijs densis, circumquaque stipatis, ob longis, extremis in acutum desinentibus, perpetuò virentibus quorum superius folia in germine posita arbuto similia sunt, licet latiora, inferius verò adnata longe latiora apparent, unde in rotunditatem etiam vertuntur, hæc interna parte nigrescunt, externa albicant, carnosæ sunt, & duræ, duris longisq; & crassis pediculis in hærentia sursum acta non ferrata. Ramus vero hinc folijs præditus ac undique stipatus cubito longus est, digiti minoris crassitie, cuius cortex cum læuore rubet, ac splendet, perinde ac coralij, quasi ramus esse videatur, perpetuaq; fronde est. Lignum verò colore albicat, durum, alicuius coloris obscurissimi non expers, & obscure subcalesciens linguam. Non dubito arborem esse Adrachnim, siue Portulacam Theophrasti (quam arborem Petrus Bellonius in Syria offendit) præsertimque cum folia sint arbuto, similia, audierimq; ferre fructum arbuti. Carolus Clusius in 1. libro ^{Cap. 31.} rariorum plantarum historiae ex Honorio Bello expressit iconem habentem etiam fructus arbuto similes, at non potui non mirari in ea imagine ramum fructus habentem, & folijs nimis rarum videri, & folia etiam aliquantum arbuti folio dissimilia, quæ fortasse in ramis fructus habentibus, ita mutari oportebit. De Adrachni Plinius scribit, habere folia arbuti, atq; fructum, unde hic noster ramus poterit esse Adrachnis, siue Portulacæ.

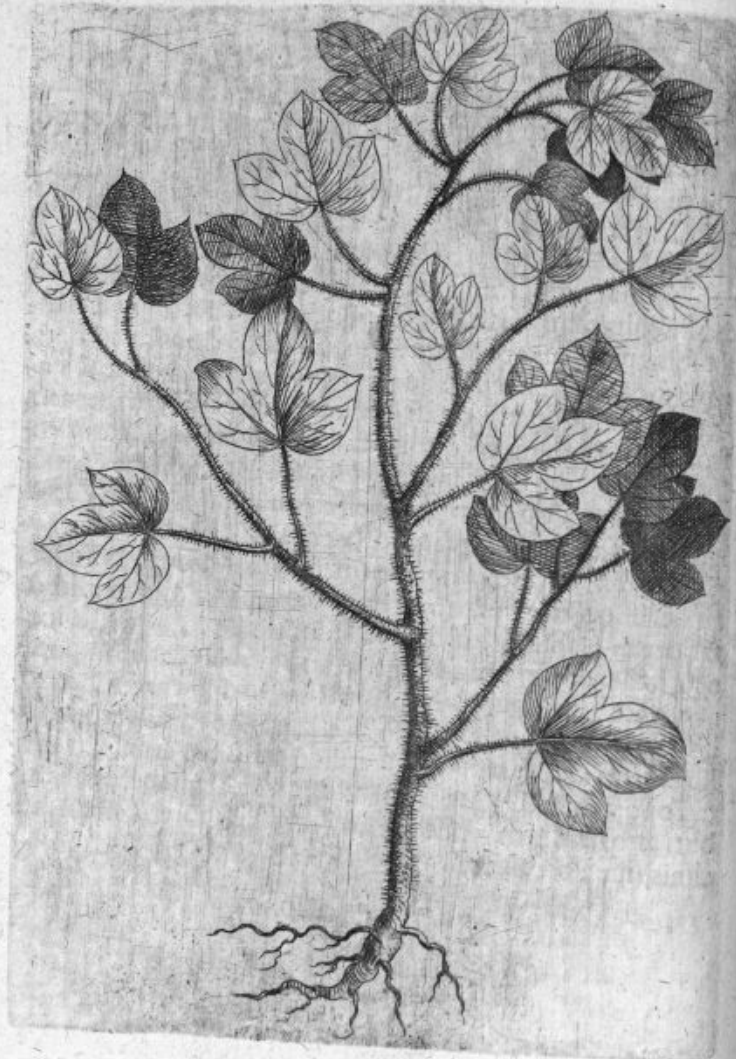

ramus

Acere

8. *PROSPERI ALPINI*

Acer Cretica.

Plantam

De Acere Crestica. Cap. V.

Lantam accepi cubitalem, quæ folia habebat hederæ helicis tenuia mollia, dilutè virescentia pediculis, longis, subtilibus, inhaerentia, quæ in cymis caulium vtrinq. à breui caudice crasso, rotundo, viridi colore rubescente ad summum numero quatuor spectantur simul ferè copulata. Internum vnicum folium cum suo longo pediculo visitur, aliquando geminum simul, geminis pediculis aliquando tria, atq. ad summum, ut dictum est quatuor. Caudex ramiq. omnes pilis albis infecti sunt. Radice nititur breui, tenui, & rota planta cum caudicibus, & ramis molli substantia constat, totaq. inodora atq. insipida visa est: eam sine floribus & fructibus accepimus, nihilominus, ut coniecimus, hæc arbor ad acerem accedere videtur, atq. ad eam præsertim, quam Dalecampius Monspeliensem appellauit, de qua ita habet. Acer Monspeliense, arbor est mediocriter procera, ramis satis explicatis, cortice quodam modo purpurascēte, folio aceri vulgari, simili, in tres tantum cuspides siue angulos diuiso, crasso, venoso, ex longo pediculo pendente paribus interuallis vtrinque sito fructu gemino, membranulis duabus coherentibus, alis muscarum similibus, procul dubio crediderim descriptam à nobis hanc arborem ad acer Monspeliensem accedere. At esse ex recenter nactis. Hoc vnum est, hanc nasci in Montanis illiusce Insulæ, quam etiam citra nomen, amicus ad nos miserat. Nullum vsum habere ad medicinam deprehendi. Tota planta præter modicam astringentem ferè ex toto insipida est, atq. inodora.

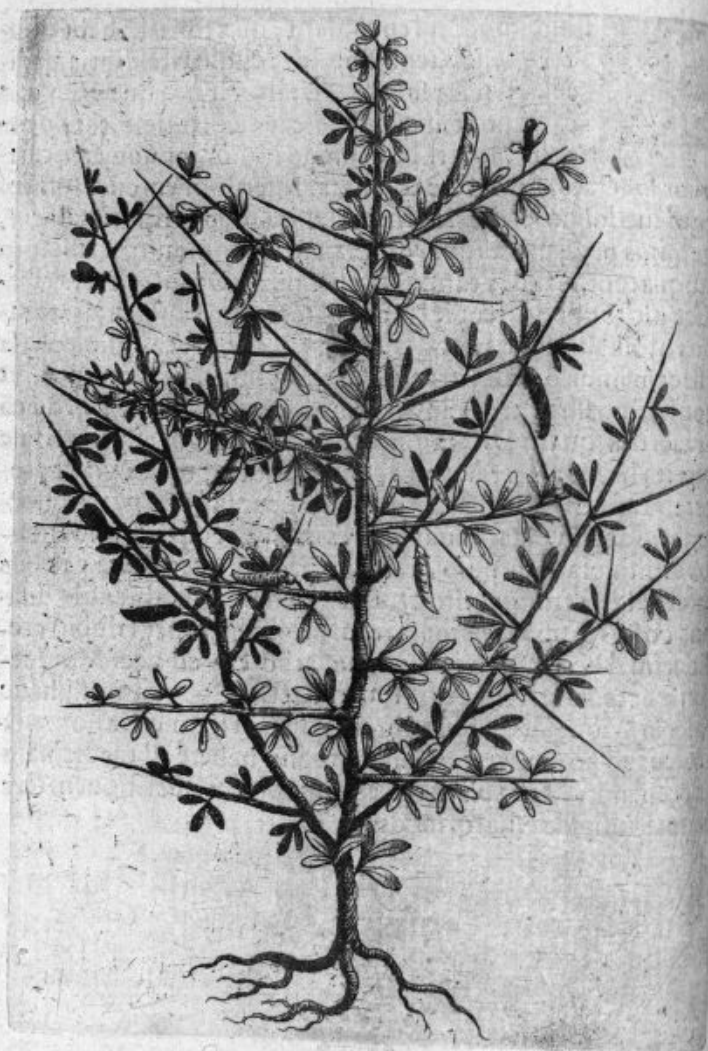
In lib. f.
hist. om-
nium pl-
ant. c. 38.

B

Acacia

Acacia secunda.

Nascitur

De Acacia secunda. Cap. V I.

Ascitur in Creta Insula, in Zacyntho, atque in aliis locis Orientis, plāta, quæ, Acaciam secundam Dioscoridis, nullis reclamantibus notis, refert. Est enim hæc, frutex arborefcens, triculitalis, & amplior, caule recto, longo, non multum crasso, corrice laui, viridis coloris saturati, spinis multis, vt in aspalatho secundo, sed rarioribus, vtrinque armato. Etenim spinæ ex caudice longæ, duræ recte procedunt, rutæ foliis ternis simul positis contextæ; ramuli verò ex caudice sursum feruntur, cum folijs, floribus, & paruis siliquis, semina parua, rotunda, lata, dura, flauescencia, cont. nentibus genistæ similibus. Radix radici aspalathi similis existit. Etsi hæc planta in multis, cum Aspalatho secundo conuenire videatur, tamen ab ipso, specie, distinguitur. Namq. Aspalathus spinis horret densioribus, durioribus, albicantibus nudis folijs, Acacia vero spinas habet rariore, folijs vestitis. Rursus in aspalatho folia, flores, & siliquæ, acaciæ secundæ folijs, floribus, atq. siliquis similes cernuntur, quæ tamen omnia in acacia longè maiora apparent, totaq. planta ligno. constat molliori, & magis fragili, quam in aspalatho, cum eius lignum durum sit, neutiquamq. fragile. Folia, & siliquæ acaciæ refrigerant, siccant, cum non leui adstrictione, quibus eisdem vsus in medicina habuit, quos de prima acacia Dioscorides expressit, scilicet ad repellendum atq. ad cohibendum, quodcūque profluium, vel sanguinis, vel excrementorum sit, sunt tamen acacia prima longe inefficaciora. Itaque ad fluxum sanguinis ex naribus firmandū, succus foliorum, & siliquarū viridum fronti, & temporibus adhibitus, vel intra nares inditus, maximè valet, & ad sputum sanguinis, & ad dysenteriam, ad mensiumq. abundantiam cohibendam, vel per os assumptus, vel clisteribus, & pessariis in pudendum inditus.

B 2 Aspa-

Aspalathus secundus.

Nosalias

De Aspalatho secundo. Cap. VII.

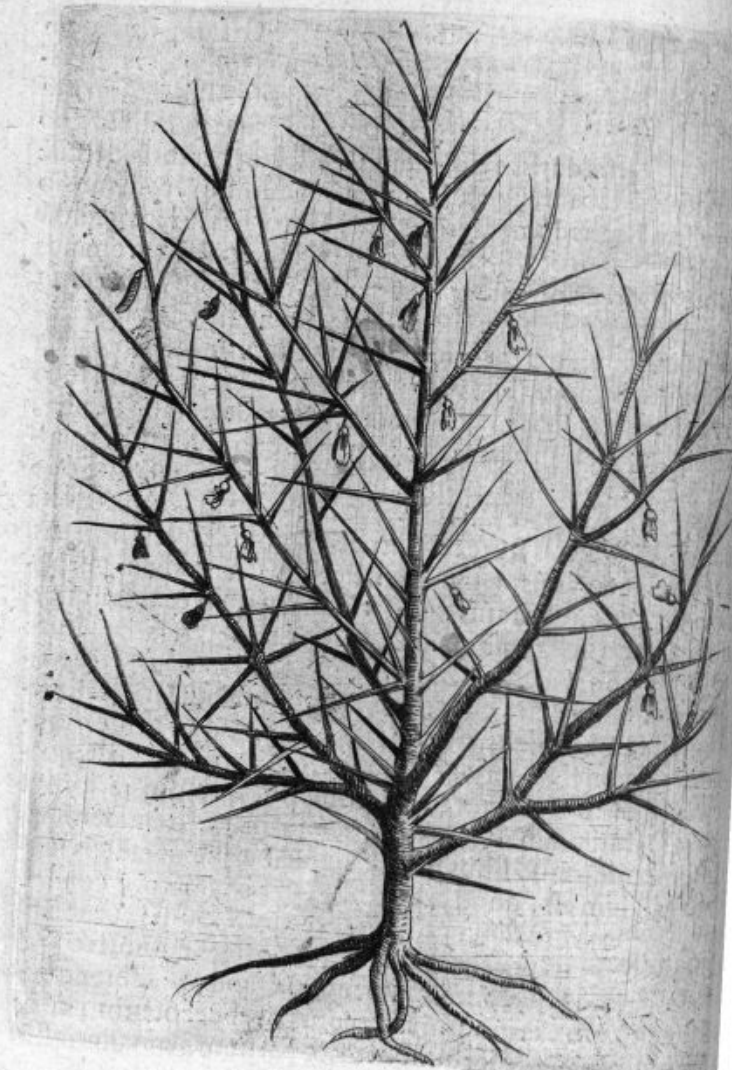

Os aliàs vidimus in loco propè Cretam ciuitatem Fraschia vocato, penes portum, complures aspalathi secūdi stirpes, sponte natas, bicubitales, quæ ramis, nō vt in fructicibus, sed vt in arboribus lignosis duris, densis, spinis albis, duris, crebris, dēsiuē armatis, constabant, lignū est album durissimum, & in medio nigrescit, odoris dum recens, expers. Flores fert luteos genistæ similes, sed minores, suauiter eminus olentes. Etenim eminus flante vento odoris fragrantia sentitur, floribus succedunt exiguæ siliquæ, genistæ vulgaris haud dissimiles, at longè minores, in quibus tria quatuorue semina parua, acaciæ proxima sed multo minora, folia verò paruissima terna simul vni loco in ramis adherentia: Hæc planta nititur radice crassâ, longa, brachiata, dura, dum recens est, quippè quoad siccatur minimè suauiter olens, etsi veletiam siccata obscurum suffito odorem respiret, sapore insipida. De hac planta Dioscorides ita habet: Aspalathus frutex est firculosus, multis spinis horrens. Optimus est grauis, detractō cortice rubescens, aut in purpuram vergens, odoratus, gustatū amarus, est & alterum genus candidum lignosum sine odore quod deterius habetur: Quibus non videtur dubitandum aspalathi à nobis descriptam plantam esse secundum aspalathum Dioscoridis. Ex seminibus è Creta delatis hæc planta nata est, quæ in locis calidis per hyemem à frigore custodita, multos annos vixit, qualem nos olim apud Horatium Bembum stirpiū rariorū egregiè studiosum & eruditum Patavij in horto eiusdem, vidisse meminimus. Istius plantæ, lignū maximèq. radicis modicè calidum est, quod ex læuissimo ipsius amarore conlucitur, siccum verò supra primum excessum, cum læui adstrictione. Quibus præcipuus vsus erit ad partes corporis roborandas, atq. ad fluxiones cohibendas. Quod præstabit puluis ad drachmam ex vino austero epotus, vel decoctum per os assumptum, Ad vlcera quoq. oris, & partium genitalium siccanda, puluis inspersus efficaciter præstabit.

In 1. de
mat. me.
cap. 23.

Echi-

Echinopoda.

Echino

De Echinopoda. Cap. VIII.

Chinopoda Græcis vocata planta frutex est, spinosus, cubitalis, & amplior, multis surculis ab vna radice proficiscentibus, refertus duris & lignosis; colore flavescentibus, & siccatis albicantibus, folijs planè carens perpetuò tempore, spinas multas longas virgæ habent, seu ramulos spinarum instar, & figuræ, qui quoad planta viuit non duri sunt, ea vero mortua, eadem surculi indurantur, & acuta duræq. spina euadunt, quæ aequalibus ferè spaciis trinæ in ordine in ramis simul apparent, plures acutos triangulos, facientes. Planta tota siccata albicat, lignosa, dura, quadantenus aspalatho secundo similis, at eius spinæ sunt multò plures, longiores sursum ferè ex toto actæ, Flores fert paruulos luteos, aspalathi flores æmulantes, sed tamen minores, quibus succedunt techæ paruula, figura, triangular, quam exigua semina continent. Mirum est Honorium Bel- lum Vicentinum, virum aliquin eruditum, scripsisse ad Ca- rolum Clusium, vt ex ipsius epistolis ad ipsum scriptis con- stat; hanc plantam flores ferre copiosissimos, cum eam pau- cissimos producere singulis annis viderimus, in aliquibus plantis quæ mihi multos annos vixerunt. Neque Petrus Bel- lonius qui hanc plantam aspalatho secundo quadantenus si- milem fecerit videtur reprehendendus, cum ipsa & spinis, & floribus, & siliquis atq. toto frutice, ac ligno ab eo aspalatho non videatur dissimilis. Aliqui existimarunt ipsam quod fo- liis careat, & floribus, & siliquis ad spartium Dioscoridis ac- cedere, eòq. magis, quoniam viuens, eius surculi sint tractabi- les. Quod an sit verum nollo in præsentia deliberare, aliis lu- bens iudicium remittens. Nascitur hæc planta in Creta in- sula, non in montanis, quia frigora non patitur: Vnde apud nos ex seminibus orta hyeme ni in calidis locis à frigore tuea- tur, exarescit. Lignum aliquantulum amarescit non absque odore etiam grato, quibus, hominibus amicam esse, conii- citur, viribus atq. vsibus ad medicinam ab aspalatho secundo, non differens.

Colu.

Colutea Scorpioide odorata.

Pulche.r

De Colutea Scorpioide odorata. Cap. IX.

Relcherrimus frutex nascitur, & hic in Creta Insula totus argenteo colore, qui crescit cubitali altitudine, & ampliori, folia fert, flores, atq. siliquas vulgaris Coluteæ Scorpioidis, sed in hoc differunt quod foliola in extremo latiora sunt, pediculi que undecim foliis constat, quippè quinque vtrinq. atq. vno in pediculi extremo, quæ in extremo sunt latiora, & coloris quidem argentei: Flores verò et si colore & figura, similes videantur floribus Coluteæ vulgaris; nihilominus differunt, quia cretica, odorati sunt, atq. illius fatent, siliqua verò & albæ, & minores sūt. Nonnulli siliquis siue melius tribuunt facultatem purgatoriam, præsertimq. vomitoriam. De qua facultate quicquā certinon habeo. Vere ineunte hæc planta flores fert, & toto mense Maio silique maturescunt. Stirps est frigoris impatiēs unde egerimè hyeme vivit in Italia, nisi summa cura custodiatur in locis calidis. Flores sunt odorati, digerentes cum leui adstrictione, unde non errarent qui in heloti loco iis ad medicinæ vsum vterentur. Hanc plantam sæpè nobis ex seminibus à Creta delatis natam habuimus, & multos annos custodiuimus, quæ & floruit, & probè siliquas produxit, quæ etiā perfectè maturuerunt, itaut semina perfectissima fierent.

Liber Primus.

C

Linum

Linum Arboreum .

Ramum

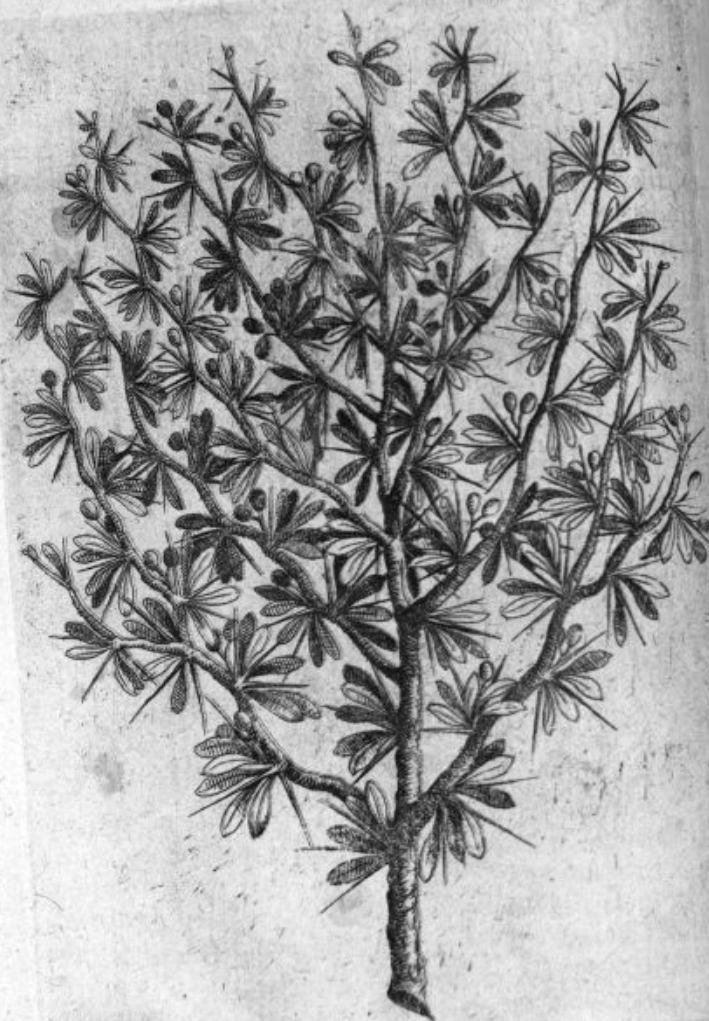
De Lino Arboreo. Cap. X.

RAmum plantæ Creticæ pro Lino Arboreo accipi, eo nomine forsitan ita vocatum, à floribus, fructibus, atq. seminibus, quæ similia sunt Lini floribus, fructibus, & omnium maxime seminibus quæ magnitudine, figura, & colore sunt vsq. adeò seminibus Lini similia, vt vix discernantur ab ipsis. Planta est arborescens, constans ramis obliquè actis, gracilibus, rotundis, cortice nigris, foliis Lini, sed latioribus, vt ad myrti folia magis accedant, densis, vndiq. ramos, contegentibus. In cacumine producuntur flores, & fructus suis pediculis adhærentes colore flauo, saporeq. valde amaro. Fructus verò magnitudine cicerum visuntur, atq. quadantenus etiam figura, vel melius Lini fructibus; horum singulus continet quatuor semina, Lini seminibus, omnino similia. Quicquam, de viribus atq. vsibus ad medicinam mihi cognitum non est.

C 2 Lycium

Lycium Creticum.

Tametsi

De Lycio Cretico. Cap. XI.

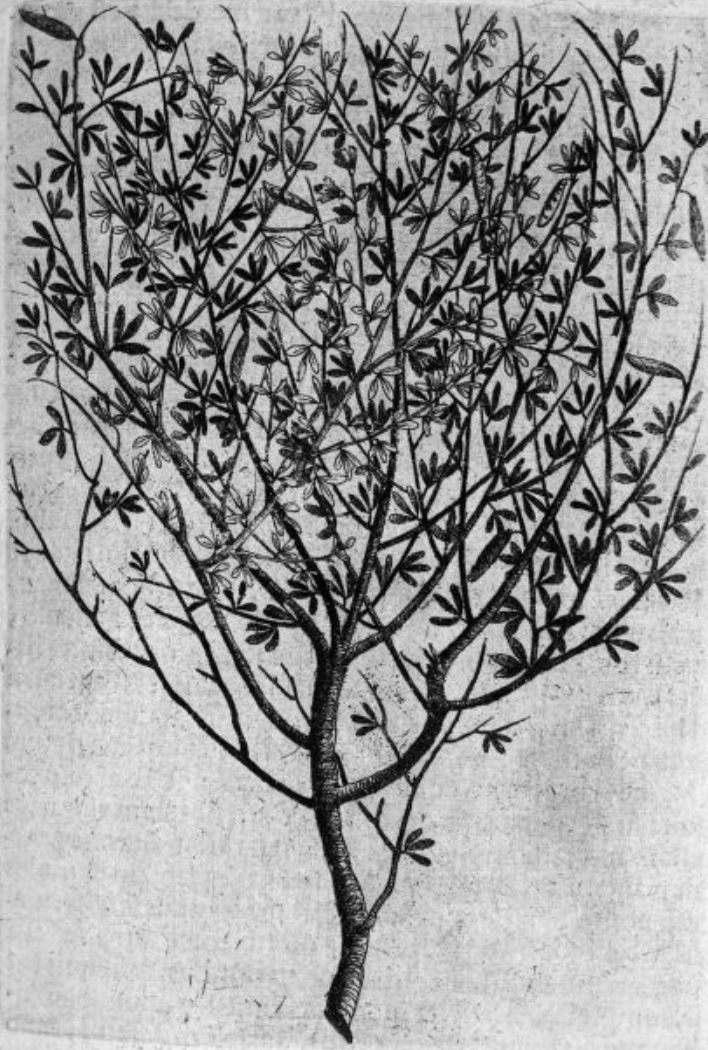
Ametfi, in libro de Plantis Aegypti duas stirpes pro lycio meminerimus, quippe arbores Vzeg, & Ahialid Arabibus vocatas, nihilominus, nisi mea me fallit opinio, hisce annis proximis mihi aliam lycij plantam ex Creta missam, à vero antiquorum lycio non abhorrentem, in montanis illiusce Insulae proluentem, videre licuit. Hæc arbor parva est hominis altitudine supra terram elata, spinis horrens, foliis buxi, angustioribus tamen, quaternis, aut quinis simul ramorum partibus eminentioribus, citra pediculos, inhaerentibus: igitur caudex habet vtrinque ramos multos, graciles, rotundos, ferè rectos, duros, lignosos, habentes quasdam inæqualitates in ipsorum rectitudine, quippe qui habeant breui intervallo, partes quasdam eminentiores, à quibus singulis, tres spinæ acutæ, nigrae, duræ, simul cum foliis buxeis, sed tenuioribus exeunt, in quibus flores duo, vel tres à suis pediculis pendēt, à quibus deflorescentibus succedunt vna, duæ, vel ad summum tres bacce, ob longæ, nigrescentes, piperis magnitudine, & rotunditate, sapore stiptico, primò subdulci, post amarescente. Radices non vidimus, verum si ex iis, vt antiquitus fieri consuevit, succus eliciatur, lycium vocatus, tantoperè ad medicinæ usum commendatus, planè ignoro. De eo succo, nos in libro de plâis Aegypti scripsimus capite de Vzeg, Quod pertinet ad istius plantæ facultates, atq. ad vsus medicos procul dubio habebit & hæc planta easdem, & vires, & vsus quos antiqui de lycio tradiderunt, cum præsertim, & hæc stirps notas veri lycii habeat, & folia, & fructus cum adstrictione amarescant, primo enim gustui subdulces apparent, & mox leui ea dulcedine citò resoluta, amari esse sentiuntur, quæ amaritudo in ipsis remanet modica. Ipsorum essentia mixta est, ex substantia tenui, calida, amara, qua calfacit, siccatur, detergit, ex terrea frigida, & sicca, qua adstringit, refrigerat, siccatur, roborat, meatus claudit: Hinc fit, quod in actiuis qualitatibus mixtione calidæ, & frigida ipsius substantiæ, redduntur, temperati, siccant verò supra secundum excessum cum

cum adstrictione, vnde mirum non est, si vlceribus, oris, labiorum, aurium, aui, & similium partium medeantur, si caliginem ab oculis amaritudine detergant, atq. etiam Caliacis, disentericis, cruentisq. reiectionibus, faminarumq. profluuijs opem ferant, cum per os assumpti, tum intus inditi. Hæc omnia, succus, qui & ex folijs, & ex fructibus, vel ex radicibus, vt voluit Dioscorides, parabitur, præstabit. Quomodo verò sit is parandus, Dioscorides, & alii probè nobis tradiderunt. Lycium à lycia prouincia abundantius hanc stirpem producente, dictum est, atq. vt ait Dioscorides Pyxacantha à folijs buxeis, itidem appellatum fuit.

Spar:

Spartium Creticum.

Planta.

De Spartio Cretico. Cap. XII.

In lib. 7.
p. 18, c. 29

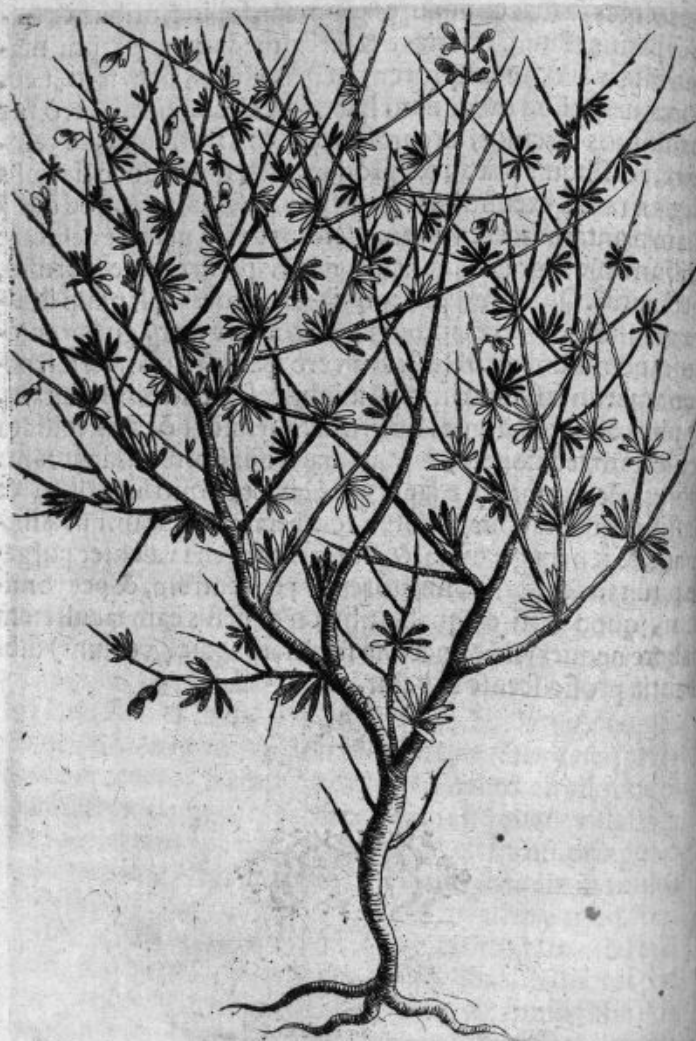
In lib. 2.
cap. 27.

Planta ex iisdem natalibus ad me delata est proce-
ra, densissimè fruticans, bicubitalis, & amplioris
altitudinis, furculosa, quippè ramulis à crassis ve-
luti caudicibus rotundis, viridibus, densè macu-
lis parvis albis punctorum alborū modo, infectis,
nascentibus longis, subtilibus, sursum recte actis,
flexilibus, rotundis, cortice viridi prædita, Hi deorsum ramu-
los multos habent vtrinq. inæqualibus intervallis inordina-
tim positos, & in medio, ramis, folijsq. nudi sunt & postea
sursum in cymis densè ramificant. Folia habet aspalathi, seu
acaciæ secundæ, & flores, & filiquas. Nomine spartij ad me
hæc planta missa est. An verò spartium sit Dioscoridis non
auderem affirmare, quando eius spartium, seu genista nō ha-
beat folia, & hæc nostra genista ijs scateat vndiq. in virgis à ra-
mis prouenientibus, etsi virgæ circa medium nudæ sint, neq.
virgæ etsi rectæ, flexiles videantur, aptæ videntur ad vites vin-
ciendas, Nihilominus, & si hæc nostra planta non erit Spartiū
Dioscoridis erit saltem, vel notis accedet ad Spartium quod
Mesues ita descripsit. Spartium genista latinis arbor est mon-
tana, cuius ramuli desinunt in virgas multas, rectas, flexiles,
fractū contumaces, quibus vites, & alia ligantur. Flores ha-
bet flauos lunata figura, filiquas phasiolis similes, & semina
in his lenti similia, intervallis distincta, quibus liquidò constab-
bit hanc nostram plantam non nihil ad spartium descriptum
à Mesue accedere. Neque hæc stirps hætenus ab aliquo co-
gnita fuisse videtur, nisi quis dixerit eam esse quam vulgus ge-
nistam aculeatam appellat, quæ expressa est in historia gene-
rali plantarum, Negari non potest hanc plantam in multis
cum nostro Spartio convenire, quippè in ramis virgisque iun-
ceis, in folijs (& si non perpetuò in omni exortu, terna, sed etiā
quaterna multis in locis cernantur) in floribus, & filiquis par-
vis, compressis, & latis, & in semine lenticulæ simili, Nihilo-
minus toto (ut aiunt) cælo, nostrum Spartium differt; primo
nostrum Spartium habet ramos, cortice egregiè viridi, pun-
ctis

Etis, crebris albis, toto emaculato. Ab his ramis virgæ quæ lō-
gæ, iunctæ, subtiles, flexiles, in altumq. rectè actæ procedunt,
id proprij habent, vt in primò ferè exortù, circumquaque
alias virgas paruas complures promant, folijs, floribus, & sili-
quis paruis, latissq. refertas, & circa medium virgarum ma-
gno interuallo, nudæ apparent, neq. ramulos, neq. folia, neq.
flores, neq. aliud quicquam habentes, circa apicem verò rur-
sus, multos sùrculos, circumquaq. folijs, floribusq. suo tem-
pore, vel siliquis præditos, producentes, qui ordo in singulis
virgis à ramis exeuntibus, perpetuò obseruatur, quod nullā
aliā plantā facere vidimus, semina etiam genistæ aculeatę
scribunt esse nigrescentia, cum nostri spartii colore subruffo,
spectentur. Quid amplius? cum scribant totā plantā illi-
scę genistæ aculeatę sambuci modo satere, atq. gustui ama-
ritudinem inducere. Nostrum vero spartium neq. fœtet, ne-
que amarum est quin immo: subdulcescit cum insipiditate.
Quibus certi reddimur, nostrum Spartium nō esse genistā
aculeatā, sed nouā plantā hactenus omnibus ignotā.
Flores, & semina vitæ saporem habent ex quo in actiuis, &
passiuis qualitibus videtur temperata nihilominus affir-
mant, & tenera germinā, & flores, & semina valenter purga-
re pituitā, & serofos humiores, & per ventrem, & per vom-
itum, quod & si ex qualitibus manifestis eam facultatem
habere nequeat, id ex occulta facultate à tota (vt aiunt) sub-
stantia proficiscente habebit.

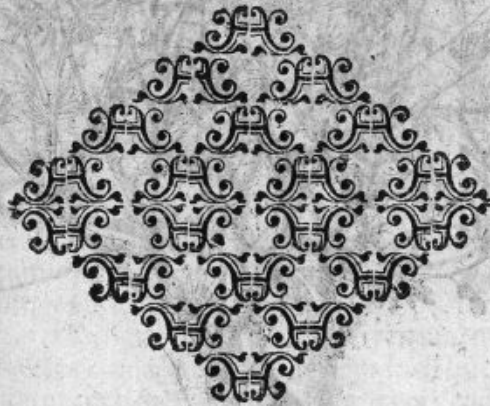
Spartium Spinosum.

E. & S.

De Spartio spinoso. Cap. XIII.

Sit & alia planta in Creta nascens Spartio prædicto similis, quæ ramos multos nigros habet, à quibus virgæ exeunt, iunceæ subtiles, nigrescentes, habentes in exortu lirculorum, folia, in eodem exortu quina parua tenuia, & ferentes flores plures luteos, paruos, Sparti Cretici similes, à quibus siliquæ parua non dissimiles succedunt. Virgæ omnes in cacumine desinunt in spinas, non tamen multum duras, hisque veluti triangulos facientes. Hæc planta veluti eiusdem saporis, & odoris est cum Spartio, ita eiusdem vires habere, credendum est.

D 2 Spartium

Spartium Spinosum alterum.

Proximo

De Altero Spartio spinoso. Cap. XIV.

Roximo. Spartio spinoso, planta similis ad me
missa est, pro thymbra spinosa, quæ tantum
abest, vt thymbra, fit, quod ab ea potius in
omnibus, præcipuisq. notis, toto coelo diffe-
rens videatur, tymbra enim, seu satiregiæ
proptium est, vt acutum, suauemq. odorem
respiret thymo similem, atq. thymi quoq. saporem acrem
habeat. Quibus duobus, cum nostra planta omnino careat,
cum & insipida sit, & prorsus inodora. Nihilq. mea sententia
erit aliud, quam spartii spinosi altera species: siquidem frutex,
& ipsa est, Spartio non dissimilis, ramos habens crassos,
rotundos, non leues, sed asperos, à quibus virgæ sursum
recte feruntur, in spinas acutas desinentes, triangulos veluti
multos facientes, Folia duplici ordine in hac planta visuntur,
priorum ad exortum furculorum, ex ramis spartii similia, sed
tenuiora, ex vno exortu, aut trina, aut quatuor, aut quina:
secundo ordine in virgis rectis vtrinq. crebra visuntur, traga-
canthæ modo vsq. ad apicem ferè virgularum, furculorum-
uè, aut à foliis furculorum, spinæ super sint duræ, subtiles, ad-
modum acutæ, omnesq. furculi in huiusmodi spinas desinunt,
folia verò vtrinq. in furculis posita, sunt oblonga, parua, ex-
trema acuminata habentia, Spartii spinosi alteri foliis planè
similia, aliquantulum maiora tamen. Hæc planta radice niti-
tur longa, crassa, lignosa in subtilitatem terminante, in duas,
vel tres radices diuisa. Ab eiusq. duobus locis quodam inter-
uallo visuntur, radiculæ, fibrosæ, subtiles, ab eodem exortu
simul plures. Tota planta, & citrà odorem, & citrà sapo-
rem obseruatur. Vnde fortè eiusdem qualitatis, cum altero
Spartio spinoso esse, iudicandum videtur.

Cyanus

Pulcher.

De Cyano arborecente longifolia. Cap. XV.

Cylcherrimus frutex in Cretæ mōtanis nascitur cubitalis altitudinis, & amplioris. Caudice scabro, duro, lignoso, inæquali, aspero, digiti pollicis crassitie, rosmarini coronarii caudici valdè simili, à quo quidem circumquaq. ramulorum duorum in eius cortice affixo, quedam fragmenta, seu fruscula caudici affixa, quæ caudicem adhuc magis scabriorem reddunt. Vnicus hic caudex crassus superius scinditur in tres, quatuorue ramos, digiti crassitie, nigros, scabros, inæqualis crassitie, & figuræ, nigros, ramulorum frustulos, crebro, vndiq. spinarum quasi modo affixos. Quilibet verò horum ramorum quatuor in apice alios ramulos producit subtiliores eodem modo scabros, nigros, inæqualesq; quorum singuli itidem promunt surculos rotundos plures, scilicet tres, quatuor, vel quinque graciles, palmum longos, tomentolos, albicantes, crebris foliis, albis, tomentosis, longis, magnitudine figuraq. ad salicis tenuia folia accedentibus, vndiq. circumdatis stipatisq. in quorum surculorum cacumine producunt tres, vel quinque, vel septem flores cyani floribus similes, purpurascens in suis calycibus parvis cyani itidem proximis, à quibus succedunt papiqui in aerem euolant, inter eam paposam mollemq. substantiam continentur semina parua, cyani quam similia, sed minora, & longiora. Hæc est arbuscula fruticosa, usque ad florum foliorumq. surculos aspectu ferè horrida, nigra, crassitie ramorum inæquali frustulisq. ramulorum siccorum, spinarum instar armata, & scabra. Ab ea parte vero ex qua surculi foliosi, flores vt dictum est, in suis cymis producunt, prosiliunt, tota est argentea, floribusq; cyani purpurascens iucundissimi aspectus. Surculi albi, folia, atq. flores, fructusq. gustum insigni amaritudine afficiunt, cum aliqua adstrictione. Vnde merito quod ea qualitate amara humores crassos extenuet, ad prurum è detergit, & meatus ab infarctu liberet, vtilissima est ad obstructos, ad ictericos, ad urinam suppressam, atq. ad menses itidem interceptos, mouendos. Vlceribus sordidis medetur, atq. ad vermes necandos maximè valēs.

Cyanus

Cyanus Arborescens altera, Stryacisfolio.

Sequitur;

De Cyano altera arborecente, styracis folio.

Cap. XVI.

Sequitur, post cyanum arborecentem longifoliam, altera cyani planta, quam exinde ab amico, nomine cyani styracis folio, accepimus. Verèq. folia styracis æmulari, & magnitudine, figura, ex candido colore videntur, & flores cyani floribus similes sunt. Hæc planta cubitalis & bicubitalis est, in orbemq. diffunditur, perpetuò virens, caudicem habens crassum, ut digitus pollex, rotundum inæqualem scabrum, palmum altum à quo exeunt rami quatuor vel quinq. vel plures, rotundi, subtiles semi palmum longi, è quibus germina multa exeunt, quatuor aut quinq. folijs ab eodem exortu simul exeuntia magnitudine atq. figura styracis folio quam similia, interius nigrescentia, atq. exterius cum tomento quodā albicantia, interquæ germina, exit surculus, vel plures, rotundus, gracilis, palmum ferè longus, aliquot folijs parvis raris inæqualiter positus, & in cacumine est veluti corymbus, florum multorum cyani vulgaris magnitudine, atq. figura similium, ab vno exortu simul exeuntium, colore phæniceo, calice verò longiori, quam cyani, squamato, colore albo, in sulcum inclinante, à floribus deflorescentibus remanent pappi veluti ex materia sericea, villosa alba, intra quam continentur semina parua, longa, tenuia, colore albicantia. Flores autem inodores sunt. Tota planta, & inodora, & insipida est, nulliq. usus ad medicinam hætenus cogniti cuiquam fuerunt. Elegantissima dum floret, visuiq. iucundissima apparet perpetuò virens argenteoq. colore. Prouenit in altissimis præcipitijs, inter saxorum rimas. Mihi sæpius hæc planta ex seminibus nata est, plurimumque & per bellè aucta, quæ tamen numquam ad hyemem cura peruenit.

no. Liber Primus.

E

Scabiosa

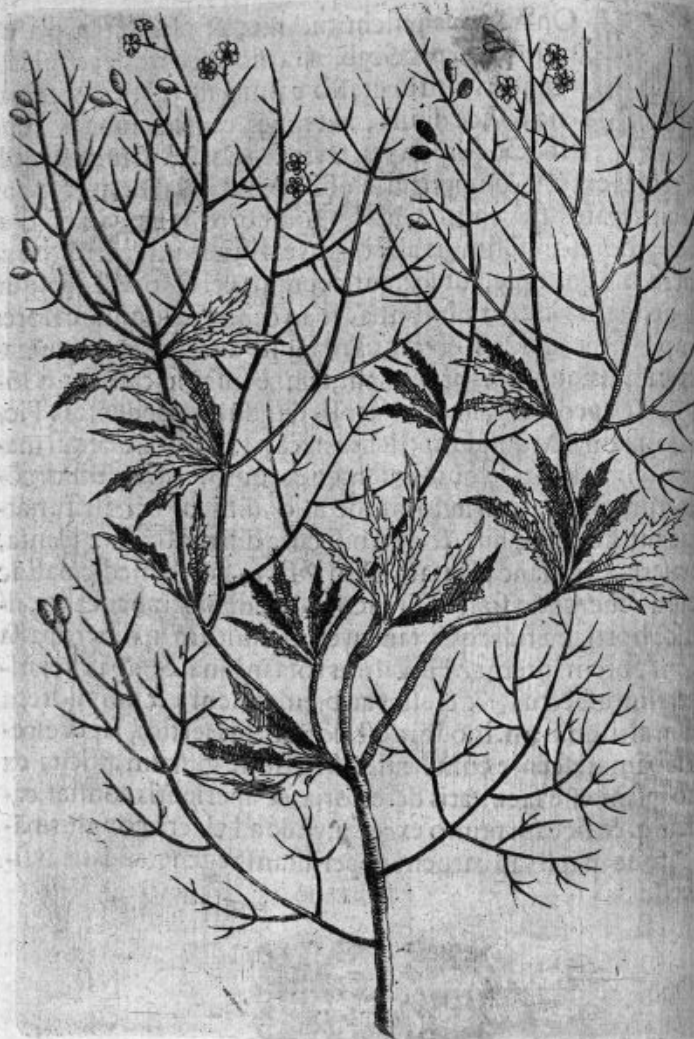
Non

De Scabiosa arborea. Cap. XVII.

Non minoris pulchritudinis, & elegantiae planta est, quam pro Scabiosa arborecente accepi. Hæc caudici nritur crasso palmo alto albicante, à parua radice diuisa, in tenues radices longas, hinc inde oblique per terram actas. A Caudice multi caules exeunt, longi, sursum oblique acti, graciles, in quibus debitis spatijs folia multa, magnitudine, & figura, aizoo cretico arborecenti similia ab eodem exortu simul exeuntia numero aut quinque, aut sex, aut septem, vel octo, vel denique nouem, tota incana albicantia, & in caulium summitate flores ampli, carnei coloris albicantis magnitudine & figura vulgaris scabiosæ aut, vni, aut, bini, aut, trini, è singulo caule, suis longis veluti pediculis, in quos caulis diuiditur, pendentes. Flores inquam, paruuli sunt, dense in capite rotundo cerasi magnitudine, stipati, in quibus semen paruum, rotundumq. continetur, quod satum in Patauino solo, difficulter nascitur, atque multò difficilior, & non nisi cura diligenti, nata planta, conseruatur. Hanc plantam olim Pisis ex horto medicinali accepi à reuerendo fratre, Francisco Malochio franciscano, illiuscè horti præfidi, quæ tamen cum multum in itinere passa fuerit, breui interiit. Hæc stirps tota incana, & alba est, pulcherrimi aspectus, & crescit ad bicubitalem, & ampliorem etiam altitudinem. Inodora est floresq. præsertim, sapore verò lubamarescente cum læui adstrictione gustum afficit, ex quo ipsam esse facultatis deterforiæ, & aperientis constat, calidamq. & siccam primo excessu, vnde ad vlcera conglutinanda, atque in ipsis ad carnem deperditam regenerandam, utilis erit.

Leucojum Spinofum.

Pulcher.

De Leucoio spinoso Cruciato. Cap. XVIII.

Vicherrimam elegantissimamq. plantā, pro Ver-
 basco spinoso accepimus, quæ frutex est cubitalis,
 tota albicans, paucis folijs parvis candidis, oblon-
 gis in extremo acuminatis, & vtring. serratis simi-
 libus erucæ peregrinæ folijs, quod alii Leucoium Patavinum
 vocant, sed longè minoribus, & candidioribus, circum ramos
 in parte eminentiori positis. Surculi vero omnes, spinis multis
 parvis, vtring. ordinatim positis scatent, faciētibus veluti cru-
 ces innumeras in surculorum extremitatibus, à quibus nos
 hanc plantā, leucoium spinosum cruciatum nominauimus,
 Flores fert in surculorū cymis luteos leucoij similes, à qui-
 bus succedit folliculus ferè rotundus piperis magnitudine
 continens semina nigra, minutissima, blactariæ similia. Nihil
 .n. habet, quod cū verbasco conueniat, neq. in planta, neq. in
 facultatibus, neque .n. folia respondent, seu conueniunt cum
 alicuius verbasci folijs, neq. caules, neq. flores, neq. fructus,
 multominus nihil adstrictorię facultatis habet, quæ verbasci
 propria videtur. Hæc .n. planta sapore subdulci prædita est, ad
 insipidum inclinante, cum læuissima adstrictione vnde ad fri-
 gidum siccum ipsius facultas inclinare videtur. Ad Leucoiū
 vero, & folijs, & floribus luteis parvis potius accedere nobis
 visā est, quo verò nomine Græci eam vocent, haud intellige-
 re hætenus potuimus, neq. multò minus, quæ plāta sit. Hoc
 vnum credidimus, hanc omnino antiquis ignotā fuisse. Nos
 itaq. à quadam similitudine quam folijs, & floribus cum leu-
 coijs habet, eam leucoium spinosum cruciatū, ab innume-
 ris crucibus, quas spinæ in cauliculis efficere videntur. Credi-
 di sæpe hanc esse plantam quam Carolus Clusius, à Iacobo
 Plateū iconē accepit, eamq. & ipse leucoium spinosum voca-
 uit. Hæc solummodo à nostra planta differens esse videtur,
 quod nimis ramis rara esse apparet, neq. eas cruces innume-
 ras spinis facit, quod fortasse in ea non observatur, quoniam
 tenella planta atq. non annosa extitit. Hanc plantam esse quā
 Galastinida, Cretenses vocant, qua ad ignis vsum, vti familia-
 rius solent, & ad fornaces inurendas.

In lib. 3.
 obser. c. 7

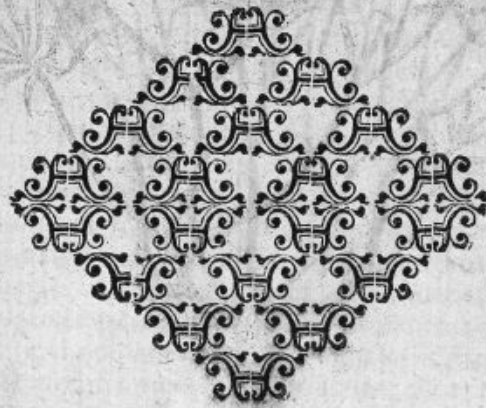
Caryo-

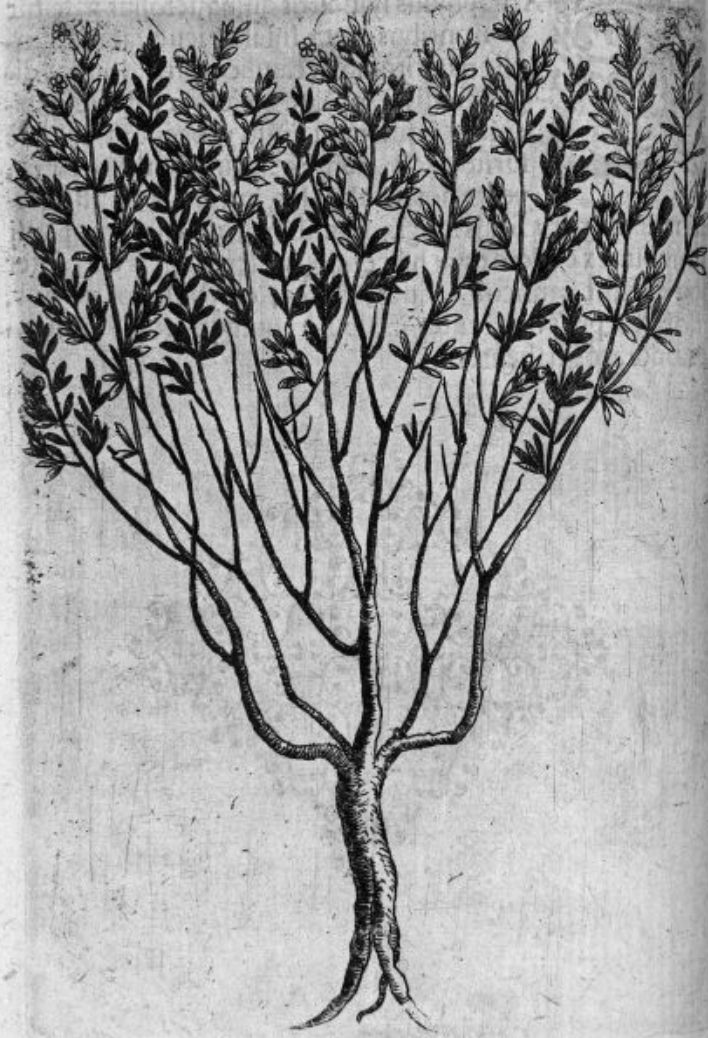
Caryophilus

De Caryophyllo arboreo sylvestri. Cap. XIX.

Caryophylus sylvestris quinquefolius nascitur in montibus cretæ Insulæ bicubitalis, & amplioris altitudinis, caudice duro, longo, digiti crassitie, colore albicante, dense geniculato, à quo rami multi procedunt, oblique sursum acti, dense geniculati in alios binos, vel trinos, cauliculos, in quibus, multa germina innumeris folijs longis, tenuibus, sylvestris caryophyli similibus, ex eodem ortu nascentibus referta, apparent, inter quæ exeunt cauliculi tenues, flores, caryophylos paruos, odoratos, purpurascens in album, quinque folijs constantes, odoratos, habentes.

Casia.

Quid sit

De Casalatinorum. Cap. XX.

Quid sit plāta, cuius imaginem accuratè delineatam subiciemus, nisi ad *Casias latinorū*, quas Cneori nomine Græci fortassè intellexerunt, accedere dixerimus, planè ignorare fatemur. Elegantissimus tamen frutex est, cuius rami & frondes digni æstimantur, vt ad Coronarū vsum recipiantur. Habet radicem crassam longam in duas scissam, asperam, inæqualem, nigro cortice, ligno albo, duro, quod dentibus tritum nihil odoris respirat, ac ferè primum saporis etiam expers videtur, sed postea linguam acutè excalfacit, cum leui adstrictione. A radice rami multi, crassi, & graciles, rotundi, nigri, tortuosè exeunt, obliquèq. sursum aguntur, atq. ità simul stipati, scopæ modò, densam totam plantā reddunt, qui rami, etsi in plures alios subtiles diuidantur, atq. ab ipsis alii complures surculi exeant, tamen omnes nudi folijs existunt, totaq. planta hæc, maximèq. antiquata, ferè semicubiti vsq. ad altitudinem à terra ascendens, ex toto nuda folijs conspicitur, proindeq. ramorum densitate, atq. nigrore, horridum prospectum efficit; supra quam ramorum altitudinem, sequuntur surculi hinc indè ab ijs ramulis profilientes, semi palmum longi, sursum acti, scoparum modo simul stipati, foliolis candidis, paruis, rotundis, oblongis, in extremū acuminatis, magnitudine, & figura foliorū, vulgaris, seu hortensis saturegiæ, vel thymi Cretici, ita circumdatis, vt ramuli ipsorum nigrescentes, folijs obruti, numquam appareant, sed surculi omnes ijs pulcherrimis, candidis folijs circumquaq. stipantur, & surculi omnes ferè producunt, alios plures codè modo folijs; multis, dēsis præditos. In ramulorum cymis extimis, flosculi phænicei coloris parvissimis leucolis per similes, vt audiuius suauiter olentes cernuntur: Ab ijs fructus rotundi, oblōgi milij magnitudine albicantes, succedunt; Quibus apparet hæc stirpem, partē superiorem foliosam solum modo habere, & reliquum plantæ & si ramulis densissima sit ex toto foliis nuda, cernitur: Veluti hæc est horridi prospectus, ita

Liber Primus.

F

supre-

suprema iucundissimum oculis, amenissimumq. intuitum præbet, ramuli enim supremi foliis onusti florescentesq. elegantissimi sunt, atq. ita ut myrtillæ folia, ab vsu Coronarum non abhorreant. De hac planta denuò repetimus, ni ad Cassia latinorum Poetarum accedat, nos qualis sit prorsus ignorare. Quod verò à cassia poetarum, quam Græci Cneori nomine cognouerunt, non abhorreat, vel hoc quidem argumento deprehenditur, quod radicem magnam, crassam in alias diuisa habeat, atq. ab ea exeant ramuli multi flexiles, quibus dum vrides sunt, possent arbores vinciri, ad ligariuè, surculosq. in suprema eius parte ferat, pulcherrimis foliis paruis, oleæ figura, crassitie, & colore quam similibus, refertissimos, flosculisq. odoratis cymæ vndiq. scateant. Quò fortasse mirum non sit, si apes his floribus delectentur. Itaq. erit fortasse albus Cneorus Theophrasti de quo ita scripsit. Cassiæ quoq. duo genera, alia enim candida alia nigra, candidæ folium modo viticis oblongum, figura quodam modo oleagineo simile: candida magis se humi spargit, odorataq. est, nigra odore caret. Radix ambabus, quæ alte descendit, grandis, ramiq. permulti, crassi, surculosi, ab ipsa protinus tellure, aut paulo superius sparsi, lenti ad modum constant, quamobrem hisce ad colligandum iuncimodo vtuntur, Germinant, florētq. post Equinoctium, autumni, & multum deniq. temporis florēt. An verò nigra, vel alba sit hæc nostra planta dicenda, ignoro, quoniam vti dictū est maiori ex parte, ubi nudata foliis visitur nigra est, & superiori parte candida. Hæc sunt quæ de hac nostra credita cassia poetarum. dixisse voluimus.

In lib. 6.
de causis
plant. ca.
82.

Cha:

DE PLANTIS EXOTICIS.
Chamedaphnoides Cretica, idest Laureola
Cretica humilis.

43

F 2 Plántula

*De Chamedaphnoide Cretica, idest humili Laureola
Cretica. Cap. XXI.*

Lantula elegantissima in Crete montanis nascitur, semi palmum alta fruticosa, quæ nititur radícula gracili, rotunda, alba, breui multis tortuositatibus, inflexa, sapore maxime feruido, diu linguam exalfaciens, ab ipsa duo, vel tres, vel quatuor surculi, iuxta radicem torti, oriuntur, graciles, rotundi, colore nigrescentes, qui in cacumine producunt plures cauliculos breues, qui simul cum surculis, foliis vestiuntur copiosis, citra ordinem circumquaque positis, ac præ multitudine simul stipatis, oblongis, in principio tenuibus, in extremo latioribus, rotundioribus, crassis, duris, intus viridibus, extra albicantibus, ad folia buxi, vel Balsami Alpini maximè accedentia figura, vti dictum est, aliquantenus varia, quæ à surculis, quibus absq. pediculo inhaerent, incipiendo instar pediculi tenuia sensim ac sensim in latitudine adaucta in extremo Balsami alpini latitudinem ac figuram nanciscuntur. Hæc inodora sunt, gustui vero ad modum feruida, ac guttunt, si diu in ore tractentur, ferè inurentia. Nos hanc plantam vidimus sine floribus, & sine fructibus. Hæc stirps primo intuitu ad Vuam vrsi, quam Carolus Clusius in libro primo rariorum plantarum observationum expressam dedit: accedere videtur, verumtamen reuera, & planta notis, & facultate apertissimè videtur differre. Namq. etsi magnitudine, caulium numero, & foliis similis videatur, tamen caules habet inæquales, folia rariora non ita præ densitate stipata & maiora. Ex gustu apparet eam esse austeri & adstringentis gustus, cum igneam caliditatem, nostræ plantæ, folia, & ex toto planta gutturi inferat. Cum itaq. vua vrsi non sit, quo genere stirpium comprehendetur? An forsitan erit Balsami Alpini species, vt aliqui crediderant? nequaquam: cum Balsami alpini planta longè maior, neq. foliorum figura conueniat, nec caules ad radicem, neq. radix habeat eas multas tortuositates, quam notam, cui istius plantæ propriam in multis plantis

can-

eandem æque obseruauimus, præterea balsami planta tota
 stiptica, & amarescens gustui videtur, cum nostra guttur ca-
 lore incēdat, linguamq. plurimum ex calefaciat. Quibus cre-
 didimus nos hanc plātam esse, chamedaphnoidem, idest par-
 uam humilemq. laureolam, cum ex multis, tum omnium
 maximè ex foliis, atq. ex facultate ferè inurente, quam nos
 sæpe degustantes animaduertimus. Fortasse ea planta quam
 C. Clouius in regno Granatēsi offendit, quam merito quos-
 dam Hispanos in plantarum cognitione peritos, ex foliorum
 crassitie persuasi, chamedaphnem, appellasse, scribit. Verum
 vt ingenuè dicam, non puto virum in stirpium studio claris-
 simum decipi potuisse, cum ea planta, quam in Granatensi
 quoddam colle aprico offendit, videatur diuersa à nostra pro-
 posita planta, cum illa longe maior nostra sit, foliaque longe
 maiora, & rariora habeat, atq. etiam in extremis non viden-
 tur vt istius plantæ, acuta: præterea quia sapor in ea obseruatur
 austerus, cum amaritudine non conuenit cum nostra. An ve-
 rò hæc planta sit Chamedaphne à Dioscoride vocata? nequa-
 quā in cum nostra sentētia, (vt etiam Dulechampius cogno-
 uit,) Dioscoridis chamedaphne non sit ex genere vrentium fa-
 cultate plantarum. Consultius igitur credidimus posse voca-
 ri chamedaphnoidem, cum sit humilis planta, ex Daphnoi-
 dis, vulgo, laureolis vocatis, etenim conuenit & plantæ figu-
 ra, atq. vrenti facultate.

Pote

46.

PROSPERI ALPINI

Poterium.

Poterij

De Poterio. Cap. XXI.

Oterij planta nascitur in multis locis Cretæ insulæ fruticosa, foliis, & spinis tragacanthæ, per quam similis, quo mirum non est, si poterium pro Tragacantha ex ijs locis, ad nie non semel missum sit; Large verò fruticat ramis aliquando tenuibus, vt expressit Dioscorides, & aliquando crassis, nigro cortice quasi squammatim cum spinis obductis, non longis, sed brevibus, & densis, spinis albis, acutis, horrentibus, non rectè sed oblique actis in summitatibus crassis, crassoque tomento candido inæqualiter obductis, in quo tomento flosculi tenues, leues, oblongi, colore albicantes visuntur, à quibus semen minutum, rotundum, albicans, ea lanugine obductum fit. Hæc plâta in hoc præsertim à Tragacantha differre videtur, quoniam Tragacantha, neq. caules in summitatibus crassiores habet, sed potius subtiliores, neq. etiam tomento pleni sunt, neque flores in tomento fert; Etenim Tragacantha in ramulis flores & ab ipsis paruas siliquas producit, quibus semen continetur. In poterio caules in summitatibus crassiores quasi spica figura cernuntur, & crasso tomento albo obducti, in quo & flores & semina producuntur. Cum Tragacantha, tum poterium habet foliola parua, oblonga, leguminis modo vtrinq. in spinis, eaq. præsertim habent in summitatibus caulium. Hæc planta poterij ita rara est vt à nemine hætenus ipsius imago affabrè delineata visa sit, etsi plures de poterio scripserint. Ego vero proximis annis ex Creta Insula à Hieronimo Capello amplissimo & humanissimo Senatore tunc temporis totius eius Cretici regni generali prouisor D. D. meo perpetuis nominibus colendissimo, accepi pro poterio absq. radice, & est planta hætenus à nobis delineata. Multa tamen, (si Dioscoridis lectio ex toto incorrupta non sit, de qua re maxime dubito) vt hæc sit poterium, desiderantur. Primū enim eam describens, inquit. Poterium large fruticat, cortice obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa: Ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis: Foliis paruis

In 3. de
mat. me-
dic. c. 16.

paruis rotundis flore exiguo candidi coloris, seminis nullius
 vsus, sed gustu acuto & odorato. Omnia sanè de poterio à Dio-
 scoride tradita, huic nostro Cretico poterio convenire viden-
 tur, hoc excepto quod non habeat ramulos longos, molles,
 lentos, tenues. Quando hæc nostra planta habeat ramos bre-
 ves, duros, fractu non contumaces, atq. ad Crassitiem magis
 quam ad tenuitatem inclinantes. Verum ut ingenuè dicam,
 dubito an & Dioscoridis verba tractu temporis fuerint vitia-
 ta, quæ dubitatio apud me magis aucta est, & quod sciam hæc
 plantam in Grecia pro legitimo poterio apud omnes ferè ha-
 beri, atq. ex Dioscoride quoq. qui ait, Poterium constare ra-
 mulis Tragacanthæ proximis, sed quis quæso affirmabit Tra-
 gacantham habere ramos longos, molles, lentos, tenuesque?
 Cum ipsa potius ramos habeat breves, duros, non viscidos, at-
 que potius ad aliquam crassitiem inclinantes, quod & Sera-
 pio Dioscoridis transcriptor confirmasse visus est de Traga-
 cantha dicens, ipsam habere ramos breves, extensos super fa-
 ciem terre, quare crediderim ego hanc plantam esse legitimū
 poterium, & si quis etiam de semine, quod sit insipidum, mi-
 nimeq. acutum, & odoratum, quale expressit Dioscorides, &
 de flore quod non in hac nostra planta flavescentem colorē
 viderimus, non album ut Dioscorides, neq. herbacei coloris,
 ut Plinius tradidit. Hoc minime nos turbare debet, quando
 easdem sanè plantas in floribus sæpe colorem euariare nō sit
 novum, de semine etiam credidi textum Dioscoridis habere
 vitium, vitiatumq; ab aliquo, simplicium medicamentorum
 inexperto, fuisse, quod ex eiusdem Dioscoridis verbis facile
 conici poterit, Cū ipse præsertim dicat; Seminis nulli vsus,
 sed gustu acuto, & odorato. Quomodo istuc verum esse po-
 test? quod semen poterii acutum atq. aromaticum nullius
 fuerit vsus? Quo credimus nullius esse vsus quia insipidum sit
 minimeq. acutum, atq. aromaticum, quale ita esse in nostro
 poterio degustauimus. Quibus colligimus nostram hanc pla-
 nam pro poterio missam, non abhorre à poterii notis, Ac-
 cedit etiam, ut hæc veritas magis cognoscatur, quod hæc aut
 verè poterium erit, ut nos putamus, aut Tragacantha, propter
 magnam similitudinem quam poterium habere, cum Traga-
 cantha

1all. sim
 pl. c. 232.

cantha Dioscoridis, tradidit, & in spinis, & in ramulis, atque quadantenus etiam in foliis, non est autem Tragacantha, ut nos in ipsa planta, quam nos olim in Cretæ duobus scopulis, quos vulgus Gozi appellant, observauimus. Differt enim à poterio, ut in sequenti capite iterum demonstrabimus, quod ipsa sit procerior, diuersa à poterio, figurâ, spinisq. constet longioribus, & poterio magis sit foliata, atq; ita, ut & Dioscorides confirmavit, quodam tempore, quippè in verè (tūc enim ipsa regerminat) foliis ipsis spinas occultat. De istius plantæ radice & succo ab ipsa manante quiquam, cum hæc non viderim, certi non habeo, ut scribam. Inquit Dioscorides radicem præcisam nervis, & vulneribus glutinandis illiniri, unde Nervorum affectibus medetur; Galenus inquit habere desiccandi facultatem absq. morfu, adeo ut & nervos incisos glutinare credatur, præsertimq. ipsius radicem hac facultate donatam esse.

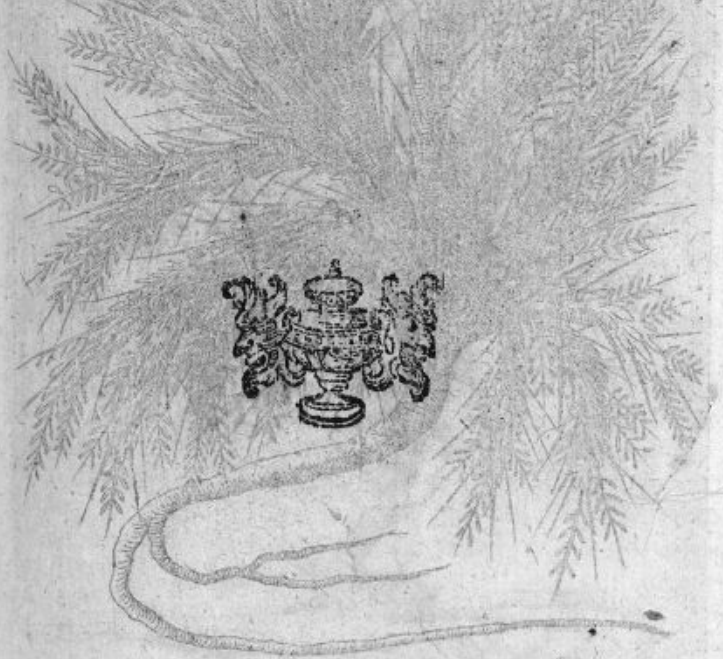

Nascitur

*De Poterio altera densius ramificato.**Cap. XXIII.***N**

Ascitur altera poterii planta, quæ ramis magis in latum diffunditur eosq. & breues habet, & longe plures, & spissos, itaut in planta nihil vacui appareat, à ramorum cymis proveniunt spicæ horridæ, veluti spinis crebris, densis; quibus, sic tota planta est stipata vndiq. vt tota planta contegatur, & nulli rami extra conspiciantur, cymæ etiam omnes lanugine spissa insarctæ latiores apparent. Hic ferè totus terram attingit, & supra terram vix segregatus apparet, & ipsius rami subter spinas obruti nigrescunt, & subtiliores sunt.

G 2 Traga-

Tragacantha.

Veram

De Tragacantha. Cap. XXIV.

Eram, ac legitimā Tragacantham, nos ex Aegypto olim in patriam nauigantes in duabus insulis paruis, quas indigēte scopulos Gozos appellant, vidimus, cum aliis rarioribus plantis ibi copiosius nascentibus, atq. viuentibus. Frutex est cubitalis, & amplior, etiā à terra ad summitatē vsq. totus spinis horridus, ac vnde quaque stipatus spinis longis, albis, rectis, vtrinq. binis foliolis paruis, oblongis in rotundū foliis poterii proximis. Caulis vti diximus cubitalis & amplior cernitur obliquē sursum actus, ex quō plures rami hinc inde in altum feruntur, ita spinis & foliis, densē vestiti, vt oculi oculis vix appareant. In ramulis flosculi lutei, parui Aspalathi similes, non multi à suis paruis pediculis pendēt, à quibus succedunt paruae siliquae Aspalathi itidē siliquis proximae semen minutum continentes, atq. haec est legitima Tragacantha Dioscoridis de qua inquit Tragacanthę radix lata & lignosa summo cespite nititur, surculos humiles robustos latissime fundens, in quibus minuta folia nonnunquam tentia exoriuntur, quae sub se spinas albas, rectas & firmas oculū; radices non vidimus, quod tunc, temporis angustia eas ē terra effodere minime potuerimus, neq. gummi Tragacanthū in iis plātis per id tēpus nobis videre licuit. Erat mensis October quo tempore scopulos Gozos perlustrauimus, & tunc tēporis plantae Tragacanthae, quae in eo solo innumerae ferē viuēbant siliquas habebāt, & in aliquibus pauci flores supererāt, qui nondū defloruerūt, planta quam And. Mathiolus affabre picta dedit, huic est admodum similis, hoc excepto, quod non ita latē fruticans videtur, in reliquis eadem cum nostra planta, cuius imaginē damus esse deprehenditur. In vsū medicinę est eius gummi, quod ex radice emanat, quod est paruum, clarum, colore rubescens & sapore dulcescens, temperate frigida est & sicca, gummi vim habens, & quandam facultatem emplasticam, qua cutis meatus infarcit, & acrimoniam hebetat humorum acrium, vnde vsum habet ad tussim, ad gutturis, & tracheae arteriae, asperitatem, ad vlcera renum, & vesicae, neq. non ad vlcera pulmonum.

In li. 3. de
modo
med. ca.
22.

Tragacan.

34

PROSPERI ALPINI

Tragacantha altera.

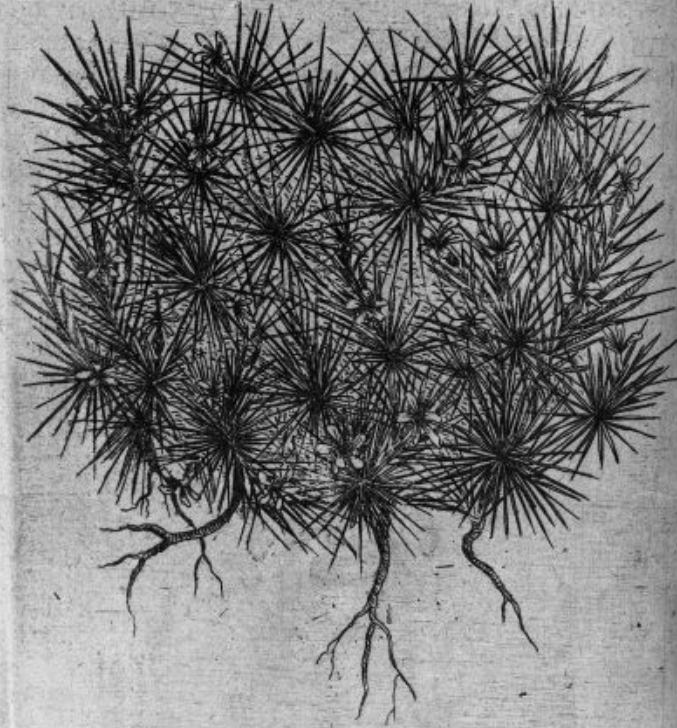
Pulcher.

De Tragacantha altera. Cap. XXV.

VLcherrimam plantam ex Creta accepi pro Tragacantha altera missam, quæ nititur radice longa, crassa, lignosa, colore nigra, à quo quatuor, aut plures exeunt caules nigri, rotundi duri, lignosi, qui in complures ramulos diuiduntur nigros, subtiles, breues, totos spinis multis, albis, armatos, sed in summitatibus habent spinas quasdam germinum instar, foliolis paruis tenuibus ex vna tantum parte, preditas, in quibus surculorum summitatibus flores parui, prioris Tragacanthæ similes cernuntur, atq. ab ipsis succedunt siliquæ paruæ Tragacanthæ itidem proxima, tota hæc planta est veluti similis echino, radix insipida est, sed aliquantulum odorata, cuius & vires, & vsus ad medicinam sunt ignoti omnino; Petrus Bellonius in lib. secundo suarum Itinerariû observationum ita, se in Ida monte duo Tragacanthæ genera vidisse.

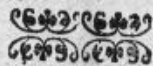
Echinus,

Mirum

De Echino, seu de alia Tragacantha. Cap. XXVI.

Mirum est Honorium Bellum, Echinopodā, de qua egimus ante, Echino comparasse, cum parum quidē cum Echino, aut nihil cōueniat, qualis ex stirpibus congruentius Echino cōparari poterit Tragacantha altera, de qua nuperrimē, atq. longe plus Tragacanthæ species de qua nunc agimus. Planta est parua echini terrestris magnitudinis, figuraq. orbicularis tota, terræ inhaerēs, & duos latos digitos supra terram eminens, atq. radicem vsq. ad surculorum medietatem terræ affixam habens, in parte interna, qua terræ adhæret apparent ramuli breues, subtiles, nigri, multi, densē simul stipati à multis radicibus paruis, tenuibus, simul coniunctis, terra occultatis, proficiscentes, desinentes, in spinas paruas, breues, acutas, tenues, latas, albicantes in extremo stellatim modo compositas nudas foliis, vnde superficies partis extimæ non plana, sed ad rotunditatem inclinata cernitur tota spinis densissime simul stipatis vndiq. horrida, armata, quæ spinæ ex germinibus ramulorum, qui innumeri sunt, in orbem stellarum modo desinētes totam superficiem complent; ex germinibus innumeri flosculi hyacinti floribus ferè figura similes, sed longè tamen minores, à quibus techæ, paruæ, oblongæ, et in altera Tragacantha vidimus totā echini dorsum exornant. Mirabilis natura, quæ Echinum animal herbaceum produxisse visa est; non Echinopoda, echinus vocari debuit, cum nihil cum Echino etsi in orbem diffundatur, conuenit, sed hæc Tragacanthæ species quam hæcenus descripsimus. Quam plantam genere Tragacantharum comprehendī oportere, nos quoque vna cum amico, qui ad me ipsam ex Creta misit, facile credidimus. Hanc Græci Caloscirrhida nominant.

Liber Primus.

H

Traga-

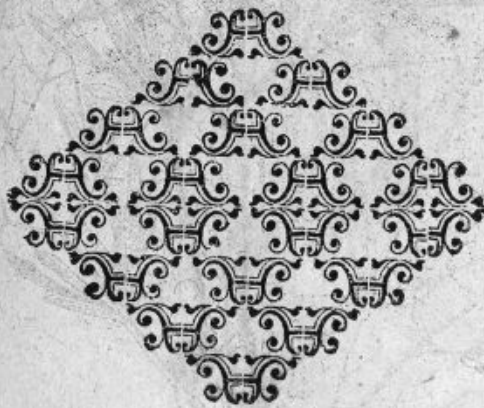
Tragacantha quarta, vel Spartium Spinosum alterum.

Nonnulli

*De Tragacantha quarta, vel de Sparthio alio
spinoso. Cap. XXVII.*

Nonnulli ad Tragacanthas refferunt fructicosam plantam, spinosam, habentem ramos plures, lignosos, duros, colore nigrescentes à quibus procedunt furculi parui, tenues in spinas cruciatus desinentes, duras, & acutas, furculi verò vestiuntur foliis oblongis circumquaque inordinatim positis, latiusculis, genista vulgaris, seu sparthii proximis, simul ferè circū ita stipatis, vt cauliculos folia oculant, si flores & fructus vidissemus, melius quæ planta sit, iudicare potuissemus facilius ad Sparthios spinosos, quam ad Tragacanthas eam referendam esse, inclinabimus.

in Oxi

H 2 Casia

Scamonea Macroriza.

Ex Creta

De Scamonea Macroryza. Cap. XXVIII.

EX Creta insula olim plantā accepimus Scamoneā, in omnibus cum Scammonio Syriaco conuenientē, hoc excepto, quod nō habet radicē crassā, sed lōgam, solummodoq. vt pollex crassā, vnde Scamoneam macroryzam, id est longā radicis, hanc plantam vocauimus, lacteo verò succo madet, quò vtuntur plures purgationis gratia, purgandi.q. prestantia haud cedere Syriaco Scammonio deprehensum est.

Tithymalus

Tythymalus Arboreus.

culmatus

Nascitur

De Tithymalo arborea. Cap. XXIX.

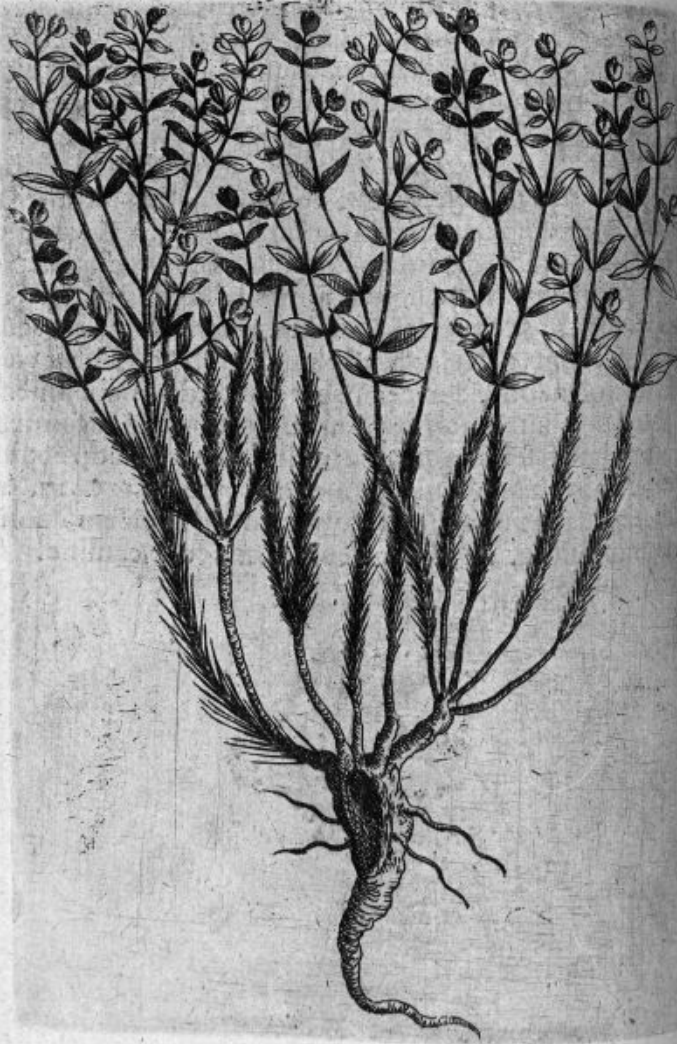

Afcitur tithymalus arboreus in Creta infola ad hominis altitudinem, ac ampliorem etiam. Nititur radicibus multis, longis, tenuibus, albicantibus hunc inde in terram rectè actis ad caudicis principium fimul concurrentibus vel ex caudicis principio venientibus. Caudex altitudine hominis attollitur, craffus, rotundus, à quò forculi plures recti, vifcidi, tenues, in vmbellæ modum fimul feruntur folijs longis, characias tithymali tenuioribus circumquaque inordinatim veftiti. In horum fummitatibus flores veluti in vmbellis parvis cernuntur à quibus femina parua rotunda alba fuccedunt, tota planta lacteo fucco turget. Cuius vfus eft ad purgandum, educit enim per ventrem femioboli menfura bilem pituitam atq. ferosum humorem, calida ficcaq. eft fupra ordinem tertium quo inurit, inflammat, vlceratq. Petrus Bellonius in lib. primo itinerarium obfervationum ca. 17. inquit fe in Ida monte vidiffè tithymalum dendroidem duorū hominum altitudinæ, & caudice humanæ coxæ, craffitie.

Tithymalus

Tytymalus Cyparissius.

Subiecimus

De *Tithymalo cyparissia*. Cap. XXX.

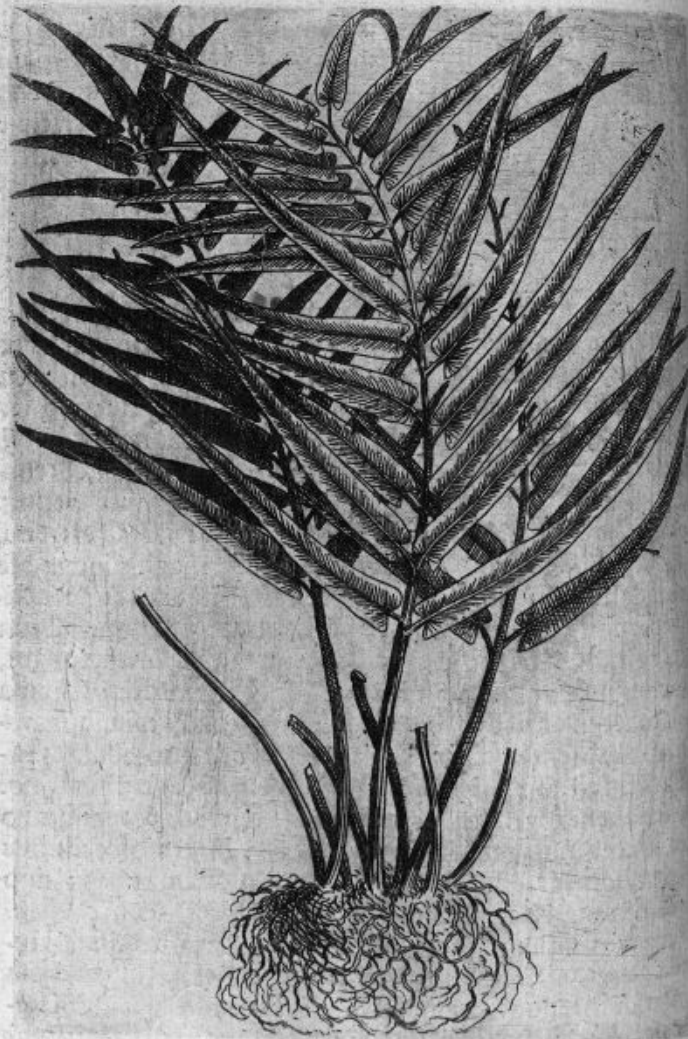
Vbi cimus hic libenter imaginem tithymali cyparissij cretici, vt affibère delineati, vt stirpium varietate, qui delectantur videant, quantum intersit hæc planta ab ea quam alij descriperunt, quæque apud nos nascitur. Nascitur. n. tithymalus cyparissius cubitalis altitudinis ab vna radice crassa, longa, lacteo succo turgente, producente caules multos, quorum plures exeunt à caule crasso à radice quatuor digitos in altum proficiscente, tenues, graciles, iuncei, paruis capilamentis breuib, multis, tenuibus, pini folijs, similibus vestiti, propè caudicem nudi, sed veluti punctis nigrescentibus maculati, in quorū cymis singuli vmbellam ex tribus aut pluribus cauliculis constantem, & in principio vmbellæ singuli caules vtriq. vnum foliolum, oblongum parū, in extremis acutum myrti folio simili, minus tamen, & tenuius, quilibet etiam vmbellæ cauliculus circa medium vtrinq. foliū priori simile, & minus à quo cauliculus vsq. ad extremū spicæ modo fert foliola ex vna parte inclinātia alijs longe breuiora, latiora, cū floribus paruis, læucoij similibus atq. fructibus paruis triquetra figura, semē paruum rotundum, album pipere minus. Diximus ex radice exire caules plures, longos, graciles, propè radicem folijs nudos, punctis multis dēsē emaculatos, qui vsq. ad vmbellam folijs minutis & tenuibus, veluti capilamentis, pini folijs proximis vnde hæc planta cyparissia dicta est. Singuli caules ante vmbellatū exortum vtrinq. foliū habent myrti folio proximum, sed minus & tenuius, postea succedunt vmbellæ vt dictum est, Inter hosce multos caules lōgos, graciles, & rectos, nonnumquam vnus vel duo crassitie minoris digiti, visuntur, qui in plures iidem cauliculos foliatis diuiduntur quorū quilibet suā in summitate vmbellā habet, vti, dictū est, formata. Caules ij crassi, quoad i caules diuiduntur, nudi sūt, atq. pūctis emaculati, tota plāta dū recēs est lacteo succo madet, quo idigenæ tāquā purgatorio vtūtur ad purgandū per ventrē pituitosum, atq. serosū humorē.

Liber Primus.

I

Phyllitis

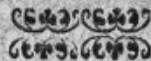
Phylitis ramosa.

Nascitur

De Phyllitideramosa. Cap. XXXI.

I Ascitur in Cretæ insulæ (vt audio) locis humidis & opacis stirps maxime foliosa, quæ foliorum viridi colore, visum maxime delectat. Hæc caules fert ab vna radice multos, quippè numero viginti, & plures etiam longos binis ferè cubitibus, tennes, quadratos læues, ex vno latere fissuram per longum habentes, circa radicem tomento veluti quodam obsitos. Hi ab extremo vsq. propè radicem semipalmo foliosi admodum spectantur adeo vt densè vtrinque folia habeant, longa digiti parui crassitie in acutum desinentia in neruum acta vtrinque per latum densè rectis lineis signata lanceam longam figuræ mutantia, quoadtenus paruis phylliridis similia, angustiora tamen rectè ex opposito posita eò ordine & frequentia vt in filicis maris, vel lonchitidis asperæ caulibus cernuntur. Nititur verò ij caules, vnica radice lignosa, dura, crassa, inæquali scabra, in rotundum abeunte, quæ vndeque obtegatur radicibus fibrosis, paruis, tenuibus, nigerrimis rectè, obliquèque deorsum actis, simul circū ipsam ita stipatis, vt interius quæ est, radicem non videas, neq. discernas. Tota planta inodora est, au steri gustus & exalfacientis, quæ exalfactio tardè in lingua sentitur, tardèq. resoluitur, itaut diù duret. Hæc planta neq. florem neq. fructum, neq. semen vllum profert, quam plantam auderem affirmare neq. antiquis scriptoribus, neq. recentioribus fuisse notam, tamen ex feruore intenso, quo linguam afficit, fuisse in caliditate admodum efficacem. Nos ipsam phillitim à foliorum numero quasi foliosa dicatur, nominauimus, ramosâ, quod ramos numerosos proferat. Quicquam certi de eius vsibus ad medendum, non deprehendimus.

Anchusa Arborea.

Densè

De *Anchusa arborea*. Cap. XXXII.

Densè arborefcit planta, quam accepimus ex Creta, ex crasso caudice, qui à crassa oritur radice, longa, dura, lignosa, colore rufefcente inæquali, digiti maioris crassitie, scabro cortice, tenui, nigro, ligno duro sub rufefcente, qui in plures caules diuiditur, & caules in multos furculos, graciles rotundos, scabros inæqualiter foliis vestitos, namq. circa ramorum cavitates folia multa scilicet, septena, & quandoq. nouena, parua, oblonga saturiæ similia, in extremis acuta, sed dura, nigricantia, in nertumque acta, circum vndiq. paruissimis veluti spinulis albis, vt in anchusa aspera simul germinis modo posita. In furculis verò reëtis, tenuibus, equalibus, folia alio ordine ponuntur, scilicet vnum post aliud quodam equali intervallo circumpositum est, in quibus rara folia esse cernuntur, In summitatibus verò flores producuntur parui quadantenus anchusæ vulgaris similes, colore purpureo in phæniceum inclinante, à quibus semen haud anchusæ semini dissimile succedit. Hanc stirpem nomine anchusæ arboreæ ex amico accepimus, fortasse qui eam ex radice sub ruffa, quæ manū tingit, ex foliis, quadantenus anchusæ foliis similia, figura scilicet, & spinularum asperitate, atq. demum multò plus ex floribus, admodum, & magnitudine, & figura & colore anchusæ floribus proximis, hanc plantam anchusarum genere comprehendi oportere iudicauit. Quod an rectè fecerit, alii iudicabunt, Hoc vnū dicam cum anchusis Dioscoridis, vel nihil, vel parum conuenire. Quò etiam dicemus, verè quidem hanc plantam non esse anchusam, potuisse verò à quadam similitudine, siue conuenientia, quam in colore radice, foliorum, figura, asperitateq. & in floribus cum anchusis videtur habere. Vires & vsus ipsius ignoti sunt. Radix insipida ferè omnino apparet, & inodora.

Solanum

PROSPERI ALPINI
Solanum somniferum Antiquorum.

Verum

De Solano somnifero antiquorum. Cap. XXXIII.

Merum Solanum somniferum antiquorū nascitur in Creta insula, bicubitalis, & ex amplioris etiā altitudinis, producitq. ab vna radice grādi, non multū crassa lignosa albo cortice vestita fetida & insipida, tres, aut quatuor, aut plures etiam caules, crassos, rotundos, rectos, fractū difficiles, albicantes, à quibus surculi alij exeunt, aliquando vero vnus solummodo stipes oritur ex radice qui in multos caules diuiditur, qui longi sunt recti rotundi albicantes, folijs vestiuntur non vtrinq. bipis simul, sed singulis alternatim circum ramulos à suis pediculis longis sursum pendētibz, mali cytonei folia magnitudine & figura, æmulātibz, in quibus, & in ramis quædam humiditas refudat, quæ manui adhæret, In cauliculis verò iuxta foliorum sinus interfolia flores multi, parui, rubri, leuicij figura racematim circum caulem congesti cernuntur, à quibus folliculi parui rotundi in acutum terminantes, quadantenus striati succedunt, primo virides, & mox ad maturitatem perducti, rubri apparētes, figura planè imitantes solani vesicarij vesicas, sed multo tamen minores, intus habentes granum rotundum fructui halicacabi simile, minus tamen, & cum maturuerit rubri coloris euadit. Quibus profectò notis constare videtur hanc plantam à nobis descriptam esse solanum somniferum legitimum antiquorum, nullis hactenus cognitum, neq. delineatum, quæ veritas cuique nostrum facile innotescet, si quæ Dioscorides de huiusmodi solano scripsit, prius animaduernerint, qui de isthac planta ita inquit, solanum somniferum fruticat, multis ramis densis, lignosis, fractū contumacibus, pinguium foliorū, cotoneæq. mali similium plenis, flore grandi rubro, fructu in folliculis crocato, radice lōga, subrubro cortice vestita, quæ notæ cum in nostra planta omnes eluceant, quis quæso erit, qui audebit negare hanc plantam esse recipiendam pro solano somnifero Dioscoridis. Accedit etiam quod hæc nostra planta profert vesicas similes solani vesicario, minores tamen, fructum rotundum, rubrum, quem Dioscorides crocatum.

In lib. 4.
de materia
medica
cap. 76.

catum vocat, quo vesicarium quoq. idest halicacabum vocatum est. Qua nota singulari intelligitur plantam à Matheolo, primo pro solano somnifico propositam, atque à Clusio confirmatam, quod vesicas non ferat vesicis solani halicacabi similes, non esse solanum somniferum antiquorum, Omnes enim antiqui ob id solanum somniferum vesicarium, idest halicacabum vocari dixerūt: Theophrastus inquit solanum somnificum esse vesicariae genus, eodem modo & Plinius ait de solanis scribens, quin & alterum genus, quod halicacabum vocant; Dioscorides vero dixit quod & halicacabum vocant, quia halicacabum idest vesicarium, primo secundum genus solani esse statuerat vt potè quod vesicas maiores granum rubrum continentes producat, vnde somnificum, quod facit vesicas paruas, coccineum, siue Crocatum colore granum itidè continentes; secundum halicacabum meritò appellauit. Quibus liquido cuiq. nostrum constabit, nostram hanc plantam, vel etiam ob hanc notam singularem, quod sit vesicaria, pro legitimo Solano somnifero esse recipiendā, Dioscorides hanc vim somnificam habere, opio mitiorem statuit. Radicisq. corticem Drachmæ pōdere ex vino in potu dari ad somnum inducendum, quod & Galenus affirmavit, affirmans tertio gradu solummodo frigidum esse, Fructus ad mouēdam vrinam maximè commendantur, at si plus quam duodecim exhibeantur inducant insaniam.

Dorycnium

Dorycnium.

K

Planta

D Lanta nascitur in Cretæ insulæ locis maritimis eu-
 bitalis & amplioris etiam longitudinis, fruticosa
 foreulis folijsq. maxime densa, tota argenteo colo-
 re in cana, pulcherrima, visuiq. amenissima, quam
 indigenæ Dorycnium appellant ex varioq. in floribus colore,
 quoddam rubrum, ex rubro flore, atq. quoddam album, ex albo
 nominant. Itaq. hæc stirps densè fruticat, ab unica radice mul-
 tus caulibus longis, rotundis, tenuibus, sursum rectè actis, quorū
 quilibet in alios diuiduntur cauliculos, tenuissimos, iunceos,
 coloreq. argenteos, folijs longis, oleæ & figura & colore simi-
 libus, in quibusdam locis, multis simul ab eodem exortū, vt
 quinis, vel septennis prodeuntibus, sine caulibus, absq. pedi-
 culo inhaerentibus, & in quibusdam ramulis rariora apparēt,
 quodam tamen ordine in ramulis grandioribus vtrunque ita
 posita sunt, vt ferè semper tria aut plura, vti dictum est, con-
 spiciantur, cauliculi verò summi, subtiles, recti, aut vnus, aut
 binis foliolis, quorum vnum maius, alterumq. longè minus
 visitur, circum positis certo interuallo, vestiuntur. Qui cauli-
 culi in summitatibus flores habent frequēter trinos aut qui-
 nos, aut longè plures oblongos, campanularum instar à pa-
 nis oblongiq. veluti suis calycibus, simul vmbellæ ferè in mo-
 dum prodeantes, quorum quidam rubri sunt, & quidam al-
 bicant. Verum album dorycnium à rubro videtur in quibus-
 dam differens, quale verò à floribus semen succedat, nos qui
 plantam cum floribus solummodo missam vidimus, neuti-
 quam cognoscere potuimus, Radix longa, & crassa cernitur,
 cortice nigro, dura, & lignosa, & inodora, & insipida. Hæc est
 planta pro Dorycnio nobis missa, cuius quidem notæ si acut-
 ratius considerentur, & cum illis quas Dioscorides de Doryc-
 nio, expressit, comparentur, proculdubio hanc plantam à Do-
 rycnio Dioscoridis haud planè abhorreere cōprehendemus.
 Nos profectò non latet plures antiquorum per Dorycnium
 intellexisse succum quendam venenatum, quo in prælijs cu-
 spides hastarum, atq. tellorum, illinentes venenabant, quo
 etiam

etiam venatores ad feras interimendas in venatione utebantur, quod genus dorycnij ceruarium Plinius appellauit, credidisseque. visus est solanum maniacum esse huiusmodi Dorycnium, at Dioscorides longè diuersam plantam pro Dorycnio cognouit, soporiferam radicem habentē, quo solanum somniferum Dorycnium vocari dixit. At dorycnium ab ijs diuersum, cum quo hæc nostra planta conuenire videtur, hisce notis expressit, dicens. Dorycnion Crateuas halicacabum, aut caleam vocat. Frutex oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul à mari ramis cubito minoribus, folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modū scabris, flore candido, siliquis in cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis quinis, intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, leuibus, firmis versicoloribus. Radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. Atq. à Dioscoride expressa fuit hisce notis: Dorycnij planta, à qua haud dissimilis nobis visâ est nostra hæc planta, Etenim frutex est, oleæ recēter prodeunti similis, quod ramulos rectos folijs, & figura, & colore oleæ similibus, sed minoribus, vestitos habeat, quod in summitate caulium, & flores albos & siliquas semina continentes, ferat, atq. radici nitatur longa, digiti crassitie, quam creditur somniferam esse. Adde Græcos omnes in ea insula hanc plantam Dorycnion appellare, quibus constabit hanc plantam ad Dorycnion Dioscoridis verius, quam quæuis alia stirps ab alijs pro Dorycnio inuenta, atq. proposita, accedere.

In lib. 4.
de materia
med.
c. 64.

Chamaepeuce.

Chamae.

De Chamæpeuce. Cap. XXXV.

Hamæpeuce Cretica itidem planta est fruticosa ab vna radice producēs multos caules lōgos, tennes rectos qui circa summitatē in breues etiā multos, cauliculostennes, diuidūtur qui flores producūt. Caules verò folijs longis tenuissimis candicantibus densè circumquaq; vestiuntur piceæ similibus, à quibus Chamæpeuce dicta est. Mirum est cur Plinius Chamæpeucē laricis folio similem fecerit, credideritq; exinde nomen inuenisse cum picea *πικύνη* Græcis dicatur, vnde Chamæpeuce quasi picea humilis vocata est, si folia laricis vt apud Plinium legitur habuisset, Chamælaricem, & non Chamepeucen à Grecis vocatam fuisse, credendum est, quare dicamus hanc plantam folia piceæ similia habere non autem laricis, vt cum errore apud Plinium illud legatur. Perperam etiam nonnulli Græci codices apud Dioscoridem Chamæleucem legunt: Cū hæc planta Plinio auctore farfugium, siue tussilago quædam sit. Itaq; caules nostræ plantæ folijs piceæ similibus vestiūtur. In cauliculorum verò cacumine flores multi producuntur cyano similes, à crassiori calyce squammato prouenientes, colore in vinosum albicantes, quibus semina succedunt cyani haud dissimilia. Tota plāta radice nititur singulari obliquè in terram acta, tenui atq; lignosa, colore albicante, ijsq; notis hanc nostram plantam à chamæpecue non abhorrere quisq; cognoscet. Radix subadstringente atq; excalesfaciente qualitate gustum inficit. Quo primo ordine calidam siccāq; esse, oportebit. Quo comminuet & extenuabit crassos humores atq; ab infarctū viscera liberabit, flatuq; digeret, hinc Dioscorides dixit concisam seu tritam ex aqua epotam dolores lumborum tollere. De Chamæpeuce vero ex versione Marcelli Virgilij ita habet, Chamæpeuce Latini pariter chamæpeucem dicunt facit ad lumborum dolores, in quem vsum cōcisa in aqua bibitur, sunt qui herbam colore vndiq; herbaceo describant foliolis ramisq; inflexis, & roseo flore.

In li. hist. natural. 24. c. 15.

In li. 4. de materia med. ca. 122.

Tragori-

Tragori-

De Tragorigano. Cap. XXXVI.

Tragoriganum duplicis differētiæ prouenit in Creta, vnum folio & ramo maiori crassiorique folijs asperioribus, atq. alterū minus & tenuius, vtrūq. multis ramis ab vna radice fruticat, duris, lignosis, subasperis, tenuibus, qui hinc inde ferūt plures ramulos paruos, rectos, rotundos, graciles, vtrinque in ramis quibusdā interstitijs seruatis, positos, qui foliolis paruis, thymilatoribus, nigricantibus, vtrinq. plerūq. binis positis, quorum vnum maius, alterumq. minus, dense vestiuntur, ramos vero, in quibus flores sunt, vestiunt vtrinq. trina & plura inuicem opposita folia, maioris tragorigani maiora, & asperiora, circum, pilos asperos duriusculosq. habentia, in extremis caulibus, flores circum positi ac simul congesti, vt in marubio, cærulei, parui, suauiterq. olentes, cernuntur à quibus semen minutum producit. Tota planta nititur radice parua, tenui, lignosa, in alias radículas tenuiores, diuisa. Vniuersa plantā spirat odorem suauem, gustuiq. non leuem acrimoniam inducens, & excafactionem. Honorius Bellus credidit hanc plantā esse thymbram, de qua re in sequenti capite nos accuratius. Vnde calida sicca facultateq. est supra secundum excessum. Cum folia tum flores calorem stomachi præ languescētem restituunt roborantq. cum etiam leui adstrictione nō careant. Morbis frigidis valenter remedio sunt, flores ad Dracmam, & folia, ex vino, aut ex alio liquore, epota. Mēses in mulieribus efficaciter mouent vterumque refrigeratum calefaciunt flatusq. digerunt, & ex vino epota planta, tam eius decoctum epotum. Obstructo lieni atq. indurato dantur folia ex aceto decocta plures dies magno cum iuuamento. Decoctum ex cymis istiusce plantæ paratum, præter eas vtilitates quas diximus afferre id etiam habet, quod purgat, (vt auctor quoq. est Dioscorides) per ventrem bilem flauam.

Thym.

Crescit

De Tymbra. Cap. XXXVII.

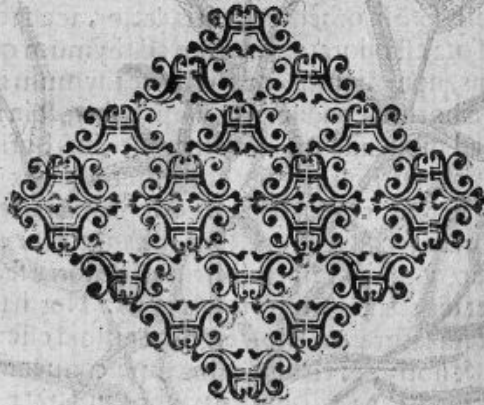

Rescit in asperis locis planta thymo similis, sed ramulis thymi graciliorib. minoribus, atque tenerioribus, qui vtrinq. habent alios surculos, graciles non ex opposito positos, obliquè actos, folijs thymi, sed tenuioribus, & mollioribus, herbosi coloris vire-scentis, multis ex opposito inuicem caules teneros ambientibus. Cauliculi verò in summitate ferunt flosculos purpure-scentes modo inter foliola, spica modo. Exili radice tenui, longa, lignosaq. nititur, Thymo hæc stirps similis est, sed minor in altitudine, & eò longè ramulis ferè in orbem expansis, latior, ac ad terram de-pressior. Tota est odorata, odorem ad thymum quadante-nus inclinans, non minusq. & acri sapore thymum itidem si-mulat. In ciborum condimentis vsum habet, & in medicina non minus ad mouendos menses in mulieribus, vrinam, & eius decoctum plurimum valet in tussientibus ex melle ad excrementa in pulmonibus infarcta extenuanda, detergenda, atq. ad sputum, facili-tanda. Calida siccaq. est vt ex acrimo-nia conijcitur, vsq. ad ordinem tertium incisoria facultatis, ac efficaciter digerentis, atque resoluentis. Nos hanc plan-tam syluestrem satureiam Dioscoridis legitimã esse credidi-mus, quod & notis, & viribus ei maxime conuenire videat-ur. Honorius Bellus qui multos annos in Cretæ Cidonia ciuitate vixit honorabiliter, ac per honorificè ibi medicinam faciens, misit ad Carolum Clusium pro Syluestri satureia, siue thymbra eam plantam, quam nos superiore capite, pro tragorigano recipiendam esse, probare studuimus, eamque præsertim esse maius tragoriganum, sed certè vt ingenuè fa-tear, crediderim hanc nunc stirpem propositam esse legiti-mam syluestrem thymbram. Quo pacto enim nostrum ma-ius tragoriganum thymbra esse poterit Dioscoridis? cum tra-goriganum thymo neq. magnitudine, neq. folijs, neq. flori-bus, neq. sapore, & odore simile sit, quam similitudinem in-

Liber Primus.

L quit.

quit thymbram habere cum thymo oportere. Etenim tragoriganum thymo maius est, ipsoq. & non minus ramis duris constat foliaq. longè maiora thymo habet, & non minus dura, præterea non habet spicas florum plenas, vt expressit Dioscorides de thymbra nãq. flores in ramulis per intervalla circum simul non spica modo, sed vt in marrubio cernimus. Quibus nostrum tragoriganum thymbram Dioscoridis esse quidem non poterit.

Stratiotes

Stratiotes millefolia Cretica.

L 2

Stratiotes

De Stratiote millefolia Cretica. Cap. XXXVIII.

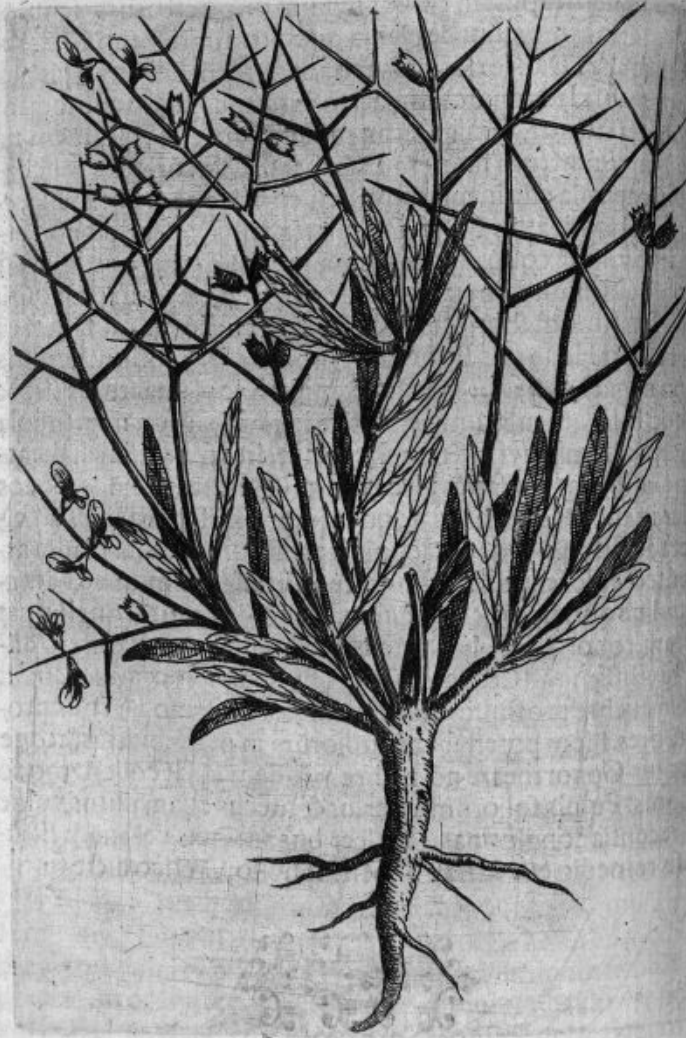
Stratiotes millefolia in Creta Insula nascitur circa semitas multò differens ab ea, quam hætenus herbarij cognouerint. Frutex est cubitalis ferè altitudinis ab vna radice producens caules multos longos, rectos maiori ex parte obliquè sursum actos, rotundos lanugine candida, pubescentes cortice tenui exterius candido intus vna cū ligno fauescente folijs ordinatis spatijs, caulibus circumalternatim rarius inhærentibus, longis vtrinq. foliolis, paruis, densis, vt in Acaciæ Aegiptiæ, positis, albicantibus, at minus quam rami in summitatibusq. ipsorum umbellæ anethi modo floribus candidis tanaceti proximis apparent. Caules verò ipsorum multi nondum adulti, vt floreat, sed instar germinum potius à medio vsq. ad extremum, eodem ordine quo folia inhærent ramis circum habent præter dicta folia longa, ex quorum radicibus producunt ramulos tenues, breuiorès quàm ipsa folia sint, candidos, in extremo ferentes veluti germen cædidum, tomentosum multis foliolis, quippe sex, septem uè breuius crassius semperuiui minoris, seu vermicularis similibus germinis modo ab eodem ortu prodeuntibus simulq. stipatis, refertum. Hi verò surculi à medio vsq. in extremum densè ijs tomentosissimis germinibus vestiuntur quolibet germine ex ijs habente in exortu vnum vel duò folia longa ex ijs quæ in aliis caulibus cernuntur. Hanc sanè stirpem Græci omnes vocant stratiotem chiliophyllam, proq. vero stratiote millefolia accipiunt, atq. ex vsu in medicina eam antiquorum esse legitimam putant præsertimq. cum istiuscæ plantæ notæ maximè conueniant cum ea, de qua Dioscorides ita scripsit. Stratiotes chiliophyllos exiguus frutex palmi altitudine aut amplius affurgit, foliis auicularum pennas imitâtibus breui admodum dissectoq. foliorum exortu. Folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate, atq. scabritie, breuiora, paulò densiore umbella, & pleniore, surculos in cacumine gerit exiguos & capitula in modum anethi, flores paruos, cædidos. Nascitur in asperis

asperis agris præcipuè circa semitas. Eximii usus ad vlcera recē-
tia, inueterataq. profluentem sanguinem & fistulas. Nō pos-
sum nō fateri ex hac Dioscoridis descriptione difficulter pos-
se cognosci stratiotem chiliophyllum quò herbarum scripto-
res merito ambigunt de planta quæ pro stratiote militari sit
recipienda. Dioscorides ne verbum quidem de totius plantæ
tomentosa lanugine candida, foliorum cognitio admodum
confusa videtur, Plinius suum millesfolium esse vnicaulem sta-
tuit cum nostrum numerosos habeat, Dioscorides umbella-
rum capitula esse in modum aneti, cum longè maiora tanace-
ti similia videantur. Suspicio ex iis textum Dioscoridis non es-
se sine vitio, ex quo istiusce plantæ merito cognitio reddita est
confusa. Crediderim tamen hanc nostram plantam propositā
esse legitimam stratiotem chiliophyllum, & quod Græci eā
(vt etiam Honorius Bellus in epistolis ad C. Clusium scriptis
non negat) *μυριόφυλλον* vocent, & quod hæc planta frutex sit, &
quod folia auicularum pennas imitari videantur, neq. foliola
figura à cumini syluestris abhorreant, sit umbellifera habeat-
que umbellas densas, & plenas, in ipsiq. flores cādidos, & eos
usus in medendo, habeat, quos expressit Dioscorides ad vl-
cera ad fistulas, atq. ad sanguinis profluium, tota planta ar-
genteo colore spectatur, modicè adstringit, cum quadā ama-
ritudine quò siccatur, calefacit, detergit, adstringit, conglutinat
vlcera, roboratq. Folia trita ad drachmam ex vino austero dā-
tur utilissimè ad Cruentam exuptionem non minusq. etiam
ad muliebrem profluium atq. ad menses immoderatus pro-
fluentes. Idem potest succus foliorum in pessis inditus, atque
eporus Gonorrhæam nō gallicam itidem sanat eodem modo
eporus. Pulvis foliorum aspersus & succus etiam illitus vulne-
ra recentia conglutinat, & vlcibus antiquis vel etiam fistu-
losis remedio est, & hæc de *Miriophyllo Cretico* dicta sint.

Gaidaro.

Gaidaro thymum.

Nova

De Gaidaro Thymo. Cap. XXXIX.

NOua quoq. planta in Cretæ locis aridis nascitur quam Gaidarothymum Cretenses vocant id est asininum thymum, fortè quod eò pabulo asini delectentur, nihil enim cum thymo convenire videtur. Fruticat semicubitus alta in orbem terram versus diffusa multis spinis, horrida, folia habet non multa, longa, digiti minoris latitudine ali quantulum in extremo acuta, absq. petiolis ramis adhaerentia, quæ undique ramos inordinatim vestiunt qui quadranguli sunt cinerei coloris sicuti folia, ramuliq. vtrinque exeunt in spinas veluti parvas multasq. cruces facientes, quæ spinæ duræ sunt atq. acutæ. Flores ferè in ramorum summitatibus producit vtrinq. in ramis ex opposito vni, vel bini saluæ floribus, & colore & figura minores tamen & inodori, & insipidi sunt simul cum tota planta. Radice hæc planta nititur longa, lignosa, cuiusvis & odoris, & saporis experre. Hæc planta primum In Epist. Honori Belli ad C. Clusium, descripta est à Bello, & postea à Clusio quam diligenter, cui placuit stachym spinosam hanc plantam nominari, & cum cuius vis & odoris, & saporis sit expers non video, ut possit stachys, nisi eam stachym, ex foliorum figura inodorâ & spinosam vocare voluerimus.

Ladanum.

Ladanum Creticum.

In Creta

De Lodano Cretico. Cap. XL.

IN Creta Insula nascitur vbiq. locorum ferè cistus, ladani ferus, ex quo Cretenses ladanum colligunt, tantopere vsui, & medicine, & odoratorum suffituum cognitum. Hæc planta fruticat ab vna radice multis ramis, longis, lignosis, duris, ad cubitalem, ac etiam ampliorẽ altitudinem cisti maris foliis, sed longioribus saluæ proximis ramis æqualibus spatiis adhaerentibus plerumq. ex opposito binis aut pluribus etiam ab vno exortu prodeuntibus odoratis atq. per æstatem manibus ex quodam lentohumore maxime adhaerentibus. Flores vero in cauliculorum cacumine exeunt purpurei, cisti floribus quam similes, sed maiores tamen, à quibus siliquæ paruæ, rotundæ, oblongæ, inuolucro rotundo contentæ, colore nigrescentes, minuta semina nigra continentes. Tota planta est odorata adstringens, cum humiditate viscida odorata præsertim foliis inhærens verno tempore, ex quo patet Cretenses ex hac planta ladanum colligere. Non autem ex illa, quam Andreas Matthiolus, & alii pro ladano receperunt, quæ planta habet folia longa, tenuia, in acutum desinentia, foliis salicis quadantenus similia, cui etiam plantæ quodam anni tempore humorem lentum, odoratum, inhære, multi ex recentioribus obseruasse, tradiderunt, nos verò complures plantas ex iis, quæ cisti ledi genere comprehendendi herbarii voluerunt, in variis locis vidimus cuiusvis viscidæ humiditatis prorsus expertes, Quo cognouimus eam plantam minime esse cistum ledum Dioscoridis, at hanc nostram quam descripsimus, cuius opinionis fuisse quoque visus est Petrus Bellonius, qui cum in Creta Insula plantas perlustrasset fassus est ladanum non ex vulgari cisto ledo, sed ex alia planta cisto nuncupata ita enim de ea scripsit. Non colligitur (ladanũ) è ledo vt veteres existimarunt, sed ex alia arbuscula cisto nuncupata, cuius tanta est abundantia vt eius regionis montes isto vestiantur, Natura ea est vt deflorentibus floribus vernis, abiectisq. hybernis foliis, nouis frõdibus am-

In 1. lib.
Irin. ob.
secu. c. 7.

Liber Primus.

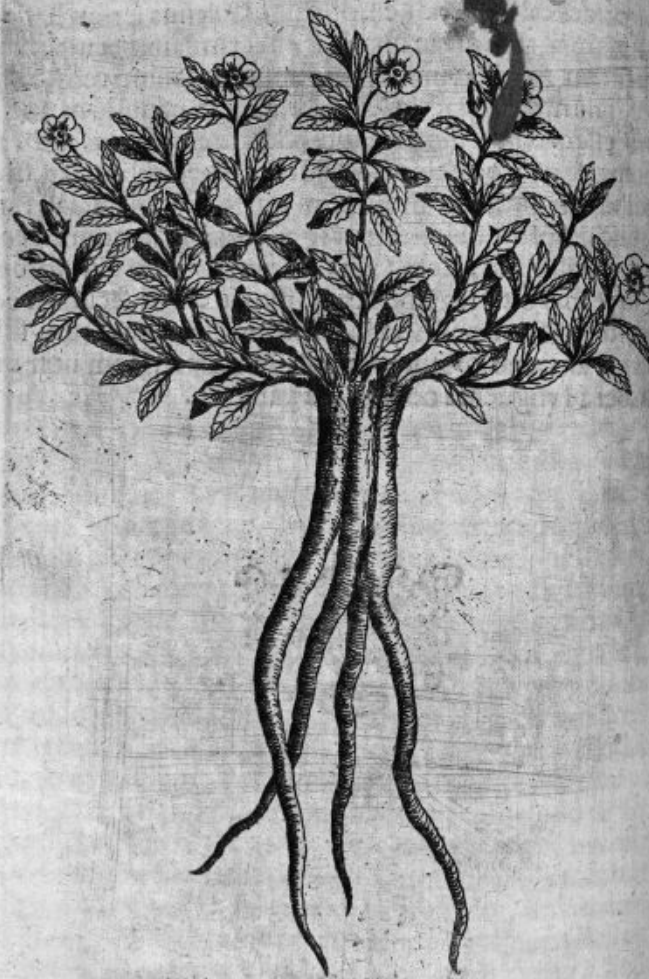
M ciatur

In 1. de
materia
med. ca.
130.

ciatur quasi lanugine pubescentibus in proximam aetatem, quæ per Solis ætus virginoso quodā rore pinguescunt, quæque ardentiores sunt calores, tanto abundantior ille ros foliis innascitur. Quare colligimus plantam ex quo ladanum colligitur non esse cistum ledum, sed hanc quam descripsimus, quam multos annos Patavii in fistilibus conservauimus, atque etiam nunc alimus. Quo tempore etiam in quo eam insulam perlustrauimus hanc ipsam stirpem ladanum esse à Creten-sibus accepimus, atque ab ea Indigenas ladanum colligere, Ad-dimus totam plantam esse odoratam, & post vernos calores humiditate illa viscida, odorataque refertissimam, demum cō-firmari hanc nostram opinione vel ex eo posse credidimus quo aperte Dioscorides ubi expresse rat cistum marem habe-re folia rotunda de cisto ledo ita subiunxerit, Est & alterum cisti genus, ledum à nonnullis appellatum frutex simili modo nascens longioribus foliis & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue, quibus recentiorum nonnullos deceptos fuisse haud leuiter suspicatus sum; ex quo Dioscorides dixerit, ledum habere folia cisto longiora, sibi ipsis persuasum fuit eam plantam cisti ledi vocati ab ipsis esse cistū ledum. Qui sanè neque parum hallucinati fuerunt, quoniam ledum ab ipsis vocatum habet folia tenuia, longa, nullatenus si-gura cum cisti foliis, quæ Dioscorides inquit esse rotunda cō-uenientia, vnde Dioscoridem per cistum ledum intellexisse plantam credidimus in aliis à cisto differentem, quam quod habeat folia cisti, sed longiora quidem, quæ verno tempore humido pingui, odorato infarciuntur. Ex quibus ladanum colligunt. Nos cisti plantam ledo vidimus prope Clodiam ci-uitatem in agro iuxta Brundulum, & foliis, & floribus purpu-reis totoque frutice simillimum hoc excepto quod nullo tem-pore ipsius folia habent pinguem, odoratamque humiditatem, modum quo Creteneses ex hac planta colligunt ladanum inter pigmenta odoris causa maxime expetitur, & commendatur, & Dioscorides docuit, & ex recentioribus Petrus Bellonius in primo libro suarum itinerarium observationum. Folia ledi efficaciter adstringunt, siccant, quo ad sanguinis profluvium & sputum cruentum, atque ad alias immoderatas fluxiones, euacua-

evacuacionesq. cohibendas maxime laudantur. Ladanum vero quod ex ea planta colligitur optimum est, odoratum, subviride, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squallore oblitum est, resinolum, natura ei spissandi ex Dioscorides calefaciendi, emolliendi; Galenus scribit hanc cisti plantam, à regione in qua nascitur eximiam, peculiaremque, digerentem caliditatem natam fuisse, ladanum vero calidum ad secundum ferè gradum esse, & habere paululum adstrictionis, esseque tenuis substantia moderate emolliens, ariterque digerens, & concoctorium. Defluentes capillos retinet, si cum vino illinatur cutis, aut simul cum mirra, & oleo myrtino, ex mulso dissolutum instillatur in aures ad tollendum acutum dolorem utilissime, idem facit, & cum rosaceo dissolutum, ex vino verò cicatrices emendat. Suffitu in enixis secundas educit. Inditum autem pessis vteri duritiem emollit, aluum sistit cum vino antiquo epotum, & urinam mouet, usum non minus habet ad vnguenta odoratiora paranda.

Exiguè

De Chamecisto. Cap. XLI.

Xiguè fruticat chamæcistus vocata planta elegantissima ab vna radice magna, in tres diuisa, longa, crassa in acutum desinenti, nullis ab ea pendentibus fibris, colore nigrescente, quæ radix si ad stirpem comparetur longè maxima videtur, Ab hac radice exeunt caules multi breues, qui in alios ramulos non diuiduntur, qui foliis cisti ledi longiusculis ferè crispis binis, vel quadrimis ab eodem exortu inuicem oppositis æquali interuallo positos vestiuntur, & in cacumine flores cisti, sed minores purpurecentes, à quibus parua siliquæ oblongè nigrescentes, quæ minuta semina fuluescentia continent. Viribus atque vsibus ad cistum accedit, vnde refrigerant folia primo excessu, siccant secundo, adstringuntque efficaciter, quo ad quodcung. profluuium vel sanguinis sit, vel excrementorum, foliorum decoctum, & etiam puluis tritus ex vino austero maxime commendatur.

Pseudo

Pro

De Pseudo cisto ledo. Cap. XLII.

Ro Pseudo cisto accepimus plantam, quæ ab vna radice longa crassaque mittit plures. surculos rectos, rotundos, graciles, foliis fere ligustri, sed minoribus longis, intervallis paucissimis, vestitos, qui vtrinq. inordinatim in plures paruos surculos diuiduntur, in quorum summitatibus flores cisti floribus, longè minores apparent, à quibus siliquæ, rotundæ, oblongæ in acutum desinentes, nigrae minutum semen continentes. Tota planta inodora, & insipida est. An quisquam hæc planta cisti ledi habeat, non audeo affirmare.

oblongæ

Pseudo

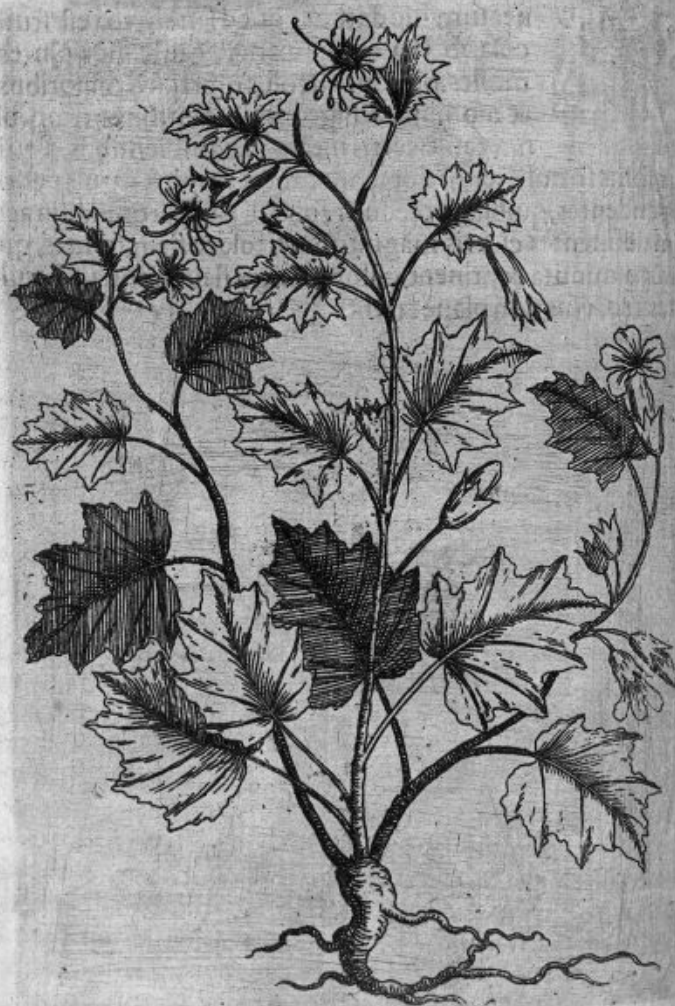

Pseudo

De Pseudo cistoledo altero. Cap. XLIII.

Seudo ladanum etiam alterum Creticum delineatum hic damus, quod sanè herba est fruticosa ab vna radice parua, cauliculos plures, molles, obliquorū foliis myrti, sed minoribus, & mollibus in nigrum alticantibus, vtrinq. binis, caulē certis interuallis ambientibus, à quibus foliis simul exeunt flores albicantes parui, à paruis petiolis pendentes, quibus succedunt folliculi parui, rotundi, in acutum desinentes ciceris magnitudine, colore flauescences, qui semina minuta continent, colore itidem flauescencia. Facultates atq. vsus non planè latent.

Nascitur

De Hyosciamo aureo. Cap. XLIV.

Ascitur in Creta Insula Hyosciamī plāta, quæ pro-
ducit ab vna radice multos caules longos, tenues,
sursum oblique aētos, quadam veluti lanugine
obritos, fragiles, herbaceos, quos folia non plura
hederæ terrestris magnitudinis, & figura quadam-
tenus, ad hyosciamī lutei cretici folia, inclinātia, molli velu-
ti lanugine obducta, ambiunt. Flores verò & in caulibus, & in
ipforum cacumine prouocuntur parui, aurei, ex paruis citi-
nis, non duris, leuicollis luteis ferè similes, sed tamen maiori-
bus quinq. foliis impari magnitudine ex interna parte defi-
cientibus, unde ex ea parte quasi dehiscat, in medio autem flo-
ris, scilicet vmbilico, veluti oculus niger conspicitur, à quo
quasi à centro ad circumferentiam quedam filamenta parua
carnei ferè coloris diffunduntur. Flos haud congratum odo-
rem respirat. His floribus succedunt parui citini herbacei co-
loris, nigri hyosciamī multò minores, non duri, semina minu-
ta colore flauescētia, continentes. Radix est parua, longa,
crassa, mollis ac tenera, plantæ est perennis. Hicce notis cui-
bet innotescet aureus creticus hyosciamus. Dioscorides, tria
hyosciamī genera reperiri, tradidit, quippe nigrum, ex nigro
seminis colore, quod tamquam venenum exitiale ad vsuū
medicinæ damnatur. Subflauum ex semine subflauo, quod
etsi ipsum etiam ad vsuū medicamentorum quadatenus
damnatum sit, quia ambo insaniam, deuorata, excitant,
& soporem, tamen albi hyosciamī loco à pharmacopeis acci-
pitur, quoniam album ferè vbique locorum hac nostra ætate
desideratur. Quod etiam antiquis earum medicamentū fuisse
ex Dioscoride intelligitur, cum dixerit suo tempore, pro al-
bi hyosciamī substituto fuisse in vsu subflauum, vel subrubū
vocatū. Nos vero de albo hyosciamo in altero libro age-
mus accuratius. Verum enimvero aureo hyosciamo altera
planta quæ fert flores luteos etiam in Creta insula nascens, &
semina flauescētia producens, succedit. Quatum duarum
plantarum, semina flauo colore cernuntur, & ea propter cum

N 2 erro-

In lib. 8.
simpl.

errore pro albo hyosciamo nostri pharmacopei iis seminibus
vitur. Galenus de omnibus hyosciamis perbellè ita inquit,
Hyosciamus cui semen nigrum est insaniam ac soporem af-
fert, sed is cui semen mediocriter flauum est propinquam ei
facultatem possidet. Verum utriq. fugiendi sunt, ut inutiles,
& venenosi, seu deleterij. Cæterum cuius semen ac flos candi-
dus est ad sanationes vel maximè idoneus est, ex tertio quo-
dammodo ordine refrigerantium. Porro flos eius quidem
cui semen est nigrum mediocriter purpureus est, eius vero,
cui est subflauum leuiter mali colorem refert: ex iis cognosci-
tur Galenum hunc nostrum aureum Hyosciamum latuisse,
quoniam est & ipse produciens semina flauescencia, id est ex
hyosciami secundo genere, qui tamen fert florem aureum,
sed tamen ut diximus uterque & alii coloris, & ad luteum,
seu melius, ut inquit Galenus ad mali colorem accedens uni-
co genere ex seminibus comprehenditur, quippe subflauum
quod Dioscorides expressit, esse seminis subflauum, & floris lu-
tei, ad luteum enim colorem & aureum, & mali ad colorem ac-
cedens, accedit. Mirari vehementer non potui hanc plantam,
quæ flores luteos, dilutos, siue albicantes habet viros complu-
res, alioquin doctissimos pro albo hyosciamo accepisse, (quæ
Mattheolus pro albo hyosciamo etiam pictam dedit) cum ex
colore & seminis subflauum, & floris ad mali colorem inclinan-
tis sit procul omni dubio Hyosciamum subflauum. Albus in
Aegypto nascitur qui verè in seminis florisq. colore albicat,
de quo nos in altero libro (Deo fauente) agemus. Sed ad au-
reum Hyosciamum Creticum redeo. Quam plantam esse
subflauum Hyosciamum, cum ex seminis colore subflauo, tum
ex flore luteo audeo affirmare, tamen C. Clusius eam pro
Hyosciamo albo accepit ex Iacobo plateo; Sed si vidisset se-
minum colorem subflauum in eam non venisset sententiam.
Hyosciamus, & niger, & flauus refrigerat quarto, excessu, sic-
catq. unde partes corporis immodice refrigerando stupefacit
sensumq. adimit, ex quo narcoticum cum sit dolores acutos
compescit. Antiquitas habuit in frequenti usu succum albi
Hyosciami extractum, aut ex semine recenti, caulibus foliisq.
contulis, aut ex sicco semina aqua calida macerato & contu-
so, ad

fo, ad dolores acutos demulcendos, præsertimq. oculorum, unde colliria ex eo parabantur, & ad aurium itidem dolores acutos, qui vsus tamen horum medicamentorum sensum doloris adimētium, quæ narcotica græcis dicta sunt, optimis profectò medicis semper haud leuiter fuit suspectus. Etenim facultatem sentientem in corporibus diminuere, numquam non damnosum est. Sed de albi Hyosciami vtilitatibus in altero libro accuratius.

Rosmarino

Rosmarinum stecadis facie.

Planta

De Rosmarino sticadis facie. Cap. XLV.

Ranta elegantissima mihi ex seminibus Creta missis pro sticade nata est, quæ ab vna radice lignosa, tenui, in multas diuisa emittit caulem qui propè radicem in tres, aut plures surculos diuiditur longos, sursum oblique actos, vel geminos, aut tres etiam aliquando longos, rotundos, oblique sursum actos, qui hinc inde inferius ramulis ex opposito positis ambiuntur, à quibus eodem modo alij surculi parui recti exeunt, superius vero caules primarij vtrinq. & ipsi, & surculis alijs veluti teneris germinibus ex opposito ordinatim positis, & folijs vestiuntur, summitates enim folijs vestiuntur longis, tenuibus, in acutum desinentibus, surculis absq. petiolis inhaerentibus, crebris vtrinq. ex opposito positis in obscurum albicantibus, odoratis, sticadis maxime similibus. Totaq. planta sticadi ita conspectui similis videtur, vt omnes sticadem esse dicerent. Flores vero in summitatibus inter folia emicant singuli ex folijs singulis, exeuntes, parui, & magnitudine & figura, & colore floribus rorismarini coronarij similibus à suis petiolis pendentes, quibus deflorescētibus succedunt, singulis, techa parua rotunda, piperis magnitudine & minor etiam ex viridi colore albicans intus minuta semina continens. Tota hæc planta obscurum respirat odorem foliorum sticadis proximum, sapore vero adstringit, aliquantum amarescens cum obscura caliditate; Vnde viribus accedit ad sticadem, sed longè inefficacius, quam sticas incidit, extenuat, detergitq. crassos humores, in roborando vero sticadis vim superat. Vetum ipsius ad medicinam vsus, mihi planè sunt ignoti. Perpetua planta est.

Arundo.

Arundo

De Arundine graminea aculeata. Cap. XLVI.

Rundo graminea aculeata nascitur in ea insula, præfertimq. in locis humidis supra terram serpens mire quidem longitudinis, ut longius quam quinque cubitibus serpat, multis ramis, calamos æmulantibus ab vna radice exeuntibus, digiti crassitie, rotundis, arundinaceis, geniculatis, inter quos medius cæteris tãquam caudex crassior est, & longior, qui hinc inde vtrinque longis intervallis à singulis geniculis, caules producit longos, graciles, geniculatos, quorum maiores ex vna parte à singulis trinis geniculis cauliculos paruos graciles, quatuor numero, vel ad summum sex itidem promunt, qui à singulis geniculis folia vtrinque exeunt, inferius lata, (qua latitudine vndiq. calamum à geniculo, ad geniculum vestiendo oculunt) & superius gracilia, parua, graminea, dura, spinarum modo in duos aculeos desinentia, ex quo hæc planta tota aculeis multis instar spinarum horret, Caules etiam alij omnes à radice profluentes eodem modo, & surculos producendo, & ad folia se habent, Plânta sterilis ex toto est, neq. florem, neq. fructum, neq. semina producens, Nititur breui radice, digiti pollicis crassitie, à qua pauculæ radiculæ itidem breues fibrosæ exeunt. Ad nos hæc plantam qui miserunt, ipsam arundinem repentem aculeatã, nominarunt. Verè profectò caules istius plantæ arundinacei, aut calamacei apparent, habentes à geniculis ad geniculos calamos, duos, potius ad arundinaceam substantiam, quam ad gramineam accedentes, Ex folijs verò magis ad gramen, quã ad arundinem hæc plânta accedere videtur, atq. etiam viribus, quod ferè insipida sit, cum leuissima acrimonia, quo temperate frigida, et sicca primo gradu erit, essentię cuiusdam tenuitatis; At vsus sunt ignoti.

Liber Primus.

O

Thlaspi

Thlaspi clipeatum arborescens creticum.

Thaspi

De Thlaspi Cretico arborecente, clipeato.

Cap. XLVII.

Thlaspi plantam accepimus arborecentem cubitalis altitudinis ramulos multos à breui caudice digiti crassitie producentem longos, rotundos, lignosos, à quibus alii ramuli exeunt, qui in summitatibus utrinque opposito flosculos paruos, albos habent, crebros, à quibus siliquæ parvæ oblongæ depressæ scutorum figura à suis pediculis paruis pendentes, semen intus continentes rotundum, depressum, acre, ramuli superius folia pauca habent longa incana, tenuia in extremis acuta, sed ramuli inferius ferunt surculos tenues, multos, ex quorum vna parte foliola oblonga, tenuia, densa, simul stipata, pendent, quæ incana sunt. Radice nititur hæc planta multiplici, tenui, lignosa, inutili, semina acris sunt, calida & sicca supra secundum excessum tenuis essentia, quæ epota urinam efficaciter mouent, vtilia sunt ad excrementa in pulmonibus expectoranda.

Verbasculum saluifolium.

Nascitur

Ascitur planta pedalis altitudinis, ab radice ramosa, quippe ramos quatuor vel plures ferens quadrangulos, duros, lignosos, rectos, intanos veluti albo tomento, obritos, aspero. Qui vtrinq. ex opposito ramulos producant tenues. Folia alba tomentosa saluiae similia, sed minora in longum rotunda, magnis interuallis trina simul ab eodem exortu prodeuntia sine petiolis, circa caulium summities circum vestiunt ipsos per interualla, flores multi in longis techis tenuibus simul stipati vt in marrubio, aurei, saluiae floribus figura similes, à quibus succedunt semina oblonga, nigrescentia, radicem habet in plures, tenues longasq. & lignosas, diuisa. Tota hæc planta aspera lanugine candicat, sapore stiptico gustum inficit. Nos habemus stirpem bicubitalem, & ampliorem huic in omnibus similem, quam pro verbasco syluestre, seu saluifolio in horto medico Patauino alimus, quadruplo hac nostra planta maiorem. Quod vero hoc nostrum verbasculum non abhorreat à verbasco syluestre Dioscoridis quisq. intelliget, vbi memoria habuerit, quæ Dioscorides de eo verbasco ita scripsit: Syluestre folia fert saluiae, altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos quales marrubium, flores luteos auri æmulos. Namq. nostrum verbasculum folia fert saluiae non dissimilia, & ramos altos lignosos floresq. luteos auri æmulos, sed vnum est apud Dioscoridē quod dubiū facit, quippe quod dixerit habere ramos circū virgas veluti marrubiū, at virgæ marrubij nullos ramulos ferunt, sed folia, quo Andreas lacuna ait rectius in veteri codice græco legi, folia saluiae similia circum virgas in orbē habeat, vt marrubium, sed cum marrubium neq. folia circū virgas in orbem habeat, neq. hoc dixisse potuit Dioscorides; crediderum ego de florum paucis inuolucris forē intelligendum, cum & in marrubio, & in verbasco syluestre circum virgas sint calices siue folliculi florum simul in orbem stipati, vnde postea expressit. De floribus esse luteos aureos Dioscorides ait Flores aureos capillos tingere, atq. folia ambustis esse remedio. Galenus inquit: folia habere vim moderate digerendi, & siccandi,

In lib. 4.
de materia med.
c. 105.

Rubea

Rubea arborefcens.

Rubea

De Rabea arborecente. Cap. XLVIII.

Rabea ad arboream accedens nascitur in Creta, non aspera, sed lenis quæ caudice constat breui, ut digitus, crasso, à quo multi exeunt rami recti, rotundi, lenes, per æqualia intervalla folijs breuibus, rubiæ minoribus quinq. vel sex numero, stellarum modo circum positis lenibus, vestiti, à quorum cacumine à foliis exeunt duo vel tres surculi graciles in alios quoq. diuisi in quibus utrinq. ex opposito flosculi parui albicantes cernuntur rubiæ non dissimilibus, quibus succedunt semina minutissima nigricantia. Radix parua oblonga crassa in radículas alias diuisa rubei coloris. Tota planta nihil asperitatis habet, amarescit radix cum quodam austero sapore, quod non dissimilis facultatis ab eritrodano iudicata est. Proindeq. habere facultatē purgatoriam, qua & iecur & lienem purgat multā crassamq. urinam mouendo, menses quoq. cit, nec non ea ratione iuuat quoq. articulares morbos, præsertimque coxendicos dolores, atque uon minus ictericos sanat.

Horminum

Hormi-

De Hormino Cretico. Cap. L.

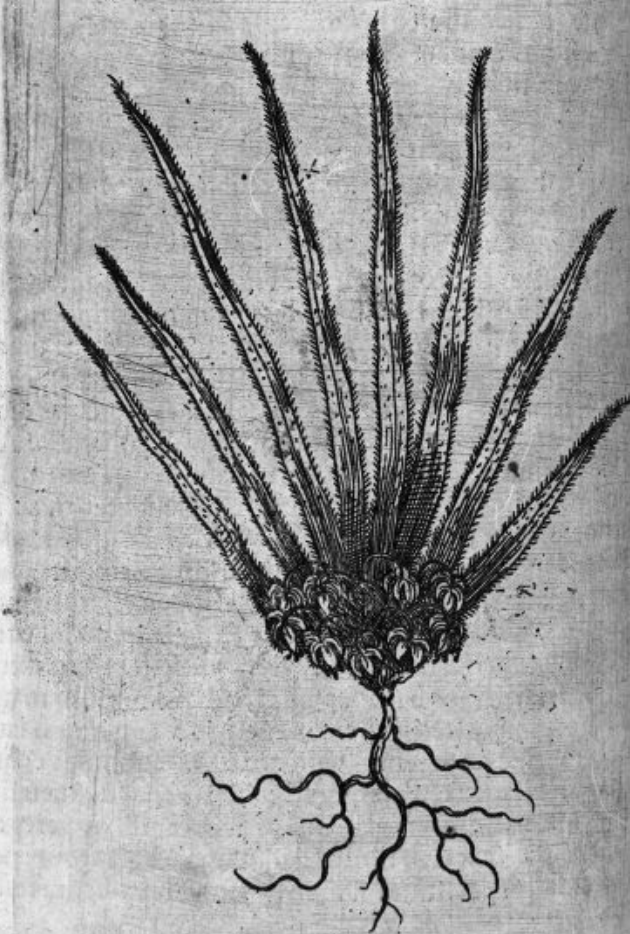

Horminum Creticum est planta, quæ folia fert complura humi procumbentia marrubio similia, sed tamen multo maiora, & longiora, nigrescētia, minus crenata quasi tomento quopiam obducta, caules producit rectos pedalis altitudinis & ampliores, multos, quadrangulos, nigricātes, subasperos, in quibus per intervalla vtrinq. folia apparent ex opposito absq. petiolis caulibus in hærentia. In ramorum siue caulium summitate quatuor aut sex primo foliola, parua oblonga, tenuia coloris violacei florum modo ab alijs folijs planè diuersa cernuntur, velut elegantissimi flores violacei. Flores vero ex intervallis parui in caulibus verticillato ambitu vt in marrubio asperi, violacei dilutioris coloris, quibus succedunt semina nigra, parua, oblonga, minuta, in paruis longis folliculis deorsum inflexis. Radix parua tenuis, lignosaq. est, in alias radículas diuisa. Hanc plantam esse horminum satium Dioscoridis: Andreas Cæsalpinus in libro 1. de plantis haud iniuria affirmavit cum in hac planta ne vel vna quidem nota desideretur, ad satium horminum constituendū. Dioscorides de istiusce plantæ vsibus ad medicinam, inquit semen tritum ex melle epotū venerem maxime stimulare, & ex melle itidem illitum purgare argema, & albugines oculorum. Ex aqua quoq. illitum tumores digerit, eodemq. semine detricto, & imposito extrahuntur aculei corporis partibus affixi, ad quem vsū magis quidem hormini sylvestris herbam tuam, & appositam laudauit: Hæc planta est perennis, viuitq. nata ex seminibus etiam in Italia, sed hyeme, vehementer frigida exharrescit. Præterita enim hyeme, quæ diutius vehementi frigore afflixit peregrinas plantas, innumeras in nostro Patauino horto hormini nostri interemit stirpes, quas tamen ex seminibus iterum restitimus.

1061

PROSPERI ALPINI

Leontopodium.

Vert

De Leontopodio. Cap. LI.

Ere quidem leontopodium vt inquit Dioscorides, herbula pusilla est digitalis, foliola quinq. vel septem ferens ab radice exili longa, gracili, tenui, ter aut quatuor digitos longa, hirsuta, quæ iuxta radicem spisso flocco canescunt, & in acutissimum definentia, Interfolia iuxta radicem aliquot capitula à suo cauliculo deorsum tortuosè inflexa, in quibus flos niger, & postea succedit semen vsque adeo spissa lanugine inuolutum, vt vix erui queat. Sæpius ex Creta plantam siccam accepi, quæ postea ex semine nata nullis reclamantibus notis leontopodium refert, At vnum addendum videtur, quod de Catanâce expressit Dioscorides, scilicet hanc plantam ærescentem in terra flecti & se contrahi ad speciem vnguium milui exanimati: quam plantam merito Bellus probat esse leontopodium, & non catanancem, cum hæc planta non habeat folia coronopi, neque semina orobi ferat, at potius psyllis. Verum crediderim ego fortasse leontopodiū, & catanancem, aut eandem esse plantam, aut saltem specie non differre, cum præsertim Dioscorides de vtraque locutus dixerit ad amatoria expeti.

Plantam

De Argentea. Cap. LII.

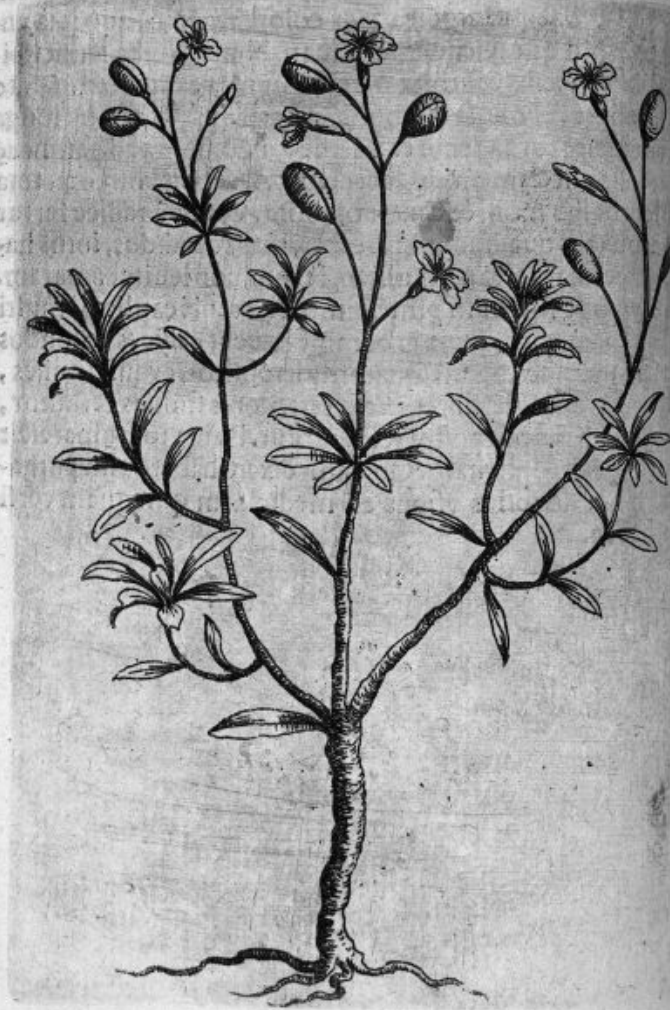
Herba Lantam Creticam sine nomine accepimus, quam libenter argenteam ex colore argenteo, quo ipsa undique splendet, nominare libuit; Herba semicubitalis & amplior cernitur tota candido tomento molli obsita. Foliosa est multa scilicet folia proferens longa ab una radice parua tenui & a caule longo, figura ad pastinacæ hortensis quodam modo accedentia, sed longe minora, tota tomento albo molli & candido, obsita. Caulis à radice fertur semicubitalis quadrangulus rectus, totus candidus, intus habens medullam albam, mollem, leuem, non leuiter amaram. Iuxta verò & foliorum principium, & à caule cauliculi multi recti, quadranguli, qui in cacumine habent calyces rotundos latos flavescentes, paruis squammulis obsitos, cyanis similes, sed breuiiores, & crassiores, in quibus, flores similes cernuntur, autem, qui in pappos postea resoluuntur. Planta tota amarescit cum aliquali silipticitate. Quidam dixere habere vim purgatoriam, at de ipsius vsibus ad medicinam quicquam certi non habeo.

midoium

Leucoium

Leucoium luteum vtriculato-scimine.

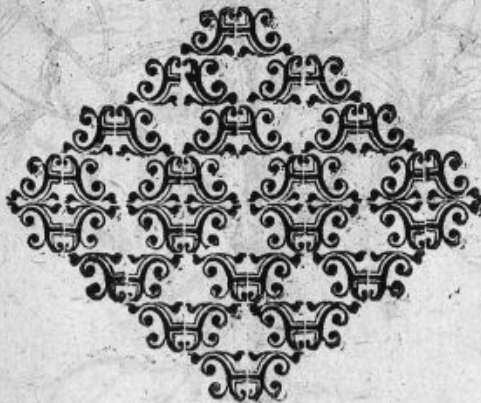

Leucoium

De *Leucoio luteo, vericulato semine.* Cap. LIII.

Leucoium luteum Creticum frutex est pedalis altitudinis ramulis multis ab radice tenui lignosa, in paruas radículas diuisa, exeuntibus, rotundis, albicantibus, asperis, in quibus folia multa circum ramulos densa, simulq. stipata, alba, leucoij vulgaris minora, in extremis latiora, asperis pilis obsita, dura, quæ in germinum fastigijs in orbem veluti aguntur. Ramuli in summitatibus, ut in nostris leucoijs flores producant plures circum stipatos à suis longis pediculis pendentes, luteos quinquæ folios paruos, à quibus fiunt folliculi rotundi colore flauescentes semina suis loculamentis continentes, leucoijs similia, sed latiora, tamen, albicantia. Planta non est annua.

LEUCOIO

Leucoio

Leucojum Cæruleum maritimum.

Herbula

De Leucoiocaruleo marino. Cap. LIV.

Erbula perelegans viridis atq. mollis supra ter-
ram luxuriosè serpens, cauliculis multis, ab v-
na radice parua, tenui, exeuntibus oblique hinc
inde humi procumbentibus, folijs leucoij lu-
tei, sed mollibus atq. coloris herbacei in extre-
mo latiusculis. Flores vero elegantes carulei,
inodori, plures, in caulium summitatibus cernuntur, leucoijs
planè similes, tota enim planta elegantissimis floribus luxu-
riat, quibus succedunt siliquæ longæ leucoijs similes, semen
nigrum minutissimum continentes. Hæc planta verno tem-
pore incipit ex seminibus ferè subito nata florere, & flores
perseuerant per totam ferè æstatem, quoad planta exarescit.
Annuæ enim est. Nullius vsus, quod sciam, ad Medicinam ef-
se creditur.

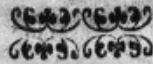
Verbascum Sylvestre Creticum.

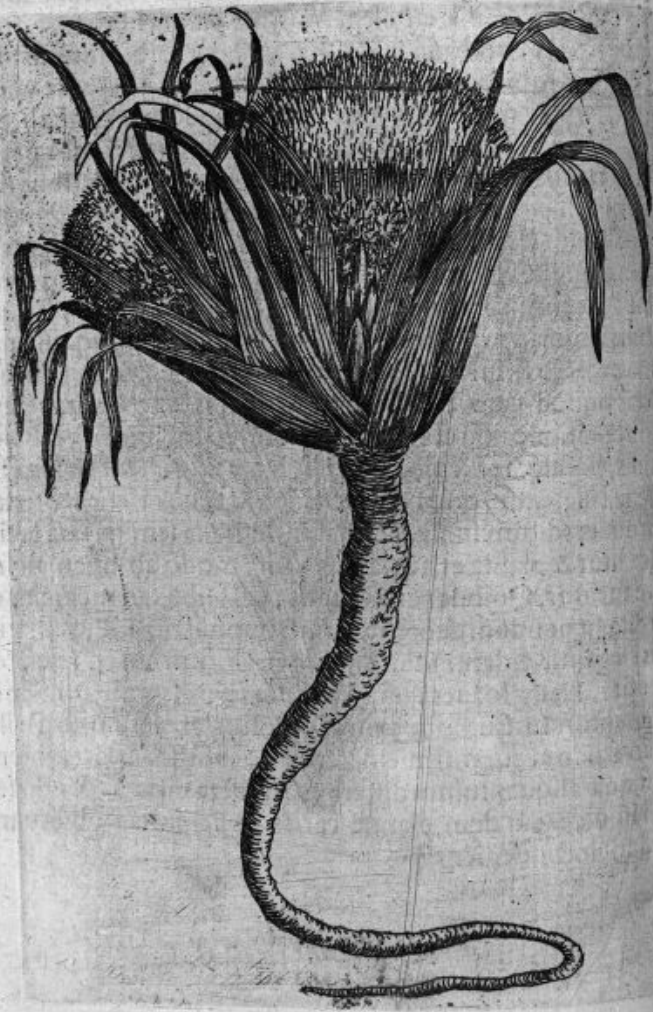
Nomine

De Verbasculo sylvestre Cretico. Cap. LV.

Omne arcturi ad me sæpius ex Creta insula missa est elegantissima planta herbacea, folijs verbasci sylvestris, sed nõ ita albicantibus, mollioribus, lanugine alba obuolutis, caule vnice, à radice, recto, longo, quandoque cubitali, quadrato, gracili, exurgit multis pediculis paruis flores aureos blactariæ nostrati similes, prædito, floribus succedunt folliculi rotundi parui, piperis magnitudine nigri, minutissimum semen nigrum continentes ex toto blactariæ similes. Quibus sanè non arcturus hæc planta erit, vt nos eo nomine accepimus, sed sylvestris verbasci genusi, quam plantam Plinius à romanis Blactariam vocari tradidit, nquitq. esse plantam verbasco similem, folijs minus albis præditam, floribus aureis, quod vero ad blactarias vulgares hæc planta refertur possit, à ratione non abhorreere videtur, cum hæc sit verbasco similis, floresq. folliculos, atq. semina ita similia vt eadem ferè esse videantur, quo non rectè ab aliquibus arction siue arcturum creditum fuisse, constabit. In Italia semina sata facile nascuntur & planta etiam latius viuit, modo ab hyemali frigore tueatur, Quibus vero viribus, vel vsibus ad medicinam prædita sit nondum deprehensum à quoquam est. Eius singularis elegantia videtur solummodo in florum aureo splendore posita. Hanc Ioanes Pona Veronensis in simplicium medicamentorum studio maxime eruditus ex Honorio Baldo in suo Baldo accuratissime descripsit, ipsiusq. & imaginem dedit, quæ aliquantulum differens à nostra visa est. Vnde fortasse istiusce eiusdem plantæ varias differentias obseruari haud erit inconueniens.

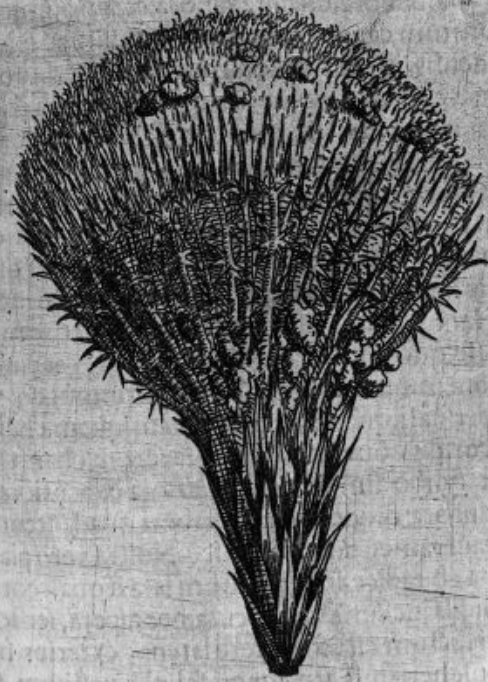

Carduspinea Teophrasti cum radice.

Cirdai

Cardui pineæ Figura altera sine radice.

Plantam

De Carduo pinea Theophrasti. Cap. LVII.

Lantam integram ex Creta accepimus pro legitimo Chamaeleone albo. Quae ab unica radice exit, foliaq. numerosa producit, longa, multa, simul à radice prodeuntia, ut digitus lata in nervum acta, papyri seu cyperi folijs proxima, sed albidiora, duriora, latiora, & lenia, in quorum medio quasi obrutum caput acanaceum occultitur, spinis exterius longis, densis, in crucis modum actis, custoditum: intus verò lanuginem albam, densam, induratum, in qua & exterius in eodem capita circa spinas gummi parvum colore fulvescens, mastichi simile, odoratum, & calidi gustus, inhaerescens, cernitur. Radix vero crassa ut pollex, longa ferissim ac tenissim gracilescens in extremumq. in tenuissimam desinens exterius fulvescens in nigrum inclinans; intus alba, suaviter olens feruidi gustus carlinae similis, ab eaq. differens remisso iucundioriq. odore. Hanc plantam video multis Chamaeleonem album creditam fuisse, quo nomine etiam ipsam nos accepimus, quam tamen opinionem nunquam laudare potuimus eo vel uno argumento persuasi, quod haec planta neutiquam chameleon albo Dioscoridis conveniat, cum praesertim chameleon albus folia ferat sylibo similia, sed asperiora & acutiora, & caput spinosum cinnarae modo radicemq. habeat quadantenus aroma, olentem, graui tamen odore & dulcem. Nostra vero planta folia habet multa ab radice longa, parum lata, aequali cortice ac leni praedita, nullis incisuris neq. acuta, nec aspera, sed lenia, & caput ferat ut dictum est, folijs fere latens, exterius magro studio spinis pulcherrimis, atq. longis foliolis, vestitum. Quod gummi producit non autem ex radice, ut de Chamaeleone albo expressit Dioscorides, emanat, sed totum circa caput concrevit, scilicet circa spinulas, caput echinaceum, vestientes atque in suprema parte alba, ut ita dicam, papposa semina continente. Adde huiusce plantae gummi non constare vim mortiferam habere, ut constat de gummi chameleonis, quod iam graeci vocauerunt, quod exitiale venenum esse Dioscorides

des expressit. Huius plantę pro Chameleonea multis creditæ
gumi quod mastichę simulat, mulieres Creticas mastiches lo-
co dentibus atterere, Petrus Bellonius est auctor, & Honorius
Bellus persuasus hanc plantam esse album Chameleonem in
epistolis ad C. Clusium scriptis, recitat in Creta pueros hoc
gummi ex echino legere & aliquantulum masticare, & postea
digitis lenigare, & complanare, complicatumq. in vesicula
formam super alteram manum fortiter impellentes, edere,
Hocq. esse ludigenus pueris cydonijs familiare etiam tradi-
dit. Quibus non leui profectio cõiectura, assequimur illud gũ-
mi non habere facultatem venenatam, quod in ore libere &
absq. vlla noxa, dentibus tractetur. Hinc etiam deprehenditur
hoc gummi ab ixia differre, quod circa radicẽ chameleonis
quæ venenata est, colligi Dioscorides auctor sit. Quo etiam li-
quidò constabit hanc plantam non esse chameleonem albũ,
vt falso multis fuit persuasum, quæ igitur planta erit ni cha-
meleo albus hæc sit: ea inquam vt credidimus de qua Theo-
phrastus ita scribit, Cardus pinea haud multis provenire in
locis potest. Est ab radice foligera qua de medio seminalis acan-
nus veluti malum extuberat folijs nimirum occultatus, Hic
lacrymam iucundi saporis parte profert postrema, quam spi-
nalem mastichen vocant. Nescio an melius hæc plāta à Theo-
phraisto describi potuerit. Addo vt magis pateat hanc plantam
non esse chameleonẽ album, de hac planta ipsũ Theophra-
stum, scribentem ne verbum quidẽ ixia gummi fecisse. Aliqui
crediderunt ixiam gummi esse propriam nigri chameleonis,
& non albi, Neque est vt putemus quod aliquibus visum sit
hanc plantam ixia, venenati gummi, plantam à Chameleone
distinctam, quoniam codex græcus Theophrasti istiuscẽ plā-
tę gummi scilicet cardui pineæ ixinim habeat ex quo aliqui
hoc nomine decepti existimarunt esse ixiam de qua Dioscori-
des in sexto libro de materia medica inter uenena comprehẽ-
sa egit. Namq. si cardus pinea ixia esset procul dubio haberet
vim venenatam, cuius quidem expertem esse, nuperrimè sa-
tis aperte deprehendi, ostendimus. Neque esse potest quod
per cardum pineam, chameleonem albũ vt perperam (quia
Græcus codex Theophrasti *ixia* habet) Dalecampio fuit
per-

In lib. 6.
de histo.
plāt. c. 4.

In lib. 6.
hist. pl.
cap. 4.

In ca. 13.

In 1. lib.
obseruat.
itin. cap.

persuasum, Theophrastus intelligi voluerit. Nūquam enim plantam aliquam bis Theophrastus describere consuevit, etenim si hic Chamæleonem album descripsit, & de ipso egit, quamobrem iterū postea, quippe in libro nono historiae plantarum accuratissimè scripsit? cur & hic solummodo de albo meminit & non de nigro ut fecit in posteriori libro? omnes quidem consueverunt de albo & de nigro chamæleone simul agere, quare hic nō de Chamæleone albo, sed de alio carduo, quem Cardum pineam Theodorus Gaza est interpretatus. Certè ut etiam de Chamæleone albo dicam suspicor absq. dubio Petrum Bellonium, (qui dixit se vidisse iuxta Idam montem in Creta verum Chamæleonem & album, & nigrum, albumq. habere radicem humanæ coxæ crassitie, atq. apud nos nusquam hosce veros Chamæleones nasci, solummodoq. in Creta insula) deceptum fuisse, qui aliam profectò plantā pro albo Chamæleone viderit; Ad nos Ioseph Aromatarius Afiensis iuuenis doctissimus ex asso monte misit ni fallimur legitimum Chamæleonem album Dioscoridis descriptioni planè conuenientem; quo cognouimus non differre album Chamæleonem, à nigro, nisi coloris foliorum differētia, quoniam albus folia alba, & niger, nigra habeat, vnde vulgare Carlinam ex foliorum nigro colore, nigrum esse Chamæleonem non dubitamus. Quod cum sit verum, cur & Bellonius & Bellus, plantam cardum pineam à Gaza vocatam, quod nonnullas chamæleonis notas habeat, credidisse esse legitimum Chamæleonem album, quæ planta tamen folia non habet sylibi, sed potius papyri, aut caricis, non aspera, non acuta, sed lenia, nullis spinis crenata: neque circa radicem lachrymā fert, ut de Chamæleone expressit Dioscorides, sed in capite, & hac de carduo pinea dicta sufficiant.

Echio

Echium Creticum.

R Pro

Ro Echio ex Creta accepimus semina parua, rotunda in longum albicantia tritici magnitudine, figuram vero usq. adeo serpentis viperi capitis praeserebat, ut merito capita tot viperarum nobis visa fuerint. Semina hęc tria commissa sicuti feliciter, nata, fuerunt, ita ex ipsis quę nata sunt plantę, difficillimę a nobis conseruari potuerunt, vnicam tamen plantam per annum in horto habuimus, ex qua eius imaginę delineatam hic damus. Hęc planta fert ab radice complura folia oblonga, tenuia in acutum desinentia albicantia, quadantenus ad anchusam accedentia, sed longe minora, crassa pilis veluti spinis tenuibus aspera atq. horrens. Cauliculos ę medio foliorum producit palmum vix altos, rotundos, asperos, pilis tenuibus, durisq. obstitos, in his parua foliola, longa aspera paucissima sine petiolis cernuntur idem albicantia non vtrinq. sed ex vno latere inordinatim longo intervallo posita. In summis vero cauliculis flores multi sparsim in suis asperis calycibus paruis oblongis quasi corymbos seu umbellam facientibus, exeunt lutei anchusę similibus. Quibus succedunt semina parua albicantia figura capita serpentum amulantia. Radix parua lignosa, subest & nigra, in paruas radículas diuisa, hęc est planta quę pro Echio ex Creta accepimus. De qua aliqui dubitauerunt an verum echium sit, quod flores istius plantę neq. sint purpurei, neq. secundum folia nascantur, nec minus folia subrubra sint, & non ex utroq. latere ut expressit Dioscorides posita. Verum enim vero etsi etiam quę & Dioscorides & alij de hac planta scripserunt nos accuratius considerauerimus, nostram plantam echium esse ex semine, & alijs confirmabimus. Dioscorides enim ita habet: Echium habet folia oblonga, aspera, aliquantum tenuia, anchusę proxima, minora tamen, subrubra, & pingua, spinulas tenues incumbentes, quę etiam folia exasperant: Cauliculos tenues multos, & ab his vtrinq. foliola minuta, expansa, nigra, in summo caule proportionem minora. Flores iuxta folia purpureos in quibus semina capiti viperarum

In lib. 4.
de materia
medica
lib. 25.

rum similia insunt, Radix digito minor est & subnigra. Plininstamen de hac planta (eam Alcibiadium vocans forte ab inuentore Alcibiadio vt Nicander auctor est) inquit Alcibiadium qualis esset herba apud auctores non reperi sed radicē eius & folia trita ad serpentis morsus imponi & bibi iubent. ^{In li. 17. cap. 5.} Postea vero eius iterum meminit duobus signis eam nobis ^{In li. 25. cap. 9.} monstrando, inquit autem. Item altera quæ lanugine distinguitur spinosa cui & capirula viperæ similia sunt, nos vero inter alias notas vnā præcipuē magnificimus, quippe quod habeat semina in quibus serpentum capita vere quidem, & apertissime, impressa videntur, quare huic signo maxime fidere volumus, quo natura hominibus voluit præmonstrare, quantum ea planta valeret aduersus serpentum morsus, vnde mirum non est si vt Dioscorides atq. alij tradiderunt, semina trita epota ex vino, vel ex aceto nedum presertient à viperarū morsibus & aliorum serpentum, sed quinimmo etiam demorsis ab ijs presertaneo sit auxilio. Succus etiam foliorum, & semina trita morsibus imposita idem præstant efficaciter.

R 2 Nardus

Nardus Montana Cretica.

Plantam

De Nardomontana Cretica. Cap. LVIII.

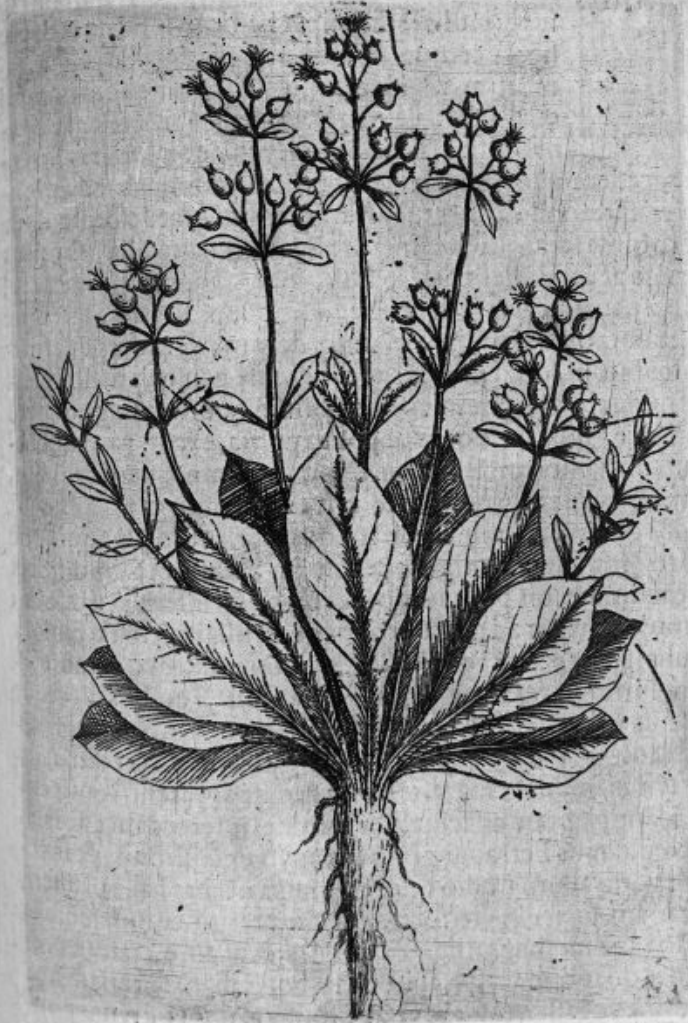
Lantam in Cretæ locis humentibus nascentē her-
baceam pro Valeriana accepimus, quæ foliosa est
ab radiceq. fert quatuor aut quinq. folia rotūda,
viridia, mollia, intus veluti catinitatem habentia
magnitudine ac ferè etiam figura foliorum afari
à suis longis pediculis pendentia, quarum quædam posterius
nata vtrinq. veluti aurículas habent. Inter quæ caulis fertur
longus, rectus, rotundus, cauus, valerianæ quam similimus,
qui in summitate bis vel ter vtrinque ex opposito habet fo-
lia alia alterius formæ quippe valerianæ vel eryngij simi-
lia mollia primo quæ in caule spectantur, & post hæc alia co-
dem modo visuntur adhuc à proximis planè dissimilia, quan-
do hæc longa sint tenuia vtrinq. in acutum desinentia, salicis
folijs proxima & hæc sunt iuxta umbellarum exortum, quæ
suis pediculis primo iuxta alarum cauum feruntur, & postea
in cacumine fiunt amplæ, latæ, floribus cædidis valerianæ om-
nino similes atq. etiam feminibus. Flores verò suauiter olent.
Hæc planta est donata binis radicibus oblongis, nigris, odora-
tis, nardum redolentibus, è quibus fibrosæ radiculæ pendent.
Pronardo montana sed Cretica quod à nostrate nardo mō-
tana differat, hanc plantam esse accipiendam haud dubita-
mus, præsertim ex radice nigra in binas diuisa nardum maxi-
me redolente, ac vel etiam ex folijs eryngij non dissimilibus,
non duris, sed mollibus, cum præsertim ijs notis nardū mon-
tanam expresseit etiam Dioscorides. Neq. est quod in textu
Dioscoridis legatur, neq. caulem, neq. fructum, neq. flores
ferre, quando superius hæc meminerit, cum dixerit, ipsum
nasci caule & folijs eryngio similibus, minoribus, minimè ta-
men spinosis asperisque. Non enim viri eruditissimi in codice
Græco legunt ἔτι δε καὶ καρπὸς, ἔτι καὶ ἄνθος φέρει, sed
συμπεριτί, idest neq. caulis neque fructus, neque flores fert, sed
συμπεριτί, idest confert quasi dixerit, quod radix sola vsum ha-
bet ad medicinam, propterea neq. caulem, neq. fructum, neq.
flores quicquam conferre quia hæc omnia sint inutilia, sola
enim

enim radix quæ sit admodum odorata vñi est ad medicinam. Hanc plantam etiam Ioānes Pona vir in simplicium medicamentorum cognitione maximè eruditus, amicusq. admodū mihi familiaris, & pluribus nominibus obseruandus in suo Baldo accuratè descripsit. Radix calida est primo excessu, & sicca ferè ad secūdum, habet minorem adstrictionem quā habeat nardus indica mixtura habet essentiā & calida oriri substantia, & amara non multa qua crassos humores per os assūpta incidit extenuat atque detergit, ex substantia terrena itidē astringente quamquam minus Indica & Celtria astringat. Vnde moderata astrictio plurimum facit, vt efficacius acris, & amara substantia extenuet crassos humores, & eosdem, & viscidos detergat. Quo mirum non est, si ad viscera obstructa plurimum faciat, purgat enim per vrinam, & ob id ictericis remedio est.

Viscaria

Viscaria maxima Cretica.

Planta

De Viscaria maxima Cretica. Cap. LIX.

Lanta viscosissima nascitur in Creta insula in cuius ramulis ferè semper bestiolæ insidentes deprehensæ cernuntur, atq. ita tenax eiusce plantæ, ramorum viscida illa humiditas vt aliquando vel etiam parua auiculæ multum deprehensæ detineantur. Hæc planta ad lyncides syluestres fortassè accedere videbitur. Planta est foliosa, etenim ab radice longa crassitie pollicari alba, sensim ac sensim gracilescente, dura & carnosâ fert folia innumera ferè inferius gracilia, superius lata, in acutum desinentia, crassa, dura, alba, densissimè simul stipata, auriculæ vrsi luteo flore admodum similia, interque exeunt ramuli numero plerumq. decem, & plures etiam semicubitus, longi, graciles, rotundi, rarè geniculati, albicâtes, humiditate admodum viscida, obfusi, à quorum singulis geniculis, bina folia vtrinq. ex opposito posita, exeunt, parua, oblonga, tenuia, aliorum foliorum figura. In summis vero caulibus, ramulisuè iuxta geniculos ferunt ex opposito vt folia duo surculos qui in cacumine tres aut quatuor, aut ad plus quinque flores, muscipulæ vulgaris per similes, feruntq. primo flores in cacumine suis pediculis pendentes, & inferius ex duobus ramulorum aut ad plus ex tribus geniculis itidem ex binis ramulis in suis paruis petiolis flores producant, adeò vt ramulorum summitates floribus multis scateant, à quibus succedunt vascula parua rotunda, in acutum desinentia, os exiguum deticulatumq. habentia, planè vulgaris polemonii proxima, intus semina minuta nigra, vt in ocymoide apparent, continentia. Hanc plantam ad syluestres lyncides referendam esse facile credidimus Ferrandus Imperatus vir doctissimus, & in rerum naturalium studio celeberrimus vocabat hanc plantam viscariam auriculæ vrsi folio, neq. immerito cum ferat folia vt diximus, & magnitudine, & figura, & duritie, crassitieq. & colore quam similia. Ioseph de casa bona aliam viscariam hoc nomine vocasse visus est, vt C. Clusius in suis postremis plantarum, rariorum obseruationibus tradidit; namq. scribit ex semini-

In lib. 3.
cap. 3.

seminibus à Iosepho de casa bona horti Pisani præfecto ex Creta acceptis sibi natam plantam vidisse, quam lycnidē sylvestrem lati foliam nominavit, Cuius iconem etiam à Iacobo Plateu accepit. Diximus hanc viscariam aliam esse à nostra proposita & merito ni fallimur, cum ea planta cuius imaginem Clusius dedit maximè differat à nostra, quod nimirum sit unicaulis, & hæc multicaulis, caulisq. eius sit tres cubitos longus, & ramosus, & nostræ viscariæ caules vix cubitum attollantur, nullosque ramos circum ferant, iis exceptis in quibus flores producuntur, amplius illius folia pauca sunt, & radix fibrosa, primulæ veris per similis, & nostræ folia innumera ferè sunt, simul densissime stipata, & radix crassa, & longa, minime fibrosa, quare hæc planta à nobis proposita ab ea quam Clusius dedit longè diuersa apparet. Fortasse, si lycnis Coronaria credita, sit vera antiquorum, hæc nostra non abhorrebit à sylvestri, & eo magis quod referant qui ad nos miserunt, radicem, & semina purgare per aluum flauam bilem, & iactis à scorpionibus auxilio esse. Nos verò quicquam certi de istiusce plantæ viribus, & vñibus experti sumus, Radix insipida cum tota planta, atq. inodora.

138

PROSPERI ALPINI

Anchusa humilis.

Anchusa

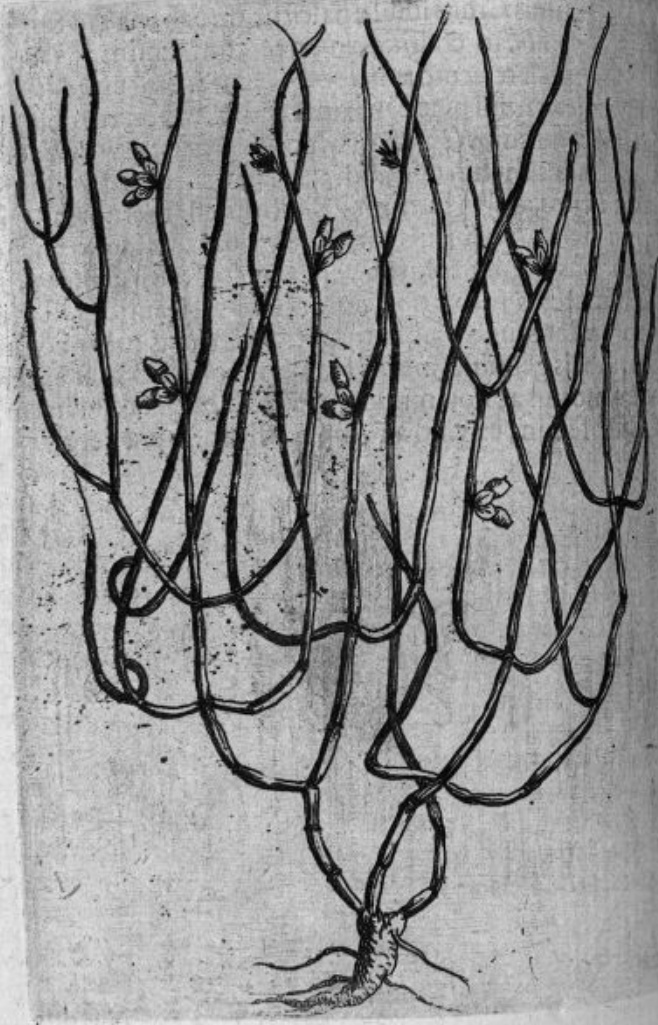
De Anchusa humili. Cap. LX.

Anchusa humilis elegantissima in locis montosis & siluis. Cretæ insulæ nascitur, quæ ab vna radice (lōga pollicari crassitie, in extremum sensim ac sensim gracilescente rubescente colore, magnitudine, & figura radici cardui pineæ maximè simili, in terran oblique acta) plures surculos semidigito longos producit vtrinque folijs longis albis anchusæ proximis, sed minoribus densissime vndiq. vestitos, atq. in summitate ipsorum flores rubri ad purpureum inclinantes in suis partibus calycibus spectantur anchusæ maioribus, figura coluteæ vesicariæ à quibus semina producantur, techis paruis oblongis asperis albicantibus. Radix tempore æstatis succo rubro turgēt, quæ manus rubro colore inficit. Ab ijs gentibus multis laudibus concelebratur ad serpentum mortuus ac non minus quam Echio, ad id & radicem, & folia, & semina ex vino assumpta efficaciter præstare.

S 2 Nardus

Equisetum Montanum Creticum.

Equiseti

De Equiseto montano Cretico. Cap. LXI.

Quiseti planta nascitur in montanis Cretæ, quæ quarto equiseto Mattheoli est maxime similis, in hoc ab ea differēs, quod Creticum equisetum flores ferat circum virgatū geniculos atq. in parvis siliquis semina minuta habeat. Hęc planta fert ab radice duos vel tres caules longos, graciles, geniculatos, nigricantes sursum obliquè astos, quorum profecto caulium quilibet, & infernè, & supernè vtrinq. ex opposito alias virgas profert eisdem similes, à quorum geniculis flosculi apparēt, à quibus techæ parvæ rotundæ, oblōgæ, rubescentes, in acutum desinentes, succedunt, semina minuta continentes. Radix parua est, longa, in duas diuisa, tenuis, aliquibus fibris ab ea pendentibus, tota planta sapore est stiptica planè inodora cū leui amaritudine, nonnulli putant esse equisetum quartum Mattheoli, quando cum equiseto quarto quam maxime conueniat, differt nihilominus, & flore, & fructu. Quoniam illud Mattheoli sterile est nec florem, nec fructum ferens, omnes indigenæ herba vtūtur (quod frigida sit, sicca, & maxime adstringens cum leui amaritudine) ad quodcumq. profluuium vel sanguinis vel excrementorum cohibendum. Iis qui per tussim ex pectore & ex stomacho etiam vomitū sanguinem excernunt, aut succum ex vino aut aqua ad duo cochlearia exhibent. Ad fluorem sanguinis ex naribus, in nares ipsas succum immittunt, ad menstruum profluuium, sic ad vteri profluuium succum ex pecto indunt. Quò efficacissime cohibent minusq. etiam ad idem atq. ad dysenteriam succum per os vtilissimè exhibent; sunt qui aquam stillatitiam per os ad vntias quatuor pro vlceribus renum, atque vesicæ, lummo cum iuuamento exhibent.

Marrubium

Elegans

De Marrubio nigro Cretico. Cap. LXII.

Legans ad nos ex Creta insula delata est plāta marrubij nigri nomine vocata. Quæ ab radicibus multis primulæ similibus folia complura profert oblonga in extremis acuta, parvis suis pediculis sursum in orbem acta, nigra, & nigra lanugine obsita, marrubij albi, folijs, maiora, longiora, & latiora, magnitudine, & figura ad apiastri ferè folia accedentia, E. quibus sanè duos vel plures caules producit longos, rectos, quadrangulos, nigros, per intervalla geniculatos, in quibus à singulis geniculis exeunt circum ipsos ex opposito folia complura, numero ferè septena, ac plura etiam oblonga, prioribus similia, sed longe minora, multum nigricantia, quæ circum ramum veluti in orbem aguntur, in caulium summitatibus flores, vtrinq. virgas ambiunt, non dissimiles à marrubij floribus itidem nigricantes. Tota planta colore nigricat, vt de industria ab aliquo videatur eo colore infecta. Fortasè ex hoc colore aliquis crederet hanc plantam esse legitimum marrubium nigrum antiquorum. At ingenuè dicam hanc plantam nobis prorsus novam videri ab omni marrubio distinctam, quippè, & à nigro ballote vocato, & ab albo, tum quod neq. hæc planta in folijs, neq. in floribus, neq. in foliorum, florumq. positū, neq. in hoc quod ipsa sit expers & saporis & odoris, vnde & nos quicquā de ipsius viribus, atq. vñibus ad medicinam certi habere potuimus.

Saxiphraga.

Saxiphraga.

Nascitur

De Saxiphraga. Cap. LXIII.

Ascitur, & inibi in asperis, & saxosis in saxorumq; rimis, planta, quæ ab vna radice lōga, tenui, in gracilitatem definente, paucis fibris a parte superiori pendentibus, ramum siue caulem fert, qui paulo supra radicem in tres vel plures diuiditur non rectè, sed oblique actos, albicantes, rotundos, lignosos, qui & ipsi in alios complures ramulos diuiduntur rotundos, graciles rectos, qui per interualla vtrinq; ex opposito habent foliola parua, oblonga ad extrema in acutum definentia, tragorigani & magnitudine proxima, atq; inter folia fert hæc planta, flosculos paruos capillaceos albicantes. Tota planta est inodora, atq; insipida ferè, quam indigenæ putant esse saxiphragam Dioscoridis, tum quod sit frutex surculosus in petris & asperis locis nascens, tum multo plus quod calculos in renibus valenter comminuat, atq; expellat, Radix istiusce plantæ ad drachmam ex vino, aut aqua epota, tum etiam quoniā planta epithymo non sit dissimilis etenim non minus frequentius epithymum circum tragoriganum quam circa ipsum thymum nasci in Creta insula visitur. Neq; enim nos multum laboramus, an in græcis codicibus legendum sit τὸ σαξίθυμον, an τὸ θυμόν, aut neutrum legendum sit vt multis scriptoribus visum est. Satis esse duximus vt saxiphragam hanc plantā nominauerimus, quæ vi præcipua valeat ad comminuendos calculos, & in renibus, & in vesica etiam, illosq; præsertim, qui nondum ad lapideam duritiem coaluerunt, experientia cognitum est, radicem tenuissimè tritam, & ex vino albo tenui, aut ex aqua anonidis maxime valere, vt in renibus, atq; in vesica calculos comminuat, atq; expellat. Quò indignum mihi visum non est, antiquorum saxiphragam eam diceremus.

Libet Primus.

T

Polium

Polium

T

In ma.

IN maritimis Cretæ insule copiosissime prouenit plā-
ta, quam ad nos propolio marino amici demiserunt
fortasse à quadam similitudine ad polij folia, atq. ad
odorē, & saporē, cuius quidem flores istiusce plantæ
haud omnino vidētur expertes. Tota plāta tomentosa est cādi-
da atq. maxime mollis, Fruticat ab una radice longa, tenui, de-
mittere ramum oblique actum folijs paruis figura polij ma-
ioris, nō dissimilibus præsertimq. per exterius polij modo cre-
natis totis mollibus, candidis, tomentosis, simulq. adeo stipa-
tis, vt ipsū caulē occulāt, ex hoc ramo oblique posito, complu-
res exeunt caules recti, longi, rotundi, candidi molles, hinc in-
de per interualla foliolis referti paruis, oblongis inferius latis
absq. pediculo ramis inhærentibus, in acutū desinentibus per
exterius modice crenatis ex toto tomentosis candidis molli-
busq. inter quorundam foliorum alas, exeunt germini longi,
graciles, tomentosi, densis foliolis oblongis stipati. In summi-
tatibus vero caules diuiduntur in plures cauliculos subtiles,
rectos, in quibus flores, vmbellarū modo, lutei, suis paruis ca-
lycibus rotundis, contenti, qui in pappos euadunt, inter quos
sunt semina parua, tenuia, flauescencia, molliaq. Radix est te-
nuis, longa, lignosa, & dura. Hæc q. est istiusce plantæ delinea-
tio. Qua constabit non esse Gnaphalium Clusii, quod offendi-
dit, in Valentini regni maritimis atq. in littore maris iuxta
Monspellium, tum quia folia illiusce plantæ figura, quippe
quod myrti folijs magnitudine, & figura sint similia, maxime
differant, neq. pilis infecta sunt, sed tota tomentosa apparent,
præterea, neq. quicquā odoris, & saporis ad polium acceden-
tis, flores gnaphalii sapiunt. Quare alia hæc nostra erit planta
non parum ad polium & gnaphalium accedens. vnde nos po-
lium gnaphaloidem ipsam lubentius nominauimus; polium
gnaphaloidem inquam, quod foliorum figura, & sapore ama-
ro, & acri polium maxime representet, gnaphaloidem vero,
quod folia tomentosa sint, & pro tomento, gnaphaloidem ve-
ro quod folia tomentosa sint, & pro tomento usurpari possint
flores & cymæ supra secundum excessum calidi sunt, & sicci
primo, vnde decoctum obstructos maxime iuuat, & ad vrinā,
mensq. mouendos, efficax est.

In lib. 3.
obser. ca.
26.

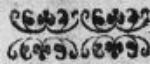
Santulina flore amplo.

Planta

De Santulina flore amplo. Cap. LXV.

Planta conspectu tenera mollis ac delicata tota candida nascitur in montanis illiusce insulæ arborecentis figura, folijs parvis oblongis multis simul stipatis circum ambientibus ramulos & spissitudine occultantibus candidis abrotani foeminæ adprimè similibus non tamen per exterius ferratis. Hæc planta ab vna radice longa, crassa, tenera, caulem rectum, rotundum, digiti crassitie, album ex quo virge exeunt rectæ, graciles, complures, in cacumine in surculos duos, vel tres diuisæ, habentes flores santulinæ sed quadruplo maiores, ad calendulæ vulgaris magnitudinem, atq. aureū colorem maximè accedentes, à quibus succedunt semina minuta, oblonga sonco, proxima. Nusquam hæc planta vel odorem spirat, vel linguam amaro sapore multum inficit, amariscula enim vt vix percipi queat, apparet. Ad me hæc planta nomine santulinæ montanæ Creticæ olim delata est, quam eos qui sic ipsam nominarunt sentiquam defraudare volens eodem nomine hic eius imaginem delineatam dedi. Tametsi vt dictum est parum amaroris habeat siccatur, parum calfaciens cum leui adstrictione. Quibus mirum quidem non est, si multum apud mōtanos homines apud quos hæc planta nascitur, vsum herba habeat, & ad vernies in pueris interimendos per os assumpta, aut eius succus vel decoctum ad ictericos, & obstructos, & ad mquendam vrinam efficax sit, sordida quoque vlcera, succo illita, aut puluere aspersa, relatione accepimus.

Holo.

Holosteum.

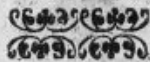
Hic da-

De Holosteio. Cap. LXVI.

Hic damus plātam quæ antiquorum holosteum merito credita est, nascentem in iisdem locis, Fruticat palmari altitudine ab vna radice longa, tenui, alba, multis ramis, qui parum supra radicē, producūt folia multa, longa, in cuspidē desinētia, tenuia, & subtilia, per inferius, & iuxta summitates parum lata, ad similitudinem plātaginis tenuifoliæ, recta, mollia, & alba, inter quæ exeunt cauliculi recti, rotundi, graciles, ferentes in cacumine spicas cum suis floribus albicantibus, coronopi proximis. Tota planta est foliosa albicat, incana tactui maxime mollis sentitur, parum adstringit, & radicem habet albam tenuemq. Quibus quidē non videtur abhorrere à legitimo Holosteio Dioscoridis de quo idem, ita scripsit. Holosteum quadrantalīs herbula est humi repens, folijs viticulisq. coronopo, aut gramine proximis, gustu adstringentibus, radice alba præ tenui vsque in capillamenti spetiem, longitudine quatuor digitorum. Nos non dubitamus hanc plantam esse holosteum, atq. etiam quod tota mollis est, An vero C. Clusius eandem viderit, ignoro, quod hac nostra planta folia longe plura ferat, magisq. foliata videatur, quā sit salmaticense, holosteum, ab leo descriptum, foliaq. nostri, longiora sint, neq. humi strata. Neque negandum videtur propius magis eam ad hanc nostram, quam alias accedere. Leuiter refrigerat, siccatur magis, & adstringit, vnde plures vsus ad medicinam habuit, quippe ad vulnera conglutinanda. In qua re adeo efficax deprehensa est, vt ruptos epota maxime iuuat, & quandoq. sanat, & hic fuit (auctor e Dioscoride) eius vsus præcipuus apud antiquitatem ita celebratus, vt carnes dissectas cum hac herbula percoctas simul coalescere deprehensum fuerit.

In lib. 4. de
materia
med. c. 13

In lib. 5.
rar. plāt.
cap. 15.

Eryngio

Eringium trifolium.

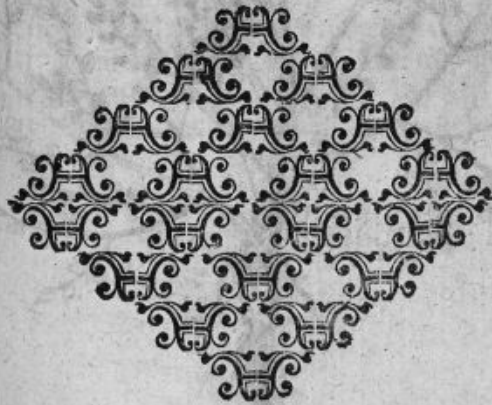

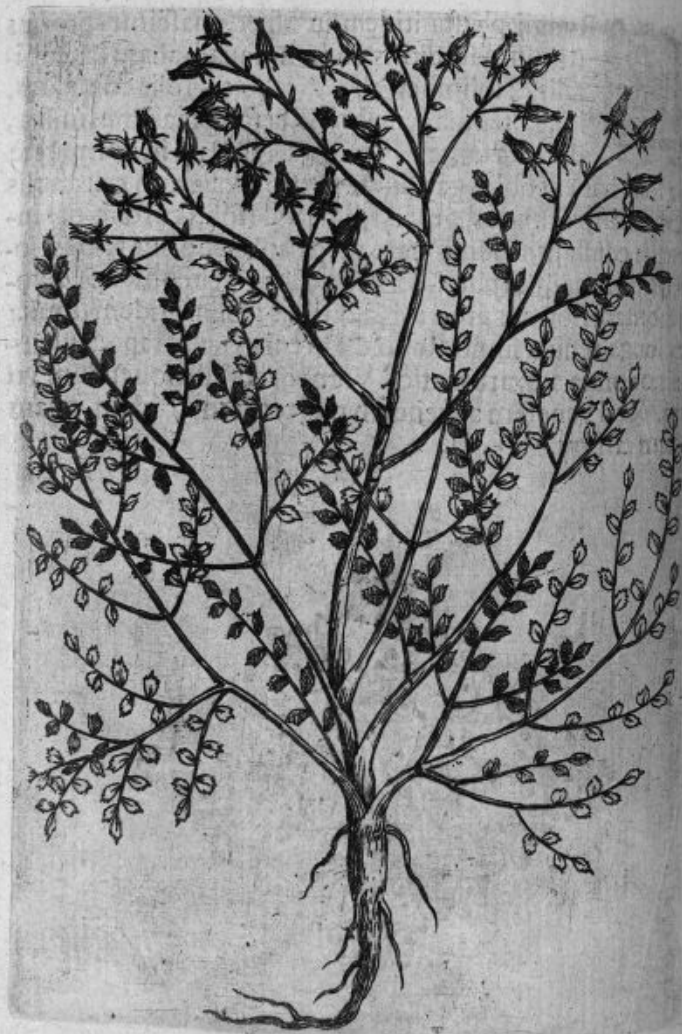
Eryngij

De Eryngio trifolia. Cap. LXVII.

Ryngij planta itidem in asperis nascitur prorsus stirpium studiosis noua, nusquam alias visa, cubitalis, & foliosa est ab radice, fertq. folia complura, longa, tenuia, visu holostei folijs maxime similia, duriora tamen. Quorum quædam in summitate tria folia habent oblonga. E medio verò foliorum exit caulis vnus, rectus, rotundus, gracilis, hinc inde folijs trifolijs per intervalla constans, in summitate vero caulis, duo, aut plures flores, lati, rotundi, purpurei, foliolis oblongis circumdati, eryngij montani floribus proximi, à quibus semina itidem similia lata, longa, tenuia fiunt. Radix est brevis, crassa, rapunculo similis, odorata atq. aromatica. Vsum habet ad mouendum vrinam, & ad venerem augendam radicem tam crudam, quam coctam esitant.

Nascitur

De Dauco stellato. Cap. LXVIII.

Ascitur, & planta fruticosa cubitalis longitudinis, magnæq. latitudinis odorata, & aromatica, ynicaulis, sed propè radicem foliosa. Folia verò & suis caulibus petroselino quam proxima, apparent. Ramuli enim, & illius divisionis sunt, vtrinq. folia parua ad petroselini foliola accedentia, daucum creticum ferè redolentia, linguamq. excalfacientia, habentes, inter quæ exit caulis rectus rotundus hinc inde ramificatus eadem folia ferens, in ramulorum vero cacumine flosculi lutei ymbellatim ferè producuntur, à quibus fiunt fructus parui, oblongi, inferius lati, & habentes, quinque spinas, paruas, stellarum modo flauescens bases fructuum circumdantes, à quibus sursum quædam parua fibræ, quippe quinque, vel sex veluti in conum desinentes procedunt. Fructus hi mirabili profectò artificio à natura elaborati vidètur, sunt odorati, atq. aromatici. Radix longa crassa, carnosâ, petroselini, aut pastinacæ similis, odorata, atq. aromatica, qua indigenæ vescuntur, & cruda, & cocta in acetiarijs. Tota planta calida est, & sicca ferè ad secundum ordinem excalfacientium, tenuis substantiæ. Inter alios vsus ad medicinam, præcipuum habet radix ad mouendam vrinam, & menses. Cruda radix elitata, maximè facit ad venerem excitandam, augendamq.

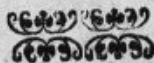
Veram

De Anthyllide. Cap. LXIX.

Eram ni fallor anthyllidem in ijs locis maritimis copiosius nascentem accepimus, quæ exigua herbula est, palmi alta, fruticosa valde. Namq. ab radice plures caules fert, numero ad minus quinque longi, graciles, rotundi, albicantes à quibus hinc inde brenibus interval-
lis exeunt surculi multi tenues atq. breues folijs multis par-
uissimis, lentis magnitudine, & figura vndiq. circum stipati,
qui & ipsorum multitudine, & folijs multis ipsos circumdā-
tibus frutex densus admodum apparet, & in orbem etiam
actus, in surculorum verò cacumine flosculi parui exeunt,
quibus prosemminibus succedunt fructus parui oblongi rotū-
di, scilicet tritici ferè magnitudine, & figura. Tota planta albi-
cat, & salsum saporem sapit. Radix vero longa, tenuis, genicu-
lata, alba cernitur, eodem salso sapore gustum inficiens. Qui-
bus notis hanc plantam à vera anthyllide Dioscoridis non ab-
horrere existimauimus, neque immerito, cum de ea Diosco-
rides ita scripserit: Quædam enim lenti simillima folijs molli-
bus, rectis ramulis palmi altitudine, radice parua tenui. Nasci-
tur in salis terris, & à sole illustratis, non insulso gustu. Quis
ex ijs dubitabit, nostram hanc plantam esse anthyllidem pri-
mam Dioscoridis, cum & ipsa sit palmum ferè alta, habeat fo-
lia lenti quam similia, & rectos ramulos, radicemq. paruum
tenuem, & gustu salso, & nascatur in Cretæ locis maritimis
salis. Modice ficit cum leui adstrictione, & calore vnde vul-
nera sanat, sed eius decoctum datur etiam ad vrinæ difficulta-
tem, atq. ad renes detergendos. Mihi vero minimè notum est,
an ex ipsa vsta fiant cineres vtilis ad vitra conflanda, quales ex
altera quam Arabes Kali vocant, in Aegypto vsta fieri solent.

In lib. 3.
de mate-
ria medi-
cap. 154.

Cardus

Carduus Eryngioides capite spinoso.

Nascitur,

De Carduo Eryngioides capite spinoso. Cap. LXX.

Ascitur, & mihi cardui genus quoddam quod habet folia eryngij, sed mollia tamen, caulēq. fert ab vna radice rectum, cubitalis, ac amplioris etiam altitudinis, in quo folia prædicta raris intervallis posita, cernuntur. In summitate verò duo vel tria capita profert magna, rotunda, cactis longè minora squammis pulcherrimis circum extrema crenatis, obsita inter quas spinæ multæ exeunt stellarum modo acutæ albicantes, & duræ flores vero quadantenus cyanis similes purpurascens exeunt, à quibus semina cactis similia sed minora exeunt, flavescentia, tota planta sed maxime capita colore flavescent. Radix crassa, carnosâ qua indigenæ libentissime, & cruda, & cocta vescuntur, libidinisq. esse excitamentum affirmant.

Cyanus.

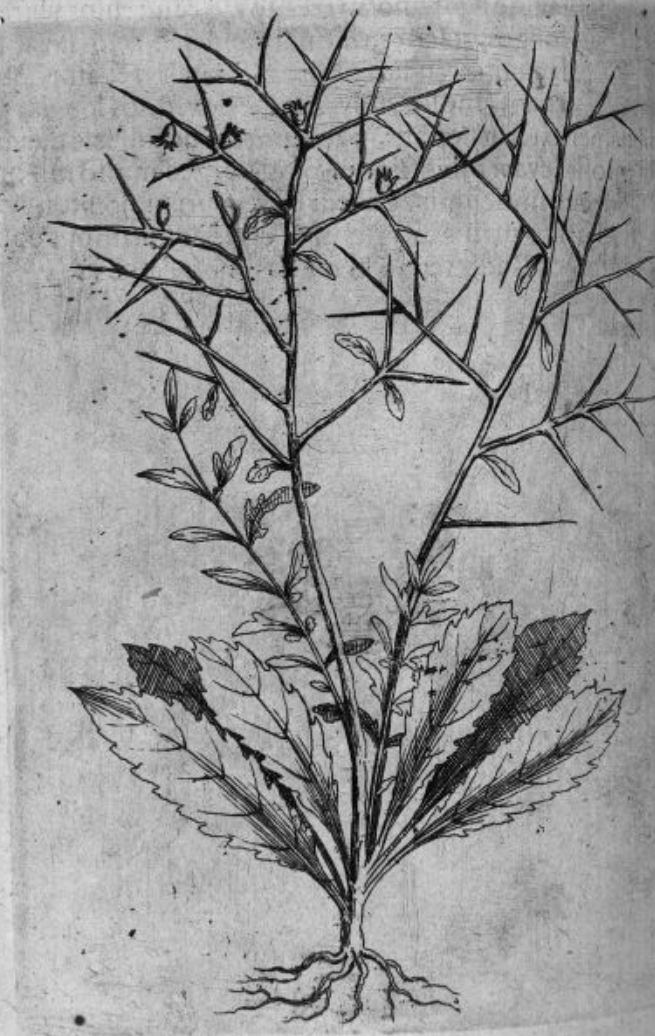
Planta

De Cyano tomentoso. Cap. LXXI.

R Lanta est furculosa, ferēs ab radice furculos plures, longos, graciles, rotundos, oblique actos sursum, lanugine candida obsitos, cubitales, & ampliores etiam, molles, foliis hinc inde vestitos longis, tenuibus, per exterius ferratis, in acutum desinentibus, candidis, tomentosis, cyani foliis, figura similibus, sed multò minoribus. Surculi in cacumine habent flores purpurascētes, cyanis similes, suis parvis calycibus, & exterius squammis obsitis, contentos. Radix tenuis in multas diuisa, lignosa.

Cyanus Spinofus.

Est, &

De Cyano spinoso. Cap. LXXII.

St, & alter cyanus spinosus nascens in multis Creta locis asperis, squalidisq. satis elegans planta tota candida, palmaris altitudinis, perennis, quæ ab vna radice longa aliquatenus crassa caulem fert, alios cauliculos producentem, qui in longas acutisq. spinas desinunt, iuxta quas flores paruos, colore carneos habet, cyanis similes, sed multo minores. Folia ad radicem multa fert, figura vulgaris scabiosæ, sed minora, totaq. candida. Ita natura stirpium varietate luxuriat. Hanc plantam hortus medicus nuncalit.

Mirabilis

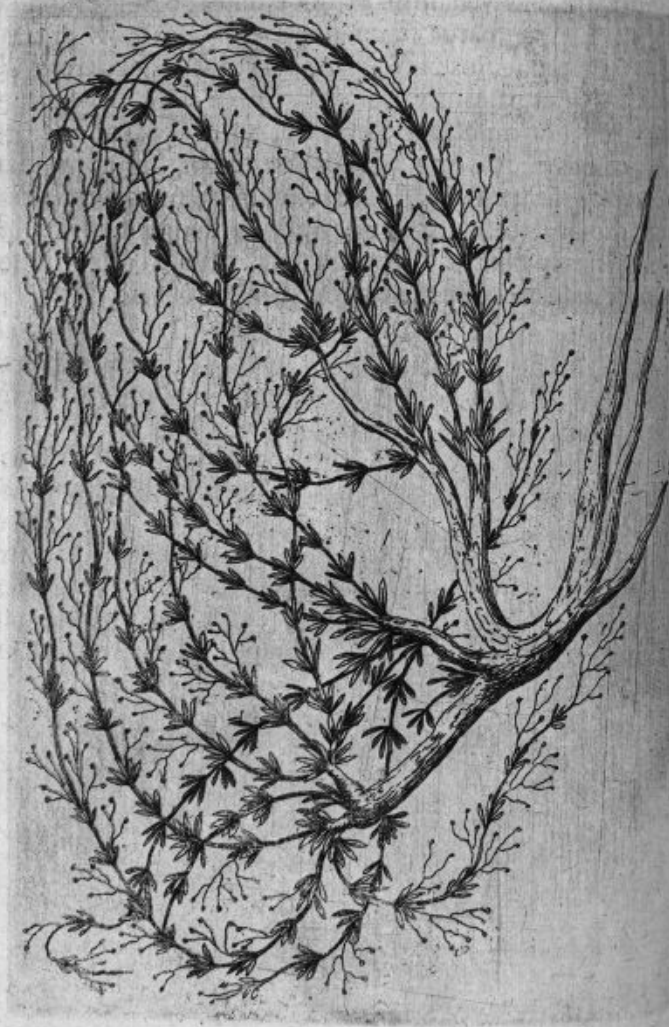
De quodam Melanthio odorato. Cap. LXXIII.

Mirabilis Melanthii planta Cretica cognita est, quæ ab radice parua, tenui, fibris tenuibus multis prædita, cauliculos plures producit, graciles, teneros, rotundos, palmum altos, foliis lini ex opposito vestitos, in caulum summitatibus flores fert cæruleos papaveris similes, à quibus filiquis quinque partitis, semina nigra, minuta, odorata, continentur. At in cauliculis etiam alia semina minuta, rotunda, racemorum modo albicantia, pendent. Quibus hanc plantam naturæ summopere curæ fuisse cōstabit, quod eam, ne deficeret duplici seminis genere donauit.

SEMPER

Gallium

Abundat

De Galio Montano Cretico. Cap. LXXIV.

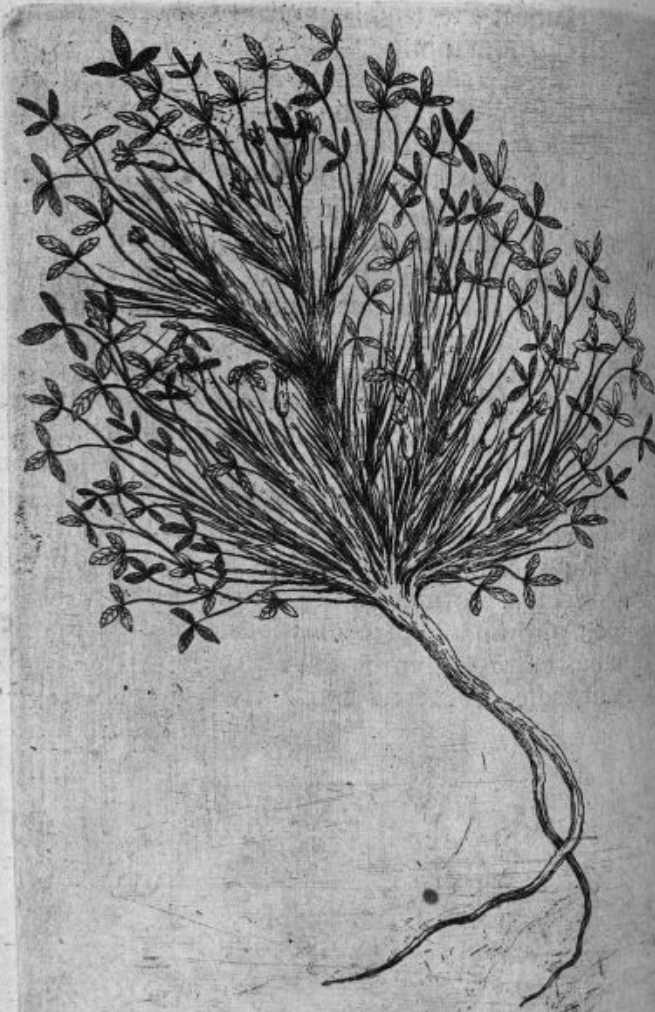

Bundat Creta insula quodam galio elegantissimo in montanis, quæ planta parua est, cauliculos supra terram ferens, ab radice enim crassa tres vel quatuor ramos producit digiti minoris crassitie, & tenuiori etiam, rotundos, duros, lignosos, albicantes, ex quibus singulis complures furculi tenuissimi, rotundi foliis veluti thymi vestiti exeunt, in flosculos paruos desinentes, racematim coherentes, à quibus fiunt minutissima semina nigra. Nititur verò hæc planta radice longa, crassa, lignosa, in tres alias diuisa, Hæc planta etsi galium sit, nullis reclamantibus noris, tamen vulgari longe est minus, & gracilius, & quasi furculis supra terram serpentibus, ramis verò ac radicibus maioribus, durioribusq. quam vulgaris constat. Pastores vt audio coaguli vice, eo ad lac coagulandum familiarius vti solent, quod id quam nostrate efficacius præstat, quod eo longè ficius, & calidius, & non expers alicuius facultatis adstrictoriæ, siccatur enim supra secundum excessum parum calidæ facultatis, & adstringentis habet. Vnde merito nedum flores sed et radix profluuium sanguinis sistit, daturq. idcirco sanguinem quomodolibet reiicientibus, dysentericis, ac vteri fluxionibus. Flores igni ambustis vtiliter illinuntur, & aliqui affirmant, radicem venerem, concitare, si per os assumatur.

Spica.

Spica Trifolia.

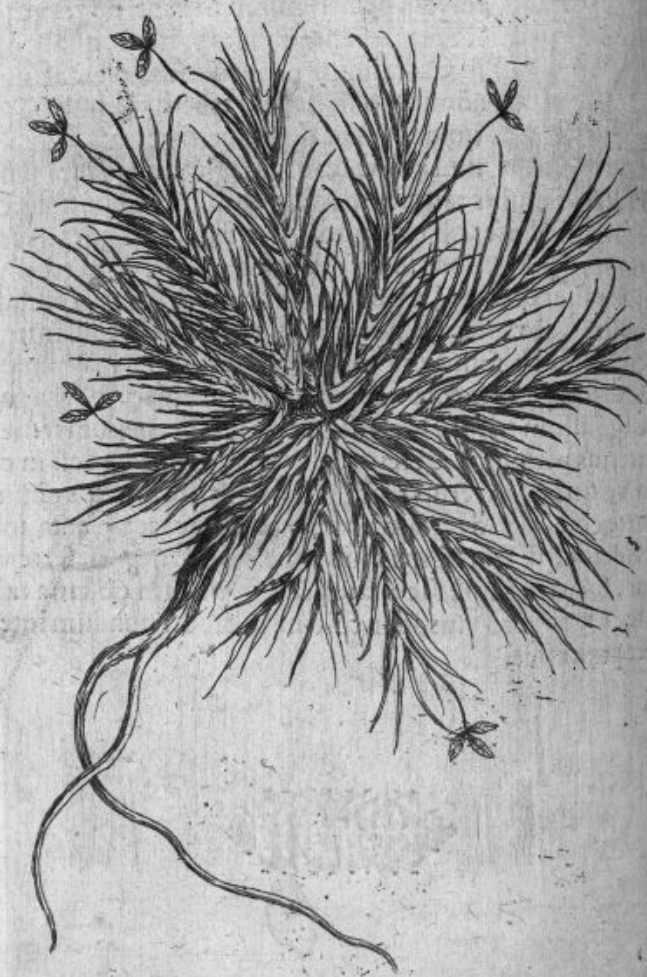
Mirabilis

De Spica trifolia. Cap. LXXV.

Mirabilis quidem est natura, quæ innumera ferre, & in plantis mirabilia facit, neq. vero inter plantas admirabiles presens, quam natâ in Creta insula proponimus, planta minus admirationis habere videtur, cum non una quidem, sed duæ diuersi generis plantæ simul esse videantur, prima est planta festu-
cacea, spicis multis ramorum instar ab radice exeuntibus, colore subrufo flores oblongos magnitudine atq. figura hyacin-
ti floribus similes, albos interseptos, ferentibus, dum recentes sunt suauiter olentes, à quibus fiunt semina alba, rotunda, paruißima, ab radice vero ex spicarum festucis capillamenta cuscutæ similia subtiliora tamen albicantiaq. ita innumera ferè exeunt, spicas ex toto occultentia, definentiaq. in folia par-
ua, elegantißimi trifolij pratensis folijs, similia, minora tamen, & exterius per pulchrè crenata, tota hæc planta lata est in or-
bem veluti acta exterius trifolium simulat, & interius nimirû in parte conuexa ad terram spectante festu-
cacea planta tota esse videtur, & florescens multam elegantiam præferre vi-
detur. Spica siccantè facultate prædita est, cum obscura cali-
ditate. Quos verò vsus ad medicinam habeat nondum intel-
ligere potuimus.

Dāmus

Spica trifolia altera est. Cap. LXXVI.

DAmus, hic alteram iconem spicae trifoliae; aspectu diuersam à iam descripta, quamuis sit eadem cū prima; vt studiosi videant diuersitatem, & varietatem, sic in plantis, quemadmodum, & in aliis rebus naturalibus. Hæc foliolis, est donata, vt alterasimiliter, verum sunt hæc paucissima, quemadmodum illa innumera, est tota festucacea, vt ex præsentī iconē apparebit.

Plantam

De Asciroide. Cap. LXXVII.

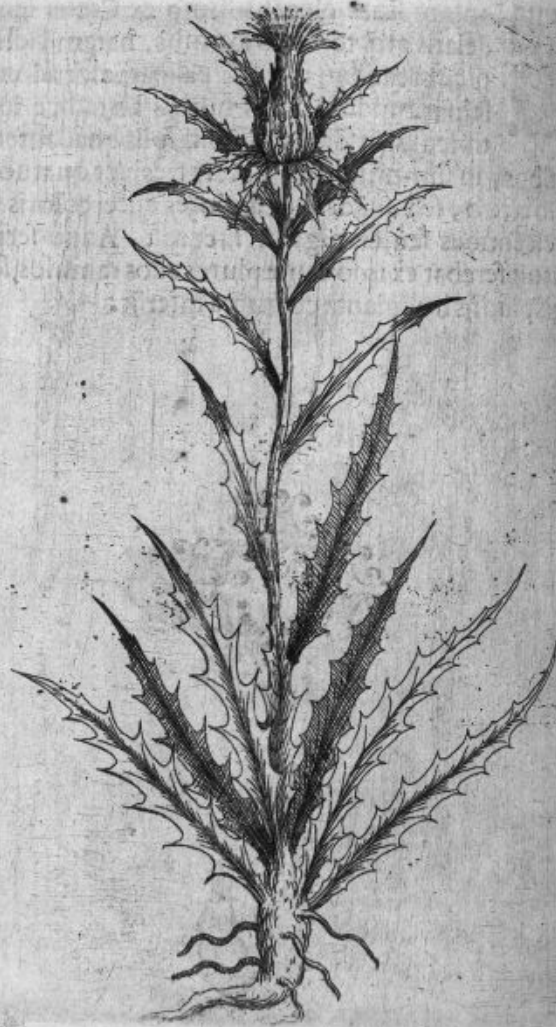

Lantam flore elegantissimo ex Cretæ feminibus delatis atq. terræ commissis, natam vidimus, vnicum caulem rectum palmari altitudine gracilem rotundum folijs multis ab radice longis latiusculis viridibus ad asciri folia quadantemur accedentibus, in summitate caulis fert tres aut quatuor flores veluti in asciro, sed quadruplo maiores aurei coloris quibus deflorescentibus semen nigrum succedit. Anno secundo in quo exauit ferebat ex imo caule plures alios ramulos, sed tunc ex largis pluuijs hæc planta corrupta interiit.

Cnicus

Cnicus singularis.

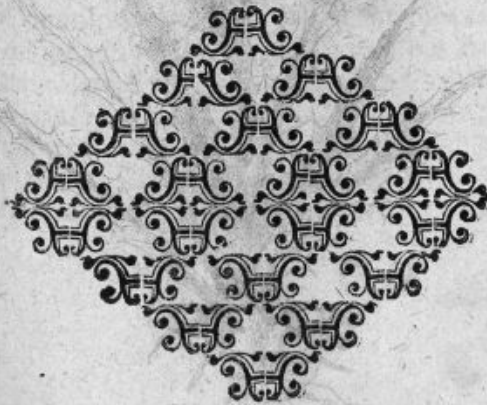
Cnicus

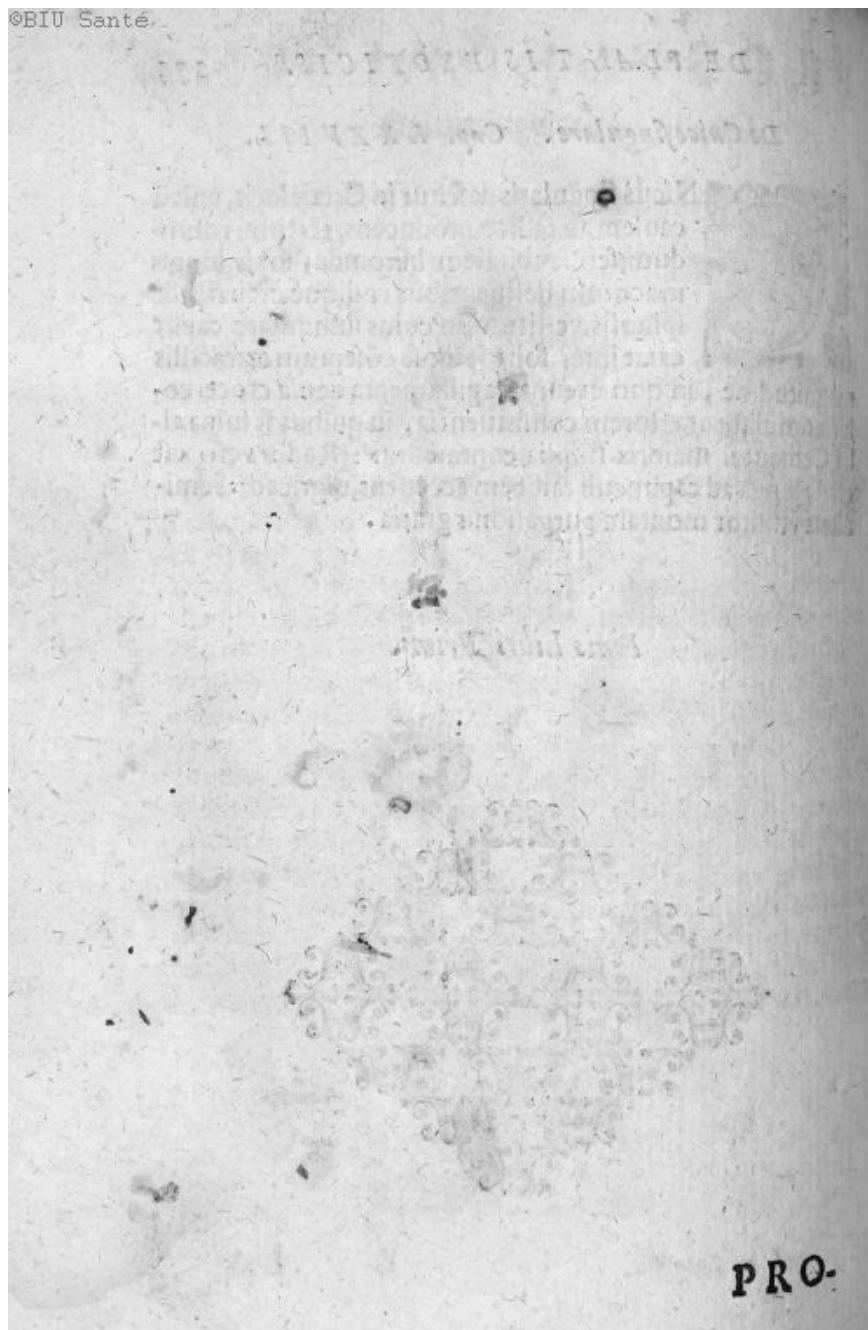
De Cnico singulari. Cap. LXXVIII.

Nicus singularis nascitur in Cretæ locis, vnicū caulem ab radice producens, rectum, rotundum, semicubitalem hinc inde, folijs longis in acutum desinentibus vndique crenatis, & spinosis, vestitum, in cuius summitate caput extat inter folia spinosa cōseptum attractilis magnitudine, in quo exeunt capillamenta densa crocei coloris simul stipata florem constituentia, in quibus semina alba Centaurei maioris similia continentur: Radix verò est crassa longa ad rapunculi radicem accedens, nigricans. Seminibus vtuntur montani purgationis gratia.

Finis Libri Primi.

PROSPERI ALPINI

De aliquibus Plantis Exoticis .

LIBER SECVNDVS.

De quibus plantis agendum in secundo libro.

Caput Primum.

Osteaquam superiori libro exoticas plātas eas quas ex Creta insula varijs temporibus accepimus, cōplexi sumus; reliquum est vt presentem etiam librum scribamus de alijs peregrinis ex varijs orbis terræ partibus ad nos delatis, neq. tamen ommitemus plantas nō pocas, quas etiam ex Creta insula speramus in hoc libro recensere deq. ipsis agere. Inter quas complures erunt in Aegypto nascentes de quibus hic dedira opera libenter, atque accuratius quam in historia rerum in Aegypto obseruatarum in qua de ijs veluti per transcursum scripsimus, fecerimus, scribere debemus. Inter quas præcipuum locum habebunt ligustri nigri planta Brisantio ad nos viuens delata, Datura Alexandrina flore pleno, à vulgari rotūda admodum differens, Conuoluulus arabicus, Rhapunticum ex Thraciæ monte Rhodope aduectum, Hyosciamus albus Aegyptius, Cassabel Danirā, cuius ramos plures Oriētis medici pro calamo aromatico antiquorum receperunt, ab el Mosch Hippomarathnum spherocephalum, brassica spinosa, echioides, scabiosa centauroides, sideritis sambuci folio, dens leonis anglicus, & aliæ eiusmodi complures, quas, suis locis, dabimus.

Liber Secundus.

Z

Ligu-

Bisanti

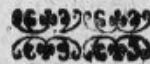
De Ligustro nigro. Cap. II.

Bisantio plantam fruticosam arboremq. accepimus ligustro Italico maxime similem, hæc ab radice producit multos caules graciles, tortuos, rectos, tricubiales, & ampliores, duros, lignosos, cortice viridi, in nigrum inclinante, vestitos. Folia vero habent complura a radice, ad cacumina usq. ex opposito leguminis modo posita, ex viridi nigrescentia, in caulium summitatibus omnino vulgaris ligustri similia, à summitatibus vero descendendo tria folia primo cernuntur cythi folijs longis non dissimilia, mox quinque folia, & prope radicem quinque folia itidem, etsi spectentur tamen extremum folium exterius aliquantulum crenatum non ligustro, sed potius Chethmia folio simile. In caulibus itidem cacumine flores muscosi, racemosi videntur ligustri non dissimiles, sed longe maiores cyanei coloris nigrescentis odorati, planè flores syringæ caruleæ magnitudine, figura, colore, atq. odore æmulantes, quibus succedunt folliculi parvi, oblongi, nigricantes, semina minora nigra continentes. Radice nititur hæc plânta magna, lignosa, in plures diuisa. Nobis libuit hanc ipsam diuisam nigrum ligustrum nominare quod ligustro maxime sit similis, & quod tota planta colore nigrescat præsertimq. floribus, & saporem sapiat ligustri; Quo haud dissimilibus viribus etiam præditam esse credidimus. Tria vero cognita hæcenus fuerunt ligustri genera, primum Italicum vulgare omnibus notum, alterum Aegyptium, quod Cypriū etiam appellatum est, & ab Aegyptiis el hanne, atq. demum nigrum à nobis ex nigro colore præsertim florum vocatum Bisantinum, quam plântam acceptam ferimus liberalitati munificentiaq. Hieronimi Capelli qui cum ibi oratorem pro Serenissima Veneta Republica ad Turcarum Imperatorem ageret, hanc Venetias misit, de quo fortasse Columella meminit cum dixerit: & nigro permixta ligustro, balsama cum cassia necens. Primum vero genus ligustri ubiq. locorum in Italia circa sæpes provenit. Alterum in Aegypto, Syria atq. Cypro,

Z 2 de qua

In lib. 1.
de mat.
med. ca.
107.

de qua planta, & in libro de plantis Aegypti, & in historia Aegyptiaca satis superq. egimus. Foliorumq. puluerem apud eas gentes archenda vocari diximus, quo quidem Indigenæ luteo colore tingunt equorum caudas, & mulierum manus, atque pedes, vnguesq. maxime. Dioscorides Italicum ligustrum descripsisse visus est, & cum Aegypto confundisse, cum ita de hoc scripserit. Cyprum Romani, ligustrum dicunt; olea similia folia per virgas profert, latiora tamen molioraq. & magis herbaceo colore. Flores habet cādidos, muscosos, & odoratos. Fructum fert nigrum sambuco similem. Atq. hisce verbis nullis reclamantibus notis nostrum vulgare ligustrum, & foliorum magnitudine, figura, colore, floribus, candidis, muscosis atq. fructibus sambuci similibus. Confundisse verò visus itidem est Italicum cum Aegypto inquiēs, Probatissimū nascitur in Ascalone Iudeæ, & in canope Aegypti. Italicum ligustrum in Aegypto non nascitur neque in Iudea vt sciā. Cyprū enim siue Aegyptium ligustrum rara planta est solummodo in Aegypto, Iudea, Syria atq. Cypro nascens nullis Europæ locis concessa, quæ flores non candidos sed cineritios producit, neq. baccas, vt vulgare, nigras itidem habet, sed paruos folliculos rotundos paruis rucis similes, semina minuta nigra continētes, vel melius coriandri fructibus similes, quod perbelle, & Plinius ita expressit dicens: Sed semina coriandris similia, foliaq. ziziphi, & flores non candidi, sed cinereo colore infecti. Ex hoc paratur oleum cyprinum vocatum odoris suauitate valens. Nostrum verò nigrum vocatum, vt audiui in Thraciæ locis nascitur. Nos viribus proximè ad Italicū accedere iudicauimus. Quos vero particulares vsus habeat nondum deprehendere quiuimus.

Datura

Datura Contarena.

Ramum

De Datura Contarena. Cap. III.

Amum cuius hic imaginem damus, plantæ, quæ vulgus stramonium vocat, accepimus daturæ Alexandrinæ nomine à Nicolao Contareno Patricio Veneto Illustrissimo in plantarum cognitione maximè erudito, cuius rami plantam alit in suo Horto rariorum stirpium instructissimo. Planta est vegeta, vnicaulis tricubitalis altitudinis, & amplioris etiam, arborefcens, caulibus rotundis, crassis, colore violaceo in nigrum splendefcente, quæ folia fert stramonii rotundi similia, oblonga, in acutum definentia, longis pediculis pendentia, maiora circum crenata, minora vero circum nullis crenis referta ad lauri folia figura inclinantia coloris violacei nigrescentis, Flores autem inter alarum sinus producit longis pediculis annexos, longos, magnos in latum campanæ modo definentes, triplici foliorum ordine præditos, primus sex septemue habet folia longa, lata, in acutum definentia, exterius violaceo per ameno colore infecta, intus candida, secundus sex aut quinque atq. postremus in medio positus eodem ferè, & numero, & figura itidem habet, eodem etiam colore extimo violaceo, atque interno candido, quibus flos efficitur pulcherrimus, visui iucundissimus, odorem etiam suavem respirans, à quibus nuces rotundæ pro fructu succedunt cortice spinoso semina candida in fructu mali granati modo simul stipata albicantia primo aspectu citri semina quadantenus imitantia, triangula, quadrangulaq. figura, radice nititur longa, crassa, rubefcente, odore ad opium inclinante. Hæcque est delineatio, quibus constat esse plantam vulgo stramoniam vocatam, sed ab ea differens ramorum colore violaceo, & flore pleno violacei, & candidi coloris, cū vulgaris stramonia caules albos habeat, flores simplicis, candidique coloris. Verum enimvero ex iis constabit hanc plantam atque atq. albam stramoniam esse legitimam nucem mettellam Arabum, præsertimq. Avicennæ qui de hac ipsa plâta ita inquit: Nux methel quid est? est venenum, & est stupefactiva, similis nuci super quam

In lib. 2.
traç. 2.
cap. 509.

quam sunt spinæ grossæ, breues, & est similis nuci vomica, & eius semen est simile semine citri. Vnde haud dubium est, stramoniam rotundam, esse nucem methellam Auicennæ, sed quid dicemus de Stramonia longa? quam Turcæ, & Persæ Tatulam appellant, & alii Daturam. An, & ipsa erit nucis metellæ genere comprehendenda? Certe quidem videtur, cum ex facultate stupefactiua quæ per os assumpta faciat, vt Auicenna expressit magnam ebrietatem atque subet. Nos cum in Aegypto moraremur audiuius à medicis Arabibus atque Aegyptiis latrones istiusce stramonix (vulgo longæ vocatæ) seminibus tritis longè familiarius vti ad mercatores ebrios reddendos vt commodè ipsorum merces depredari queant, præsertimque eundo in comitatibus, (quas Arabas Carauanas appellant) commodam occasionem expillandi mercatores nanciscuntur. Etenim mercatoribus seipsum consociant fingentes iter cum ipsis in Carauana facturos, simulq. comedentes, iis bellaria nuce methella infecta obferunt quibus esitatis in ebrietatem, & in somnum profundissimum delabuntur quod plerumq. non nisi triduo excitantur, interimq. ipsi raras merces, aurum, argentumq. expillant. Quare ex hac facultate ebrietatem cum stupefactione cerebri, & profundum somnum inducente nō abhorrebit datura à natura nucis methellæ, addimus notas eiusdem plantæ singulares ex floribus præsertim figura, & odore de promptas nec non ex fructu spinoso, atq. ex seminibus rotundis lentis magnitudine, & figura quæ meritò Serapio ex Hæse medico, mandragoræ seminibus similia esse, fecisse visus est, à quibus solo nigro colore distinguuntur. Quibus fortasse dicendum erit Auicennam per nucem methellam intellexisse stramoniam rotundam, cum eius semina citri seminibus similia fecerit, & Serapionem longum, qui eius semina magnitudine, & figura mandragoræ seminibus itidem similia fecerit. Nulli dubium videtur hasce duas plantas esse congeneres, & pro nuce methella vtramq. posse vsurpari quippe stramoniam, & rotundam, & longam. Hanc doctissimus Fabius columna merito solanū maniacum, & Dioscoridis, & Theophrasti esse credidit. Neque in ea re (vt opinor) deceptus est, cum

cum omnes notę solani maniaci cum hac planta convenire videātur, neq. etiam absurdum erit credere vna cum Anguillara esse Hippomanem Crateuæ cum Theocriti scholiastes de ipso scripserit, Crateuas Hippomanes plantam esse dicit, quę fructum habet cucumeris sylvestris modo, spinosum. Semina atq. radix istiusce plantę est frigida, & sicca supra tertium ordinem, cuius profectò obolus inducit ebrietatem cum profundo somno, & drachmę pondere epotum interimit. Semina vero longi stramonii ad semidrachmam deuorata, obseruatum est facere mētis alia nationem cum somno profundo. Nos hanc plantam in hōrto aluimus anno MDCXII. & eius flores pulcherrimi certe sunt, & quod pleni sunt, & quod exterius venustissimo violaceo colore, interius candido oculos oblectent, & suauis odore olfactum inficiant, quam plātam Daturam Contarenam vocare, ex auctore primo istiusce stirpis, libenter audiui.

Conuolulus

Convolvulus Arabicus.

Liber Secundus.

Aa

Ex Aegy-

De Conuoluulo arabico. Cap. 1111.

DX Aegypto semina quædam parua, rotunda magnitudine, & figura orobum imitantia, albicantia cum leui quadam tomentosa lanugine nomine conuoluuli arabici accepimus: ex quibus plantam sæpius natam vidimus viticulosam, quæ circa perticas maxime in altum luxuriat, in immensam enim altitudinem ascendit, virorem oculis incundissimum præferens. Folia habet viticis septena simul coniuncta momordicæ folia quadantenus simulantia longis pediculis pendentia. Fert ab radice caulem, (& quandoque plures assurgunt, præsertim autumno, quo tempore maxime luxuriat, floribusq. ferè innumeris redditur oculis spectatissima) longum obliquè sursum actum, ex quo alii cauliculi exeunt in quorum cymis flores cernuntur quasi umbellas efformantes, qui sunt simul plures plerumq. septem & nouem ac vel etiam plures volubilis maioris similes, sed vinosi sunt coloris, nihilq. odoris respirantes. Radicibus multis nititur, longis, albis, & annuam esse mihi persuadeo. Elegantissima planta est, in pergulis amantissimè prospectum faciens. Sæpe apud me, & in fictilibus, & in terra viuens per bellè floruit, numquam verò semen aliquod produxit. In morbido solo ita luxuriat, vt vel etiam vnica planta suis cauliculis per terram serpentibus maximam vel etiam aream occupet, in quibus etiam serpilli modo radices in terram demittit, et eò modo seipsam multiplicat mirum in modum, sed hoc apud nos autumno facit, postquam statim tota frigore exarescit. Nullos vsus istius plantæ audiui.

Rhaponticum

Rhaponticum.

Aa

2

De Rha-

DE Rhapontico, etsi proximis annis accuratissime in schola Patavina egerimus (quæ disputatio etiam à Petro Bertelli bibliopola typis fuit anno præterito et divulgata) nos hoc loco etiam agere statuimus, sed tamen ut hætenus fecimus, compendiosa tractatione. Præsertimq. cum noster hortus medicus etiam hucusq. habeat, & alat legitimam plantam Rhapontici ex Thraciæ monte Rhodope ad nos delatam. Nascitur enim spontè ibi in quadam planitie in qua lacus extat, à quo Hebrus fluvius originem habet, Nascitur etiam, ut à quibusdam nostra ætate deprehensum est, in multis Scythiæ locis. Planta est lapatorum genere comprehensa pulcherrima tamen, quâdam veluti maiestatem foliorum amplitudine, præferens. Hæc igitur ab radice folia fert multa, longis pediculis sursum acta ampla, quadantenus ad magnæ lapæ, figura inclinantia, maiora tamen, & latiora, quæ id proprij habent, ut in circumferentia quibusdam miris circumvolutionibus agantur, quibus quasdam magnas cavitates præferre videntur. Colore vero viridi in nigrum inclinante spectantur, neque terræ procumbunt, at sursum in aerem suis pediculis longis, crassis, latis, intus, cavis, exterius convexis, striatisque in orbem expanduntur. Inodora sunt, sapore vero subacido haud iniucundo linguam afficiunt. Fert vero è medio foliorum caulem, ut semel in hac planta observare potuimus unicum, cubitalem, ac ampliorem etiam, folijs concolorem quadantenus ad rubrum inclinantem, rotundum, crassum, cavum, striatum, geniculatumque, à cuius geniculis furculi recti exeunt duo, vel tres vtrinque ex opposito, simul cum unico foliolo qui in plures alios diuiduntur, flosculis albis muscosis, sambuci floribus similibus, racematim vndique congestis, præditi, non iniucundè olentes, sapore subacido, & gustui non ingrato. Iis semina parva succedunt, triangula figura, parvis folliculis membranaceis contenta, nigra, hypopola.

polapathi feminibus planè similia. Planta nititur radicibus multis ab vno, vel à multis germinibus proficiscentibus, longis, rotundis, centaurei maioris figura similibus, sed minoribus tamen: statim è terra erutis ex toto ruffis nigrescentibus, sed postea siccatae radices exterius nigrescunt, & interius ruffo colore cernuntur, à germine verò radices numero tres vel quatuor obliquè per terram aguntur, hæ statim effosæ sine vllò odore sunt, substantiam raram, laxam, leuem, ruffamque habentes, quæ commanducata croci colore tingit, & si plusculum in ore dentibus agitetur, glutinis modo lentescit, sub calidumque non expertem alicuius amaritudinis saporem gustui inducens. Hæc est istiusce nobilis plantæ delineatio in planta quam alimus in horto medico semel obseruata. Fortasse ætate in aliquibus, aliquatenus ipsam mutari, estimare non erit absurdum. Post triennium solummodo caulescit, floret atque semina producit. Amat solum opacum, eius situs vitalis est, vt septentrionem spectet, orienteque Sole gaudet. An verò hæc planta sit legitimum rheum antiquorum æstimanda, etiam in presentia est cognoscendum; In discursu de rhapontico euulgato demonstrauius, primum istiusce plantæ radicem respondere omnibus notis rhei antiquorum, præsertimque Dioscoridis, cum illiusce notas recensendo dixerit: Radix nigra, centaureo magno similis, sed minor, ac intus rubicundior laxa seu fungosa, aliquantum leuis sine odore: Optimum habetur quod teredines non sensit, si gustatum cum remissa adstrictione lentescat manducatumque colorem reddat pallidum aut quoddam modo ad crocum inclinantem, quæ singulæ notæ (ne vel vna desiderata) in radicibus nostræ plātæ cum obseruentur (quippe cum radix sit centaureo magno similis, minor tamen, exterius nigra, interius ruffa, quæ in ore agitata tingit pallido colore ad crocum inclinante, atque etiam cum leui adstrictione lentescit, sitq. ipsius substantia leuis, rara, laxa, fungosa, cum remissa adstrictione lentescens, sine odore) quis quæso negabit esse legitimum rheum antiquorum? Arabes huic radici inesse saporem amarum dixerunt, Galenus vero ait: quod si plusculum mandatur, subacrem saporem edere. Veritas est, vt

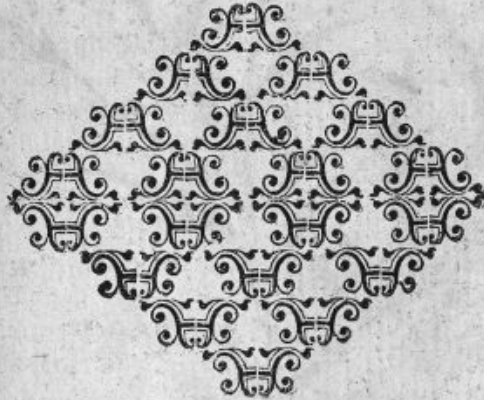
In li. 3. de materia med. c. 7.

In li. 1. de antid. c. 14.

Capitulum
de rheo.

est, ut nos obseruauimus rheum habere subcalidum saporem cum leuissima amaritudine, vel esse cum leui ex calfactione subamarum. Itaque cum radix nostrae plantae omnibus ijs notis respondeat, verum esse rheum antiquorum non erit dubitandum, atque etiam non minus istiusce radicis plantam itidem rhei plantam esse. De radice Galenus in primo de antidotis non recte sensisse visus est, qui voluerit rheum notis à Dioscoride traditis praeditum, quippe quod radicis substantiam habet leuem, laxam, raram, remisseque adstringentem, esse adulteratum, legitimumque esse oportere densum graue, valde adstringens, quod falsum esse, vel ipsemet, etiam sensisse visus est, in libro octauo simplicium, quo loco ipse falsus est, optimum rheum necessario habere substantiam raram, laxam, leuem, modiceque adstringentem. Atqui volunt hanc difficultatem accuratius cognoscere, & complura alia de hac planta, legant disputationem nostram de rhapsontico euulgatam, in qua omnia ad cognitionem rhei pertinentia diligentissime fuerunt considerata. Liquidò igitur ex ijs cuique nostrum constabit, plantam propositam esse legitimum rheum antiquorum, atque alia coniectura etiam, quod haec planta ad lapathum accedat, (lapathi enim genere hanc stirpem comprehendendi, nemo qui ipsam sedulo obseruauerit, contendet.) Quam sane coniecturam expressisse visus est Ioannes Tzetius Hesiodi commentator, cum dixerit lapathi radicem olim rheum à veteribus fuisse vocatam, atque hac de planta rhapsontici sufficiant. Radix perpetuo singulares usus habuit in medicina, mistam enim habet tum temperaturam, tum facultatem, habet enim quiddam terrestre frigidum, cuius inditio, est adstrictio, & adiuncta est quaedam illi caliditas: siquidem si plusculum mandatur, subacre persentitur, quin etiam aereae cuiusdam substantiae subtilis, est particeps, quod indicat tum laxitas, cum leuitas: Quibus profectò non tantum conuulsis, sed, & ruptis, & orthopnoicis, haec radix prodest, sic quoque, & liuentia, & lychenas ex aceto sanat, & ad sanguinem expuentes, & ad celiacos atque dysentericos conferat. Hi sunt

sunt vsus ex Galeno traditi. Quibus addidit Dioscorides alios non minoris momenti, quippe radicem dari per os ad magnos dolores inflationesque, & ad lienosos, hepaticos, coxendicosque dolores, ad singultus, ad febres periodicas, atque ad morsus venenatos. Aliqui experientia cognouerunt radici istiusce plantæ inesse facultatem etiam purgatoriam, sed minorem quam in Rhabarbaro.

Hyosciamus

Hyosciāmus albus Aegyptius.

Duās

De Hyosciamo albo Aegyptio. Cap. VI.

DVas plantas Hyosciami in Aegypto vidimus vnam annuam alteramq. perennem. Hęc album hyosciamum, quod semina alba, producat; representat, cuius quidem seminibus Aegyptij vtuntur ad medicinæ vsum. Illa vero secundum hyosciami genus seminis flauescētis, quam plantam affabrè delineatam dedit C. Clusius in rariorum plantarum suis obseruationibus. Hasc duas plantas spontè nascētes olim vidimus in Aegypto iuxta tres illas pyramides de quibus nos in Historia Aegyptiaca scripsimus. Albus vero hyosciamus fruticat ab vna radice plerumq. vnico caule semicubitali, aut aliquādo pluribus rectis, rotundis, gracilibus, folijs oblongis, latis in acutum desinentibus, albo tomento veluti obductis, ijs folijs similibus, quæ in summis caulibus lutei hyosciami cernūtur, vestitis. A primis verò caulibus plures alij cauliculi exeunt ijsdem foliolis, & floribus præditi, summitates autem caulium habent flores hinc inde vtrinq. positos ex suis cytinis exeuntes, amplos exterius albicantes atq. intus quasi de industria versicolores, vt in floribus albi digitalis visitur, à floribus in cytinis semina minuta alba succedunt. Quibus Aegyptii ad medicinam tutò vti solent. Radix verò non dissimilis videtur lutei hyosciami in plures diuisa, carnosa est, & albicat. Atq. hic est hyosciamus albus Aegyptiorum cuius quidem semina alba apud nos maxime desiderantur. Perperam horum loco nostri pharmacopei substituunt semina hyosciami lutei, quæ flauescūt colore vulgusq. hanc plantam falsò hyosciamum album appellat. Vtilissimus est albi hyosciami succus ad tussim, ex acri vel saisa capitis destillatione, phthisis prænuntiam. Ad eandem tussim molestissimam Aegyptii cū eunt dormitum assunūt cochlearis mensura semina tenuissimè trita cum pari quantitate sacchari puluerizati, plurimum enim iuuant, humoris acrimoniam, & saluginem hebetando atque somnum inducendo. Mulieres etiam ea detrita sumūt itidem ex saccharo ad mensuram abundantiam.

Liber Secundus.

B b

Cassabel

Castabel Darrizà.

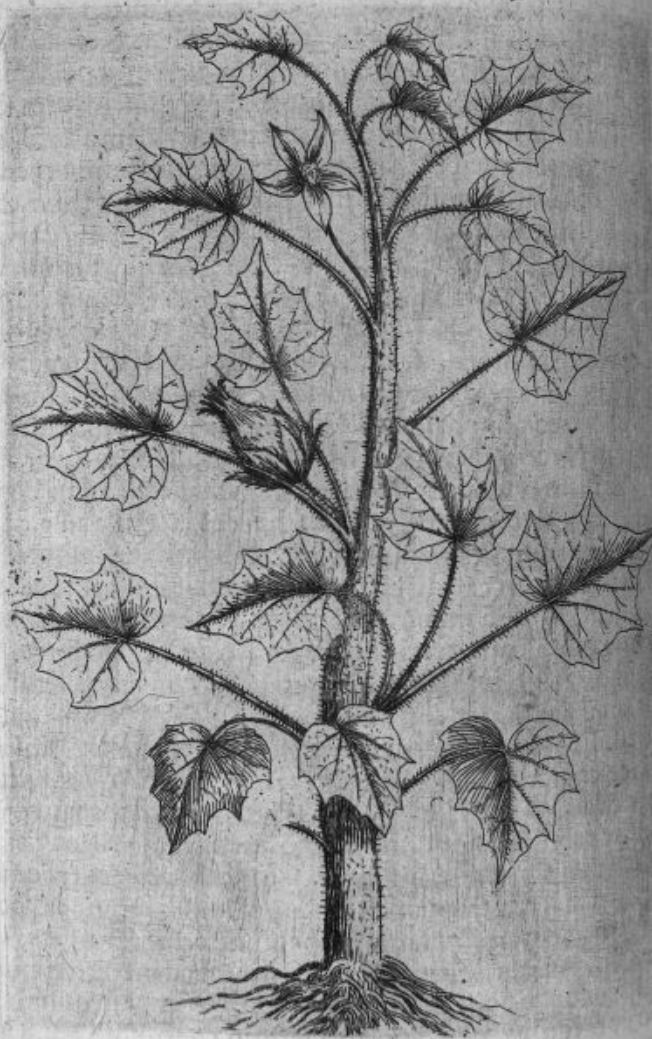

Nascitur

Ascitur hæc planta, vt relatione accepimus, in Aegypti locis humidis, et si nos eo tempore, quo in ea prouincia morati sumus, planè latuerit, non minus etiā in Iudea iuxta lacum Genesareticū vocatū, & in Syriæ multis locis. Semicubitalis, & amplior frutex, est ferēs ab radice caulē longū geniculatum ferē ex toto rotundū, caui, intus habentem medullam albā, vt sambucus colore fuluescentē, & eog. ex opposito ramuli exeunt recti geniculati ē quibus geniculis in cauliculo vtrinq. duō ramuli exeunt subtiles flores ferentes magnitudine, & figura florum in lutea lysimachia, à quibus succedūt parui folliculi oblongi in acutū desinētes, nigri, semen nigrum, & minutū cōtinentes, folia vero bina in singulis caulium geniculis, vtrinq. ex opposito posita cernūtur, oblonga, lata, inferius in acutum desinentia, sine petiolis adhærentia, cernuntur lysimachia foliis similia, sed minora tamē. Radix est crassā lōga in acutū terminans. Hæc planta videtur similis ex toto luteæ lysimachia. Caules istius plantæ crassiores non superant crassitiem digiti minoris, intusq. cavitatem plenā habent medulla alba, vt in sambuco, quibus caulibus siccescentibus medulla ipsorū plurimum siccata, vt calami caui euadunt, fuluescunt colore, sūt geniculati, facile franguntur, intusque habent medullarem substantiam albā, quæ in ore agitata lentescit, in odori sūt, vel exigui admodum, neque ingrati præsertim radix, lignum cū aliquāta acrimonia est amarū. Quibus notis ex toto caules ij crassiores cū conueniant cum calamo aromatico à Dioscoride descripto, haud iniuria omnes Aegyptij, & Arabes iis caulibus calamis ferē ex toto similibus pro calamo aromatico vsi sunt, ac vel etiā nunc vtuntur. Hosq. calamos appellant Cassabel darrirā, vbiq. locorū in medicis officinis venales reperiuntur. Nos in Italia, Germania, Gallia, & in aliis prouinciis non parui medicorum, & pharmacopeorum secuti, mordicus tenent hos caules, esse legitimū calamum, ad medicinę vsum recipiendum, de quò cum accuratè scripserimus in quinto libro de medicina Aegyptiorum vltimo edito nihil aliud hic dicemus.

Mosch, idest, Bamia Muschata.

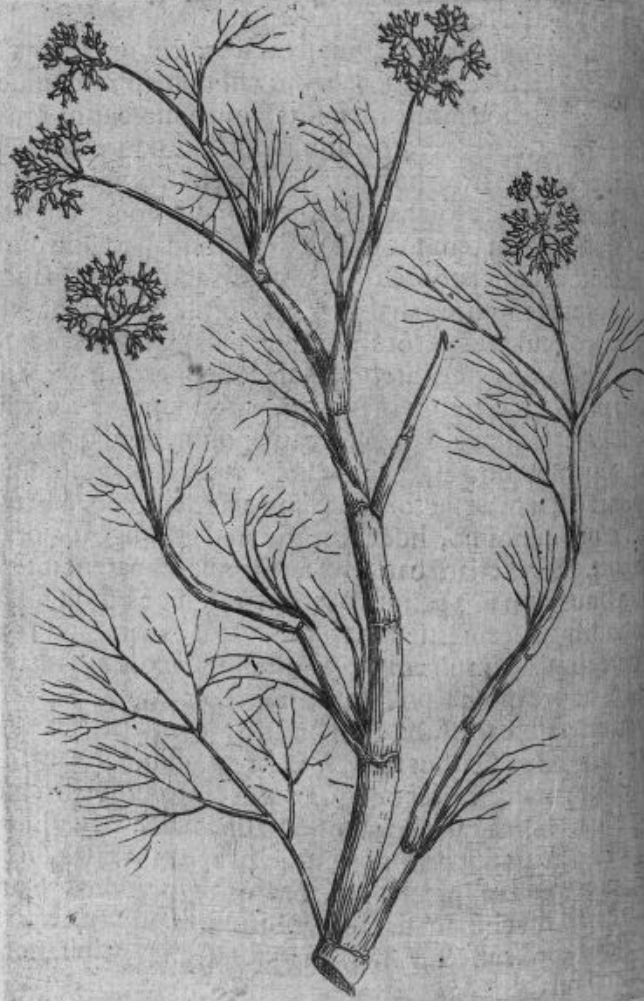
Bammia

De Moschideſt Bammia Muſchata. Cap. VIII.

Bammia ſimilem plantam Aegyptij Moſch appellarunt, & ipſius ſemen Abelmoſch, quaſi dixerint ſtirpem cuius ſemen moſchum Orientalẽ redolet, ab odoreq. moſchi nomen inibi inuenit, quod nimirum ipſius ſemina moſchum preſtantiſſimũ colore, ſapore, atq. omniũ maximẽ odore æmulẽtur. Arabes idcirco moſchum oriẽtalem ipſis ſeminibus familiarius ita adulterare ſolẽt, vt vix à peritis adulterium cognoſcatur, quod tamen tempus poſtea detegit, quando non diũ hũc preſtantiẽ ſeruet odorem, etenim in adulterato ſuauiſ ille odor breui tempore exhalat, & reſoluitur. Hęc planta aſſurgit vnico caule, recto, rotundo, canis pilis albicante vndiq. obſito, qui caulis æquis interuallis ab eodem exortu duo ſimul folia producit, alterum magnum, paruumque alterum lōgis petiolis ſurſum acta, & folia, & caules omnes vndiq. pilis albicantibus aſperisq. referri ſunt. Folia vero, & magnitudine, & figura ad ſtaſiſagrie folia maxime accedunt, neq. à bammie folijs ſunt diſſimilia, hoc excepto, quod ijs longe maiora cernuntur. Flores etiam bammie fere ſimiles apparent inter alarum ſinus cum ſuis petiolis exeũtes à quibus ſiunt folliculi rotundi nigreſcentes, ſemina nigra, parua, lunari figura ex toto fere ſimilia, ab utili vulgaris ſeminibus, ſapore ſubamareſcẽtia, & odore moſchi preſtantiſſimi; Tota planta calida eſt ad primum fere exceſſum cum humiditate emplaſtrica altheæ non diſſimilis. Quibus folia, & radix emolliunt, laxant, digerunt, ſuppurant, ſcilicet ex aqua decocta atq. emplaſtri modo appoſita, ſemina calidiora ſunt, non ſine ſiccandi facultate, ex quibus detritis ſiũt peſſus ad mulieres apnæa vexatas, ſuffituſque non minus ad menſes interceptos reuocandos. Semina detrita ad drachmam dantur vtiliſſime ex aqua calefacta ad frigidos cordis affectus, maximeque ad ipſius palpitacionem tollendam.

Hippoma-

Hypomarathrum spheroccephalum.

Planta

De Hippomaratro spherocéphalo. Cap. IX.

Lanta ex seminibus ab Aegypto acceptis nobis nata est ferulacea, & umbellifera caulem ferens tricubitalem, ac ampliore, rotundum, geniculatū, crassitie pollicari, & maiori etiam herbacei seu feniculi colore, oblique ex geniculis sursum actum in singulis geniculis singulos alios cauliculos oblique exeuntes, producentem, in quorum cacumine corymbaceæ umbellæ cernuntur in orbem actæ, à quibus flosculi elegantes emicant violacei coloris, qui mutantur in semina parua longa, tenuia, angulosa, feniculi seminibus proxima, non parū ex valido odore foetentia. Tota planta folijs constat fœniculaceis compluribus ab vna radice proficiscentibus, eo ordine positis, ut singuli ternis ramulis digerantur. Quo sanè ordine positos esse observantur, à singulis caulium geniculis exeuntia, licet longè minora existant. Radix vero longa est, alba, carnosà, non dissimilis à fœniculi radice. Ex tota planta emanat odor, & validus, & ingratus maximèq. ex seminibus, ex quo capiti dolor, si multum olfecerimus, inducit. Semina etiam non carent quadam exaltatione, stirps perennis quoad semina producat est, quippè triennio, quibus maturefactis, marcescit. Floret in æstate, & semina maturat mense Novembri. Nos hanc plantam (cum plurimum accedere ad fœniculum viderimus, atq. ipso esse longè maiorem, ferreq. semina fœniculi, nō cachryfera) Hippomaratum alterum semine non cachryfero, & spherocéphalū ex umbellis in orbem versis, nominavimus. Differt tamen ab Hippomaratro cachryfero semine, & quod eò longè amplior sit, caulesq. & longiores, & crassiores ferat, & umbellas colore violaceas in perfectum veluti orbem seu rotæ modo digestas, cum Hippomaratum luteas umbellas habeat, & semina cachrys similia producat. Quales usus hæc planta habet prorsus me ignorare fateor. Nunc alitur in nostro medico viridario, vel etiam frigus hyemale spernens.

Brassica

Brassica Spinosa.

Alias

De Brassica spinosa. Cap. X.

Lias cum in Aegypto essem credidi brassicam spinosam vsq. ex Hethiopia delatam fuisse, sed cū à quodam stirpium studioso audiverim sponte natam, & in Aegypto, & Iudea, & in Syria conspectam fuisse in eā veni sententiam, istanc plantam Aegypti, & conterminarum prouinciarum, esse propriā. Hæc dum viridis est decocta ex aqua Indigenæ comedūt. Mihi etiam posteaquam ex Aegypto patriæ restitutus Venetiis ad medicinam faciendam commorabar, ex seminibus ab Aegypto procuratis hæc planta, & nacta, & feliciter aucta est, atque eoufq. etiam, vt flores produxerit, fructus verò perficere non potuit. Hæc planta crescit cubitali altitudine. & ampliori etiam multis ramis ab vna radice fruticans, longis, rotundis, mollibus, brassicæ colore crassis, & firmis, à quibus innumeri alij cauliculi exeunt, in alios ramulos, plures angulos ferè facientes, diuisi, in cauliculorum summitatibus sunt plures tenues albæ spinæ acutæ, iuxta quas flosculi sunt hyacinti floribus similes in rubrum albicantes, quorum vnus solum in ramo singulo visitur, à quibus fiunt fructus rotundis paruis, ciceris fructuum magnitudine in acutum desinentes, qui dū recentes sunt, gustui non videntur iniucundi sed siccati lignosam duritiem, & duram contrahunt; intus colore albicant, & exterius flauescunt colore. Hæc planta est foliacea, vt brassica, multa folia ferens ab radice, & a caulibus, longa, crassa, brassicæ folijs similia, quæ dum viridia sunt videntur similis ferè saporis, & gustus esse. Folia, vt dictum est, dum virescunt decocta ex aqua, aut iure gallinaceo ferculi modo comedunt, atq. etiā non minus cruda itidem folia cum sale. Mihi ignotum, est an apud ipsos alios vsus habuerit.

Sideritis Sambuci folia.

Ex Anglia

De Sideriti Sambuci folio. Cap. XI.

EX Anglia plantā sideritis nomine sambuci folio accepimus, nobis ex seminibus delatis feliciter natā. Quæ planta multis caulibus tricubitalibus ac aliquando etiam amplioribus, rectis, quadrangulis, cauis, geniculatis à quorum geniculis vtrinq. folium exit, atq. inter eius sinum ramuli circum caulis genicula producantur, in quorum cacumine flores fiunt purpurei, seu rufi, magnitudine, & figura quadantenus similes floribus rubri digitalis, qui circum caulem vndiq. coronæ imperialis modo à suis petiolis deorsum amano prospectu pendere visuntur. Ab his succedunt folliculi parui, rotundi, nigri, in acutum definites, vulgaris scrophulariæ proximi, semina, nigra, minuta continentes. Folia ab vna radice complura, magna, viridia, magnitudine, figura, colore, atq. foetore sambuci folia æmulantia exeunt. Tota planta foetet vt sambucus. Radicibus vero nititur multis ab vno germine proficiscētibus, crassis, carnosiss, mollibus, fragilibus, oblongis, eodem odore foetentibus. Viuit hæc planta libentius in locis vmbrosis & humidis, ægerimè in siccis, & squallidis multumq. à Sole illustratis: Verumtamen ingentia frigora hyemis nō patitur. In multis istiusce stirpis elegantia apparet, sed præsertim in florum pulcherrimo prospectu. Nascitur facile in Italiæ etiam solo humecto, & pingui, folia primum ferens lata, & in summitate rotunda, quæ postea vtrinq. ex ala in alia folia diuiduntur, sambuci modo, quæ demum perfecte auctæ prorsus fere sambuci folijs apparent, dico prima folia ab radice exeuntia. Viuit biennio, quæ, perfectis seminibus exarescit. Videtur ex foetido odore, ex foliorum colore ex viridi nigrescente, sapore, & gustu quibus vulgaris nostra scrophularia prædita est, etiam viribus cum eadem planta conuenire. Attamen quicquam certi de ipsius viribus, & vsibus ad medicinam haud experti sumus.

Scabiosa Centauroides.

Plantam

De Scabiosa Centauroide. Cap. XII.

Lantam olim Neapoli à Ferrando Imperato viro in simplicium medicamentorum cognitione doctissimo amicoq. plurimum observando ex semibus nobis natam pro centaurei maioris specie accepimus, quippe quod folijs centaureo maiori sit admodum similis. Hæc igitur ab radice foliosa cernitur, habet enim folia à radice multa, magna, nigricantia, centaurei maioris maxime similia, adeo ex ijs ab omnibus centaurei maius primo anno fuerit iudicata. Verum anno secundo in quo caulescit fert caules per medium foliorum plures, nudos, subtiles, rotundos, ferè iunceos, rectos, bicubitales ac ampliores etiam, qui in cacumine habent capita rotunda scabiosæ capitibus similima, & floribus qui lutei sunt, & seminibus etiã non minus quæ sunt longa, & nigra. Nititur hæc planta radicibus, multis, longis, gracilibus, ab vno principio procedentibus. Hæc à nobis fuit inter scabiosa reposita, & merito ex capitibus, floribus, atq. seminibus, ipsam verò nominauimus scabiosam centauroidem, quod folijs maxime, vt dictum, est, ad plantam maioris centaurei accedat. Semina intense amarescunt ex quo amarore recentiorum plures facultates non parum calfactorias in suis scabiosis cognouerunt. Quod nimirum calfaciant, siccentq. non leuiter, humoresq. crassos comminuant, ac detergant. Quò etiam viscera obstructa maxime aperiant. Vnde nonnulli exhibent decoctum ex seminibus, ac vel etiam ex radicibus in aqua paratum, & ad luem gallicã, & ad scabiem tollendam. Aliqui eximie commendarunt succum, vel ex folijs, vel ex radicibus expressum, aut decoctum aut radicis, vel seminum puluerem cū modico theriacæ antiquæ, ad pestiferas febres largo sudore finiendas. Quibus quidem viribus, & nostram Centauroidem cum eodem modo amarescat, haud carere, credimus. Vixit hæc stirps in Italia, hyemalia frigora spernens, estque perennis.

Linaria

Linaria semper virens.

Ex orientis

De *Linaria semper virente*. Cap. XIII.

X orientis locis ex seminibus nobis natam plantam accepimus perpetuo virentē, & per æstatem totā florētē, quibus botanicæ cognitionis studiosis elegantissima planta visa est. Hæc fruticat caulis multis bicubitalibus ac amplioribus etiam re-
 Æis, rotundis, colore in cœruleum nigricantibus, folijs vtrin-
 que ex opposito longis, tenuibus ad linum accedentibus, ve-
 flitis, quibus libuit nobis linariam istanc plantam nominari.
 Foliola ab radice, est, & multum fruticosa. Caules in cymis
 spicæ modo flores producant cœruleos paruos, elegantes, os
 veluti ranæ æmulantes, à fronte latiusculi clausi, cum cauda
 tenui inflexa, vt in consolida regali à quibus semina fiunt ni-
 gra, rotunda, minutissima, paruis folliculis, rotundis, nigrican-
 tibus contenta, radicibus verò nititur multis, lōgis, tenuibus,
 albicantibus, ab vno principio procedentibus. Hanc stirpem
 sibi plures persuaserunt esse legitimam osyridem antiquorū
 de qua Dioscorides ita habet: Osyris frutex est niger, ramulos
 ferens tenue s lentos fractuq. contumaces, & in ijs folia qua-
 terna, quina, senauē, ceu lini nigra in initio deinde colore mu-
 tato rubescencia, decoctum eius iuuat arquatos. Quæ planta
 in horto medico sata, nedum, rectè vixit, at ita luxuriat atque
 ipsam sobole auget, vt vix modo quin totum occupet, extirpa-
 ri queat, suisq. seminibus perennis redditur. Amara, est ad pri-
 meq. utilis ad tollendas à visceribus obstructions, vnde mīrū
 non est, si eius decoctum sanet ictericos, & vrinam efficaciter
 moueat ex quo à multis etiam vrinaria dicta est.

Boragine

Borago echinoides.

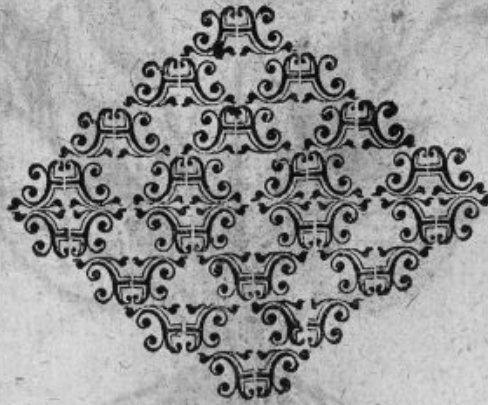

Olim

De Boragine Echioide. Cap. XIV.

Lim ex Gallia semina accepi, ex quibus mihi tunc nata, est planta herbacea, maxime, & in foliis, & in floribus, & in aliis ferè omnibus cum vulgari nostro boragine conueniens, semina verò, etsi etiam colore, & magnitudine similia videntur, tamen in hoc differunt, quod in ipsis figura capitis serpentis obseruetur, qua ad echium etiam accedit. Vnde non haud iniuria fortassè hanc planta boraginem echioidem nominauimus. Vixit hæc planta libentius in locis humidis, & opacis, ex perpetuisq. est, folia sapore dulcia, vt borago ferè sentiuntur, vnde haud dissimilem etiam viribus à boragine eam iudicandam putamus. Verumtamen fatemur nondum experientia aliquos ipsius vsus deprehendisse.

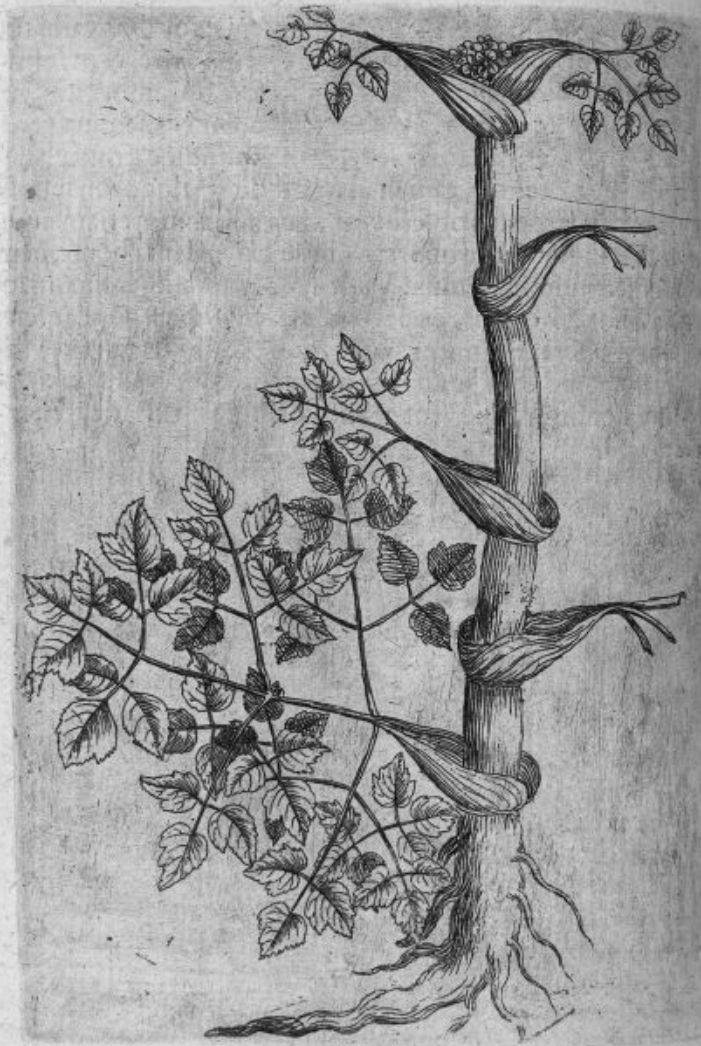
LIBER

Liber Secundus.

Dd

Laferpi-

Lascepitium.

Plantam

De Lasepittio. Cap. XV.

Lantam in horto medico alimus quam primo vidimus Patavij in Horto Bembo vocato, quo tempore illiusce horti curam habebat Horatius Benibus civis Patavinus in herbarum studio adprimè versatus, & postea in horto Perillustrium Mussatorum stirpibus rarioribus maximè conspicuo. In quo horto cū mense Julio eā plantā conspexerimus caule procero longitudine triū cubitorū, recto, cauo, brachij crassitie, magnitudineq. lōgitudineq. ferulæ cauli simile, quin etiā, & eodem colore infecto, ita vt videretur in omnibus ei quam similimus, & foliosus ab radice, foliaq. felinis foliis similia fert, etiā folia sylvestris Angelicæ æmulantia licet maiora essent, atq. ipsius radicem brachiali crassitie, & longitudine præditam observaverimus. Istiusceq. plantæ caulis, antequam in ipso umbella eruperit brachialis crassitie ei esset, atq. in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine, & figura caulem laserpitii qui in antiquis Iouis Amonis numismatibus impressus cernitur, prorsus æmulari videretur. Ferreq. hunc caulem in umbella semen latum, foliaceum, & particulatim vt de laserpittio expressit Theoprastrus, quale est attriplicis hortensis postea viderimus atq. etiam quod laserpitii proprium esse videbatur per astatem quo tempore casu eam plātam offendi, & caulis, & radix copiosius lacteum succū odoratum fundere vidissemus, sponteq. ex caule, ramis & radice, copiosum emanaret (quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, posteaq. collectum, & aliquandū servatum colore fulvescebat, & est odoratum alicuius excalesfactionis non expers) Tunc quippè ex iis signis observatis, eam plantam Laserpitiū esse Theoprastrii, Dioscoridis, & Plinii facile animadvertimus, quod certe si Theoprastrus Dioscoridi atq. Plinio (qui soli ex veteribus laserpitii plantam descripserunt) credendum sit, à ratione non abhorrebit, vt omnibus persuadeatur, verū eam plantam esse laserpitium, neque immerito ita nos ipsam plātam nominasse, cum præsertim eorum veterum testimonio

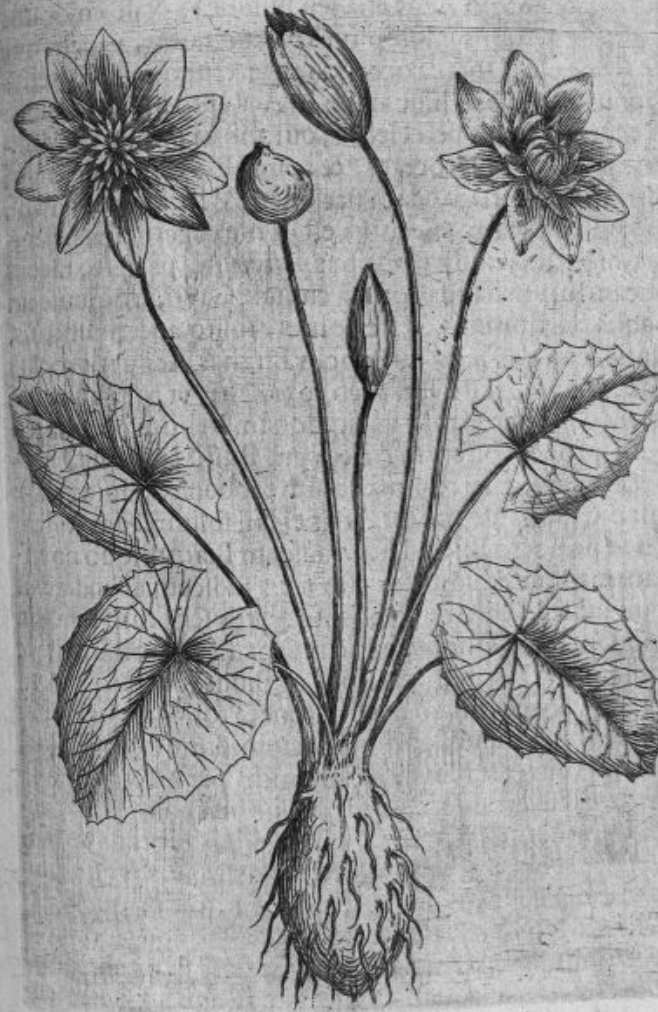
Dd 2 nio

nio constat, olim laserpitium fuisse plantam ferulaceam, caulemque habuisse longitudine, & crassitie, ut ferula, in cuius cacumine producebatur semen latum, & foliaceum, qualis in hortensia triplice (auctore Theophrasto) visitur, foliaque habuisse itidem apii foliis similia, & radicem crassam ex qua, & ex caule erumperet succus lacteus, odoratus. Quæ singula cum in nostra planta rectè animadvertantur, mirum haud erit, si nos ipsam plantam laserpitium vocauerimus. An vero cyrenaicum sit non audemus affirmare, at fortasse, quod vel in Syria, vel Armenia, vel in Media olim nascebatur. Nos in apertione horti medicianis præteritis de hac planta discursum accuratissimum habuimus. Tota planta calida est, ut ex odore grato, & ex acri sapore coniicitur, sed tamen non hæcenus experientia cognouimus, quos usus ad medicinam habeat; singulis tribus annis caulescit, & semina producit, quibus maturæ plantæ emarcescit. Hanc plantam primo ex seminibus ex Thracia delatis nobis natam fuisse, quæ in solo Patavino libenter vivit, & in Sole, & in umbra.

Lotus

Lotus Ægyptia .

Tamethi

De Loto Aegyptio. Cap. XVI.

L Ametſi in noſtra hiſtoria Aegyptiaca ſatis ſuperq. & de loto Aegyptia ſeu Nilotica, & de colocaffia egerimus nihilominus placuit nobis, vt denuo de eadē planta ea occasione ageretur quod Mattheus Carbonus (multos ab hinc annos in Aegypto Moratus, medicus Venetæ nationis percelebris, quiq. in ea prouincia Medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præſertimq. ad perſanandam nationem Venetam, magnam, & laudem, & famam, aſſecutus eſt) à me rogatus magna inibi vſus diligentia, nullis laboribus periculiſq. parcens, tādē Niloticam lotum haud procul à ciuitate Cayri, in quibuſdam locis aqua nili fluminis, eſtate de more ſolito, aucti, inundatis, ac veluti lacunis effectis (quos lacus Bircas Aegyptii vocāt) offendit, ac natus eſt, vſq. adeo copioſam, vt folia aquæ ſuperſe natantia iſtiusce plantæ vndiq. aquam lacuum occultaret, audiuitq. propè Roſſetum (Aegyptii Raſſit appellant) in ſimilibus lacunis aquæ copioſæ lotum prouenire. Huius plātæ florem cum ſuo caule vocant Arais el Nil ſolium cum iſdem caule ſiue pediculo Biſelnil, atq. radicem Biarum, quo nomine etiam magnus Abimbetar ſuo aſuo radicem ab indigenis vocatam fuiſſe in libro de plantis Aegyptiis ſcriptum reliquit. Hac inquam occasione (quod ad me medicus hic illuſtris, & plantas loti cum floribus, fruſtibus, caulibus, foliis atq. radicibus miſerit, & accuratam deſcriptionem totius huius ſtirpis, & ſingularum omnium partium accuratiſſime inibi cū aliis, quos ſecum duxerat Mauris factam mihi per litteras ſignificauerit) iterum hic de eadem planta ſumma voluptate agendum non immeritò inſtitui, vt ipſius veritas mortalibus tandem certa, claraq. eluceat, atq. etiam non minus, vt ſtudioſi rei botanicæ ceſſent amplius de Nilotica loto quicquam dubitare. Id proprii hæc planta habere videtur quod pertinet ad ipſius magnitudinem, vt Carbonus oculata fide vidit, quipè ipſam creſcere in aqua lacuſtri vſq. ad aquæ ſuperficiem adeo vt quanta ſit in lacuna altitudo aquæ tanta itidem iſtiusce

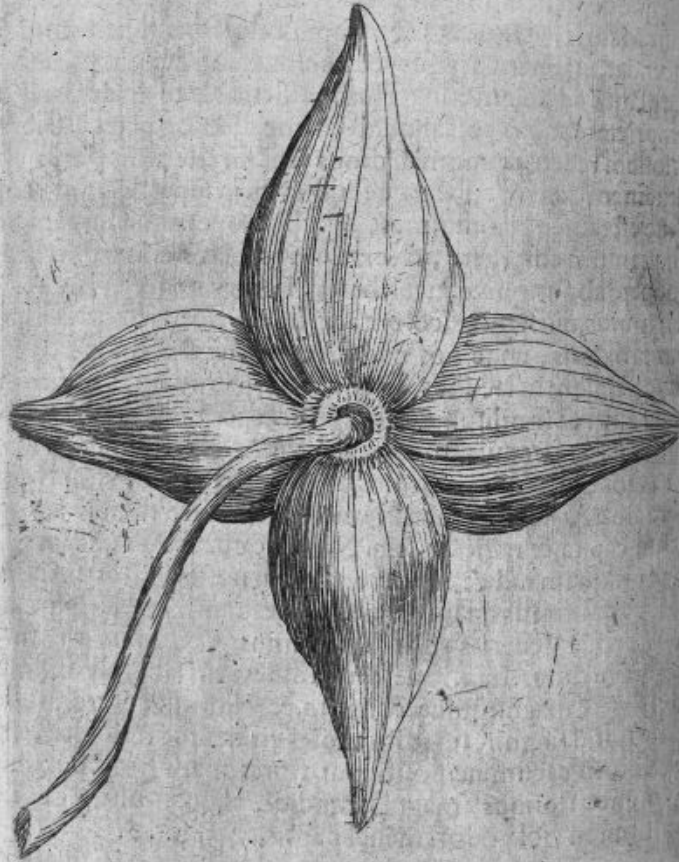
In cap. de
Biſelnil.

scē plantæ esse videatur, namq. si aqua (exempli gratia) sit hominis altitudinis, eadem magnitudine lotus itidem deprehendatur. Vnde constat hanc stirpem ubique locorum equalem altitudinem non habere, proprietatq. est ut in aqua solummodo viuat ad eius solummodo superficiem ascendens, floresq. numquam intra aquam aperiens, sed supra superficiem aquæ. Neque deprehensum, est ab ipso, atq. ab iis, quos secum habuit Mauris, ut flos, & caput supra aquæ superficiem multum ascendat, ut Theophrastus, & Plinius locuti de mirabili istius plantæ ad Solem conuersione affirmarunt. At de hac loti proprietate paulò post aliquid dicemus, sed ad plantæ descriptionem redeo. Primum diximus tantam esse istius plantæ altitudinem quanta est aquæ à fundo vsq. in superficiem, at necesse est tamen plantæ flores, & capita supra aquæ superficiem aliquantum emergere, si vera est eius solaris conuersio magnoperè ab antiquis concelebrata. Foliis vero hæc planta constat multis, numerosis, colore atq. figura albæ nymphæe floribus proximis, vnde nos cum Aegypti loca perlustraremus hanc plantam in lacubus sæpius vitam pro nympha mirum haud est, si ea similitudine decepti acceperimus, negligerque, ut nunc fatemur, eam neglexerimus. Habent singula hæc folia suos caules aut pediculos ab radice exeuntes, ut in Nymphaea alba. At nedum folia Nymphæe similia habet, sed quin etiam capita, & radicem, eiq. Nymphaea habenti radicem rotundam, quam radicem loti corsiam in nostra Historia Aegyptiaca vocauimus quam ab hinc plures annos in Margeræ lacunis propè Venetias positis inuenimus, & eruius erutamque depinximus. Itaq. loti flores similes sunt albis Nymphæe floribus, & magnitudine, & figura, & foliorum colore, atque etiam quod singuli, singulos caules virides rotundos habeant, in quorum cacumine positi sunt flores quam similimi albis Nymphæe floribus, magni, candidi, aliquantulum odoris lauissimi ad violæ odorem inclinantis, respirantes.

Flos.

Loti Ægyptiæ, quatuor prima folia, florem totum
claudentia.

Flos

FLos vero, vt particularia attingam, quatuor primum foliis oblongis, latis, magnitudine florum lilii, & figura, exterius circum clauditur, quæ exterius viridi colore in nigrum inclinante spectantur, habentque exterius signa siue lineas quinque, vel sex, vel septem, ad plus per longum discurrentes, Intus verò hæc folia lenia sunt, candidaq. vt lac absque villo signo, vel macula. Quæ quatuor folia hac quidem, & magnitudine, & figura exterius cernuntur.

Flos Loti Ægyptiæ medijs foliolis arcuum modo inflexis.

Hisqua

His quatuor foliis apertis alia folia numero ferè duodecim sed paulò minora succedunt, quæ ut in Nymphææ flore excluduntur exterius, intusq. ex toto candida absq. vilo signo vel macula, atq. hic est secundus foliorum ordo. Tertio succedunt alia folia numero ferè viginti quinque ad quadragena, quæ longa, & acuta in trianguli modum, scilicet quæ à principio vsq. ad medietatem candicant, & à medietate in extremitatem, vsq. luteo colore cernuntur, per longum linea tenui recta discurrente. Sunt & alia in flore folia oblonga tenuia in obtusum angulum deficientia colore luteo, quarum quædam maiora, quartum ordinem, & quædam minora, quintum in flore ordinem facientia obteuantur, atq. in medio quædam alia folia parvissima ac veluti capillamenta crassa sursum quodam tempore intorta, veluti intro arcus modò inflexa, & incurvata cumq. flores propè sunt ut folia abicere incipiant, quippè flore declinare incipiente in medio tamquam centrum positum adnascitur parvus globulus durus piperis nigri magnitudine, & colore ex quo augete fit magnum caput, semina continens, Huiusmodiq. est loti flos, in quo post aliquod temporis intervallum folia primo lutea deficiunt, reliquis flavescentibus atq. paulo post itidem decedentibus. Inter folia verò omnia folia quatuor externa persistunt, vsq. ad fructus seu capitis perfectionem. Flos verò quando habet interna foliola sursum arcuum modo incurvata, inflexa, est istiusmodi figuræ.

Ee 2 Flos

Flos Loti Ægyptiæ folijs expansis ad naturalem fere
magnitudinem.

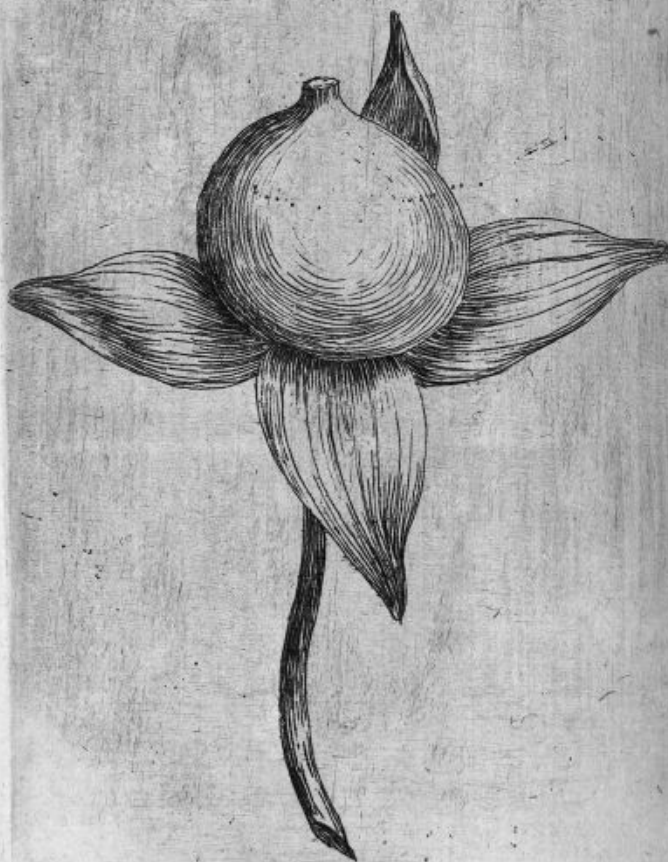
Flosve-

Flos vero, & magnitudine, & figura naturalem imitatus
cum omnibus folijs cuiusq; ordinis apertis expansisque
erit, cuiusmodi hic pictum damus.

Loti

Loti Egyptiae caput, in quo semina continentur.

Floribus

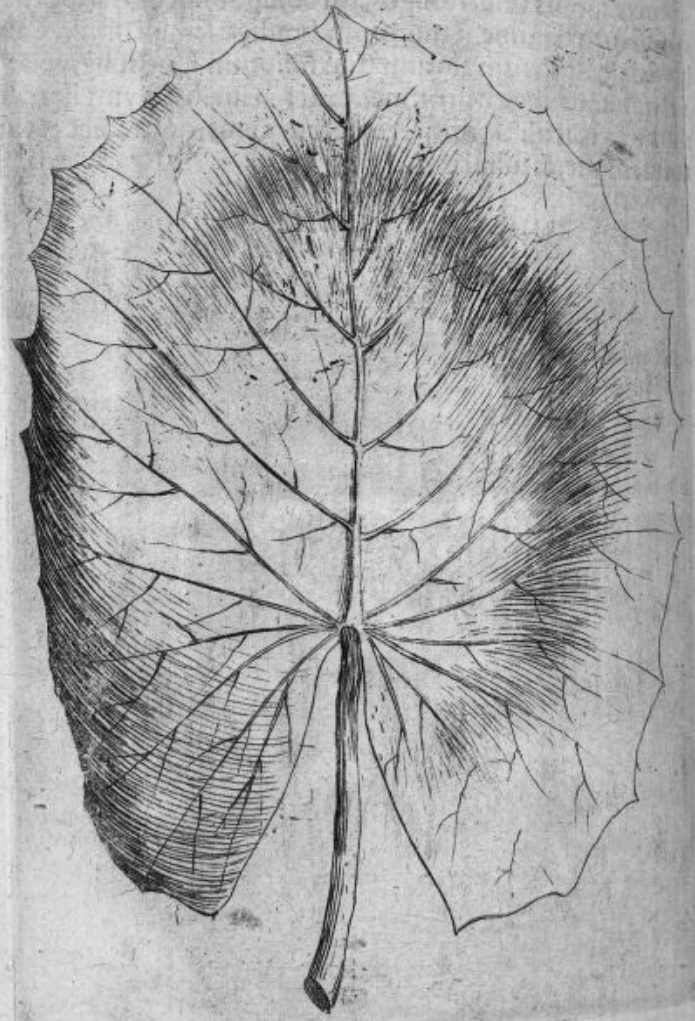
Floribus succedunt capita rotunda, mespilo magno, magnoque frustui albae Nymphaeae similia, cortice viridi contexta, intus veluti longos, paruosque folliculos habentia, quae semen continent minutum, brassicae semini simile, Caulis seu pediculi tum florum tum foliorum sunt longi, crassi ut minimus digitus rotundi caui, ut in alba Nymphaea cernuntur, pediculi florum ferè decem numero ab radice exiunt, totidemque, & foliorum.

1101

Folia.

Loti Ægyptiæ folium integrum.

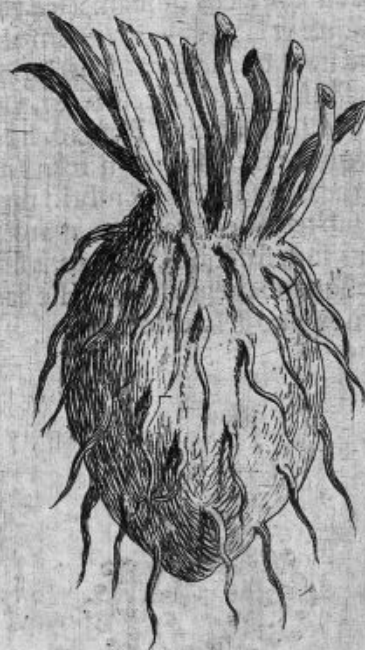

Folia

Folia verò magnitudine, & figura Nymphaeae albæ folia æmulari videntur, vndiq. crenata sunt, atq. etiam loti folia pluribus lineis vario modo per folii superficiem veluti nervulis discurrentibus infecta observantur. Colore virescunt in obscurum inclinante, non dissimili à Nymphaeae foliorum colore, ita enim abundant lacus quidam, (sed potius loca quædam campestria, quæ vt lacuna per æstatem ab aqua Nili fluminis aucti inundata aliquandiù manent) loti plantis, vt tota aquæ superficies foliis contacta, occultetur, viroreque amarißimo vndiq. oculi gaudeant. Plantaque hæc viuens supra terram cernitur, quoad totam aquam terra fuerit absorpta, atque siccata, quod fieri solet Nouembrio mense, quo tempore loti plantæ sub terra occultantur, marcescentibus tum foliis, tum floribus, tum fructibus, cum totis suis plantis, quò constat, Lotum esse annuam plantam. Hic damus folium ex maioribus affabrè ex viuo delineatum.

Loti Ægyptiæ Radix.

Tametsi

Radix verò cui tota hæc planta nititur rotunda in oblongum magnitudine atq. figura, vt pyrus parua, exterius nigra, intus flauescens, pulpa sanè carnosà, & dura, gustu adstringens, & subdulcis. Prorsus verò aucta non superat magnitudinem magni oui gallinacei. Indigenæ ex iure coctam libèter comedunt, videtur cocta intus colore, oui rubrum imitari. Ab hac radice crassà, & carnosà, innumera ferè fibrosæ tenues, colore albicantes procedunt. Atq. hæc est Arais el Nil à Matteo Carbono descripta. Quam plantam esse lotum Dioscoridis, & Theophrasti non videtur dubitandum, cum omnes notas hæc stirps habere videatur quas Theophrastus Loto Niloticæ tribuisse visus est, cum de ea ita scripserit, Lotus Aegyptia in planis parte maxima provenit, cum rura inundantur. Huic plantæ caulis similis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioresq. Nascitur fructus in capite modo quo in faba. Flores cædids liliis foliorum angustia proximi multi ac densi promiscui exeunt, Sole occidente se comprimunt, caputq. integunt, ad ortum aperiuntur, & super aqua assurgunt, idq. faciunt dum caput perficiatur, floresq. defluunt. Capitis magnitudo, quanta papaveris maximi, & percingitur incisuris, non alio modo quam papaver, nisi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non ab similis est. In Euphrate caput, floresq. mergi referunt, atq. descendere vsq. in medias noctes tantumq. abire in altum, vt ne demissa quidē manu capere sit, diluculo deinde redire, & ad diem magis. Sole oriente iam extra vndas emergere, floremq. patescere, quo patefacto amplius insurgere, vt planè ab aqua absit altè. Aegyptii capita ipsa aceriùs putrefaciunt, cumque tegumenta putruerunt; in flumine lauando separant fructum, & siccantes, pinsentesq. panem faciunt, eoq. cibo vtuntur. Radix Loti cortisum appellata rotunda est cotonei mali amplitudine. Cortice nigro, quali nux castanea tegitur, corpus internum, candidum, elixum, assumq. in specimen albuminis vertitur, gratū cibis, mādatur etiam crudum, sed gratius decoctum seu aqua. Atq. hæc Theophrastus de Loto Aegyptia. Quibus cōstat Lotum plantam nasci in planis Aegypti, aqua per æstatem inundatis; Huiusmodiq. plantam flores ferè albos liliis proximos, à

In lib. 4.
de histor.
plant. ca.
10.

Ff 2 qui.

quibus fiunt capita vt papaueris capita magna, plena semini-
bus, milio haud absimilibus, & radix est rotunda, exterius ni-
gra, intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc plan-
ta sit illa (quam hac nostra ætate vocant Arais el Nil omnes
Aegyptij, quo nomine propriè magis loquendo intelligunt
florem cum suo pediculo, veluti foliū vocant itidem Biselnil,
& ab el Nil caput, & radicem Biarū) Nulli profectò dubiū de-
bebit, cum flores ferat candidos liliis similes à quibus capita
producentur, quanta sunt papaueris magna, quæ semen con-
tineat milio simile, cum hæc planta habeat radicem rotundā,
cortice nigro, & intus colore flavescat, sitq. & cruda, & cocta,
edulis, & præsertim cum Abimbetar medicus Aegyptius in
capite de Loto, (quam plantam vocat Bisnim) dixerit radicem
esculentam Biarum ab Aegyptijs fuisse nominatam, quo no-
mine huius temporis Aegyptij itidem hanc radicem intelli-
gunt. Vnum est, quod notatu dignū esse videtur apud Theo-
phrastum legi de radice, amplitudine mali cotanti, eam fuisse.
Dioscorides ex Theopraсто dixit, similitudine mali Cotonei,
neutrum verum esse deprehensum est, siquidem radix potius
est pyriformis, & magnitudine ouum gallinaceum magnum
non excedit. Libèter crediderim Theopraстum, pro Loti cor-
sia radice, colocassia rotundæ radicem, cognouisse, quæ verè,
& amplitudine, & figura rotunda malum cotoneum æmula-
tur. Accedit etiam quod addidit, intus esse candidam, cum lo-
ti radix exterius sit nigra, & intus flauī coloris, vnde meritò
decocta colore oui luteum æmulari, vel etiam Dioscorides
expressit. Quibus quidem colligo Arais el Nil Aegyptiorum
esse legitimum lotum Niliacum Theopraсти, & Dioscoridis.
Nos verò priusquam hanc plantam vidissemus, suspicati fui-
mus esse Nymphaeæ speciem, ex ea etiam famosa illiusce plā-
tæ conuersione ad Solem (de qua abūdè scripsimus in nostra
Historia Aegyptiaca, cum in Margheræ lacunis in Nymphaea
alba eam conuersionem fieri sedulo obseruauerimus, & etiā
inibi inuenimus, nymphaeam albam radice rotunda, quam
eiusdē ferè gustus esse deprehendimus, cuius est Arais el Nil
quæ est Lotus Nilotica. Mirum certè est cur veteres Lotum
nymphaeæ similem non fecerint, & foliis, & caulibus, & flori-
bus

bus, & capitibus, ac, vel etiam radice rotundæ nympheæ, cum folia similia, & figura, & magnitudine fuit, licet aliquantum minora sint, & vndiq. serrata, & habetia longè plures nervos paruos per longum, & latū folij difcurrentes, quid de floribus? an non ex toto similes sunt, an non habent etiam in medio foliola, longa, tenuia, sursum obliquè inuerfa, quæ Dioscorides de Nympha locutus, Crocum appellauit, caules iidem prorsus longi, rotundi, caui, & colore viridi in nigrum inclinante. Quid de capitibus an non, & figura, & magnitudine, & colore, ea quæ in nympha sunt, æmulantur? in semine aliquantum differunt, quoniam nympheæ capita habent semina longè maiora, non tamen nigra, vt Dioscorides meminit. Radix verò nympheæ albæ à nobis in Marghera lacunis effossa rotunda haud abfimili à loti corfia nobis visa est. Cuius imaginem, & totius plantæ dedimus in historia Aegyptiaca, Addo radicem nympheæ loti corfiæ habere eundem gustum, quæ Arais el Nil habere me obseruauisse scio. Vnde mirū nō est, si Theophrastus in libro nono de Hist. plantarum scripserit. Nympheæ radix dulcis est, quæ nasci in lacustribus solet, vt Orchomeniensi agro, & Marathone, & in Creta Insula Bæoti Madoniam hanc appellant, fructumq. mandunt, gerit folia super aquam ampla, trita imposita plagæ sanguinem sistere traditur, vtilis & ad difficultates intestinorum pota, Non dissimile traditum fuit à Plinio de lotometra, quæ fit ex loto sata ex cuius semine simili milio fiunt panes in Aegypto, à pastoribus maxime aqua vel lacte subacti. Negatur quicquam illo pane salubrius esse, aut leuius dum caleat, refrigeratus difficilius coquitur, fitq. ponderosus. Hunc panem vsū ad medicinā cum nympha conuenire vel etiam hisce verbis nobis tradit, dicens: Constat eos qui illo viuunt, nec dysenteria, nec tenesmo, neque alijs morbis ventris infestari. Quare ex ijs nos haud male fecisse putamus cum Arais el Nil esse lotum Niloticam Theopraſti, & Dioscoridis affirmauerimus, atq. nō minus hanc plantam inter nympheas albas esse comprehendendam, & hic, & alibi demonstrauerimus.

In ca. 13.

In li. 22.
Hist. natur. c. 23.

Colocassia

Colocassia macroriza, idest longæ Radicis.

Flos

De Colocassia macroriza minore, idest longè radicis.

Cap. XVII.

Vm Loti plāta ex Aegypto accepimus etiam colocassiam macrorizam alteram, ab ea, quæ, & in libro de plantis Aegypti, & in historia Aegyptiaca proximè euulganda delineauimus haud parum differentem, illa enim quasi per terram repens longè crassior, & carnosior visa est. Hæc verò colocassia macroriza planta est, & in toto, & in partibus longè minor. Folia siquidem longè minora cernuntur, tenuiora, & magis in acutum desinentia colorisque virescentis dilutioris pediculi iidem sunt longè subtiliores, gustus valdè acrioris, acutiorisq. Radix verò longè gracilior, exterius obscurior, intus non ita alba, ut altera longa visitur, saporis itidem acrioris, per rectum autem in terra manere videtur, seu iacet, ut betæ radix. Numquam in ea regione visum est hanc plantam caulescere, neque florem neq. fructum ferre. Neque hæc colocassia species inibi est multum frequens, neque minus in vñu est apud eas gentes familiaris cuiusmodi est altera macroriza maior, quæ etiam gustui ex vires elixa est suauior, & ea Aegyptij vescuntur frequentius. In magna enim copia inibi nascitur, decocta sanè dulcis redditur, omnemq. in coctura acutam, & acrem saporem ammittit. Itali etiam ibi viuentes magna voluptate, & cocta, scilicet, & elixa, & in sartagine frixa, vescuntur. In suauioris gustus est macroriza minor, & durioris substantiæ. Est tamen hæc cæteris aliis colocassijs, medicamentosior. Decocta enim stomachum inuat, appetentiam concitat, atq. efficacius vrinam mouet. Sed quadam me ad istiusce stirpis cognitionem illustrandam non pigebit, & repetere, & accuratius considerare, & primum quid faba illa Aegyptia apud veteres fuerit, an nunc alicubi viuens reperiatur, an sit colocassia, vel ab ipsa specie distinguatur, quidque & ipsa colocassia dicatur, & si ad Arigenus eam referre debeamus, non minusque etiam si eam Plinius solus (qui Aron Aegyptium

prium meminerit) per Ari descriptionem intelligi voluerit. Hæc à nobis in presentia sunt cognoscenda constat vero (ut rem ipsam aggrediamur) olim fabam Aegyptiam fuisse fabam nascentem copiosius in palustribus, & stagnantibus Aegypti aquis, ac non minus etiam in multis lacubus, in Syria Cilicis, ac vel etiam (auctore Theopraсто) circa Toranam agri Chalcidici in quodam lago, huius autem folia fuisse ampla pilei Thessalici magnitudine, magnum scapum, flore duplo maiore, quam papaveris, colore roseo saturo: Caulemque quatuor cubitibus longum digiti crassitie, mollem absque geniculis. Radicem verò istiusce plantæ fuisse arundine crassiore, acculeatam, quæ cocta, & cruda illis gentibus gratissimus cibus fuit, scilicet elixa, & assa, quæque fuerat stomacho utilis multum nutrebat, tardique (quod astringens esset) transitus. Quam radicem, ut Attheneus est auctor, Alexandrinos, & Cyprios Colocassion, & Colocassionem olim vocasse, constat. Hisque notis faba Aegyptia fuit olim ab antiquis expressa. Hæc an nunc alicubi viuat dubium maximè est, quando in Aegypto nusquam hætenus planta inuenta cognitaque sit illis notis prædita, maximèque quæ thyrsum illum longissimum maximumque ferat cum eo amplo flore, & fabis illis pro fructu, quæ flori succedant, exculentis, de quibus apertè meminerunt Theopraстus, Dioscorides, Phylarchus, & quod edules essent, & quod, & in humido, & sicco solo quondam ab antiquis sererentur, non in Aegypto duntaxat, sed in multis alijs locis, Nicander de ijs in Georgicis, ita habet.

Aegyptiam tu fabam serito, ut post metas

E floribus coronam texas: de lapsu

Maturo fructu cibaria pransuris

Pueris, & iam pridem cupientibus in manum des

Ego quidem radicem elixam in epulas promo

Ostendunt sanè Aegyptij incolæ in lacubus, aquisque palustribus nasci plantam radice præditam longa, crassa, carnosâ, geniculatâ, crassi harundini maximè simili, gustu acri adstringenteque esculenta, atque in victu eisdem usus apud Aegyptios præbente, quos fabæ Aegyptiæ radicem olim habuisse, constat, quam

quam nunc omnes colocassiam appellant. Quo nomine vocatam quoq. fuisse olim à multis fabæ Aegyptiæ radicem, scilicet à Dioscoride, qui dixit fabæ Aegyptiæ radicem à Cypris Colocassiam vocari, & Atheneus ex Nicandro, qui scripsit: eam radicem Alexandrinos colocassiam appellasse. Plinius vero scribit, In Aegypto nobilissima est colocassia, quam Cynamum aliqui vocant, quo fit ne Aegyptiæ fabæ plantâ à Theophrasto, & alijs, cum caule, flore, & fructibus descriptam, plantâ (quod nusquam in Aegypto ea nascatur) ubique locorum perisse fateantur, dubitant potius ea de faba Aegyptia (quod scilicet caulem ferat, florem, & pro fructu fabas edules) veteres cum errore, aliorum relatione deceptos posteritati tradidisse. Vnde ij idcirco fuere haud iniuria suspicati fabam Aegyptiam esse colocassiam Aegyptiam Macrorizam à nobis vocatam, idest longæ radicis, præsertimq. cum ea radix sit harundine crassior, eiusdem coloris, exterius quippè nigricantis, intus albi, saporis acris, adstringentisq. quæ decocta redditur gustui iucundissima quamobrem illis gentibus in cibo est familiarissima, eisdemque usus habet, & ad cibum apud Aegypti incolas, & ad medicamenta, quos Aegyptiæ fabæ radicem olim ex antiquis habuisse constat, Addunt folia nostræ colocassie notis omnino convenire cum fabæ Aegyptiæ folijs, & amplitudine, & figura, eamque, & propriam, & singularem notam habent, quæ folijs fabæ ab antiquis expressam fuisse visa est. Maximè verò ab vno Strabone ita de ea dicente: Delectantur autem in Thalamegis nauibus densissima fabeta, & eorum folijs inumbrati, quæ adeò magna sunt, ut poculorum, & carinorum usum præbeant, habent enim concavitatem ad id idoneam, utebantur eis ad pocula. Hoc singulare in folijs vulgaræ nostræ Colocassie recognovimus quum aquam multam ex pluvia in eam foliorum cavitatem delapsam multos dies conseruatam, quam quisque commodè ebibere potuerit, sæpius viderimus. Hinc uero fortasse est, quod multi ex antiquis, cum de faba Aegyptia egerint (quod scirent ipsam, & colocassiam vnam eandemque esse stirpem) ne verbum quidem de Colocassia, ut Theophrastus, & Dioscorides fecerunt: Idem ex Diodoro Siculo

In lib. 3.
deipnosa
philos.

In Geo-
graphia
lib. 17.

In l. li. de
fabulis
antiquo-
rum gestis.

Liber Secundus.

Gg

Siculo

Columella in lib.
8. cap. 15.
Paladius de hortis
in mente
Februa.

Siculo comprehenditur, qui duas duntaxat stirpes Aegyptiis familiares expressit, scilicet lotum Niloticam, atque fabam Aegyptiam, ne verbum quidem de colocassia locutus. Eodem modo plures ex antiquis qui de Colocassia egerunt minimè fabam meminerunt. Cuiusmodi ex latinis fuerunt Columella, & Paladius. Vtrique scripserunt de colocassia ne verbum quidem de faba Aegyptia facientes, Idem fecerunt, & ex Arabibus Auicenna, & Serapio, qui de Chulcastia solummodo scripserunt. Abimbecar vero medicus Aegyptius visus, est voluisse colocassiam esse quæ habet radicem rotundam, præsertimque ad malum aurantium inclinantem. Qui tamen non negavit fabæ Aegyptiæ quam crassiorẽ radicẽ harundinis fecerat sua aetate vocare colocassiam. Addunt ad eam sententiam confirmandam complures ex antiquis scripsisse fabæ Aegyptiæ radicem Colocassiam appellari. Huiusmodi fuerunt ex Græcis Dioscorides, Diphilus, Siphnius, atque Nicander, ut Atthæneus est auctor. Hoc maius expressisse visus est, cum dixerit.

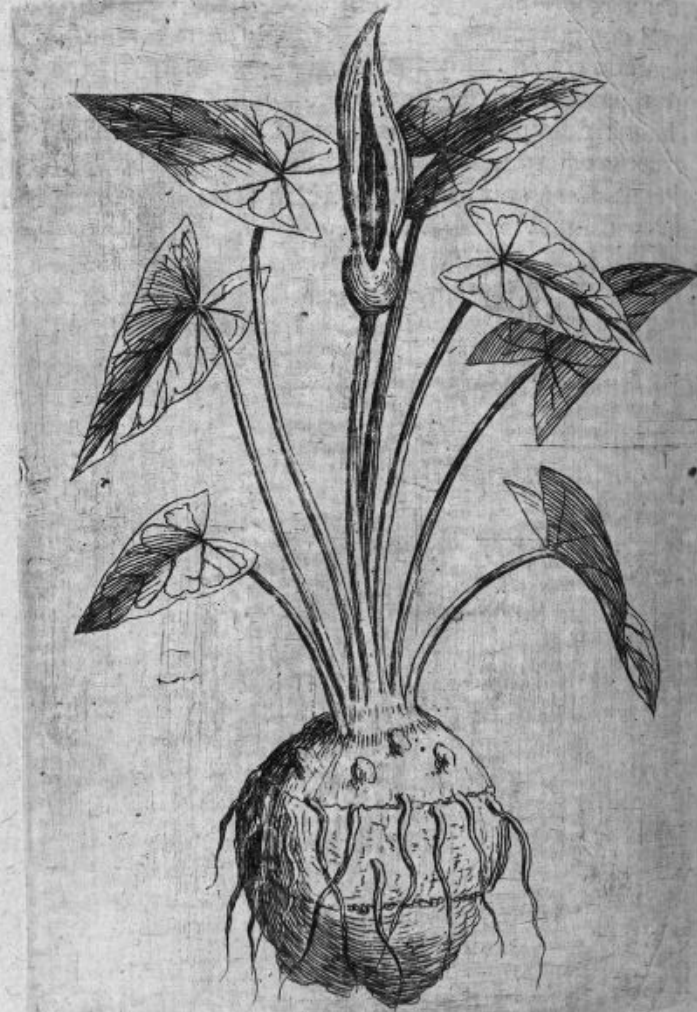
Colocassiorum fabas decorticavit, & incidit: Plinius etiam, ut nuper etiam meminimus fassus est colocassiam, cynamum, idest fabam fuisse vocatam, quare nobis quidem visum est colocassiam macrorizam, esse fabam Aegyptiam antiquorum, cuius opinionis fuerunt viri doctissimi. Hermodorus Barbarus in suis corollariis ad Dioscoridis libros, M. Virgilius, & Aloysius Anguillara, & alii viri vndeque celeberrimi, quorum opinioni libenter nos subscripsimus. Sed quid ad Nicandrum qui expressit fabam Aegyptiam ferre caulem maximum, scapum magnum, floremque roseum, magnum, & fabas esculentas? Suspiciatur antiquos falsâ relatione deceptos hæc posteritati tradidisse; fortasseque caulem, scapum, florem, atque fructum Aegyptiæ fabæ, qui fuerat loti Nilotici attribuisse, cuius radix esculenta in cibis apud eas Aegypti gentes in delitiis, est habita, Quare colligimus colocassiam macrorizam maiorem ex iis, haud indigne viris maximè eruditissimam, & creditam fuisse esse fabam Aegyptiam antiquorum.

rum, eoque vel maxime illo argumento, quod illa fabæ
Aegyptiæ planta olim tam abundantius proueniens in aquis
palutribus, & lacubus Aegypti foliorum, caulium, flo-
rum magnitudine, fabis esculentis radiceque itidem olim
apud omnes incolas, esse in delitiis habita, nullo Aegy-
ptio non cognita, nusquam hac nostra ætate in tota Ae-
gypti prouincia nascatur, atque à nullis cognoscatur. In
Historia Aegypti dedimus iconem colocassiae macrorizæ
maioris per terram harundinis radicis modo serpentis. Nunc
alterius non serpentis, sed rectè in terra actæ imaginem
itidem damus.

Gg 2 Colocassia

Colocassia Strogyloriza, idest rotundæ radicis.

Præfenti

De Colocassia Strogyloriza, idest rotundæ radicis. Cap. XVIII.

Reſenti hoc anno MDCXII. ex Aegypto varias radices colocaffiarum accepimus viuentes quaſdam longas, de quibus proxime nunc egimus: quaſdam rotundas, in quibus duas differentias obſeruauimus, ſ. quaſdā illarum magnū malum cotoneum rotundum æmulantes, quales accepi ex Antonio Antonini, qui multos annos, & Chirurgiam, & pharmacopoliā in Aegypto fecerat, quiq. proximè Venetias, ex Alexandria Aegypti venerat, hæ radices germinant vt omnes alię bulbosæ faciunt in apicis radicis medio: exterius rubescūt, intus candicant, guſtū acres cū adſtrictione obſeruātur. Poſt aliquot meſes alias, & longas, & rotundas, accepimus ex Cairo Aegypti à Mattheo Carbono philoſopho, & medico illuſtri abhinc multos annos, vt ſuperius quoq. dictū eſt, in Aegypto medicinae faciendæ cauſa, morato, amico plurimi obſeruando. De lōgis ſatis ſuperq. diximus, rotūdā in hoc à prioribus differre viſæ ſunt quod prioribus lōge maiores in latitudine quādātenus fuerūt, & veluti cōpreſſę, & late, quę id proprii habēt, vt nō omnes in apicis radicis medio germinent at circū circa in apice, nihil germinis in apicis medio producētes, In colore, guſtuq. aliis ſimiles viſæ ſunt, ſed agē dicamus, quæ de his ſitū digna exiſtimauimus, & primo quod quēdā illarū in hortulo noſtro floruerit, atq. poſtea an hæc colocaffia Aron Aegyptiū ſit æſtimāda: de qua te tametiſi ſciā me abūdē ſatis diſputaſſe in noſtra hiſtoria Aegyptiaca, in præſentia maiori veritatis argumēto (quod hāc plātā floruiſſe viderimus) ruruſus accuratiorē ſermonē habere inſtituimus, & in hoc ſenſu nō dubitabimus ſepties vel etiā repetita faſtidiū ſtudioſis nullū allatura, quod id à nobis fiat veritatis dūtaxat indagandæ ſtudio, neq. immerito ſanè, cū haud nondum earū ſtirpium Aegyptiarū cognitio planè nobis innotuerit, ſed ad rē venio. Hoc anno inquam MDCXII. circa mediū Iulii meſis radix colocaffiæ rotūda, ex iis, quæ germināt in apicis medio, quā præterito anno acceperā ex Alexandria Aegypti ab Antonio Antonino, quæ erat ampli-

amplitudine mali cotonei, in secretiori meo hortulo terra, mense Apr. cōsita, nō sine maxima, & mei, & aliorū multorū admiratione vnicū florē produxit ex cauliculo rotundo per pediculi vnius folij maioris fissuram exeunte, figura, & magnitudine Ari flori, quam similitimum, palmarem lōgitudinem cauliculo cum flore non excedente. Primum cauliculus exijt rectus, rotundus, asparagi crassitie, cum folijs istiusce plantæ concolor, in cuius apice vagina seu inuolucrum longum, ari inuolucris similitimum cernebatur minus quam in Aro admodum in subtile desinens vndiq. clausum coloris aurei, cui viride sit permixtum. Quod biduo sese per longum explicuit, floremque Ari modo exclusit digiti minoris longitudine, macropiperis crassitie, colore candido, ac veluti serpentis caudam quasi serpentis linguam foris ex ore exertam, simulantem, & post triduum inuolucrum cum flore ferè totum emarcuit, (quod non sine, multa molestia tuli) forsitan ab immodica irrigatione. Hoc igitur inquam anno in nostro hortulo colocasia rotunda floruit, & non sine multo studio forum, & admiratione, ac ferè non paruo stupore, quos prius nō latuerat, vllam colocasiam, vel in Aegypto, vel in Creta, vel in Cypro, cum flore visam vnuquam fuisse. In Aegypto, (vt alias quoq. dixi) mihi conscius sum, numquam colocasiarum aliquam, caulem, vel florem prōpisse Aegyptiorum vniuersi testimonio longa experientia deprehensum esse constare; Iacobus Mannus medicus Salodiensis qui ante me multos annos in ea prouincia magna cum laude ad Venetam nationem Illustrissimam sanandam, medicinam fecit, amicus mihi familiaris, sapius quam sanctè iurauit se numquam, etsi magno studio perquisierit, potuisse aliquem florē in colocasijs videre, & multò minus aliquem Aegyptium audire, qui fortè florentem quampiam ex colocasijs viderit. Petrus Bellonius Cenomanus olim simplicium medicamentorum indagator solertissimus expressit, in suis itinerarijs observationibus pluries ex Aegyptijs cum rogasset, vt ipsi ostenderent, colocasiarum flores, & fructus, fuisse maxime detisum, quasi rem ridiculam petisset, qui ingenuè faterentur in eo solo numquam vidisse flores in illis plantis, neq. ab aliquo intellexisse

lexisse eas plantas prompsisse, neq. vlllos fructus: His vero testimonijs persuasus, numquam ante hanc diem mihi potui persuadere, nullo minus in alijs locis colocastijs alienigenis, vniquam in ipsis plantis flores conspectos fuisse, neq. in alieno solo floruisse. Quis quæso me de hac re fortiter deprehēdet? quippè quod mordicus negauerim in Italia colocastias quasdam flores aliquando promere potuisse, si verum sit in Aegypto solo illis patrio numquam floruisse? Nunc verò ingenuè fateor me falsò id credidisse, cum in meo horto vna ut dixi, ex colocastijs macrorizis hoc anno viuēs vnicum florem protulerit, Quem florem viderunt plures rei Botanicae studiosi, cum Patauini, tum aliarum nationum, primi fuerunt Germani tres, scilicet Henricus de Plettemberg liuonus, Iacobus Vvolfangus, Pomerus Norimbergensis, & Ioannes Henricus Kirchbergerus Norimbergensis vnus ex doctissimis meis auditoribus, ex Patauinis vero qui multa cum voluntate hunc florem diligenter conspexerunt, fuit Paulus Gualdus Vincentinus Patauinae Diœcesis Episcopi Vicarius admodum illustris, generisq. nobilitate, & proprijs virtutibus inter nobilissimos præsides plurimi æstimatus, simul cum admodum Reuerendo Presbitero Laurentio Pignoria, morū suauitate, & reconditarum litterarum studiis, editisq. doctissimis scriptis apud Gymnasii Patauini, & professores, & studiosos maxime celebris, cum multum itidem Reuerendo presbitero Martino Sandelli D. Martini Patauini præside viro in bonarum litterarum studiis exercitatissimo, Quid amplius dicam? nōnè ferè innumeri medicinae studiosi ipsum sapius, & videre & reuidere, voluerūt? Supposita verò hac veritate, si quod aliquando visum sit, colocastiarum quasdam floruisse (quod & Ferrandus Imperatus, & Fabius columna viri in naturæ cognitione eminētissimi annis proximis me per litteras certum fecerūt, quippè non semel Neapoli aliquas ex colocastijs flores prompsisse) duo nunc cognoscenda proponimus: Vnum quamobrem, quædam colocastiarum in Italia aliquādo floruerint, & in Aegypto, Creta Insula, & Cypro locis ijs plantis patrijs, numquam: Alterum an colocastia rotunda quæ florē fert, quod multis viris de plantarum studio bene meritis visum.

sum est, Aron dici debeat, aut possit. Quod ad primum pertinet, scilicet cur sit, quod stirpes in Italia ipsis peregrina aliquando floruerint, numquam vero in Aegypti solo natio ac proprio. Hoc aliquibus referendum placuit, in earum radicum stirpium pro fertili satū desectionem: Aegyptii enim quotannis ut eas multiplicent in parua frustula radices antiquas secant, & iis radicum frustulis veluti paruis terra confitis bulbis, eas stirpes conferunt, & hoc satū colocassiarum abundantiam, sibi incolae, quotannis comparant. Quò sit ut radices colocassiarum quotannis culturæ causa in partes recidantur, atque ex iis nulla perenniter viuatur, atq. idcirco ab ipsis florum, & fructuum omnem fecunditatem tolli. Quod tamē ob eam causam fieri multi haud iniuria negant, cum multæ ex iis stirpibus sint, quarum radices satū causa non secantur, quippe sylvestres perenniter viuentes, quas tamē omnes steriles fuisse in eo solo constat. Nos vero istiusce varii euentus causam referendam putamus, in Aegyptium solum in quo ex stirpes viuunt pinguisimum, aqua Nili fluminis, omnium aquarum optima abunde irriguum, atq. humens. In quo solo maxime hæc stirpes luxuriant, plurimumq. & in foliis, & in radicibus augentur, indèq. radices maxime multiplicant, ut ob hanc causam, & floribus, & fructibus steriles reddantur; Non secus quam fiat in omnibus plantis bulbosis maximeq. in narcyis, hyacinthis, bulbis eryophoris, bulbosisq. jridibus, & aliis similibus. De quibus è topiariis quotannis obseruatur, quæ ex iis plurimum in radicibus augentur, atq. eas multiplicant in terra, minus florum, vel nullos ferre: Vnde fit, quod qui ex bulbosis plantis plures flores videre cupiunt, bulbos singulo triennio (quo tempore plurimum in radicibus multiplicant) à terra eruunt, quos denuò in terra macra, cretosa, & mala conferentes florum abundantiam sibi comparant, quoniam in macro, & sicco solo neq. in radicibus multum augentur, neq. eas multum multiplicant, vnde stirpium humor prolificus sursum in caules abundantius ex radicibus fertur, ad flores producendos. Idem etiam euenire colocassiarum bulbosis radicibus credendum videtur, quia in Aegyptio solo natio pinguisimo, optimo, maxime Nili aqua irrigato (quod Aegyptij
ita

ita procurant ad augendas colocassiarum radices, & ad easdem, quæstus causa, multiplicandas) consiti ipsarum bulbi, plurimum aucti, plura eademq. amplissima folia cum maximis suis pediculis suppetunt, atq. ab ipsis radices fiunt maxima, crassissimæq. & in numero plurimum multiplicantes. In quibus, (quod in ipsis nutriendis, augendis, & multiplicandis ferè ex toto humoralimentalis absumatur) mirum non est, si floribus fructibusq. sterilefiant. In solo verò Italiæ illis peregrino, minusq. congruo, & pingui, cum ea stirpes nedum in folijs, & radicibus multum non augeantur, at quinimmo plurimum decrefiant, minoresq. radices, numeroq. pauciores ex ea incongrua terra reddantur, mirum non est, si (humido alimentali partes superiores petente aliquando flores progignerint. Itaq. in radicibus colocassiarum amplis, crassis, & multum ab eo fecundissimo solo enutritis, quæ ad nos ex Aegypti, aut ex Cretæ, aut Cypri aquis stagnantibus eruta, deferuntur, oppositum fieri observamus scilicet, ut dictum etiam est, easdem radices magnas, crassissimæq. in Italico solo consitas, viventesq. multum decrefere, parumq. vel nihil hæc radices multiplicari. Quò mirari meritò non oporteat si aliqua ipsarum fecundior in partibus supra radices positis effecta, visa sit aliquando florem atque fructum protulisse. Radix autem quæ in meo horto hoc anno unicum florem tulit, proximo anno ad me delata, erat magna, intunda, ut maximum malum cotoneum cernebatur: Hæc cum multis alijs radicibus in horto posita citò germinavit, multaque folia & ampla produxit, Hyeme verò ineunte, ex terra eruta, perlota, à terræ deterfa, & sole per aliquot dies probe siccata, per totam hyemem in meo cubiculo lignæ pyxide clauso, conservata est, quæ è terra eruta longè minor quam fuerat posita evaserat, nihilumque multiplicaverat. Hanc verè incipiente scilicet mense Aprili anni presentis in eadem terra posita, tardius, quam fecerit anno præterito, germinavit, vixque folia tria neque ampla prompsit, tardiusque etiam aucta. Ex fissura verò unius pediculi foliorum inferius, cauliculum exclusit semipalmo altum, rotundum, crassitie calami gallinacei

Liber Secundus.

Hh

atque

atque cum foliis concolorem, cumq. cæteris notis nuper expressis. Aliæ colocastiarum radices eodem tempore, quo ea, terræ confixæ, folia longè plura, atq. ampliora produxerunt unde nullum forsitan ob id florem itidem protulerunt. Nos digna relatione certi facti sumus. Ex colocastis tantummodo Strogylorizis quasdam in Italia flores edidisse, aliquando unum interdum duos, & nonnumquam etiam tres, ex ipsis verò fructus ut sit in Aro in pistillo rotundo productos numquã perfectam maturitatem accepisse. His præmissis unum superest cognoscendum (de qua re alias obiter accuratius plura animadvertimus), scilicet an colocastia sit Arum Aegyptium. Quod verò ex antiquorum lectione possit cognosci puto esse difficillimum. Si quidem nulli ex veteribus Arum Aegyptiorum meminerint, vno Plinio excepto qui de ipso ita scripsit: Est inter genera bulborum, & quod in Aegypto Aron vocat, scillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto ductu cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur, & cruda. Mirum est, ex quo veterum scriptorum, hæc Ari descriptionem, Plinius fuerit mutuatus, Non ex aliquo Græcorum cum nemo illorum Aron Aegyptium meminerit, non inquam Theophrastus non Herodotus, non Dioscorides, non alius ex Græcorum schola. Nisi quis putet Galenū istanc plantam forte nobis indicasse, cum de Aro in libro secundo de alimentorum facultatibus hæc scripserit: Ad Cyrenem autem planta hæc à nostrate est diuersa, nam in illis locis Arum minimè est medicamentosum, & acre, ut rapis etiam sit utilius. Idcirco hanc quoq. radicem in Italiam aduehunt, ut quæ longiori tempore imputris, & sine germine possit perdurare, Hæc Galenus: ex quibus liquido constare visum est Arum non Aegyptium, sed Cyrenaicum nobis Galenum expressisse, Non tamen negandum duxerim nos posse exinde suspicari huiusmodi Arum, quod sit vulgaris Colocastia, quæ fabam Aegyptiam esse haud iniuria multis creditum est, eaque præsertim coniectura, quoniam fateatur, hanc radicem nihil medicamentosi habere, & in cibo esse rapis utiliore; atq. etiam quia de ea dixerit: idcirco hanc quoq. radicem in Italiam aduehunt, ut quæ longiori tempore imputris, & sine germine

16 l. 24.
cap. 16.

In c. 63.

germine possit perdurare, Notæ profectò illius Cyrenensis Ari eadem videntur cum notis colocasiæ. Etenim ne vel colocasiæ radix rapis gustus suauitate in viciũ cedit, rapis enim longe acrior est, parum acrimonia à vulgari Aro differens, sed elixata, vt rapa dulcescit, acrimoniaq. exuitur, quæ etiam id habet amplius, quod imputris, & sine germine possit longiori tempore perdurare, Indeque fit vt ex Aegypto, & Creta Intiala & Cypro suis natalibus, & in Italiam, & in alias longinquas, exterarq. nationes incorrupta, & sine germine conuehatur. Cuiusmodi radices fuerunt, quas anno proximo accepimus ex Aegypto, quæ integræ, imputres, sine vilo germine ad nos peruenerunt, Verum enim vero, licet Galenus eò modo suũ Cyrenaicum Arum ita expresserit, tamen non necessariò inde colligi potest, arum illud colocasiam strogylorizam esse: at potius credendum videtur illum descripsisse Arum specie distinctum à Colocasia, vnum idem specie, cum eo, quod Dioscorides, & Theophrastus nobis descripsisse visi sunt, quodq. in Græcia, Asia, & in Italia spontè nascitur, à Cyrenaico solũmodo differens quia est admodum acre, & medicamentosũ, ideo minimè esse esculentum, & in cibo vtile, vt Cyrenaicum, ex illius soli ptoprietate dulce, exculentumq. redditum cuius vis acrimoniæ expertem substantiam nactum, vt esũ ipsius rapis, (decoctum tamen, non crudum cum multum habeat acrimoniæ) sit vtilius. Non enim ibi Galenus totam Ari illius Cyrenensis plantam cum singulis suis partibus, delineauit. Quare Plinius eam Ari Aegyptii descriptionem ex Galeno mutuari non potuit. Multò verò minus ex Theopraсто, & Dioscoride, qui Arum meminerunt medicamentosum, in Græcia, in Asia, & in Italia spontè nascens. Ex antiquorũ itaque lectione, non video, quomodo possimus, quid sit Arum Aegyptium cognoscere, quinimo antiqui scriptores de omnibus radicibus esculentis, quæ fuere Aegyptijs ad cibum familiares, adeo confusi, & discordes fuerunt, vt vix quicquam certi à nobis sciri queat: Etenim quidam illorum duo solummodo radicum bulbosarum esculentarum genera illis gentibus olim familiaria fuisse, posteritati tradiderunt, vt pote Lotum Niloticam Aegyptiamque vocatum, atq. fabam Aegyptiam.

Hh 2 Hasce

Haec duas stirpium radices solummodo Aegyptijs notas fuisse, scripserunt, Herodotus, Diodorus Siculus, Theophrastus, atq. Dioscorides, Plinius, Arum Aegyptium addidit, ex latinis etiam Columella, & Paladius colocassiam tamquam stirpem Aegyptiam adiunxerunt. Neq. concordēs etiam fuerunt in harum stirpium partium descriptione: De loto Theophrastus eius radicem, & rotundam esse statuit, & mali cotonei amplitudine eam cōspici. Quod falsum esse, olim in Aegypto animaduertimus, quando, (vt alias quoq. de loto Aegyptio scribentes, notauimus) Planta Arais el Nil ab Aegyptijs vocata, sit legitima nullo Aegypto reclamante lotus Nilotica antiquorum, quae tamen fert radicem, & magnitudine, & figura, nuci iuglandi omnino similem, aut pruno oblongo, Quid amplius? non nē vniformiter Theophrastus, Dioscorides, Nicander, & Plinius caulem fabae Aegyptiae, dupla papaueris amplitudine, florem papaueris itidem ampliore roseum, atque fabas esculentas vt etiam dictam a nobis est, tribuerunt? de quibus superius satis dubitauimus, cum nusquam in ea prouincia in aliquibus plantis maximis; caules, flores, atque fabae illae exculentae reperiuntur, neque ab aliquo Aegypto cognoscantur. Neque aliquis nobis obijciat, dicens: Andrea Matthiolo eam plantam non fuisse ignotam, cuius delineatam imaginem nobis in suis ad Dioscoridem commentarijs doctissimus dedit, ego etsi numquam de Mattheoli ingenuitate dubitauerim, tamen dubius sum, quod & in Historia Aegyptiaca dixi, ne fuerit à suo Busbecke deceptus, qui fide stirpis imaginem (de ueniam mihi) ab eo receperit; ego spero breui tempore de ista planta adhuc firmiorem notitiam me affecuturum iri: Atq. etiam ex eo fabae Aegyptiae icone magis dubitavi, quod eam viderim spinis carentem: de quibus Theophrastus inquit: Radix enim valida est, nec procul harundinum stirpibus, verum spinis subhorrens, quam obrem Crocodilus eam refugit, ne occurrens oculo offendatur, quoniam acutè non videt. Sed quid de Plinio dicemus? qui singula sed cum errore ex Theophrasto mutuatus est? Cum errore (inquam) dico, quod scripserit: fabam Aegyptiam nasci in Aegypto spinoso caule, quae

In lib. 4.
hist. plant.
cap. 10.

In lib. 18.
cap. 12.

de causa Crocodili oculis timentes refugiunt, sed quid de colocasia? cum ipsam cyamū idest fabam appellari tradiderit? ^{1ali. 10. cap. 15.}
 fateaturq. habere thyrsum, caulemq. coctum esse araneosum in mandendo. Quibus sanè ita cognitis auderem affirmare veteres hos scriptores numquam prædictas plantas viuentes cōspexisse. Restat ut præsentem disputationem absoluamus, quædā de colocasiis rotundis considerare, quippè quid sint, quōtuplicis differentiæ, atque an rotunda Arum dici queat. Colocassias vero dictum est esse stirpes in aquis palustribus, & lacunosis sponte nascentes folijs amplitudine, & figura, ad personatiæ maioris, ut etiam Plinius expressit, radicibusq. crassis, carnosiss, bulbosissq. quæ decoctæ apud Aegyptios ad cibum in delitijs sunt. Hæ verò figura differunt, quoniam quædam macrorizæ idest longæ radicis, sunt de quibus proximo capite diximus; quædam strogylorizæ, quarum aliquæ, in apicis radicis medio, germinant, atq. hæ profectò sunt, quæ aliquando florent. Altera est ex strogylorix quæ longè maior est, quam maximum cotoneum sit, sed breuior magis in seipsam compressa, quæ non in medio apicis extremi, sed circum apicem germina producit, vnde pars in apice media germinibus vacua est. An colocasia rotunda specie differens sit, à macroriza, quam credidimus esse fabam Aegyptiam antiquorum. Paladius fortasse visus est pro colocasia, radicem strogylorizæ esse intelligendam, cum in eius sariū dixerit bulbos, esse conferendos, quo nomine rotunda radix exprimi videtur, cū bulbi omnes strogylorizi sint, De hac colocasia ipsa ita scripsit: Hoc mense colocasiæ bulbos ponemus, Amant humidum locum, pinguem maximè irriguum, circa fontes lætatur, & riuos, nec de soli qualitate curant, si perpetuò foveantur humore, Frondere propè semper possunt si tamquam citreta tegumentis defendantur à frigore. Dubitandum videtur, an strogyloriza colocasia specie differat à macroriza; ego quidem puto eo modo solum, quo rapum strogylorizum differens videtur à macrorizo, quippè ambas esse colocassiam, conuenireq. simul in foliorum, & amplitudine, & figura, non minusq. etiam in radicum sapore, & gustu, & qualitate ipsa medicamentosa, sed tamen nondum est depre-

De præce
 ptis rei ru
 sticæ sit.
 24.

deprehenſum, macrotizam colocaffiam alicubi florem pro-
tuliffe, Quibus colligo colocaffiam ſtrogylorizam, ideſt ro-
tundæ radicis, ſpecie non differat, à macrotiza, ideſt longè ra-
dicis: Vtramqueq. eoſdem, & ad medicinam, & ad cibum v-
ſus habere, coſtaſq. in cibo rapis meritò eſſe vtiliores: Demū
colocaffiam rotundam quadantenus cum Aro conuenire, nō
negamus, cum habeat folia ſimilia, radices, & flores eodem
modo, atq. in piſtillo fructus producat quam ſimiles, nihilo-
minus non concedam, ex hac ſimilitudine Colocaffiam Ariū
eſſe, quinimo ſpecie ab ipſo differre, longè plures ſunt differē-
tiæ, quibus ab Aro interſtinguitur colocaffia quam ſit cum
ipſo ſimilitudo, ſi de folijs loquamur, Ari folia, alia magni-
tudinē, & alia figura cernuntur maculoſaq. omnia ſunt, colocaf-
fiæ verò longè maiora latiora, & longiora abſq. vllis maculis
infecta apparent. Ari quoq. flos ſimilis colocaffiæ flori, ſed
differt, quod colocaffius flos tenuitate plus ad ariſari florem
conuenit, atq. in figura. Ab Ari vero, & ariſari flore colore
candido differt, fructuſq. etiam non illius colore facit. Ari vul-
garis radices quod ſint paruiſſimæ nullam cum colocaffiæ ra-
dicibus habeant conuenientiam. Eſt vero Ari mōtani, de quo
poſtea ſcribemus, radix ad modum ſimilis, ſed id proprii ha-
bet in quo à radicibus colocaffiæ differenſe eſt, quod diū eru-
ta è terra, non ſeruatur viuens, neq. germinet, vt radix colo-
caſſiæ extra terram eruta, ſed tempore ſiccatur, exareſcit, nul-
lis prius germinibus productis. Sed quid de Aro magno An-
dræ Ceſalpini ſponte in Sicilia aquis proueniente, quā plan-
tam ait vulgo colocaffiam vocari, dicemus? An erit colocaf-
ſia Aegyptia: nequaquam; cum habeat folia maculata, erit ve-
ro Arum eſculentum cum ſit innocentis guſtus, & fortasſe
erit Arum Theophraſti de quo in libro ſeptimo de hiſtoria
plantarum, dixit: Habere folium cum latitudine cauum, &
cacumeraceum, & in libro ſeptimo de hiſtoria plantarum
itidem ſcripſit: Ari quoq. radix cibo idonea eſt, & folia eiuf-
modi decocta in aceto mandi nimirum poſſunt, ſuauiſ profe-
cto, & ad fracta vtilis eſt. Hæc vt incrementum capiant, cum
folijs luxuriatur, quemadmodum ampla ſparguntur folia de-
ſcendentes ipſas circum obruere ſolent, quo planta non in ger-
mina

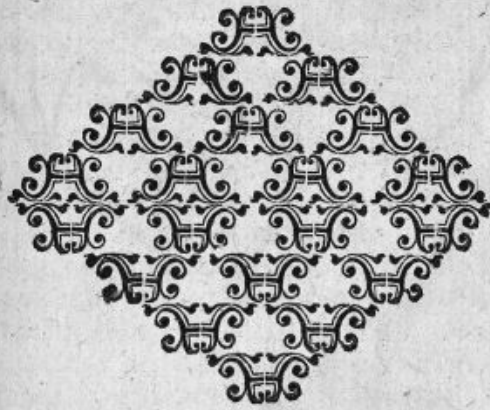
Cap. 12.

Cap. 11.

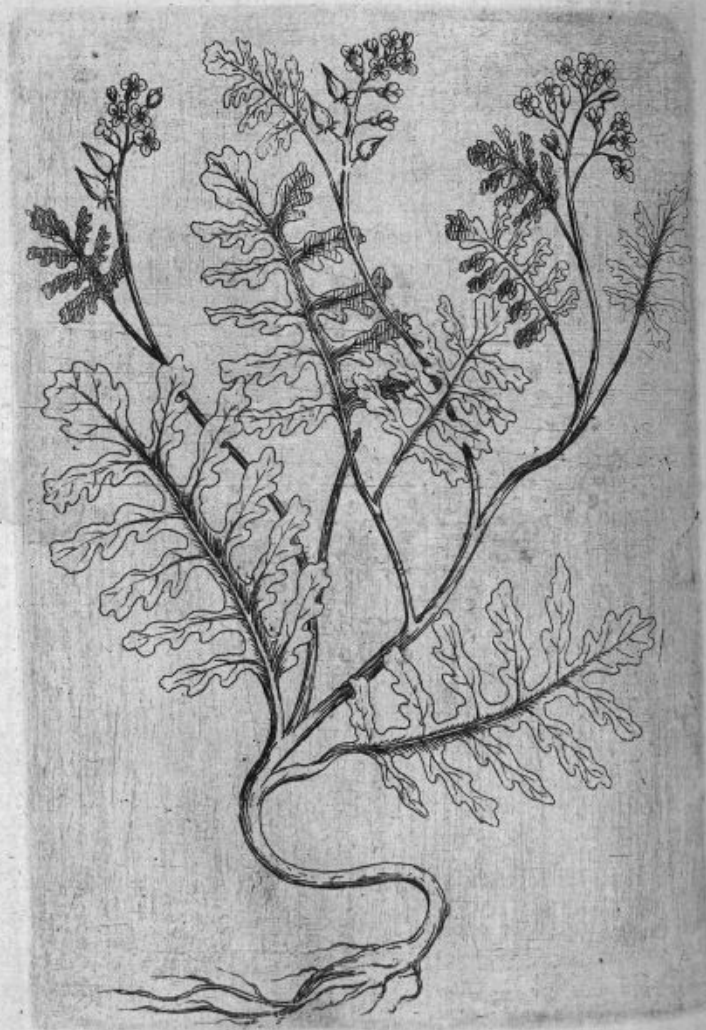
mina excreſcat, ſed totum alimentum in ſuum attrahat caput, quod vel in bulbis nonnulli incomponendo facere aſſolent: ſed quid tandem de differentia colocasiae ab Aro ex ipſius viribus, & eſculenta facultate dicemus. Radix colocasiae dulcis eſt cum acrimonia, qua decocta ex toto exiit, atque non leui adſtrictione. de qua idcirco Abimberar medicus Aegyptius dixit Radicem colocasiae decoctam omnem acrimoniam dimittere, reddique cum adſtrictione viſcidam, indeque eſſe quod ea ſit craſſi nutrimenti, & tardè concoquatur, ſtomachoque grauem moleſtiam inducere, neque eſt quod aliquis dicat Dioſcoridem, vel etiam de Aro dixiſſe Radicem eius decoctam cum minus acris ſit edi, quod, & nos fatemur, ſed ea tota acrimonia, vt colocasiae radix non exiit, ſed acris remanet poſt cocturam etiam, proinde comeditur ſane acris, & medicamentosa, vt reſtè Galenus de hoc eodem Aro ſenſit, vnde merito dixit habere facultatem incidentem, extenuantem, atque detergentem, quod prorsus, opponitur facultati colocasiae, quae eſt dulcis adſtringens infarciens, & obſtruens, Galenus de Aro in libro ſexto ſimplicium ſcribens dixit: illius radices habere facultatem detergentem mediocriterque incidentem craſſitiei humorum, Quod verò etiam ex Dioſcoride cognoſcatur, radicem Ari decoctam eſſe calidam, incidentem, & detergentem, neque pro alimento edi, ſed pro medicamento ex eo liquidò apparet quod Dioſcorides ſubiunxerit, Ari radicem, ſemen, & folia dracunculi vires habere, cuius quidè nemo inficias ibit, eſſe multum acres, & calidas. Quare ex facultate etiam colligimus colocasiae radicem eſſe diuerſam ab ari radice. Hanc eſſe detergentem, & illam infarcientem. Quomodo itaque ea ſtirpes, quarum vires diuerſae contrariaeque exiſtunt, non differunt ſpecie? Neque eſt inferendum, colocasia Aro eſt ſimilis ergo ſpecie Ari comprehenditur, Rheum eſt ſimile rhabbaro, non tamen vt nos in tractatu de Rhapontico oſtendimus vtriusque radicis planta vna eademque eſt. Florem fert ariſaro longè quam Aro ſimiliorem folia magis ad.

ad perfonatiam, vel ad petasitem; radicem vero vulgari Aro prorsus diffimilem habet, similem vero Aro nostro Montano. Sed facultate omnibus Aris diffimilem, vel melius dicam contrariam, cum eæ omnes admodum acres sint, ita ut ne vel etiam coctura acrimonia exuantur, unde medicamentosæ detergentes, omnes comprehendantur, collocassia vero, quod coctura omnem acrimoniam dimittant, redduntur omnino alimentales crassæque substantiæ atque viscidæ, facultatisque ad id infarcientis, & obstruentis, quod itaque collocassia ab Aro specie distincta sit, mirum haud est si nulli veterum scriptorum colocassiam arum vocarint, excepto Plinio qui de colocassia, & faba Aegyptia omnia ex antiquis, magna tamen confusione accepit, ut ei nulla fides sit adhibenda, idem & nos suspicamur ipsum in Ari Aegyptij descriptione itidem fuisse: Visum enim nobis est, quod & M. Virgilius antea nimaduerterat, Plinium illis verbis dracunculum, & non Arum Aegyptium ex Dioscoride, qui scripsit maiorem dracunculum habere folia rumicis, idest lapati, radicem grandem, rotundam, habereque caulem rectum bicubitalem baculi crassitudine. Quis non suspicabitur Plinium sua illa descriptione Ari Aegyptii ex Dioscoride non colocassiam Aegypti, sed maiorem dracunculum delineasse? præsertimque cum dicat habere caulem bicubitalem, rectum baculi crassitudine, qui est dracunculi maioris, non colocassiae caulis, cum illa caulem drantalem ferat minimèque bicubitalem Colligamus itaque colocassiam non esse Arum, sed cum ea planta quandam habere similitudinem, qua tamen non impediens, colocassia erit planta ab aro specie distincta, si enim arum fuisset ex veteribus, plures ipsam aron vocassent, neque spurij Dioscoridis nominibus prorsus fidendum etsi apud ipsum legatur, Arum Cyprijs dictum fuisse colocassiam, cum nusquam alibi, vel apud ipsum vel apud alios id habeatur. Quod ad colocassiae facultates attinet ex ijs quæ nuper dicta a nobis sunt constabit ipsam calidam primo excessu leuiterque siccam esse, adstringere, infarcire meatus, eosdemque obstrere, Serapio ex Aben Mesuai hanc

hanc radicem humiditatis pinguis non esse expertem statuit,
qua augeat semen atque Aegyptij ob id affirmant decoctam
mouere libidinem, & hæc de colocassijs.

Sinapi Marinum Ægyptium,

Plantam

De Sinapi marino Aegyptio. Cap. XIX.

Lantam nobis ex feminibus ex Aegypto delatis natam in horto habuimus, quæ ex vna radice longa, gracili, lignosa, alba, caule vnico, vel duplici, assurgit, rotundo, rubescente, pingui macropiperis crassitie obliquè sursū, & non rectè in aere acto, qui hinc inde inæqualibus intervallis fert alios cauliculos in apice habentes flores caruleos, vt in Leucoijs paruos à quibus deflorescētibus succedunt siliquæ paruæ, tenues, oblongæ, in acutum desinētes quæ habeant immuta semina rotunda, gustui accerri- ma ad rutæ odorem inclinantia, folia hæc planta habet pauca longa & lata vtrinque foliolis oblongis ordinatis quinis, sene- tionis, aut cinerariæ modo crenatis crassis, pinguibus, & succosis erucae colore & quandoque rubescentibus, tota hæc planta valde acris est, & ad erucae odorem aliquantenus incli- nare videtur. Similis nobis visa est erucae marina Myconi, sed tamen ea non est, quoniam habet folia maiora, & nihil in gu- stu amaritudinis præbeant, sed solum acrimoniam, quæ non rutæ esse videtur sed sinapi, & cum cætera notæ à sinapi silue- stri non abhorreant sinapi marinum esse id circò credidimus. Neque chaKile etiam Serapionis esse poterit, cum nō habeat saporem salum similem nitro, qualem saporem chaKilē ha- bere, ex Abice Serapio expressit. Calida hæc planta & sicca tertij ordinis ex valida acrimonia meritò esse videtur, omniū- que maxime semina, quo ob id erunt efficacissima trita, & ex vino epota ad mouendam vrinam, quod nimirum crassos hu- mores incidant, extenuant. Audio etiam dari aquam stillati- tiam ex tota planta prolecta ad mouendam vrinam, darique etiam ad flatulentos dolores quacumque partem corporis diu vexantes, nonnulli folia, & germina, in acetarijs edunt, at- que etiam decocta ad frigidum stomachum roborandum.

li 2 Marum

Marum Ægyptiorum.

Nascitur

De Marù Aegyptiorum. Cap. XX.

Ascitur in Aegypti locis siccis, & squallidis iuxta
 ædificiorum rudera planta quædam odorata, quæ
 caulem vnum ab radice promit cubitalem, & am-
 pliorem etiam geniculatum colore albicantem,
 ex geniculis vtrunque folio, longo, crasso, hormino sylvestri,
 & magnitudine, & figura proximo, inodoro, ac ferè insipidi
 saporis siccantis cum quadam leui adstrictione, & lanugine
 alba adeo vt ex singulis geniculis duo folia cernantur æquè
 ex opposito posita, & hoc obseruatur in parte inferiori ipsius
 caulis, in parte verò superiori scilicet, à medio caulis supra v-
 trimque ex geniculis exeunt vna cum folijs ramuli graciles,
 breues, quadrati, qui vtrunque in geniculis ferunt flores al-
 bi, sclareæ seu herbe Sancti Ioannis floribus quam similimi,
 qui vna cum suis foliolis grauem odorem præualidum, respi-
 rant, non tamen ingratum, quibus succedunt in suis paruis te-
 chis oblongis semina parua, rotunda, brasicæ seminibus simi-
 lia, acutum odorem respirantia. Cauliculorum omnium cy-
 mæ cum folijs, floribus, & cauliculis sunt admodum odora-
 tæ. In vmbra siccata seruatur ad vsum vestium, illis enim in-
 fertæ ipsas tuentur à teredinibus atque odorem gratum indu-
 cunt. Siccati verò ij cauliculi validum odorem in suauio-
 rem mutant. Vnde flores & semina calefacientis sunt facultatis,
 digerentis, & resoluentis, vsumque folia sed præcipuè cyma-
 rum, ad dolores frigidos, & flatulentos ex vino decocta, atque
 dolenti parti apposita, mirificum præstant; Item foliorum
 succus ex aceto, & melle ad panas ex facie delendas præstat.

Cardus

Cardus minima.

Ex semi-

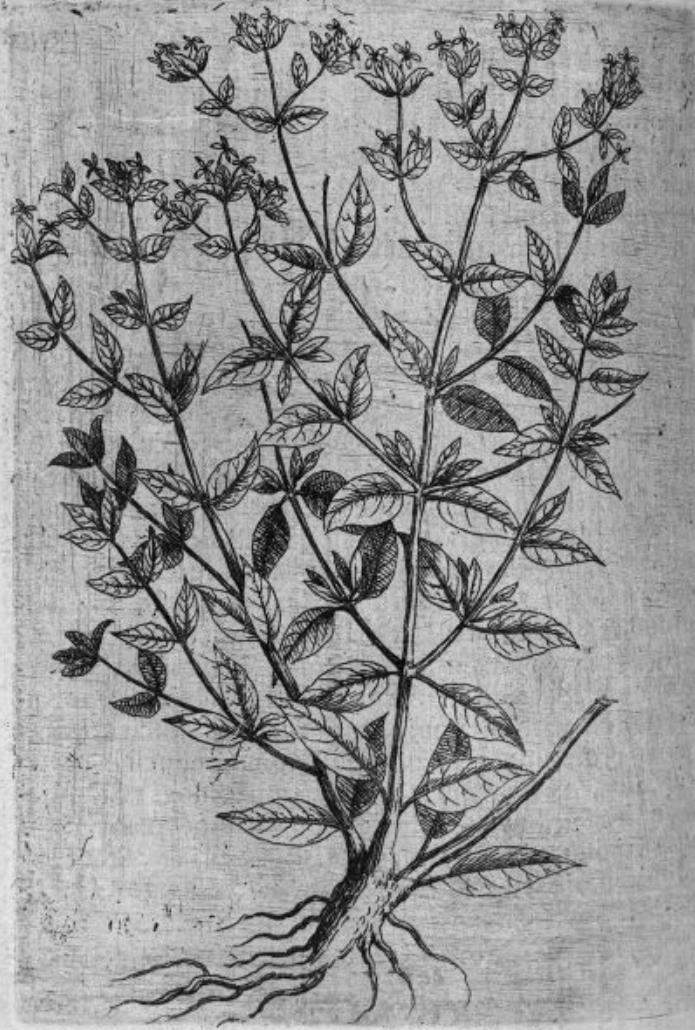
De Carduo minimo. Cap. XXI.

EX seminibus etiam nobis nata est, quā pro Carduo minimo, ex Creta insula accepimus, & carduo escu-
lento, namq. calyces echinati, nondum dehiscen-
tes teneros, & dulces, ea gens cum sale, & pipere
avidissimè comedunt, inquitq. non segniter venerem ex-
citare elegantissima quidem planta est, quæ ab vna radice lō-
ga, tenui ad palmarem magnitudinem assurgit folijs longis,
oliuaceis attractilis similibus, sed minoribus, & mollioribus,
spinulis tamen armatis, caulibus vero multis obliquè exeun-
tibus, quorum quilibet vtrinque duos surculos, sed inæquali
intervallo ex caule exeuntes habet, in quorum medio calyx,
echinu suè breui pediculo cæteris maior, attractilis echino nō
maior exterius spinulis multis numero plerumq. tresdecim
tenuissimis per longum ipsum calycem vestientibus, arma-
tus, tantoq. artificio ijs spinulis tenuissimis reticulæ modo à
natura elaboratis, vt vix aurifex peritissimus id opus facere po-
tuisset. Hic echinatus calyx suo breui pediculo inhæret, cum
tribus foliolis oblongis, oliuaceis spinulis armatis ferè stellæ
modo actis, singuli vero alij cauliculi in apice ferunt eisdem
calyces spinulos, sed illo qui in medio ipsorum fit, minores.
Qui omnes inhæret surculis, cū suis pediculis à caulibus exeū-
tibus, sed calix in medio illorum qui fit, breuiori longe pedi-
culo inhæret, quam in vtrunque positus. Calyces vero dehi-
scētes florem paruum, qui numquam latè dehiscit attracti-
lis modo proferunt cæruleum, qui semina producit iu pappo
parua, alba, suis staminibus mollibus inhærentia, vti in attra-
ctili, quæ calycibus latè dehiscētibz in aere euolant. Sunt
dulces vti sunt omnes calyces, qui immaturi esui sunt acce-
ptissimi. Nulli vsus ad medicinam hactenus nobis inno-
tuerunt.

Hyssopus

Hyfopus Græcorum tempore hyemali.

Plantam

De Hyssopo Græcorum. Cap. XXI.

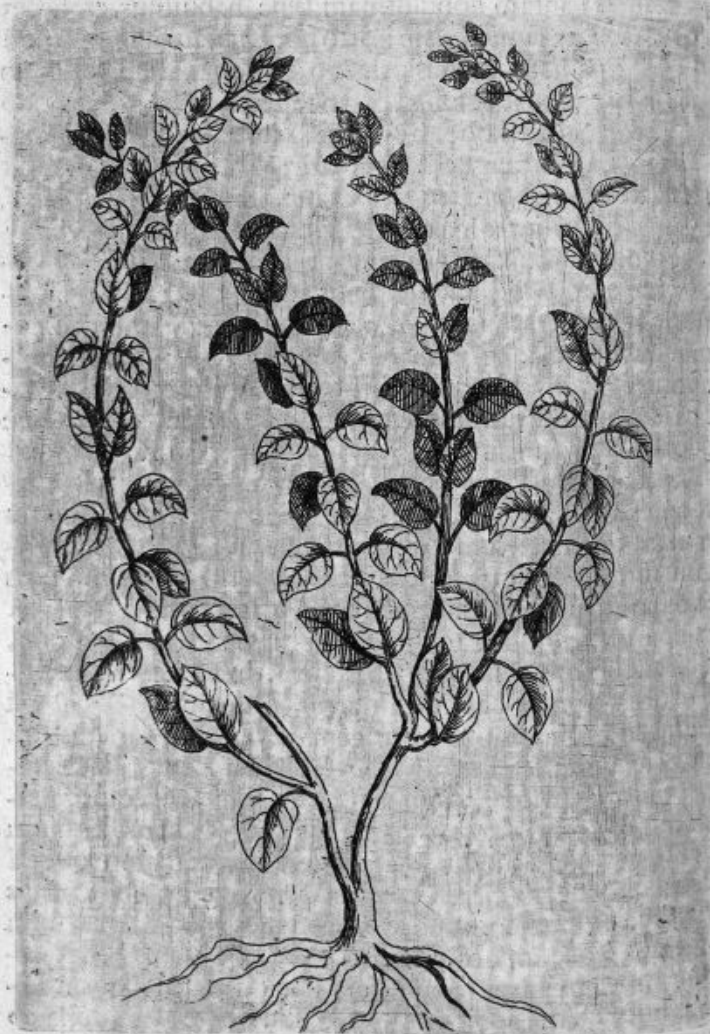

Plantam nobilissimam sæpè habuimus creticam ex seminibus in horto nobis natam, cubitalis ferè magnitudinis, origano oniti quam similem, & floribus, & folijs, & umbellis corymborum modo iunctis, quæ ab origano odore suauiori, & validiori distinguebatur adeò, vt si quis digitos duntaxat olfaciat, qui plantam tetigerint validiorem odorem sentiat, quam si origanum olfecerint. Hæc planta fruticat ab vna radice multis surculis, ab vna radice vel ab vnico caule exeuntibus, non ex toto rectis, at oblique actis, folijs origani heracleotici sed candidioribus, & odoratoribus, & in caulium cacuminibus umbellæ corymborum modo in rotæ modum cernuntur flosculis albis quales in origano onite apparent à quibus semen minutum nigrescens fit. Tota planta est eximie odorata, & gustui cum valida acrimonia acceptissima, totaq. albicat cum leui lanugine, atq. hisce notis hæc planta in æstate nobis innotescit, In ætate autem hyeme ferè ex toto faciem mutare videtur. Namq. ab vna radice plures cauliculi assurgunt sursum oblique luxuriantes folijs pulegij vtrinque, binis ex opposito positis, densius ab imo caule ad summam usque caulem vestientibus; caulibusq. rotundis leuiter lanuginosis, albicantibusq. inualidioris odoris quam in æstate. Hanc plantam origano oniti adprime similem, esse legitimum Hyssopum visum est. Distinguitur ab origanis odore, vt etiam dictum est, & suauiori, & validiori. Habet folia in magnitudine heracleotici origani folijs respondētia, & in figura, & colore albidiora, & umbellis onitis. Quibus notis Dioscorides suum hyssopum expressisse visus est. An verò hæc planta sit ea quæ Lobelius, & Pena viri eruditissimi pro genuino Dioscoridis Hyssopo proposuerunt, non parum dubito, quod planta mihi videatur procerior, atq. etiā quod, (vt Lobelius, & Pena dixerunt) flosculos purpureos proferat, & nostros candidos. Addimus hoc Hyssopi nomine eam plantam ex Creta Insula ab amicis accepimus; quod verò ad huiusce stirpis, & vires, &

Liber Secundus.

KK

Hysſopus Græcorum, tempore hyemali.

usus, ijs

usus, ijs quæ de hac planta veteres Græci tradiderunt, nihil addendum credidimus. Vehementer calfacit, & siccatur, tenuioris est essentia, incidit, extenuatque humores crassos, eosdemq. detergit, vnde eius decoctum pectoris pulmonumq. vitijs maximè auxilio est. Ad splenis tumores, emplastrum ex folijs Hyssopi, ficibus, & nitro, maximè proficit, atque ad hydropem ventri appositum foliorum; decoctum liuorem sub oculis in mulieribus, si eo, pars liuore affecta foueatur, digerit. Ad venena frigida est maximi iuuamenti, & foliorum decoctum, & folia etiam per os assumpta. Indigenæ eorum locorum, in quibus Hyssopus abundat, vescuntur familiariter folijs tenerrimis cum sale ad excitandam appetentiam.

Nigella alba, flore simplici.

Prouenit

De Nigella alba simplici flore. Cap. XXIII.

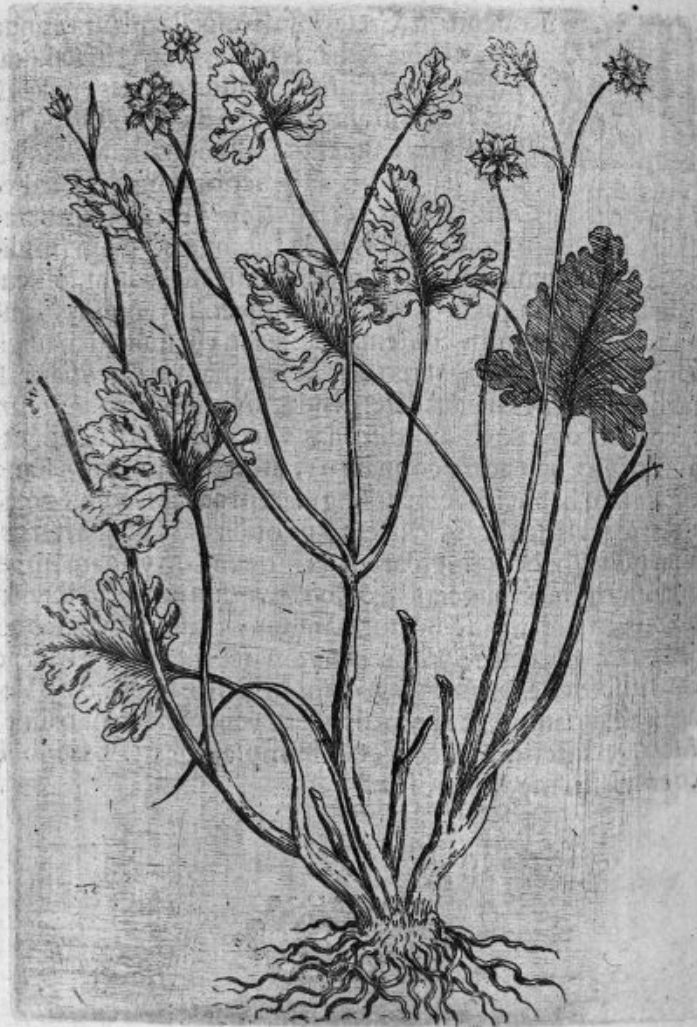
Rouenit in Creta Insula nigellæ planta annua quæ ab vnica radícula tenui, longa, in tenuitatem acutam desinente, lutei coloris vnico asurgit caule in alios paruos diuiso obliquè luxuriante, gracili, tenui, folijs non ad nigellæ vulgaris, sed potius ad senetionis modum sed vtrinque magis incisus longis, & latis singulisq. ad singuli ramuli principium, floribus albis, vulgaris nigellæ quam similibus, à quibus semina nigra suauiter olentia succedunt, folliculis hyosciami cytinis proximis in quinq. costas angulis, longis, tenuibusq. diuisis, contenta, semina in vsu sunt ad medicinam, calida, & sicca sunt tertij ordinis, amara incidentia crassos humores, & viscidos detergentia, vnde illorum seminum decoctum efficax est ad tollendas viscerum obstructions, præsertimq. si ex aceto coquantur, atq. exinde mirum haud est, si vsum habuerint semper singularem ad febres phlegmaticas, & melancolicas, scilicet ad quotidianas, & quartanas. Vim quoq. habent singularem ad mouendam vrinam impeditam ab humoribus crassis, & lentis, atque etiam ad menses suppressos à crassitie & lentore sanguinis crassi, & viscidi, ex aceto, & melle vsum non spernendum habent semina trita ad cutis infectiones ad maculas, & sordities in ea delendas. Venenis aduersantur, & demorsis à feris venenatis auxilio sunt, Ascarides interimunt, & per os assumpta, & exterius vmbilico emplastri modo apposita.

CHIT

Ranuncu-

Ranunculus creticus, echinatus latifolius.

Hanc

De Ranunculo cretico echinato latifolio. Cap. XXIV.

Anc plantam sic delineatam acceptam refero, Nicolai Contareni patritij Veneti Illustrissimi, liberalitati, cuius imaginem hic damus. Plāta est, quæ ab vna radice in multas fibrosas diuisa fruticat multis caulibus rectis rotundis, virentibus, folijs nudis, qui in plures alios ramulos diuiduntur, in quorum summitatibus parui flosculi lutei, à quibus semina succedunt veluti in echinis paruis asperisq. contenta. Tota planta raris folijs constat, longis pediculis, & caulibus exeuntibus, inhaerentibus ranunculi latifolij similibus, sed non ita laciniatis, & dissectis. Radix crassa est in capite, quæ finditur in innumeras radículas, fibrosas, longas, tenues, primulae veris radicibus, proximas. Tota planta est gustui accerrima sed omnium maximè radix, quæ si aliquandiu cuti inhaereat, eam inflamat, & exulcerat, unde intelligitur hanc plantam, esse inurentis facultatis non minus, quam nostrum batrachium, idest ranunculus, cuius radicibus contusis vtuntur medici ad sua maledicta vesicantia cōcitanda. Qua ratione solent istiusce præsertim radices contusæ coxendicum cuti adhiberi, ad tollendum scilicet coxendicum dolorem. Folia contusa atq. ipsorum contusorum, in mortario expressum succum singulare medicamentum ad scabiem & ad similes alias cutis infectiones esse, si eò cutis sæpè in die illinatur, certa experientia deprehensum est.

Clinopo-

264

PROSPERI ALPINI

Chinopodium Creticum.

Planta

De Clinopodio Cretico. Cap. XXV.

Planta itidē ex Creticis seminibus nobis nata est quae ab radice sex, septēuē, aut pluribus, aut paucioribus cauliculis dodrantalibus, vestitur rectis, rotundis, gracilibus, foliolis serpilli, & magnitudine, & figura, & ordine similibus, æqualibus, parvissimisq. spacijs binis ex opposito ipsos cauliculos densē vestiētibus, inter foliola verò & caulem exeunt bini aut tri ni flosculi vinacei coloris, à quibus semina minutissima fiunt. Tota planta respirat odorē serpilli, sed suauiore, gustum exalfaciens. Radix est longa, gracilis, lignosa, sine odore, & sapore. Folia sunt duplo minora, quam in eius imagine, quam hic damus cernantur. Qui ad nos istiusce plantę semina miserunt nomine saxiphragiæ eam plantam vocarunt, quod nimirum hæc planta eximijs viribus ad calculos in renibus, & in vesica comminuendos, prædicetur. Nobis verò visum est Clinopodij antiquorum notis satis convenire. Cum de Clinopodio Dioscorides scripserit: Clinopodium frutex folijs serpilli similis, furculosus, duum dodrantum altitudine, nascitur in petrosis. Flores marrubij modo ex intervallis distincti speciem lecti pedum præbent. Quibus quidem hanc nostram plantam maximè accedere ad Clinopodium existimauimus, ea præsertim similitudine ad serpilli folia, maximè persuasi, si enim flores serpilli modo haberet, serperetq. per terram, vt serpillus serpilli speciem illam plantā fecissemus. Hæc planta maximè similis videtur cum saxiphraga à nobis in primo libro descripta, præsertimq. in folijs, & floribus, nihilominus illa neq. alicuius odoris est particeps, nec est furculosa, & humilis, vt nostrum vocatum Clinopodium. Ex odore, & sapore, calidæ siccantisq. facultatis esse, haud dubium nobis est, & saltem supra primum excessum, cum tenuitate ipsius substantiæ, leuique adstrictione, vnde ad calculosos, & ad similes alios affectus non ineptæ utilitatis esse credidimus, verè tamen ipsius vsus ad medicinam nōdum deprehendimus.

In lib. 7.
de materia med.
cap. 91.

Liber Secundus.

L1

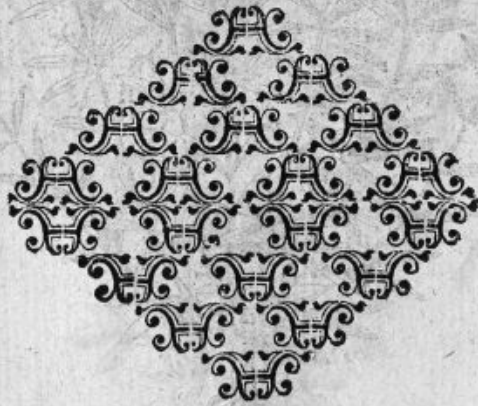
Rubea

Surculo-

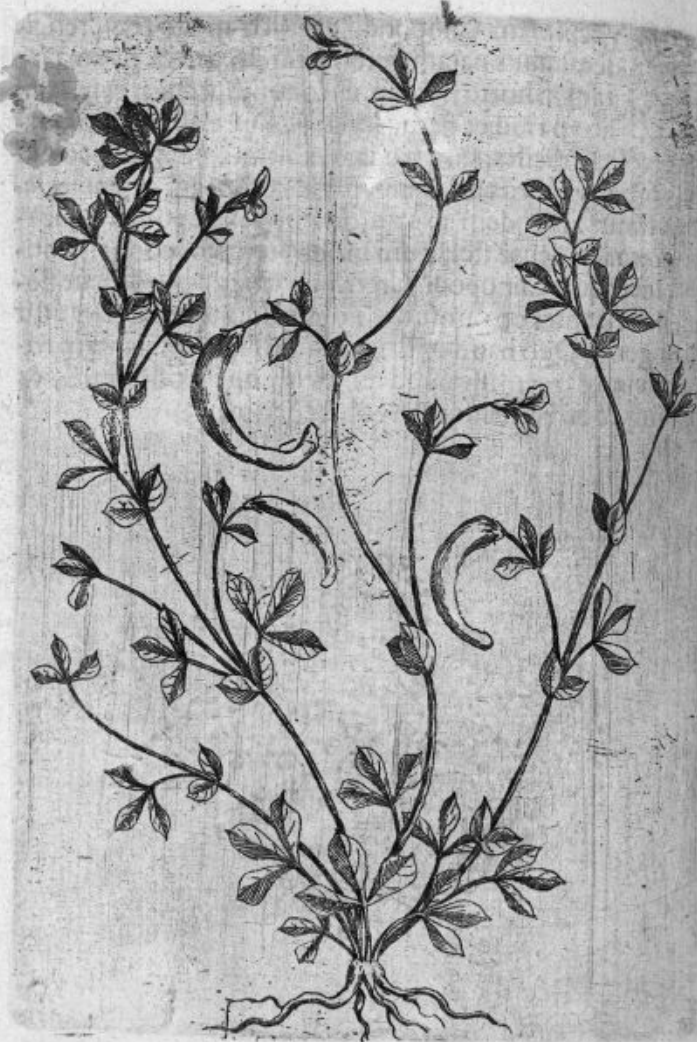
De Rubra argentea Cretica. Cap. XXXI.

S Vrculosam Clinopodij prædicti modo, ex Creticis seminibus natam perelegantem per exiguam plantam in horto habuimus totam aspectu argenteam, ab vna radice parua longa, tenui, exili, multos surculos rectos, graciles, semidrodātalis altitudinis, producētem folijs rubic syluestris mollibus, paruis, oblongis, argenteis, lenibus simul ab eodem exortu quatuor ex opposito æqualibus interuallis densè stellarum modo, surculos conuēstientibus, Inter quæ Clinopodij Cretici modo pauci exilesque flosculi flauescētes cernuntur. Tota planta est inodora gustu adstringens. Quo haud iniuria audiuius, eam plantam triam ex vino dari vtilissimè ad quodcumque profluuium, & sanguinis, & excrementorum cohibendum.

L1 2 Trifolium

Trifolium Corniculatum Creticum.

Ex Cre-

De trifolio Corniculato Cretico .Cap. XXVII.

TX Creticis itidem seminibus nomine corniculati trifolij habuimus plantam habentem cauliculos plures, longos, graciles, humi stratos, folijs trifolij seu citisi in extremo latioribus, flore cicercula, sed longè minore, luteo, in ramulorum cacumine vnico apparente, cui succedit filiqua rotunda macropiperis crassitie in obliquum acta, quæ continet semina quatuor, aut quinque parua rotunda flauescencia. Siliquæ sunt dulces, pisus gustui non dissimiles, vnde mirum non sit, virentes eas esse esculentas, & summoperè illis crudis pucros vesci. Si verum tamen sit, vt nos credimus, hanc plantam esse *σίπαζον* Creticam Honorij Belli à doctissimo Ioanne Pona amico plurimi obseruando in diligentissima stirpium in celebri Monte Baldo nascentium Historia perbellè descripta. Quam sanè eandem planè esse affirmare, auderem, modo siliquæ in Hierazuni imagine non lata, sed rotundæ & in obliquum circuli modo actæ cernerentur, quales nos ex Creta accepimus, & plantæ nobis in horto natæ protulerunt. Istius plantæ à nobis imaginem delineatam hic damus, quam Trifolium Corniculatū Creticum appellauimus, ad differentiam Italici trifolij Corniculati. De istius plantæ viribus, atque vsibus ad medicinam, quicquam certi, haud deprehendimus.

Trifolium

Huic

De Trifolio Falcato. Cap. XXVIII.

Vic plantæ trifolii Corniculati alteram trifolii itidem falcati plantam ex seminibus Creticis, nobis natam proponimus, quam statim natam credidimus esse trifolium vesicarium à nobis etiam describendum, sed postea visis, & caulibus, & foliis, floribus atque fructibus aliam ab ea esse, & multum diuersam esseprehendimus. Hæc planta est admodum in radice foliosa, sed folia humi procumbunt, quæ trifolii magni folia imitantur oblonga in extremis lata, & rotunda, aspera, in albo nigrescentia quæ circa exortum habent alia foliola parua trifolii modo. Fert ex radice inter folia surculos, plures, graciles, longos, humi stratos, oblique actos, foliis inferius quinis, superius verò ad flores trinis singulis florum cauliculis inhaerentibus. Flosculi verò in summis cauliculis sunt trifolio falcato similes, lutei coloris à quibus succedunt tres vel quatuor siliquæ foliaceæ, paruæ in rotundum falcis modo actæ exterius circumnata, unguis humani rotundi magnitudine simul coniunctæ, siue vnum eundemque exortum habentes. Nititur hæc planta radicibus paruis, tenuibus: Aliqui dixerunt quosdam pharmacopeos vti floribus, & seminibus pro Meliloto, cuius verò facultatis sit, & quos usus habeat hæc planta mihi nondum compertum est. Accipitò ergo studiosè Lector à nobis, quæ nos scire itidem potuimus. Numquam usus stirpium experientia deprehensos, cognitosque ommittemus, & in quibus nulli suere cogniti, nihil de iis dicemus, vt studiosi illis, quos expressos fecimus, planè fidere queant.

Melilo-

Melilotus quædam Cretica.

Prouenit

NObis itidē ex Cretico semine meliloti nomine accepto planta trifoliacea nata est, quæ à radice gracili, longa, tenui, lignosa, in aliquot radículas diuisa fert cauliculos longos, graciles, foliis viridibus, trifoliis Corniculati Cretici similibus sed in longius porrectis, vestitos, terræ stratos ac veluti luxuriantes in quorū summitatibus fiunt bini flores lutei trifolio falcato magnitudine & figura, similes, odorati, à quibus bini corniculi recti succedunt flauescences semina parua, minuta, rotunda, flaua continentes, gustui primò subdulces, mox cum modico calore modice adstringentes: Quibus quidem notis nonnullis creditum est hanc plantam melilotum esse, atque vires meliloti habere: Præsertimque quod Serapio ex sacho Eben Amxo scripserit: Alchimelech est herba quæ habet folia rotunda viridia, & ramuli eius sunt subtiles multum & folia rara, & fructus habens vaginas subtiles, rotundas, sicut virgæ puerorum paruulorum, & sunt in eis grana pauca, glauci coloris, rotunda minora. Dubium quidem non est, nostræ plantæ hæc notas meliloti haud parum conuenire, quod si vires etiam ex Galeno meliloti perspectas habuerimus, scilicet esse mixtæ facultatis, sed in eo copiosiore esse calidam substantiam, quam frigidam, habereque leuem adstrictionē. Quæ vires in seminibus istiusce plantæ propositæ facile deprehendi possunt cum semina leuiter adstringant & gustū primo subdulcia appareant, & mox cū manifesto aliquo sensu caliditatis. Nī verò hæc planta erit legitimus melilotus antiquorum poterunt tamen securius ad vsum medicinæ medici istiusce plantæ seminibus vti. Calida certè est sed moderatè quidem cum adstrictione, seminum facultas exindeque digerens & resoluens. Vnde digerendo emollit decoctum ex seminibus paratum. Maxime commendatur ad oculorum inflammationem si eò oculi foueantur, ad aurium quoque dolorem, & inflammationem, ad dolorem ventris, stomachi, & aliarum partium decoctum spongia susceptum mirificè ieuat. Emplastrum ex seminum farina ex aqua paratum partes induratas emollit, idcircoq. tumores duros digerit, & emollit.

In libro
de simpli
cib. c. 18.

Liber Secundus.

M m . Trifo-

Trifolium Vesicarium.

Abhinc

De Trifolio Vesicaria. Cap. XXX.

A Bhinc multos annos nobis ex seminib. nata est planta humi late procumbens, foliis trifolio falcato usque adeo similis, ut vix ab ea primis diebus, quoad scilicet caulescat, distinguatur, in radice enim foliosa est late foliis viridibus humistrata, serè foliorum magnitudine & figura non differens, hoc excepto, quod in hac folia albicant cum leui quadam lanugine, tresque ut plurimum, ex radice, quæ longa est, gracilis, exeunt cauliculi inæqualiter oblique acti, rotundi, foliati hinc inde folium trifoliatum, cuius medium longum, latum in rotundum declinans, cum duobus folijs parvis, & aliquando quatuor vtriusque in folii pediculo positis, & simul cum folio trifolio, exit pediculus parvus habens in cacumine tres quatuor, vel quinque, & quâdoque etiam sex vesiculas, oblongas, paruas in extremis ad acutum definentes, in extremo tamquam in calice flosculos carnei coloris, proferētes, à quibus intus eas vesiculas, producuntur vnum vel duo, vel ad plustria grana rotunda, parua, simul coniuncta tamquam folliculi rotundi, intus duo, vel tria semina, sanugræci seminibus similia, eiusdem serè gustus cum quadam leui caliditate: Germina viridia, & folia sapiunt saporem frigidum, subacidum, vnde hanc plantam inclinare ad frigidam qualitatem, & semina ad calidam liquidò constabit. Ferrādus Imperatus semina istiusce plantæ nomine trifolii vesicarii olim ad me misit, ea liberalitate, qua mihi longè plura alia cōmunicauit. Ideo nomen à tanto viro impositum, & confirmare huic plantæ, & sequi placuit.

Ex Illiri-

De Scorzonera Illirica. Cap. XXXI.

LX Illiria Dominicus Rizotomus detulit ad me plures plantas scorzonerae admodum diuersas, ab ijs, quæ hæcenus nobis innotuerunt. Siquidem planta hæc est admodum foliosa adeo vt ad radicem habeat complura folia in aliquibus numero quinquaginta, & in aliquibus, vel etiam centum vsq. palmatis altitudinis quam hispanicæ tenuiora, trinerua, ab radice inter folia exeunt cauliculi plures numero ferè viginti folijs quadantenus longiores, tenues, graciles, recti, in quorum summitatibus flores aurei præ elegantes inodori satis hispanicæ scorzonerae similes, & calycibus præsertim quibus succedunt semina parua, oblonga, tenuia, albicantia tritico similia, quæ mature facta cum suis pappis albis in aerem volant, quod est naturæ artificium vt ex seipsis serrantur. Planta radice nititur longa, in aliquibus, brachiali, vel etiam crassitie visitur, exterius nigra, lacteo succo turgens, interius alba gustu dulcis, & suavis. Differt hæc planta ab alijs scorzoneris tum in folijs numerosioribus, minoribus, & tenuioribus atq. in radice crassiori, & nigricante. Hæc inquam, & ipsa Dragopogi est species, & ijsdem viribus præstat, videtur radix temperatè calida & sicca, sed putant omnes ferè habere eandem vim aduersus morsus viperarum, atq. aliorum serpentum perinde atq. Hispanica, & in febribus malignis, & pestilentibus nonnulli vtuntur aqua stillaticia, eam in potu exhibentes, & ad vermes in pueris. Sed dicam ingenuè me sæpè in febribus malignis ægrotis sine villo vtilitatis fructu, dedisse. Vnde ego semper credidi solam scorzoneram, hispanicam ex proprietate illius soli, in quo primò inuenta est, & viuit nancisci eam facultatem alexiteriam, quæ ijs auxilio est qui ab ijs serpentibus demorfi sunt, & non in quibusuis alijs locis natis. Quare cum errore medici plures & aqua stillaticia, & radice vsu affectant in febribus pestilentibus, & in demorsis à serpētibus venenatis, cū omnes alię scorzonere sint expertes facultatis alexiterię, & alexipharmacæ.

Ebenus

Ebenus Cretica.

Crescit

De Ebena Cretica. Cap. XXXII.

Rescit in Cretæ insule multis locis montanis siccis & asperis arbuscula fruticosa elegantissima tota argentea, folijs & floribus cytiso similis. In qua ab radice stipes assurgit rectus, tricubitalis, & amplior, argentei coloris, à quo plures rami exeunt sursum ex obliquo in rectum acti, folijs cytisi sed longioribus, & tenuioribus in acutū desinentibus, trinis simul iunctis, totis cādidis. In sūmitate verò cauliū flos visitur, rotūdas flori prætensis trifolij figura, & magnitudine quā similis coloris purpurei, & in aliquibus carnei ex multis flosculis cytisi florum gemulis, congestus, qui circumquaq. intermixtos habet quosdam villos albos tenuissimos veluti sericeos, quorum mixtione ex rubro colore flos redditur longè visui elegantior. Radix istius plantæ est longa, gracilis, lignosa, nigra, bifida. Hæc planta fuit descripta ex Honorio Bello à doctissimo Ioanne Pona mihi amicitia vinculo coniunctissimo in suo Baldo. Tamen si ego plantis exoticis Creticis primum librum dederim, nihilominus eo libro absoluto, nō ommittendas alias Creticas plantas, quæ postea mihi innotuerūt, optimū duxi, quarū numero præsens hæc descripta inter elegantiores, & nobiliores comprehendenda, mihi visa est, de qua egi, posteaquam, & planta, quā in fictili plures annos servaui hoc anno eleganter floruit, & siccata integram stirpem nomine Ebena Cretica ab amico ex Creta accepi. Hanc cytisum esse ut Bellus existimavit ex Dioscoride non videtur posse affirmari qui expressit cytisum folia habere sanugræci, aut loti trifolia, sed nostri ebena folia cum sanugræco nullam similitudinem habent cū ea lata sint & hæc tenuia in acutum desinentia, addo Dioscoridem subiunxisse Cytisi folia trita erucam olere, & gustata recens cicer sapere. Quo odore, & gustū cum hæc nostra planta planè careat. quis quæso poterit affirmare cytisum esse? Non negamus tamen in multis cum Cytiso convenire, quippè in fruticosa figura, in foliorum numero, & quadantenus figura, & si sint tenuiora, acutiora atq. minora, in flosculis quibus magnus flos

In lib. 4.
de histor.
plân. c. 5.

In lib. 9.
de histor.
plân. c. 9.

flos rotundus congeritur, & in ligni materia dura, intus nigro colore infecta. Quo vero hanc stirpium genere quis comprehendet, Crediderim ego ipsam ab Ebena fruticosa Theophrasti non abhorreere, cum ligni materia dura, & nigra sit atque Cyciso sit similis de qua stirpe Theophrastus inquit nasci in Grecia, & esse fruticosam Cytisi modo, & de Cytiso etiam tradidit; esse Ebena similem, & fruticosam ut Cytisus & habere medullam spissam & nigram ut Ebenus, quare hæc planta vel erit Ebenus vilior, quæ nascitur in Græcia, vel Cytisus Theophrasti Ebena similis. Non patitur nostrum hyemale frigus, sed in Hypochauris hyemali tempore commodè conseruatur. Nihil vitium istiusce plantæ, & vsuum ad medicinam certè deprehensum est.

Iacea

Iacea maxima.

Nn Proximis

De lacea maxima. Cap. XXXIII.

Roximis diebus dum hæc scriberem accipio à Ioāne Baptista Aliysio Bergomenſi pharmacopeo illuſtri ramum cuiuſdam plantæ Hieroſolimitanę, ex ſeminibus ſcilicet ex Hyeroſolima delatis illi natæ. Hæc vero planta in ſuo horto nata ab radice tulit caules ſex quinq. cubitos altos rectos, ſcabros, ad imum denſe foliatos à quorum medietate hinc inde ſurculi plures recti, graciles, rotundi exeunt, in quorum ſummitatibus producuntur calyces parui cyani magnitudine atque figura è quibus exeunt flores lutei enici floribus ſimiles, quibus in calycibus ſuccedunt ſemina centaury maioris ſeminibus proxima, ſaporis leuiter amari. Planta propè radicem, & in caulium infernis partibus admodum eſt perfoliata; Folia vero helenij folijs ſimilia videntur, ſed minora quædā reuoluta in ſeipſis quaſi luxuriantia, lanuginosa, & quadantenus mollia cuius ſui odoris expertia, non ſine leui amaritudine. Fortaſſè inter carduos hæc planta erit recensenda, quod radix eius viſa ſit longa craſſa in tenuitatem deſinens, quibuſdā pauculis radiculis fibroſis reſerta, colore alba, cinnaræ radici omnino ſimilis, atq. nō minus etiam guſtu vt Ioannes Baptiſta Aliyſius ſe obſeruauit me ſuis litteris commonitum fecit. Haſtenus vero aliquis vſus nobis non innotuit, & potiſſimum an ſit eſculenta.

Scordus.

Scordotis.

Nn 2

Abhinc

De Scardoti. Cap. XXXIV.

Abhinc annos viginti plantam in meo horto ex seminibus ex Creta ab Illustrissimo felicissima recordationis Hieronymo Capello, mihi scordotis nomine communicatis, natam alui, quæ marrubij aut mentastri folia habebat crassa, tomentosa, albicantia, alij odorem respirantia feruidi gustus etenim ab radice parua oblonga crassa, carnosâ, nigra rapunculi æmula, quippè magnitudine & figura surculi tres vel quatuor assurgunt longi, quadranguli humi ferè procubentes obliquè ad æqualibus interuallis foliis ex opposito binis mentastri magnitudine & figura, vestiti, in quorum summitatibus flores cernuntur quadantenus albi marrubio similes in quadam veluti spica simul cõgesti, quibus nigra semina rotunda minuta succedunt tota planta candida est & alij odorem respirat. Bellus credidit hanc plantam esse nouam, nihilominus Iosephus de casa bona & alij non pauci ante ipsum eam cognouerunt, & Hieronymus Capellus vir Illustrissimus abhinc annos supra viginti ad me semina ex Creta misit, eamque plantam cognouerat, Quid vero hæc planta sit faciliè innotuit, scilicet scordium alterum Plinii quam stirpem scordotim priuatim appellauit de qua ita scripsit: Alteram leuem scordotim siue scordium ipsius manu adscriptâ, magnitudinè cubitali, quadrangulo caule, ramosum quercus similitudine, foliis lanuginosis. Reperitur in Põto campis pinguibus, humidisque gustus amari, est & alterius generis latioribus foliis mentastro similis. Plurimosque vtraque ad vsus per se & inter alia in antidotis; Hæc Plinius vtraque scordii ab odore alij species nobis innotescit. Alteram vero scordium, scordotim vocauit esse vero hanc nostram scordotim scordii speciem quadantenus etiam ex facie, sed maximè ex viribus & vsibus ad medicinam atque ex odore alij cõiicitur, Plinius Scorodoti eisdè ferè ad medendū vsus tribuisse visus est, quos Græci Scordio tribuerunt. Nobis istiusce plantæ figuram affabrè delineatam nobis Doctissimus Pona in suo Baldo dedit. Tota planta calida, & sicca

In libro
25. histo.
naturæ 5.

ficca facultate est cum leui adstrictione acris, & subamare-
 tens; vnde detergit, aperit, & roborat. De qua planta hos sin-
 gulares vsus expressit, primum ad serpentum morsus ictus-
 ue herba ex vino pota, & illita, eundem sanè vsum Dioscori-
 des scordio tribuit. Ad facilè excreationem atque ad tussim
 commendatur mixto nasturtio, & resina cum melle, tula ari-
 da, succus stomachum roborat: Ventrem sistit scordotis re-
 centis drachma ex vino trita, vel decocta pota: Purgat itidem
 vlcera cum melle, Mouet efficacius menses, & sudorem po-
 tui, & illita, & succi drachma ex hydromelle, partum accelle-
 rat. Hi sunt particulares vsus ad medendum, qui ijdem viden-
 tur cum ijs, quos de Scordio Dioscorides nobis tradidit.

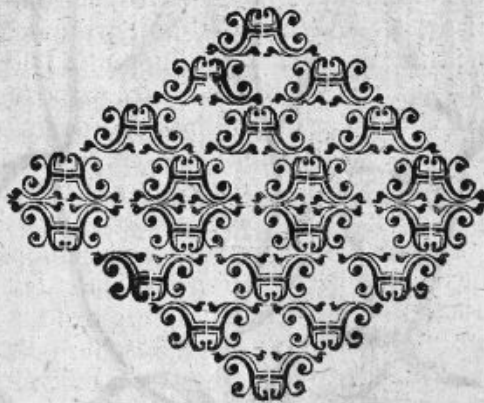
In li. 25.
 hist. nat.
 cap. 8.

In li. 26.
 cap. 5.

Cap. 6.

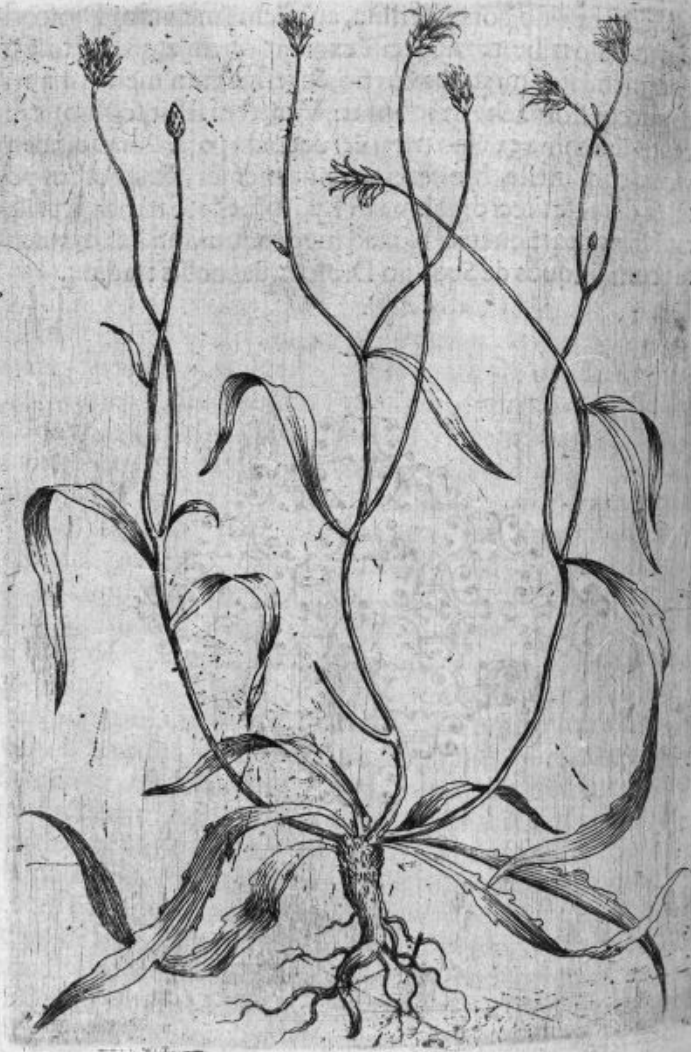
Cap. 8.

Cap. 14.
 Cap. 15.

Stabe

Stabe plantaginifolio.

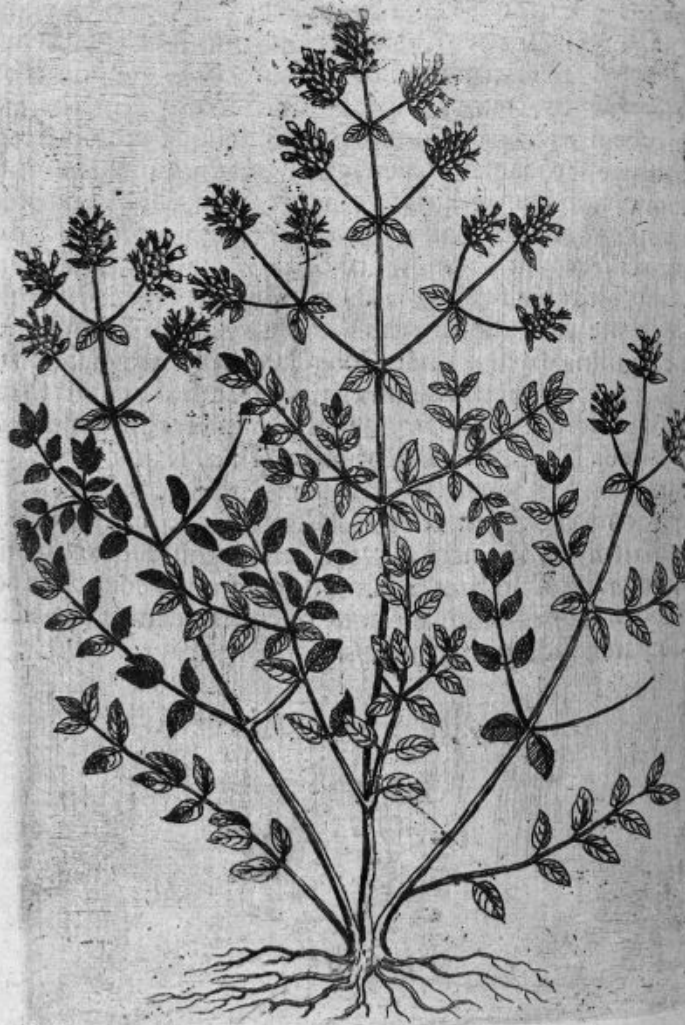
Ex Cre-

De Stabe plantaginis folio. Cap. XXXV.

IX Creticis seminibus mihi nata est planta Chondri-
lacei generis ni fallor, folijs multis plātagini tenui-
folio magnitudine, & figura similibus, humi stratis,
crassis, colore viridi in luteum saporis insipidi
in orbem in terra actis, molibus, fragilibusque ex quibus cau-
liculi semidrodantales teneri, graciles, assurgunt in quorum
summitatibus pro calycibus capitula parua, oblongaque cer-
nuntur è quibus flosculi ex toto lutei exeunt, à quibus semina
parua succedunt, oblonga, scabiosa haud dissimilia. Hæc vero
planta nititur radice parua digiti minoris crassitie in tenue
desinente multis fibrosis capillamentis vestita, alba, molli, te-
nera, gustū insipido. Vnde ad frigidam facultatem hanc plan-
tam inclinare haud dubium erit, atque etiam ex notis folio-
rum, caulium, florum, atq. radice cichoraceorum genere cō-
prehendi. Hæc planta mihi primum visa est sesamoides parvū
Mattheoli, sed tamen ea parcius planta magis considerata, at-
que etiam ut credidit Nicolaus Contarenus, quem honoris
causa semper nominaui in plantarum cognitione exercitati-
simus nullo pacto cum Sesamoide eam posse conuenire co-
gnoui. Iconem istiusce plantæ quem hic damus prædicto
Contareno acceptum tulimus.

Marum

Ex se.

De Marù Cretico. Cap. XXXVI.

EX seminibus ex Creta delatis sæpe mihi nata est planta, quæ multos annos in horto medico vixit, floruit, & semina produxit: Surculosa est, crescitque palmi altitudine foliis parvis, minutis candidantibus, sapore acutis, maximè odoratis, fertque à radice lignosa, gracili, parua, surculos plures, rectos, rotundos, tenues, lignosos, qui ab radice vsque in summities ferunt ex opposito ex intervallis binos ramulos folijs binis vtrique ex opposito dense vestitos. In cacumine vero flosculi purpurei origani heracleotici modo admodum odoratis. Istiusce verò plantulæ semina nomine Mari Cretici accepimus, & ex notis legitimum marum esse credidimus, cuius plātæ notas præcipuas expressit Dioscorides, ita inquiēs Marum herba cognita vulgò surculosa, flore origani, folijs multò candidioribus, flore odoratiore, quæ notæ omnes huic nostræ plantæ maxime conveniunt, Ex Galeno vero constat hanc plantam similem esse samplucho, sed ea planta esse candidiorem, foliaq. habere minutiora, cãdidiore, totamque plantam cum floribus esse amaraco odoratiorem, unde usum habebat apud antiquos ad vnguenta odorata. Neque audiendi sunt qui marum esse amaracum, nostris maioranam vocatum, atque ob id caput de maro ab aliquibus additum fuisse, etenim Galenus in libro primo de antidotis in hedyeroi compositione apertè profert in Italia marum raram esse plātam, numquamque in Italia eam vidisse nisi ex Creta insula aduectam, Amaracum vero sponte in Italia nascētem se conspexisse. Nos vero qui, vtrumq. sampluchi genus, vulgus vocat maioranam, & maiorem, & minorem in multis locis Italię sciimus provenire affirmamus tantummodo in Creta Insula Marum sponte nascentem vidiisse, & puto Lobelium, & Penam per Syriacum Marum nostrum Creticum intellexisse, cum ab ipsis ea Mari Syriaci imago data omnibus ferè notis, cum nostro convenire visa sit. Plinius meminit duo mari genera scilicet lydium & Aegyptium, Inquit enim: In Aegypto nascitur & Marum peius quod ly-

In lib. 4.
de mat.
med. c. 49

In 1. de
antidot.

In li. 12.
hist. nat.
cap. 14.

Liber Secundus.

Oo

dium

diū, maioribus folijs, ac variis, illa breuia, minuta, & odorata. Numquam in Aegypto Marum inibi prouenientem videre potuimus, nisi per Marum eam stirpem Plinius intelligi voluerit, quam nos in libro de plantis Aegypti nomine Zatarē. di pictam dedimus, cuius folijs siccis cum pane pro obsonio origani modo Aegyptii vescuntur. Auderem affirmare lydiū (quod Plinius expressit habere folia breuia, minuta, & odorata) esse vnam eandemque plantam cum Cretico maro, Galenus fatetur, & (pse se hanc plantam vidiſſe in Asia prouenientem. Certe non video huic Cretico Maro esse praferendum lydium, vel alibi in Asia prouenientem cum creticum odoratiuseſſe & gratius ita, vt amplius, & odoratiū, & gratius eſſe nequeat. Igitur hanc noſtram plātam marum eſſe legitimum antiquorum affirmare non dubitarem, quod in hac planta omnes mari antiquorum notæ eluceant cum, ſampſucoque magnam habeat ſimilitudinem a qua plāta ipſum diſtinguit, odor ſuauior & validior, & ſapor acris, & ſeruidus, cum ſampſuchus non acris, ſed amarus, vt Galenus expreſſit, exiſtat. Quō etiam dicemus ipſum eſſe valde calidū & ſiccū, quippe ſupra ſecundum exceſſum, vnde decoctum & ſorum, & foliorum vrinam efficacius mouet, & menſes in mulieribus, ad venena per os aſſumptum eſt efficax vnde in antidotis vſū habuit, & Dioſcor. merito ipſum viribus ſiſymbrio comparauit & in hoc non recte dixiſſe poſtea viſus eſt, qui dixit modice calefacere, quod ex ipſius acrimonia longè calidius eſſe oportet: Inquit illitum ſuccum ſerpentia vlcera ſiſtere.

Saxiphraga altera.

Nn 2

Ex Cre-

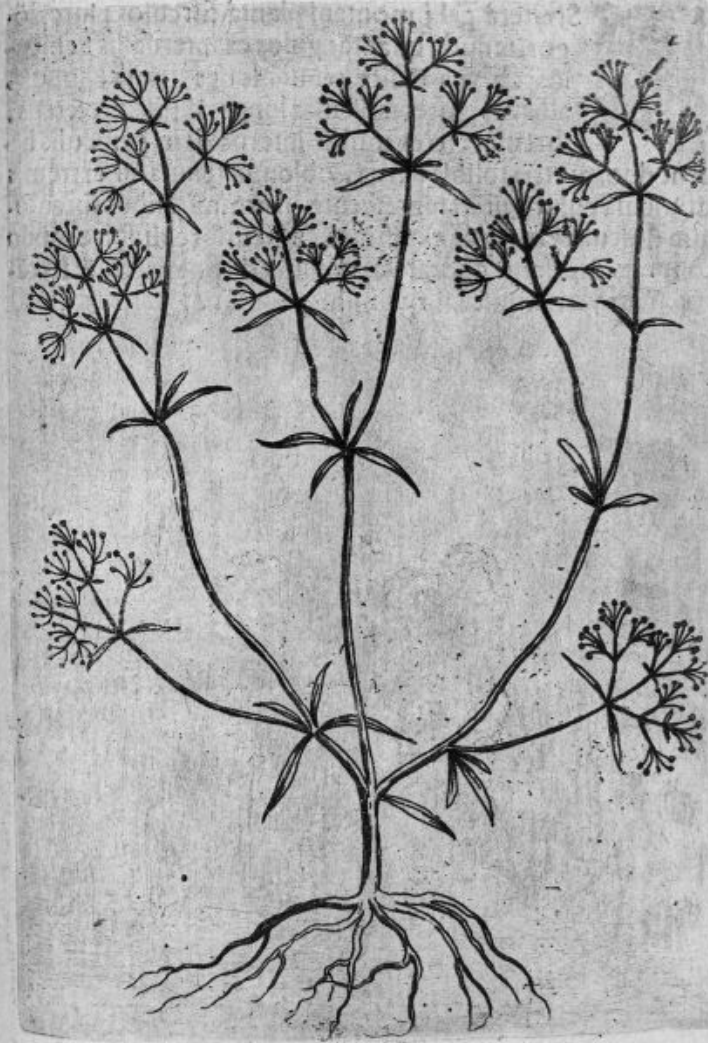
De Saxiphraga altera. Cap. XXXVII.

DX Creticis seminibus mihi nata est planta furculo-
sa ab vna radice affurgens multis furculis longi-
tudinis drodantalis, tenuissimis ex interuallis ge-
niculatis; ex quorum singulis geniculis vtrimq.
ex opposito bina foliola exeunt tenuissima lon-
ga in acutum admodum desinentia, garyophylli minimi fo-
lijs proxima, sed minora tamen, & tenuiora, tunicae minima
verius similia, aut sola, aut vna cum ramulis binis tenuissimis
ex iisdem furculorum geniculis itidem prodeuntibus, in sum-
mitatibus vero flosculi purpurei paruis caryophyllis non dis-
similes emicant, & in furculorum cymis paruarum ferè um-
bellarum modo, atq. nō in furculorum ramulorum summitatibus
à quibus semen minutum nigricans succedit; Tota planta est
inodora gustū tamen modice adstringit, siccatur absq. vlla ama-
ritudine, vel acrimonia, eodem modo se habet istiusce plantæ
radix quæ longa est in acutum desinens, lignosa, vtrunque de-
mittens aliquot radículas longas, tenues, fibrosas per latum in
terræ superficie actas, quæ eiusdem sanè saporis sunt. Qui hanc
plantam ad me seminibus ex Creta Insula communicarunt,
dixerunt saxiphragam inibi ex vi quam habet ad mouendam
vrinam ex renum calculis impeditam, appellari, Ideoque ad
calculos in renibus comminuendos, & radicis, & totius plan-
tæ puluis ex vino albo, vel ex totius plantæ decocto parato
est vtilissima; Nascitur in locis aridis, & squallidis.

Galium

Galium Montanum alterum.

Est al-

De Galio altero montano. Cap. XXXVIII.

Scaltera galij montani planta surculos plures longos, tenues, quadrangulos ex intervallis geniculos ab vna radice tenui, longa, dura, lignosa, alba, in plures radículas longas diuisa, proferens, furculi verò ex multis intervallis in geniculis habent duo, aut tria foliola parua, oblonga tenuia in extremis latiuscula colore viridi nigrescente, in summitatibus furculorum flosculi cernuntur albicantes, cymam furculi, spice modo conuestientes, non odorati, sapore subadstringentes, & siccat. Vñus vero istiusce stirpis mihi ignotus fuit.

Canapis

Canapis lutea Cretica ex Ioanne Pona.

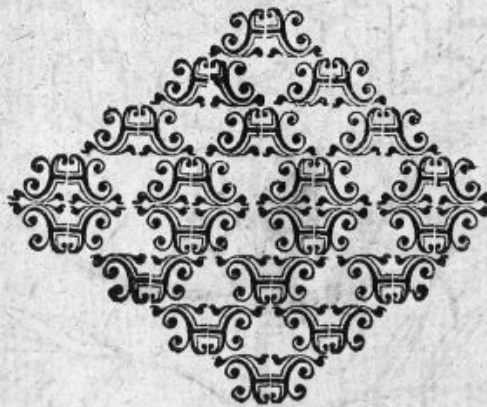
Doñiffi.

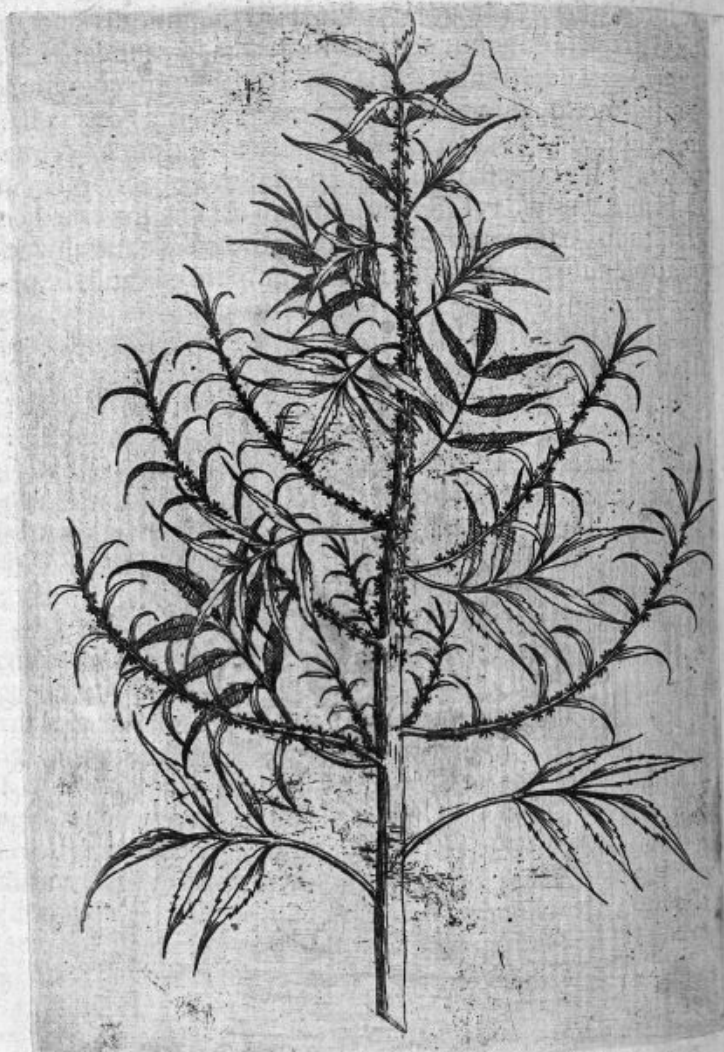
De Canapi lutea Cretica. Cap. XL.

Octissimus Ioannes Pona Veronensis in suo elegantissimo Baldo ex Honorio Bello lutea vocata plantæ, & imaginem affabrè delineatam, & descriptionem dedit, qui ita habet, lutea Cretica maxima planta est pulcherrima neminique cognita ea enim vno tantum hoc loco inuenitur, qui vocatur *epidaurus* tertio ab vrbe lapide inter mōtes nascitur in aquis, & locis humentibus, ibi etiam viculus quidam è fonte scaturit, qui per angustam vallem discurrit, in quo inuenitur, & etiā iuxta eius ripas: an alibi nascatur, ignoro, Radicem maximam profert, lignosam in multas partes diuisam, crasso & luteo cortice vestitā: Stolones plures ab vna radice nascuntur, brachiali crassitudine quinq. sex vsque ad decē cubita attollūtur, qui hyeme pereūt: folia fert magna pinnata ex folijs multis magnis constātia, lōgis, ferratis, vt cannabis, vnū contra aliud, sed non ordinatim, vt illud quod in fine est, non vnico, sed ex duobus aut tribus à natura formatum est stolones sesquicubitū absq. folijs nudi cernuntur, & prima folia maiora sunt absque pediculis, trunco inhærent non ordinatè, vnum contra aliud sed absq. ordine vndiq. truncum ambiunt, & folia sensim pediculos mniore acquirunt, ita vt eorum quæ in medio caule sunt pediculi spitamam longitudine superent: trunci pars superna in maximam spicam desinit, duos & amplius cubitos longam, quibusdam vasculis longis & angustis densisq. conflata, similibus eis, quos rheseda vulgaris profert tenuissimo longiusculoq. semine plenis ad ruffum tendente flores minimi in viridi palleſcunt, ramos non profert, sed in cavitatibus alarum scilicet vbi pediculi foliorum singuli trunco iunguntur duo aut tres, quatuorū spicæ absq. pediculis nascuntur, eisdem vasculis confectæ cubitum longæ quibusdam foliolis angustis vt linariæ, digitum longis vndiq. vestiuntur, in semiarumq. flectuntur, quemadmodum, & ea quæ in cuspide est, aliquantulum flectitur eisdemque foliolis angustis, sed maioribus ornatur, spicarum color fuluus cernitur, at folium, viridis

dis, & splendens parte superna est procul intuentibus canabis planta videtur. Tota herba, & radix ita amara est, ut aloë & colocynthidem (meo iudicio) amaritudine superet. Colore luteo inficit autumno, ideo lutea vocavi, antiquis ignotam puto, & nemini adhuc cognitam : Planta hæc inuenta fuit à Sylvestro Todeſchini pharmacopæo plantarum cognitione peritissimo, qui eam mihi primus ostendit. Hæc Pona ex Bello, Quibus quidem credendum est, & descriptionem, & imaginem nobis expressam fuisse stirpis antiquæ quandoquidem in planta vnum, vel alterum annum nata neque ea radicis crassitudo quam fortasse longo tempore radix contrahit neque stolonum numerus, cum hoc tempore vnicaulis sit, observatur.

Cum

Cum vero in horto Nicolai Contareni Patritij Veneti illustrissimi bimæ duæ luteæ plantæ alantur, in quibus vir ille in stirpium cognitione maximè eruditus plura scitū digna de istac planta obseruauerit, & ad nos duas ipsius stirpis imagines delineatas, scilicet sterilis, & fertilis ab ipso vocatæ miserit, haud iniucundum in Botanicae facultatis studio fore credidimus, si nos ex ipsius viri nobilissimi relatione istiusce plantæ historiam acuratè conscriberemus, quod libenter nunc facimus, & primum denno illiusce plantæ descriptionem hic quasi repetentes, sed prius istiusce plantæ præmissa distinctione, quod quædam sit sterilis, & quædam fertilis, atque hanc ferre cum floribus pro fructu vascula parua Rhesedæ similia semine minuto oblongo ad rufum inclinante, atque illam vt supradictus Contarenius obseruauit solummodo flosculos paruos canabis floribus similes, quibus nulli fructus, vel semina succedunt. Hæc vero planta primis annis arborem videtur imitari, quoniam ab radice vnum fert veluti caudicem crassitie ferè brachiali in superna parte vt arbores, ramosum, hinc inde plures ramos producentem, atque inferius ad radicem per quoddam interuallum, tum ramis, tum folijs caudicum arborum modo nudum. In Creta Insula caudicem longitudine à sex cubitibus ad decem vsque excreescere auctor est Pona, & hic in solo Patauino ipsum sex ad pedes vsque auctum obseruatum est in bimo, fortassè si vixerit diu altiores caules proferet, Itaque talis est istiusce plantæ caulis caudicisue bimi, & crassities, & altitudo. Nudus verò ferè est ad medietatem in parte inferna, ramosus vero vsque in cacumen cernitur, innumeris quidem ramis absque ordine densè exeuntibus, sursum quasi in orbem, vel melius in pyramidem actis singulis veluti in longas spicas desinentibus folijs primum canabinis, & postea vsque in cacumina tenuibus paruis in acutum desinentibus linariæ similibus vtrinque ex opposito binis densè ramos conuestientibus inter quæ flosculi multi exigui in sterili planta ad luteum virescentes veluti in spica cubitum longa, ligno densè inhaerentes canabinis flosculis per similes cernuntur.

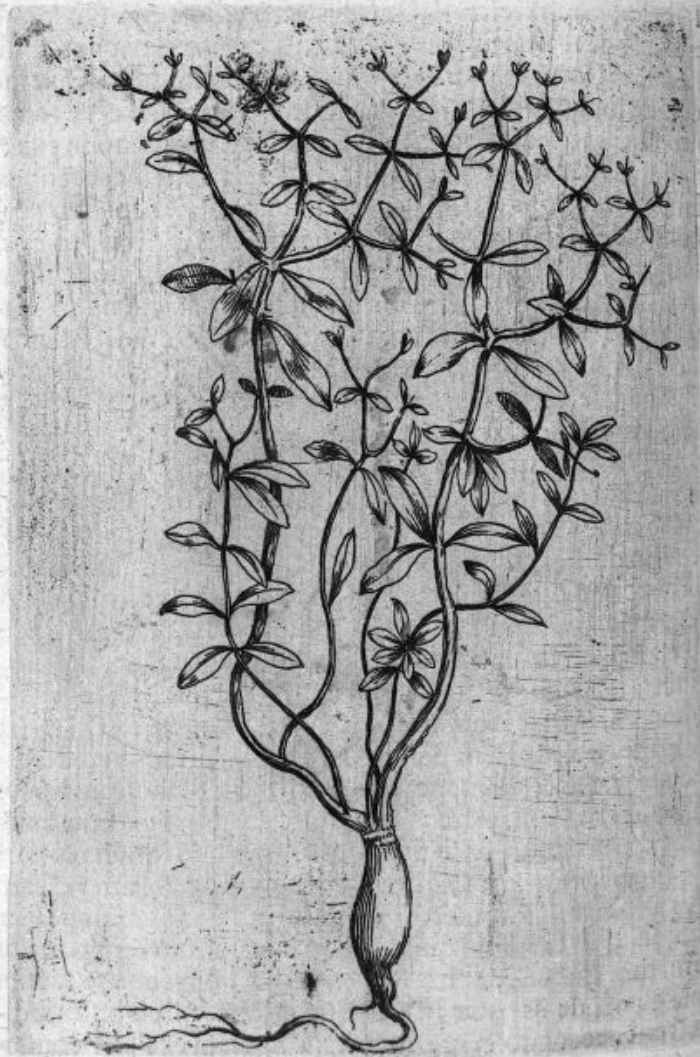
Pp 2 In fertili

Canabis Lutea sterilis Contareni.

In fertili vero florū loco vāscula Rhesedē similia flosculos virides per exiles admodū superferētia inter folia eodem modo quo flosculi in sterilibus ramulis, sed cum suis pediculis densē in spica longa inhærescunt. De folijs verò primis quæ suis longis pediculis ex caudicibus non ex ramis exeunt canabinis similes esse dicimus utpotē tū figura tum magnitudine. Quæ suo cuique longo pediculo aut tria numero sunt, (scilicet ex opposito bina, atque in extremo vnum quæ primo anno in planta nullis petiolis cauli coniunguntur, sed alijs annis succedētibz, suos petiolo, quibus suo pediculo inhærent, nanciscuntur) aut quinque aut septem numero cernuntur suis petiolis pediculis ex opposito utrinque bina, singula posita cum vno folio in extremo pediculi: Sunt vero omnia circum laciniata figura magnitudineque canabis similia viridia in luteum declinantia, lucida. Folia vero quæ secundo in ramis cernuntur linariæ proxima appatent, ut dictum est, rami, caudexq; cortice crasso cōuestiuntur, viscido, non facile fragili ut cānabis, lutescentis coloris, eximie amaritudinis, vnde tota planta cannabi mari similis videatur qua similitudine persuasus Illustris. Contarenius canabim luteam appellavit, radice nititur hæc planta bima, tenui in multas radices lōgas, tenuesque diuisa, In annosa verò stirpe fortasse crassā magnāque contrahit ut in iconē, & descriptionē luteæ à Pona ex Bello, nobis data cernitur, Radix verò longē amarior est quam sint aliæ istiuscē plantæ partes, Nulli tamen vsus vel ad medicinā vel ad alias artes nobis innotuerunt. Ad pleniorē istiuscē plantæ cognitionē etiam imaginē nobis ex Pona datā hic dare voluimus ut differentia inter hanc, & Contarenā interstinctā dignoscantur, nos quoque quasdam plantas ex Creticis seminibus hoc anno terræ commissis natas in fictilibus alimus quæ cum hucusque parum creuerint, paruaque idcirco sunt vix palmum vel parū plus altæ cū folijs numero septem, utrinque tria ex opposito, cum folio in extremo quod reliquis maioribus duplo maius cernitur, Itaque cum hæc stirpes parua sint, ut non potuerim quicquam de ijs, quæ in proposita istiuscē stirpis historia dicta sunt, recognoscere. Ideo hanc figuram ex Pona conspiciendam admittimus.

Tythimalus

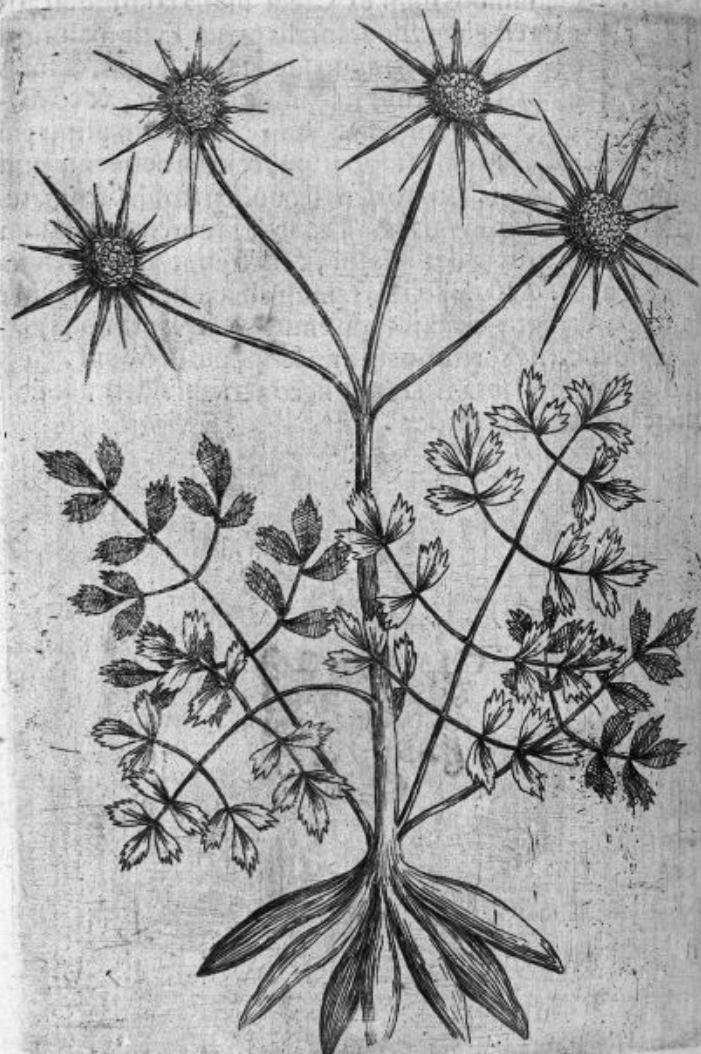
Ex semi-

De Tythimalo spinoso. Cap. XL.

EX seminibus mihi ex Creta Insula communicatis nata est planta dodrantalis parua Tythimalorum ex genere primo anno sue ætatis ramulis, & folijs apios Græcorum maximè æmulatur, & eo magis constat quoniam radice nititur in principio crassa, tuberosa, sed longa in acutum, & exile desinente non absimili apios radici. Anno vero secundo ramuli breues, tenues, dodrantes in cymis ramificant, & in crucium modum ramulorum extrema diuiduntur, & desinunt in spinulas tenues, acutas. Aestate foliola ramuli abijciunt, quo spinulæ duriores, & nigrae euadunt, quæ autumnò planta noua germina producente corrumpuntur, & sponte decidunt. Certum est totam plantam lacteo succo acri abundare, & non carere facultate purgatoria.

Oenanthe

Planta

De Oenanthæ stellata Cretica. Cap. XLI.

Lanta olim mihi ex Creticis feminibus nata est Oenanthæ alteræ Mattheoli quam similima, & post multos annos caulem vnicum promit rectum, rotundum, dodrantalem, non admodum crassum qui in summitate in quinque ramulos diuiditur, graciles itidem rectos, rectèque actos qui umbellam albam Oenanthæ modo producunt, quæ umbellæ post flores mutantur, veluti in quinque stellas habentes octo, & quandoq. plures radios, longos, latos, acutos, scilicet in acutum desinentes, & in medio sunt flores paruuli in orbem comprehensi, qui postea indurescunt, & mutantur in semina parua, oblonga, tenuia, scabiosa indicæ similia simul compacta, & durissima, atq. ea stellæ maturitate nigra reduntur, folia cernuntur cuiusmodi sunt Oenanthæ secundæ sed pauciora, & maiora in verè visuntur, & æstate maturis feminibus decidunt, & tota hyeme nos sub terram latent, Verèque planta regerminat. Tota planta nititur sex septemue radicibus longis, crassis, carnosiss, in acutum desinentibus, ab eodem principio proficiscentibus quā proximis vulgari filipendulæ, aut radicibus asphodeli, sed minoribus tamen, Capita in summitate cauliculorum primo colore virescunt cum nigrore, & tandem vbi semina perfecta fuerint nigra euadunt, & lignosa, & dura, Auderem affirmare hanc plantam esse legitimam Oenanthæ, cuius notas Dioscorides perbellè ita expressit: dicens: Oenanthæ folia habet pastinacæ florem candidum, caulem crassum, palmi altitudine, semen attriplicis, radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem, nascitur in petris: Caulis eius, & folia cum mulso vino pota secundas eijciunt: Radix è vino vrinæ stillicidio conuenit.

In lib. 3.
de mat.
med. cap.
115.

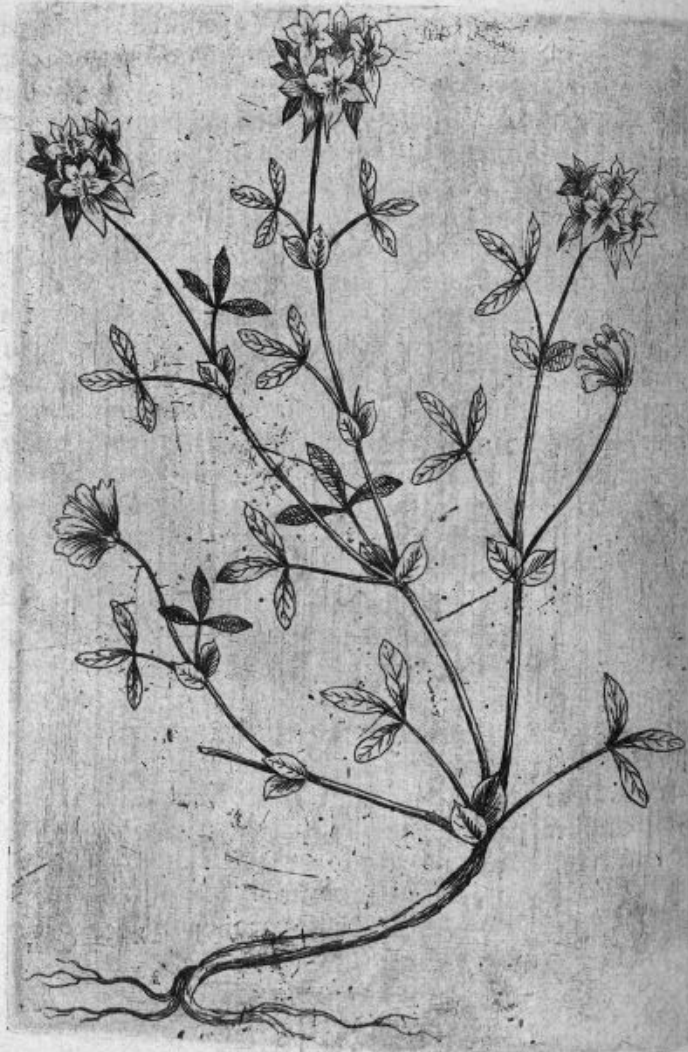
304

Liber Secundus

Q 9

Trifolium

Trifolium Clipeatum argenteum.

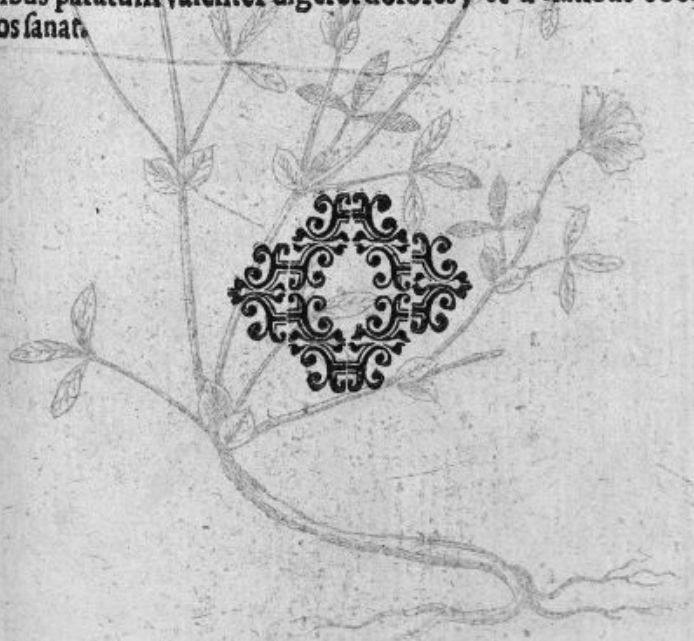

Elegan

De Trifolio Clipeato Argenteo. Cap. XLII.

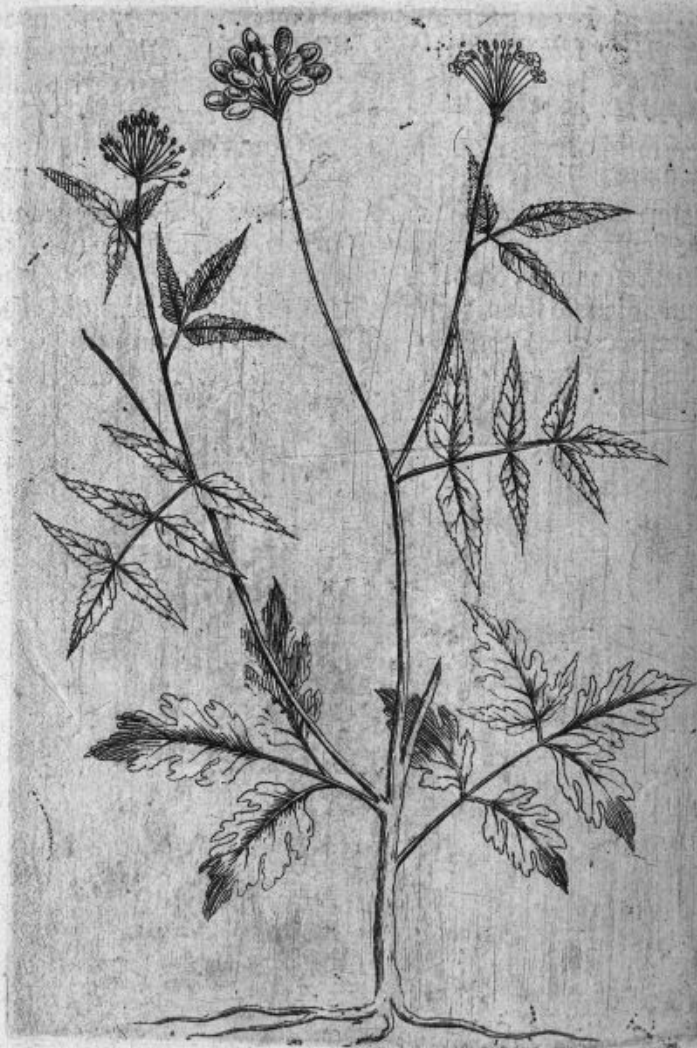

Legantissima planta parva humi procumbens ac
ferè strata trifolio pratensi similis mihi ex semini-
bus Creticis nata est, quam habui in horto medi-
co Patauino, & habeo flore argenteo inodoro, sa-
pore modicè acri, à quibus floribus (qui singuli ramulo plu-
res simul congesti veluti caput efficiunt argenteum) succedūt
semina nigra, oblōga, lata, tenuia, foliacea, quæ semina ma-
ximè figura ad antiquos clipeos Venetos accedere videntur.
Planta est annua, & æstate semina perficiuntur, & facile na-
scuntur in solo Patauino, modice flores, folia, & semina calsa-
ciunt, siccant, detergunt & digerunt, & decoctum ex ijs om-
nibus paratum valenter digeret dolores, & à flatibus obor-
tos sanat.

Qq 2 Caulis

Caucalis Lusitânica.

Planta

De *Caucalide lusitanica*. Cap. XLIII.

RLanta umbellifera mihi ex seminibus lusitanicis nata est quæ folia rara habet, & vulgaris nostræ caucalidis floribus figura similia. Caulem vnicū habet qui in alios multos ramulos finditur rectū cubitalem, & ampliorem, rotundum, gracilem qui in cauliculorum summitatibus fert umbellas albas à quibus semina lata rotunda producuntur, alba, proxima seminibus tordilij Cretici, aliquantum linguam excalfacientia, & odoris modicū respirantia. Semina idcirco excalfaciunt ad ordinem supra secundum. Certe ex ijs omnibus liquidò nobis constabit hanc caucalidem è lusitania acceptam non respondere ex toto caucalidi antiquorum, vt ex notis caucalidis ex Dioscoride constat qui ita ait: *Caucalis*, quam alij syluestrem *daucum* vocāt, cauliculo dodrantali aut maiore cōstat subhirsuto. folijs apio similibus feniculi modo per extrema, multifidis hispidisq, candidam in cacumine umbellam suauiter olentem proferens, Crudū coctumue olerum modo estur, vrinā mouet. At longe clarius cognoscitur non esse legitimum caucalidem antiquorum, & nec vel etiam ex particularibus viribus, etenim Galenus etiam cōparauit caucalidem viribus calfactorijs ad *dau-*
cum, qui ita habet: *Caucalis*, quidam *daucum* syluestre nuncupant, est enim ei adsimilis, gustū simul ac viribus: excalfacit enim, vt ille & desiccat, tum vrinam ciet, & muria ad repositionem conditur, Verumtamen non erit viribus spernenda nostra *caucalis*. Viuit libenter in nostro Horto Medico.

In lib. 2.
de mat.
med. cap.
132.

In lib. 7.
simpl.

Echium

Echium

De Echio flore eleganti. Cap. XLIV.

Tiam nata est in nostro horto, Echij elegatissima species quam ex floribus, colorū varietate, Echium nigrum flore eleganti nuncupauimus. Planta est procera ferēs quinq. caules, & plures etiam crassos, rotundos, non in rectum, sed oblique actos, & quasi in terra stratos folijs multis densis, oblongis in acutum desinentibus, vestitos, asperos, spinulis acutis vndiq. armatos, & folia, & fructus eodem modo spinulis præditi sunt, in ramulorum summitatibus flores visuntur haud ita parui, vt in alijs anchusis, lōgi, versicolores, itaut quidam ex floribus purpurecant, alij cyaneo colore dilutiori cernantur, flores figura ad paruas campanulas accedunt, sed ora hiantia habent ac exijs singulis quatuor aut quinq. fillamenta tenuissima promunt, parum odoris respirant, folia sapore dulci subacri sapiunt, à floribus in ramulis numerosis ac simul densatis fiunt semina in quibusdam vasculis oblongis, nigro colore, & figura viperinis capitibus similia, ynde à nobis hæc planta Echium ex feminibus Echinis, nigris, nigrum nuncupatum est flore eleganti: Nititur tota planta vnica radice oblonga pollicari crassitie, in tenuitatem desinente, colore albo gustu eodem.

Iacea

312

PROSPERI ALPINI

Iacea Hispanica.

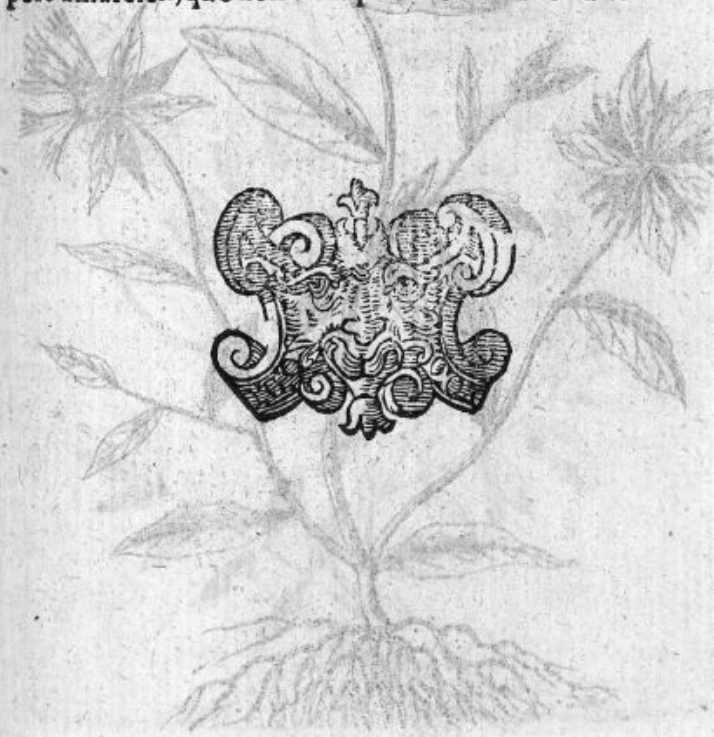

Elegan-

De Iacea Hispanica. Cap. XLV.

Legantissima planta Iaceæ Hispanicæ nomine mihi nata est, ex feminibus Anglicis, quæ ad me misit Doctissimus Ioannes Morus philosophus, & Medicus Illustris. Hæc planta vere Iacea nuncupata est cum, & folijs, & floribus, & caulibus ex toto Iaceæ vulgari sit similis. Flores vero ad flores cyani maxime accedunt, & magnitudine, & figura, & colore etenim colore albescunt in cæruleum, & veluti radios elegantissimos habet. Planta annua est, & sapore amarescit, quo non est expers facultatis calidæ.

Liber Secundus.

R r

Hedyserum

Hedysarum argenteum.

Inter

De Hedyfaro argenteo. Cap. XLVI.

Nter varia Hedisari, securidacæue genera, vnū
 Creticum argenteum est maxime ab herba-
 rijs commendatum argenteis floribus orna-
 tum, elegantissimoque florum candore, plā-
 ta cernitur, quæ est fruticosa, foliaq. habet cō-
 plura ciceris similia, & flores argenteos triflo-
 lijs proximos multos in cauliculorū cacumine simul conge-
 stos parum olentes, gustū subdulci amarescente, à floribus cor-
 nicula tenuia succedunt in quibus sunt semina parua rotun-
 da; procul dubio hæc planta Hedyfarum maxime æmulatur
 à Dioscoride descriptum, hisce profectò verbis iniquente: He-
 dyfarum, quod vnguentarij pelezinum, idest securidacā vocāt
 frutex est, folijs ciceris, semen ruffum in siliquis fert cornicu-
 lorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur, vn-
 de nomen accepit, amarum gustū, stomacho vtile in potū, ad-
 ditur in antidota, nascitur in segetibus, & hordeis, Galenus
 addidit amarum, & sub acerbum apparet, quamobrem potū pl.
 gratum est stomacho, & viscerum obstructions expurgat.
 Veram securidicam descriptam nos alimus in horto Patavi-
 no, quæ planta nostro hedyfaro est amarior, & calidior, Folia
 nostri hedyfari cum sint subamara, & subacerba cum subdul-
 cia, grata sunt stomacho, & sunt esculēta. Planta est perpetua,
 & numquam vel etiam hyeme folijs se expoliat.

In lib. 9.
 de matc.
 med. cap.
 124.

In 6. sim-
 pl.

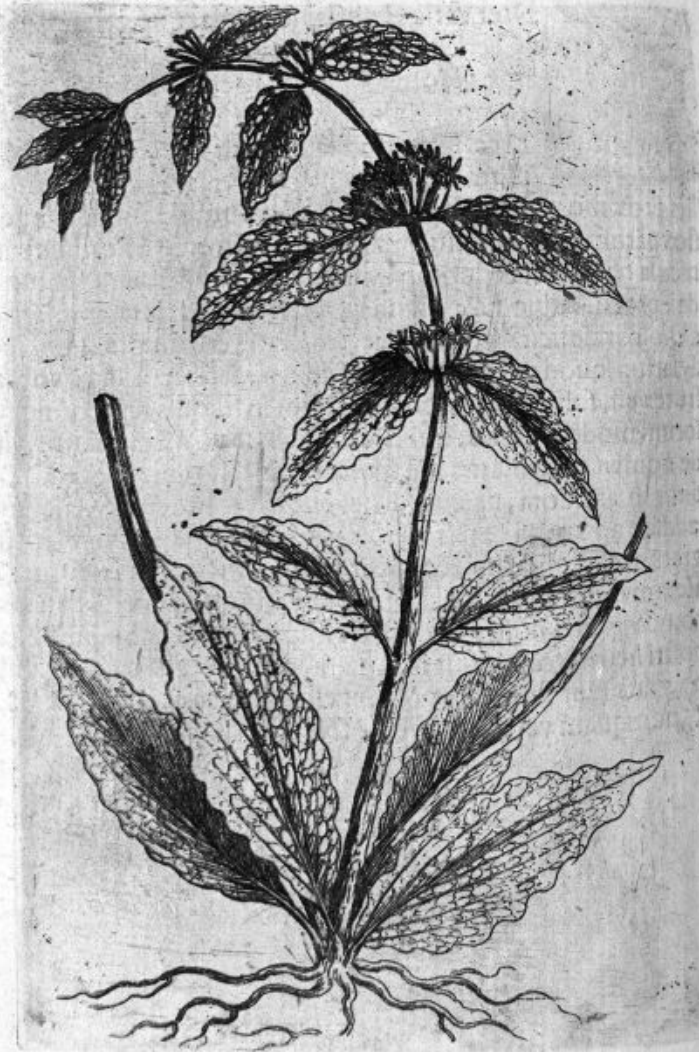

Rr 2 Marrubium

316

PROSPERI ALPINI

Marrubium Hispanicum.

Marrubij

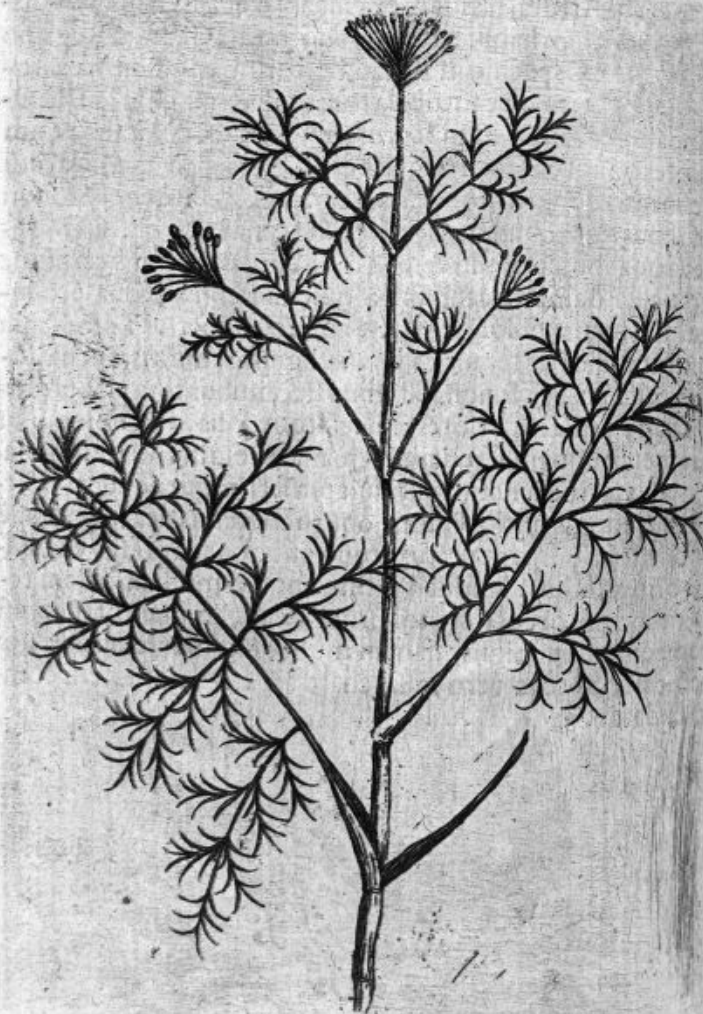
De Marrubio Hispanico. Cap. XLVII.

Arrubij plantam ex Hispaniæ delatis seminibus natam habui à Reuerendo fratre Georgio Regiano Capucino in studio herbarum admodum exercitato, quæ furticosa tota candida est, cum leui lanugine alba, & caules aliquot profert quadratos cubitales, & ampliores obliquè actos. Folia habet oblonga, alba, lata, in acutū definentia duplo maiora Cretici marrubij, & ex opposito in caulibus æqualibus interstitijs posita candida, subhirsuta. Flores æqualibus spatijs itidem in caulibus, & ramulis cernuntur verticillato ambitū candidi, à quibus semina parua producuntur tenuia, oblonga, sapore amaro, subacri. Tota planta nititur radicibus tenuibus, longis, lignosis, multis, Facultatibus calfactorijs, & non instrenue siccantibus tota planta prædita est, præsertim flores semina atque folia, quæ non minus amarescit, quam Creticum ferè marrubium. Vnde singulares vsus ad medendum obtinuit præsertimque adhepar & lienem grauibz antiquissimis obstructionibus vexatos, eodē modo folia purgant pectus atque pulmones à crassis viscidisque humoribus. Vnde ad tussim antiquam ad difficilem respirationem decoctum foliorum ex melle præsentaneo est remedio, non minus etiam in mulieribus menses suppressos restituit, Succus vero ex saccharo ad visus claritatem commendatur.

Amid. A.

Sifum.

Ab hinc

De Siso. Cap. XLVIII.

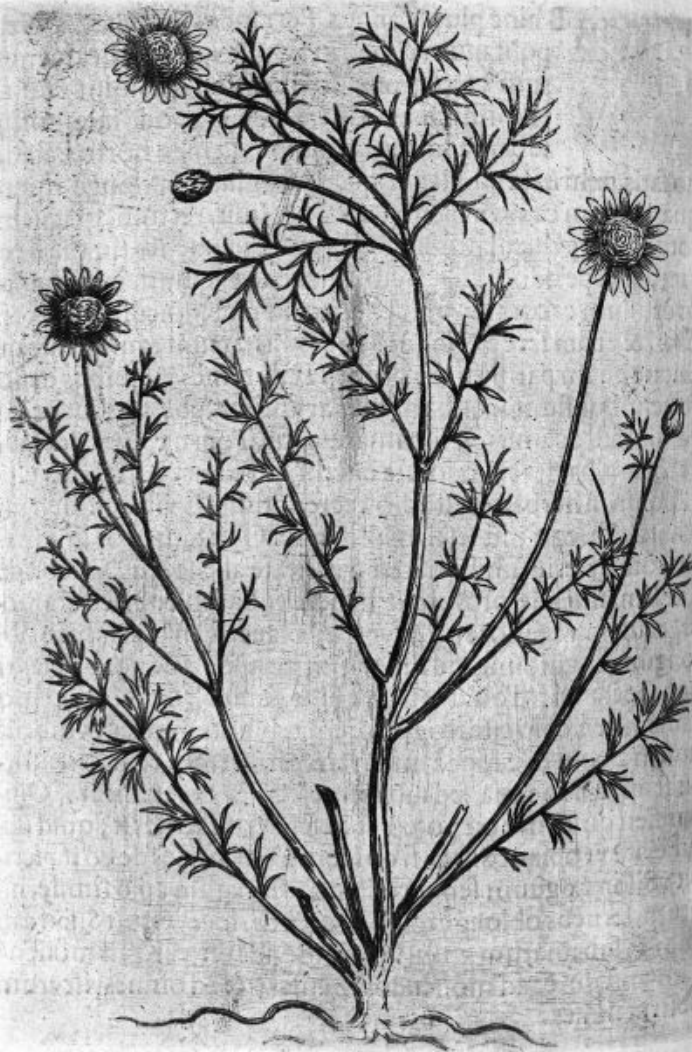
B hinc plures annos Ferrandus Imperatus Neapolitanus vir sanè in simplicium medicamentorum cognitione illustris, ad me misit semina parvissima apio similia, nigra, odorata, gustui subamarescentia, quibus in meo horto Pataui-
no satis, mihi nata est planta quam similima sed longè minor quæ vnicum caulem bicubitalem protulit, rectum, gracilem, rotundum, geniculatum folia capillacea feniculo similia odorata, quippe odore ad feniculum, & ad anethum inclinantia. In caulium cacumine umbellæ parvæ raræ, flosculis albis præditæ, & etiam ferè ex singulis geniculis exeunt ramuli in summitate etiam parvissimas umbellæ ferrentes in quibus deflorescentibus fiunt semina nigra, parvissima, oblonga, odorata, cuiusmodi diximus, & subamarescētia. Tota nititur plāta radice lōga, alba, gracili odorata anetho proxima. Aliquibus viris alioquin in herbarum studio exercitatissimis visum fuit hanc plantā esse legitimū seseli massiliense. Quæ tamen opinio (pace illorū dixerim) mihi visa est à veritate aliena, cū Dioscor. de Seseli massiliense protulerit habere folia feniculi, sed crassiora, caulem vegetiorem, & umbellæ anethi, in qua semen oblongum, angulosum, gustui statim acre, quæ de nostra planta non spectantur, si quidem folia sunt feniculi tenuiora, itemq. caulem feniculo esse strigiosorem tenuioremq. & umbellā itidem anethi esse longè minorem rarioremq. & nostræ stirpis semina non acria sed subamarescentia experiantur. Quibus fieri quidem non potest vt Seseli Massiliense sit, quid igitur erit? vt opinor Sison, si quidem Dioscorides de eo ita scribit: Sison exiguum semen est, in Syria natum apio simile, nigrum, feruens oblongum, sed Galenus de eo inquit Sison calidum & subamarum gustū. Commendatur verò ad mouendam vrinam & ad mouendos menses, & ad omnes viscerum obstructions.

In lib. 3.
de matē-
ria medi-
cap. 53.

Buphtalmum

3202 — PROSPERI ALPINA

Buphtalmum peregrinum.

Etiam

De Buphtalmo Peregrino. Cap. XLIX.

Tiam ex Ferrante Imperato missa fuerunt semina quibus nata mihi est planta elegantissima ob flores aureos oculis adprimè iucundos, quæ perennis est, hyemisq. frigora spernit, florereq. incipit Verè, & tota æstate, & vsq. etiam in hyeme floret.

Fruticat hæc planta multis caulibus rectis, rotundis, gracilibus, sed ab vna radice obliquè actis densis, tricubitalibus colore viridi nigrescente. Folia plura habet quadantenus feniculo similia, iucundo virore oculos delectantia, in cauliculis verò flores cernuntur aurei coloris fulgescents duplo anthemidis maiores, à quibus fiunt semina parua, oblonga, tenuia, nigra, Radices subsunt longæ, graciles, subnigrescentes. Imperator nomine buphtalmi ad me ea semina misit, itaut vir ille doctissimus hanc stirpem esse legitimum Buphtalmum crediderit, & mea sententia rectè sanè sensisse visus sit, quam Andreas Matthiolus de suo Buphtalmo senserit, cum suum Buphtalmum non habeat folia feniculi vt ait Dioscorides, neque caules molles cum potius asperi sentiantur, neq. flores anthemide appareant maiores. Vnde cum Imperato facilè inclinati sumus vt hæc nostra planta legitimum sit Buphtalmum, de qua Galenus perbelle ita scripsit: Buphtalmum sic appellatū est à floribus, qui figura quidem bouum oculis videantur adsimiles, colores autem anthemidis floribus similimi sunt, sed multo illis tum maiores, tum acriores, proinde & vehementius digerunt adeo vt & durities sanent, etiam cerato misti.

In 6. sim-
pl.

324

PROSPERI ALPINI

Quinquefolium filiquosum.

Ex Sy.

De Quinque folio filiquoso. Cap. L.

X Syriacis seminibus mihi nata est plantula elegatissima in qua licet admirari summum naturę artificium. Primo hæc planta herbacea vnicum cauliculum semicubitalem fert, qui in alios videlicet in duos vel tres diuiditur, est rotundus, rectus, gracilis, mollis totus à principio ad cacumen vsq. foliolis densis conuestitus, inferne posita folia maiora cernuntur, & quinque. numero vt in lupinis cum suis petiolis, & longis, & breuissimis in parte superiori foliola sunt trifolia, cum petiolis breuissimis dense caulem conuestientia, in cacumine cauliculorum primò quasi vmbellæ modo sexdecim ramuli quasi petioli longi, equales, in quibus singulis feruntur alij quatuor aut quinque. petioli æquales ferentes singuli flosculos singulos vnifolios, paruos, latos, oblongos, atq. albos, leuiter olentes, eorum petioli iterum, aliqui vbi defloruerint, ad hunc producuntur, & quatuor vel quinque. alios petiolos tenuissimos veluti capillamenta adhuc ferunt, à quibus siliquæ oblongæ rotundæ, habentes extrema in acutum desinentia, in quibus continentur semina nigra, rotunda, minutissima, quæ non sunt expertia alicuius facultatis calidæ, sed nondum aliquis quicquã certi de istiuscæ plantæ facultatibus, & de vsibus ad medicinã opportunis. Plãta est fertilissima quoniam semper per totam æstatem flores augentur, vnde siliquæ innumeræ fiunt ad fecunditatem. Annua est, nihil tamen ab hyemali frigore patitur, etsi etiam semina autumnò terræ committantur, subsequen-
tibus frigoribus hyemalibus.

Ab hinc

De Hyosciamo Virginiano. Cap. LI.

B hinc annos duos mihi nata est planta ex semini-
bus nomine *Lyfimachie Virginianæ* ad me mis-
sis à *Ioanne Moro* medico, & philosopho anglo
eruditissimo. Quæ planta fert caulem crassum,
rotundum, veluti strijs actum, rectum, non durū,
bicubitalem, & tricubitalem, qui postea paulò supra radicem
profert duos alios, aut tres caules parum primo minores,
bicubitales, rectos, rotundos, fere ad crassitiem digiti mi-
noris, folijs multis, longis, non tenuibus, extrema acuminata
habentibus, atque circum leuiter crenatis, & ambitum ine-
qualē possidentibus caulibus inordinate ab imo ad cacumen
vsq. inhærentibus, Ex singulis verò alarum foliorum cauis
exibat petiolus digitali longitudine ferè rotundus, gracilis,
mollis, qui in cacumine fert florem luteum quadrifolium
leucoijs similem, sed maiorem in medio illius exeunt multa
capillamenta tenuia, lutea, quibus deflorescentibus succedūt
siliquæ paruæ, crassæ, oblongæ, in extremis tenuiores, & in me-
dio crassiores quæ mature scētes indurescunt, & circum strijs
aguntur, colore viridis dilutioris figura, & magnitudine ad
hyosciam albi siliquas non parum inclinant: ad saporem sub-
dulcem accedentes & in odore etiam sunt. Tota planta nititur
radice crassa in multis diuisa crassa alba, & absq. odore & sa-
pore. Credidi ego hanc plantam esse hyosciamum nigrum
Virginie familiarem, folia enim siliquæ, & semina hyoscia-
mo *Aegyptio* à nobis descripto ad hyosciamum accedunt, ad
quem semina magnitudine, & colore maximè accedunt, & ex
sapore insipido subdulci conijcitur esse frigidioris tempera-
menti, cuiusmodi est *Italicus hyosciamus*.

Bellis

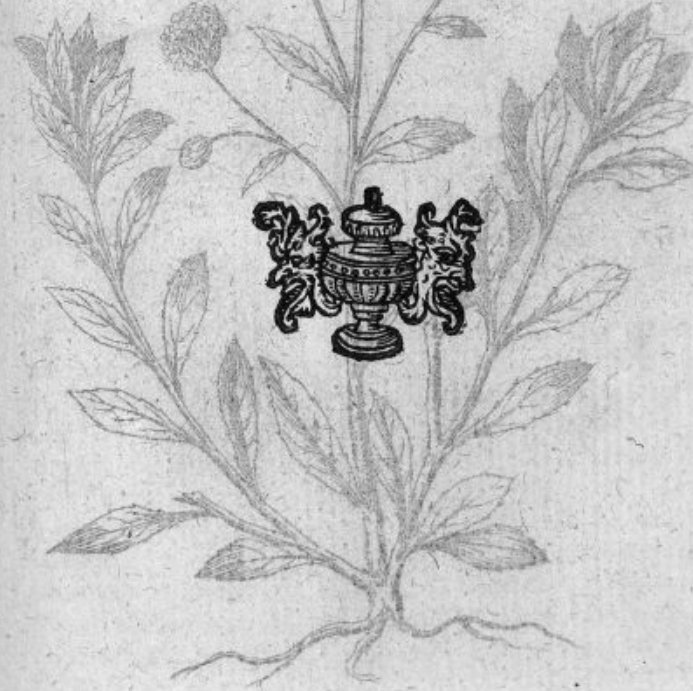
Bellis Spinosa.

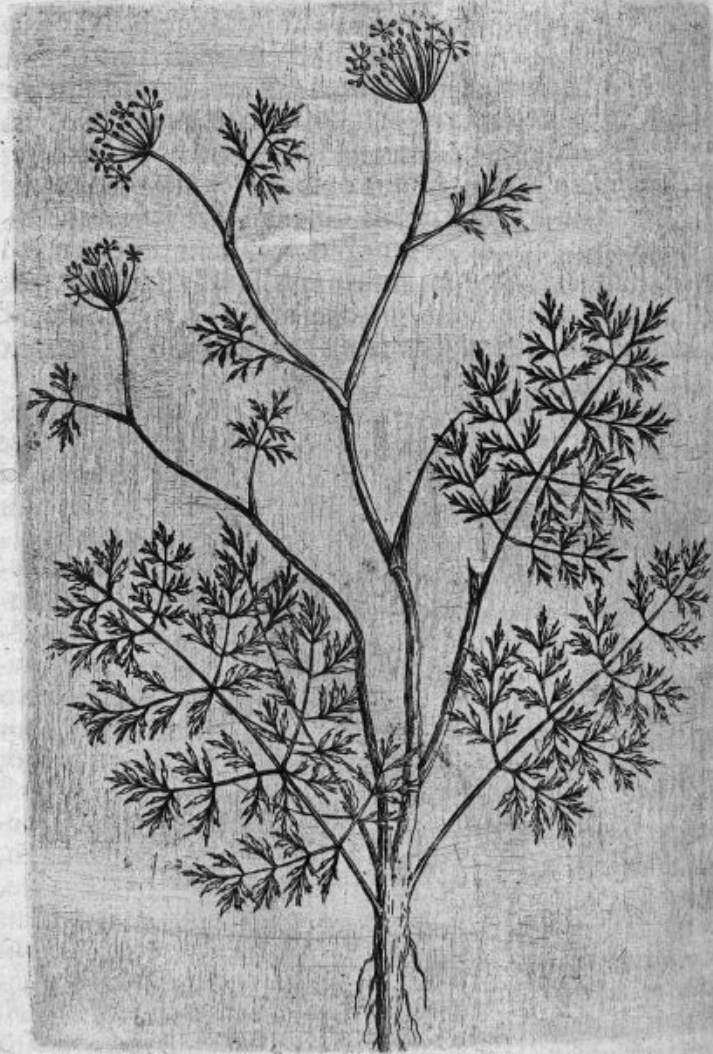
Accepi

De Bellide spinosa. Cap. LII.

Ccepi à Ferrando Imperato nomine Bellidis spinosæ semina quibus terre commissis nata est mihi planta elegantissima floribus ex toto aureis. Tota planta est fruticosa, habetque à radicibus multis, gracilibus, lignosis, caules plures, rectos, graciles, ramosos folijs multis oblongis, spinulis crenarum loco in ambitu armatis, parvis, oblongis ad myrti folia accedentibus. In cauliculorum summitatibus fiunt flores toti lutei, lati, rotundi ad modum anthemidis nudi folijs, quibus succedunt semina parvissima, oblonga, mollia, & nigra. De facultatibus, & vsibus nihil hæcenus cognitum est.

Meum

Ragwort

De Meo Alexiterio. Cap. LIII.

Agusio missa est mihi planta Mei nomine à Francisco Crasso philosopho clarissimo, medicoque doctissimo, Patritio Ragusino, scripsitq. ad me Ragusij appellari à vulgo, herba dalle Serpi, ab alijs vero eruditioribus Meum vocari neque (vt mea fert opinio) immerito quoniam notis legitimi Mei haud iniuria habere videtur, si quidem maximè cum anetho convenire apparet: quod codices fideliores omnes habent, etenim Meum simile anetho esse, & non aniso vt legit Plinius & ipsū scutus M. Virgilius, omnes ferè etiam Græci legunt *aniso*, & non *aniso* simile esse vt aliqui perperam voluisse visi sunt. At præter græcos scriptores Serapio Dioscoridis transcriptor fidelissimus aperte inquit Meum habere folia, & caulem similem anethi folijs, & cauli, vnde doctores ragusei, merito hanc plantam Meum esse, existimarunt, Planta sanè assurgit caule cubitali, & ampliori, rotundo, geniculato, viridi, vt anethum non minus crasso, fert umbellas parvas floribus parvis, candidis, à quibus succedunt, femina minutissima oblonga, odorata, & linguam excalescētia, ex nodis verò singulis exeunt cauliculi parvi cum umbellis, Planta autem nititur tota radice longa, gracili, digiti minoris crassitie, alba, in radices aliquot, in radicis extremo diuisa, est odorata, atque acris. Habeo in horto medico plantam huic simillimam, quam reperi in Montibus Bassanensibus, & alias eam pro Meo accepi, & si radix esset, & odorator, & acrior, certè affirmassem esse Meum legitimū antiquorū, quod de Ragusino Meo audebo affirmare, quando notæ ex Dioscoride maximè eluceant, qui inquit: Meum, quod Athamanticum vocant in Macedonia, & Hispania plurimum gignitur, anetho folijs, & caule, simile, sed eo crassius binum ferè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obli-
quum rectumque radicibus longis, tenuibus, odoratis, linguam excalescentibus. Quæ feruæ factæ ex aqua, vel trita citra coctionem preclusorum renum, vesicæque in farta vitia potù leniunt, vrinæ difficultatis medentur, stomachi inflationes

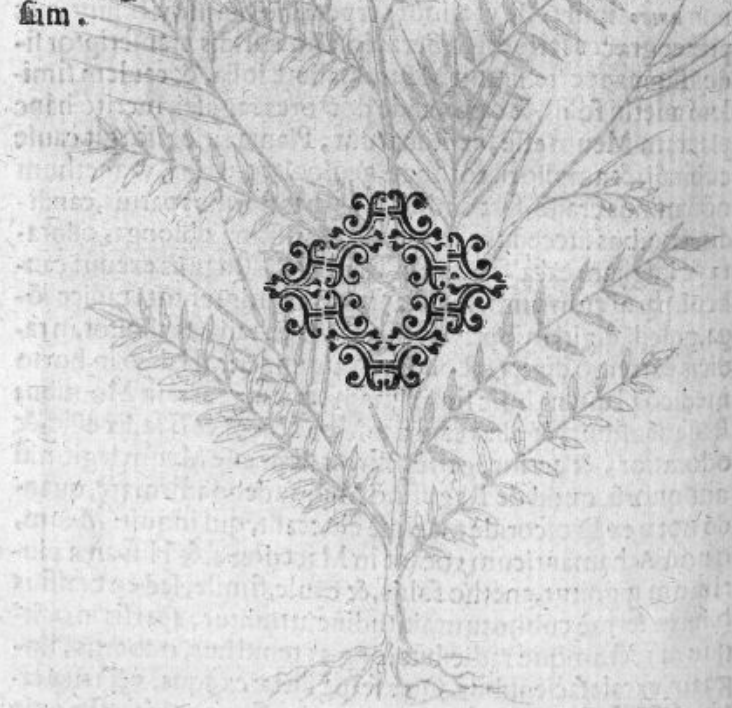
In r. lib.
dere
med. c. g.

Liber Secundus.

T t

nes

nes discutiunt: Torminibus affecta vuluæ, articulorum doloribus atq. fluxionibus pectoris trita cum melle in eclegmate auxiliantur, sanguinem per menstrua pellunt de sectionibus feruefacta; Infantibus autem illita imo ventri urinam mouent, quod si plus quam deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt: Non video Meum Ragusinum habere tantum odorem, & acrimoniam, vt Dioscorides dixisse visus est de acrimonia, cum dicat: urinam mouere esseque ex eo vreticam plantam; sed Ragusinum præsertim eius radicem potam vel assumptas cuiuslibet serpentis morsui, atque veneno valenter obsistit, vnde ad omnes morsus venenosos serpentum sit efficacissimum medicamentum, quò merito dicta herba serpentum, ego vero Meum Alexiterium idcirco nuncupatus sum.

Sio

Sium minimum.

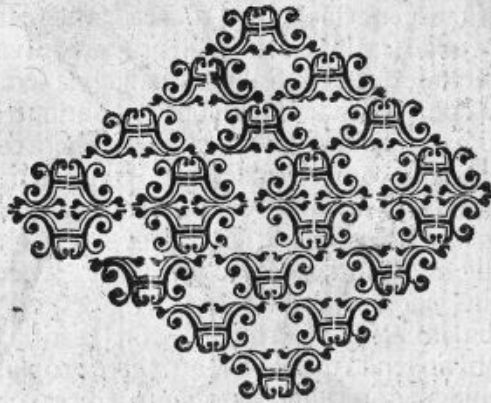
Tt 2 Sio

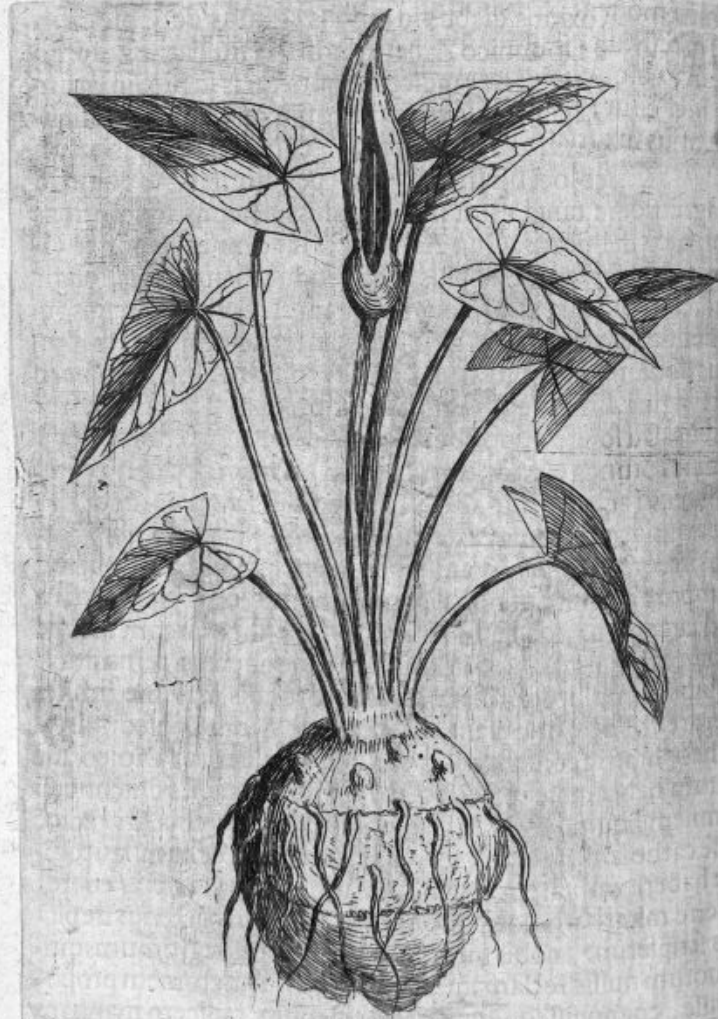
HX seminibus ex aliquibus Italiae locis delatis primo, nata mihi est herbula fruticosa, mollis, quam postea in Marosticense agro in locis umbrosis, humidis, sponte natam offendimus, nondum ab alijs, quod suam alias descriptam. Herbula pedalis, & aliquando amplior fruticat recto caule folijs erucæ sylvestris proximis minoribus tamen ex vna parte crenatis, colore nigrescentibus. Ex caule vero plures ramuli exeunt, in quibus, ut in sylvestri eruca utrimque ex opposito multæ siliquæ, parvæ, tenues, longæ, erucæ sylvestris proximæ aut erysimi fecundi cernuntur, & semina habent minuta alba, quæ continuo nata maturitatē perfectā, planta tota ea semina è siliquis eiacularatur, & eodē semina eiacularata in orbem ut in caltha, vertuntur. Mirabile dictū est, si aliquis manu ipsa semina perfecte matura comprehendere tentauerit, continuo instar animalis indignati, semina omnia magno impetū continuo in manum, plantam comprehendentem, & in faciem eiacularatur, non modò sanè dissimili ut in ciclamino fructus maturi semina itidem eiacularantur, & in ea etiam planta, quam idcirco nonnulli, nolli me tangere, nominarunt. At certè longè admirabilius videtur quod nos sæpè conspeximus, scilicet istanc herbulam habentem in techis semina matura, si manus alicuius, qui fingendo ipsam velle attingere propius accedat, etsi verè quidem non attingat, omnium scilicet, quarum semina matura, magno impetū eiaculari in hominem, atque ita, ut multis ea repentina, cum siliquarum apertione, tum seminum eiaculatione, non leuem inducat timorem. Quibus profecto dubitari posset, an hæc planta ad Aeschinomenem vocatam tantoperè olim ab Apollodoro Magno cōcelebratam, quadantenus accedat, at constat illam ab aliquo animali tactam folia in se contrahere: De qua antiquitas an animal esset meritò dubitavit: Hanc vero veluti indigna bundam semina in illos qui ipsam attingere vel etiam confingunt ut animal indignatum magno impetū eiaculari hæc ex subacri sapore non

DE PLANTIS EXOTICIS. 333

non iniucundoque folia præsertim cruda in acetarijs sunt acceptissima. Calida est, & sicca supra secundum ordinem, humores crassos incidit, extenuatque, aperit, digerit. Vrinam semina mouent, & foliorum vsus venerem auget, & deperditam restituit. Annua est sed tamen suis seminibus suam prolem, vbique locorum foeliciter propagando perpetuitatem nanciscitur, præsertim in loco humido, & opaco in quo libentius luxuriat. Visitur in horto Patauino.

Arum

Arum Montanum.

Prnximis

De Aro Montano. Cap. LV.

Roximis diebus in quibus egimus de Colocasijis à Dominico Zanetto nostro familiari rizotomo Ari (vt ait) radices aliquot quas in proximarum Alpium vigum, vmbrosis conuallibus effosfit figura, radiculis fibrosis, & in alijs prorsus paruis colocasijis strogylorizis per similes, & etiam in magnitudine tanta numquam ab alijs hæcenus scriptoribus botanicis delineatis. Quæ Ari radices hæc omnes (vt postea vidimus) sexseptem uè ad plus folia producebant ampla, longis pediculis prædita ad personatja, quam Ari vulgaris magis accedentia, elegantiorisq. viriditatis, interquæ caulis exibat rectus dodrantalis, crassitie ferè digiti minoris cum inuolucro Ari vaginæ simili, sed longiori, & latiori cum flore Ari & fructibus, sed longè minoribus, sed vt ad radicem redeam vti diximus rotunda est, & in germen ad acutum declinans exterius tenui acie tegitur ad obscurum fuluescente intus candida eximæ acrimoniæ, exterius etiam quosdam globulos paruos inæqualiter per totam superficiem sparsos habet qui suo tempore germinant non secus quam in colocasijis atq. etiam radiculæ parua, longæ, fibrosæ albæq. clenius circum in superiori parte inæqualiter ortæ inferius delabentes cernuntur. Quibus omnibus paruis colocasijis rotundis maxime similes apparent. Fortè hæc planta ad magnam Arum Dioscoridis, & Theophrasti accedere nobis visa est, siquidem ex Dioscoride Arum habet radicem bulbosam rotundam radici dracunculi similem liquido constat Theophrastusq. expressit Ari radicē esse carnosam vt feta, & folia cucumeracea, & cum latitudine habere cauitatem inquitque rusticos ipsas coctas edere. Certè mirari satis non possum ex multis qui hæcenus de plantis scripserunt, nobis huiusmodi arum quod legitimum antiquorum nullis reclamantibus notis visitur, neminem proposuisse, cognouisseque ac præsertim ipsius radicem magnam atq. crassam. Nascitur, (rizotomo affirmante) in alpium proximarum iugum in oppacis conuallibus his profectò radicibus.

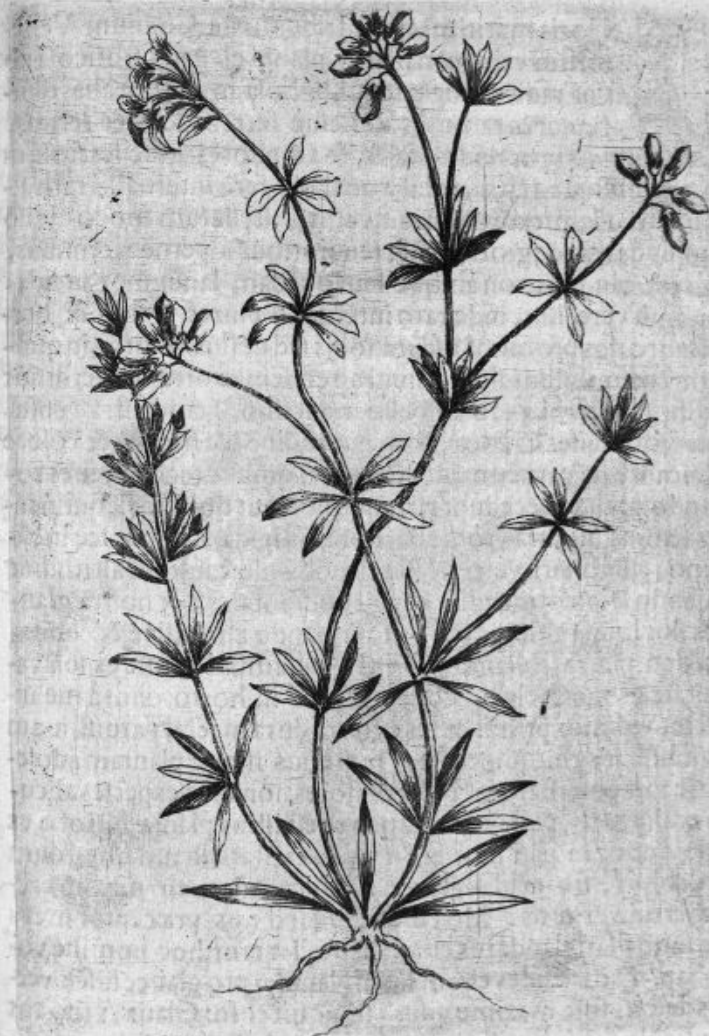
In lib. 1.
de histo.
plât. c. 10.

bus decoctis Montani vescuntur : ex coctura eæ radices, etsi crudæ immoderatus linguam mordicent, tota acrimonia exuuntur adeòque in decoctis ijs radicibus acrimonia remittitur vt Montani meritò edere queant. Quibus ad cibum vtuntur eò duntaxat tempore in quo cibum inopia vexantur. Non tamen omnes, quod eæ plurimum sint medicamentosa, Vnde pastores ea Montana habitantes ad multas agitudines eas radices edere solent præcipueque ad antiquas viscerum obstructions ex aceto decoctas, & ex melle ad tussim antiquam, orthopneam, & ad respirationem quouis modo impeditam, atque ad mouendam urinam. Radix itidem cocta in vterum pessi modo indita ipsum purgat, & ipsius morbis frigidis remedio est, atque etiam ex vino decocta datur ad venerem augendam in refrigeratis, & proli inhabilibus, Exterius vero adhibita cum cruda, tum ex aceto decocta utilis est ad cutis infectiones, ad vlcera sordida, & cancerosa. Mulieres vtuntur aqua stillatina ex radice ad faciem maculis detergendam. Oleum amigdalinum, & dulce, & amarum in quo prædicta radix ebullierit est utilissimum ad neruorum contusiones, & ad partes articulares confractas experitur.

Glanx

Glaux.

Liber Secundus.

Vu

Inlocis

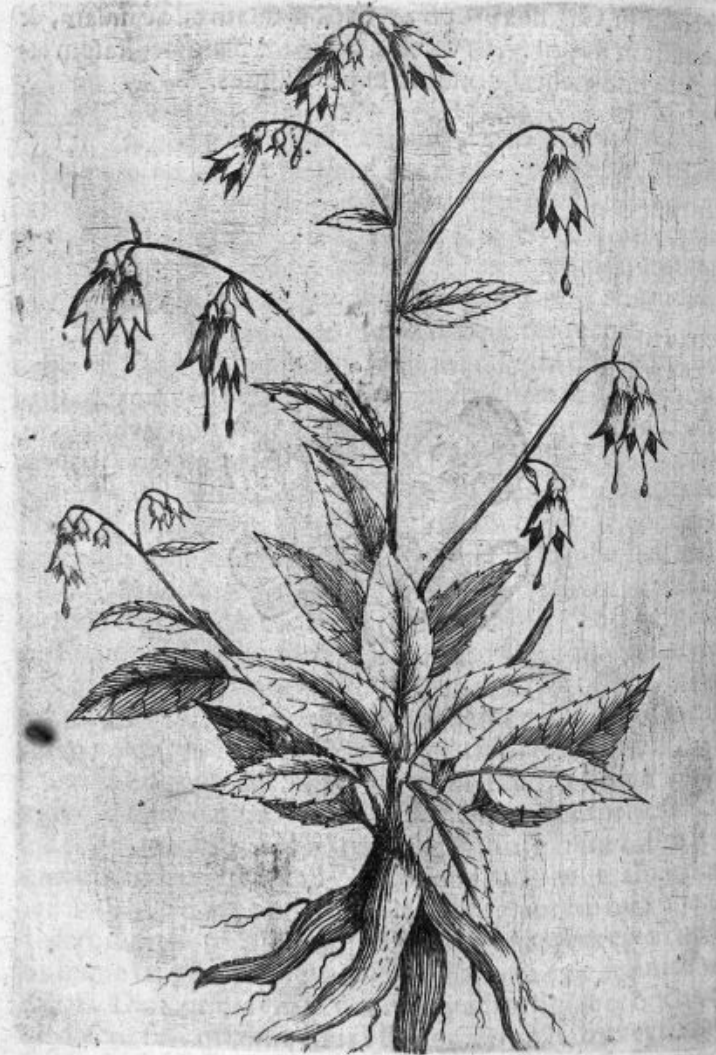
PNlocis maritimis palustribus iuxta Clodium Venerorum urbem, nascitur planta elegans fruticosa ab una radice longa, tenui, lignosa, in aliquot alias diuisa plures ramulos caulesuè ferrens scilicet ternos, aut quines longos dodrantes, & ampliores, graciles sursum in aere obliquè actos, folijs æqualibus ferè interuallis raris simul ab eodem exortu quinis, vestitos, stellarum modo cytiso similibus sed longioribus, & tenuioribus supernè virentibus, infernè candidis non absque leui quadam lanugine candida. Ramuli vero hinc inde raro interuallo plures tenues & breues, surculos promunt iisdem folijs sed dēsius vestitos, in quorum cacuminibus flores simul ab eodem exortu quaterni aut quini, aut terni quasi umbellæ modo simul congesti ad coluteæ scorioides Creticæ, & magnitudine, & figura, & colore albicante in carneum inclinante, à quibus techæ breues rotundæ parvæ succedunt tria, quatuor, aut quinque, continentes semina minuta, rotunda, dura, insipida, ad subdulce inclinantia, dubitari vero posset à nobis de caulium altitudine quando Dioscorides dixerit esse dodrantes, & nostræ glauces sint longè altiores adeò vt aliquando altitudine & cubitali, & amplius attollantur. Verum putamus id posse ex soli varietate provenire vt in nostro glauce in horto olim à me inferto, vidimus primis annis ex terra dura macra, parvissimam habuisse magnitudinem, sed posterius istanc plantam adoleuisse fuit obseruatum. Folia & flores non sunt expertes alicuius caliditatis, & odoris. Atq. hæc est istius plantæ historia ex qua multis in plantarum studio exercitatis haud absurdum videbitur, si eam glaucem vel ad ipsam glaucem maxime accedere dixerimus. Melchior Guilandinus, præceptor meus numque satis laudatus etiam hanc plantam hoc nomine vocabat. Dioscorides etiam hanc plantam pro glauce hisce verbis descripsisse maxime visus est, inquit enim Glaux cytiso aut lenticulæ folijs similis, quæ supernè virent anersaque candidiora spectantur. Ramuli exiliunt quini, seniue, tenues ab radicibus.

dice dodrantem alti, flores violæ albæ purpurei exeunt, minores tamen. Nascitur iuxta mare, coquitur cum hordeacea farina sale, & oleo in sorbitione ad reuocandam extincti lactis ybertatem, Galenus propterea hanc plantam esse calidam, & humidam statuit. An vero nostra glaux hanc facultatem lactis augendi habeat, nondum experti sumus.

Vv 2 Campanula

Campanula Pyramidalis minor.

Elegan.

De Campanula pyramidalis minore. Cap. LVII.

Legantissima planta nascitur in Valle sanctæ
Fidatæ propè Bassanū oppidum duobus mil-
liaribus in locis opacis & humidis (quam plā-
tam vt sciam) non vidi ab aliquo fuisse descri-
ptam, neq. alibi eam vidi nascentem. Ab ra-
dice tres vel quatuor, vel plures etiam caules
assurgūt bicubitales, & etiam ampliores, recti, graciles, rotū-
di ex quibus hinc inde ramuli multi ascendunt infernè longi,
supernè breues, ita vt seruato æquali ordine in ijs ramulis, qua-
si pyramis cum ramulis floribusq. appareat, vnde nos campa-
nulam pyramidalem minorem nominauimus, ad differentiā
pyramidalis vulgatæ herbariorū, quod hæc campanula longe
nostra amplior sit, Ex summitatibus verò ramulorum flores
propendent innumeri, qui paruis campanulis sunt similes co-
lore aut candido, aut cœruleo dilutiori: Hæc campanulæ
sunt cum suis paruulis rhodopalis (tanto artificio à natura la-
boratæ, vt vix artifex peritissimus ita perbellè eas faceret) decur-
sum propendentes, figura florum, qui in vulgaribus rapuncu-
culis spectantur, sed paulo maiores, colore vt etiam dictum est
aut candido aut cœruleo dilutiori, suauiter olentes. Hæc stirps
infernè iuxta terram admodum est foliosa. Folia verò spectan-
tur longa, viridia, inferius latiuscula, & in acutum desinentia,
magnitudine, & figura quasi ad rapunculos accedentia, vel ad
intybi syluestris folium longè tamen breuius, extrinsece vn-
dique circinata, supernè verò in planta longè minora ac te-
nuiora cernuntur singulaq. ad singuli ramuli in caule exortū
habentia. Radix autem isti usce plantæ est pergrandis, crassā,
breuis, nucis iuglandis longæ ferè magnitudine, & figura li-
cet quædam sint longiores in acutum desinentes, colore albo
ferè translucido ad rapunculi itidem radicem maximè incli-
nātes sapor verò insipidus viscidus obseruatus est attamen nō
ausus sum exactius masticatione experiri ne latens quædam
facultas deleteria subesset, Namque suspicati sumus plantam
esse venenosam, & fortasse ad Aconitum folio intybaceo

Theo-

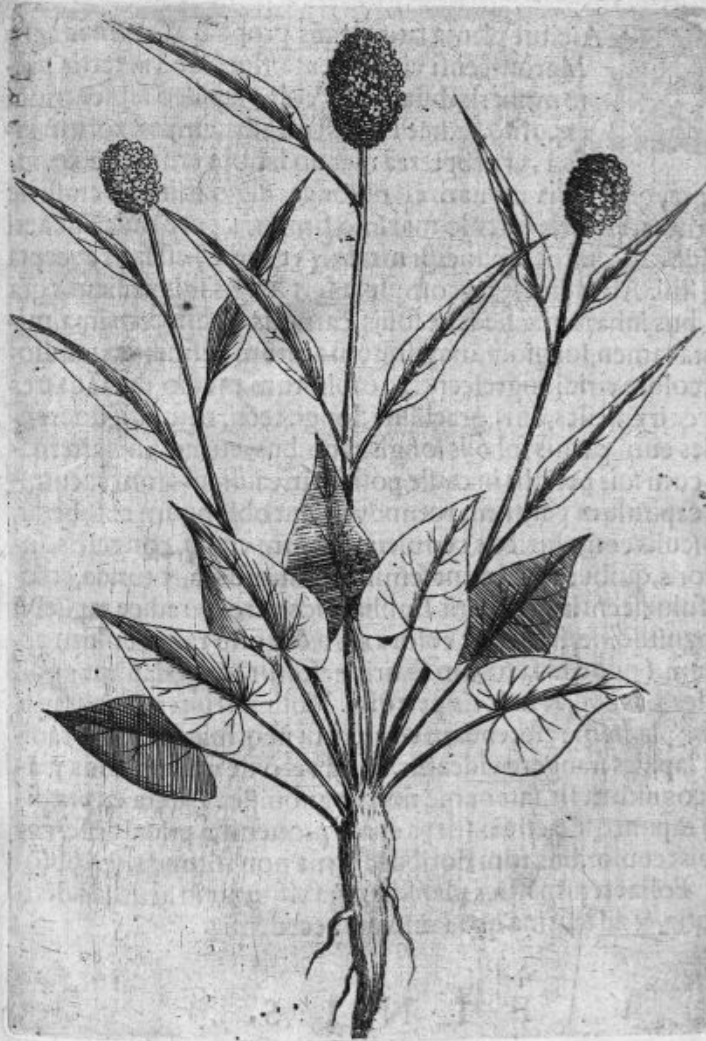
In lib. 9.
de histor.
plant. c. 16.

Theophrasti accedentem at numquam experimentum fecimus. Si radix esset esculenta in omnibus ad rapunculos inclinare dixissemus cum & caulibus, & folijs, & floribus & seminibus minutissimis, & radicibus magnam habeant similitudinem: De aconito (cui facultate venenosa eam plantam similem esse dubitauimus) Theophrastus ita scripsit: Aconitum nascitur in Creta zacyntho sed plurimum optimumque in heraclea pontica. Constat id folio intybaceo, radice tum specie, tum colore nuci proxima. Vim illam mortiferam in hac esse, folium, & fructum nihil nocere affirmant, Verum tamē cum Theophrastus addiderit, aconitum esse herbam breuē frumento similem, propterea hæc nostra campanula pyramidalis illud aconitum non erit. Negandum tamen haud est, esse pulcherrimam plantam, tum ob innumeras pro floribus campanulas quas profert, odoratissimas coloris argentei, aut cœrulei dilutioris. Stirps perennis est, & quò annosior, eò radices habet numerosiores, & crassiores. Quisque in horto medicum videre poterit.

Rapunculus

Rapunculus Petreus.

Nascitur

De Rapunculo petreo. Cap. LVIII.

Ascitur planta satis elegās propè Bassanum in agro Marosticensi vix à Brenta flumine vix tertia parte miliaris distante in colle lapideo septentrioni exposito, radice rapunculi alba, cimis saxorum infixà, vt propterea magno labore eruatur vixq. integra, quæ radix inquam est oblonga, digiti minoris crassitie carnosà, alba, rapunculo maximè similis, sapore dulci subacri vnde in acetarijs rapunculi modo, (vt audio) est satis accepta gustui. Ab radice folia complura fert longis suis pediculis gracilibus inhaerentia, hederæ folijs carnosis quam proxima, minora tamen, longiora, magisque in acutum desinentia, tenuiora, colore viridi nigrescentia, è foliorum medio duo aut tres surculi graciles, duri, gracillimi, longi, recti, rotundi, dodrantes cum paruis foliolis longis, tenuibus, vtrinq. vnis alternatis cum suis petiolis in caule positis. In cauliculorum cacumine capitulum paruum, rotundum, aut oblongum extuberat, flosculis compluribus cœruleis in ipsum vndiq. congestis, inodori, quibus succedunt semina minutissima, rotunda, colore fuluescentia papaueris similia: Nos vero ex radice rapunculi magnitudine, figura, & colore albo, & gustu rapunculum petreum (quod in saxorum fixuris nascatur) appellauimus non nisiq. proueniat in locis petrosis. Nonnulli inter saxiphragas hanc plantam referendam voluerunt neq. iniuria, cum radices lapides frangere videatur. Quid verò de viribus istius plantæ cognitum sit, fateor me non cognouisse. Altera ex prædicto rapunculo petræo, stirps etiam prouenit, à priori differens folijs tenuioribus tum floribus forma non rotunda, sed oblonga. Folia etenim istius plantæ longa visuntur in acutum desinentia, & ad laurina quadantenus accedentia.

F I N I S.

101201